

370.64
Δ' ΓΥΜ
ΝΕΟ

483

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Γ. ΣΑΡΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗΙ ΒΑΡΒΑΚΕΙΩΙ ΠΡΟΤΥΠΩΙ ΣΧΟΛΗΙ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Α΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΟΙΠΟΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

'Αφιθμ. ἀδείας κυκλοφορίας	52774
	5-10-32
Τιμή	Δρ. 25.50
'Αξία βιβλιοσήμου	> 10.20
Φόρος 'Αναγκαστικού Δανείου	> 3.10
Συνολική τιμή	> 38.80

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

52 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ (ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ) — 52

1932

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Γ. ΣΑΡΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΒΑΡΒΑΚΕΙΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΟΙΠΟΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

52 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ (ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ) — 52

1932

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συλλογέως.

Αἰγαλίας

Σημείωσις διὰ τοὺς μαθητάς. "Οπου ὑπάρχει ἀστερίσκος, ζήτει τὴν ἔξηγησιν τῆς λέξεως ἢ τοῦ πράγματος εἰς τὸ ἐν τέλει **B'** παράστημα τοῦ βιβλίου (σελὶς 241 κέ.)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ.

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

‘Ο ελληνισμός ἐνέκησε τοὺς νικητάς.

Σπυρίδωνος Λάμπρου.

Ἡ Ἑλλὰς ἔπεισε. Σπαρασσομένη διὰ τῶν ιδίων αὐτῆς χειρῶν, παρέδωκεν ἔξηγτημένη τὸ σκῆπτρον τῆς ἡγεμονίας εἰς τὴν νεαράν ἀδελφήν, ἀφ' ἣς εἶχεν ἀποσχισθῆ πρὸ αἰώνων πολλῷ ἐπὶ τῶν φρυγικῶν ἔκείνων δροπεδίων, ὅπου Γραικοὶ καὶ Ἰταλοὶ εἶχον ἐπί τινα χρόνον σύμβιώσει μετὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἀρίων χωρισμόν. Οἱ βαρεῖς ὁπλῖται τῶν ὁχθῶν τοῦ Τιθέρεως ἐγκαθιδρύθησαν ἐν ταῖς χώραις τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Λεωνίδου, ἐν τῇ πατρίδι τῶν Κυψελιδῶν* καὶ Ὁρθαγοριδῶν*, ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἐπαμεινάνδου, ἐν τῇ γῇ τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ἐν τοῖς βασιλείοις τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Πύρρου, καὶ ἔστησαν τοὺς ἀετοὺς αὐτῶν εἰς τὰς μειδιώσας ἀκτὰς τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Αἰολίδος, καὶ ἔγιναν καθ' ἀπασχον τὴν Ἀσίαν οἱ διάδοχοι τῶν ἐπιγόνων τοῦ μεγάλου νεοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος. Ἡ Ῥώμη ἐνέκησε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ὅμως ἡ Ἑλλὰς νικηθεῖσα ἐνέκησε τὴν νικήτριαν. Μὴ δυνηθεῖσα νὰ καταβάλῃ ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν τοὺς ὑπερηφάνους τῆς Ῥώμης λεγεώνας, ἡγάγκασεν οὐχ ἡττον τοὺς Ῥωμαίους νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς μαγείας τοῦ πολιτισμοῦ της, πρὸ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ κάλλους τῶν μνημείων τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, πρὸ τῶν καλλιστευμάτων τῆς ἐλληνίδος μούσης. Ἡ ἐλληνικὴ πολιτεία εἶχεν ἀληθῶς ὑποκύψει κατὰ τὴν μετὰ τῆς Ῥώμης πάλην,

ἀλλος διμως η "Ελλάς κατακτηθείσα ἔλαθεν ἀγά χειρας σίδηρον νικητὴν κατὰ τὴν ὥραιαν ἐκφρασιν" Ρωμαίου ποιητοῦ, ἀποθυμάζοντος εἰπερ τις καὶ ἄλλος τὴν γοητείαν τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Τὸ δὲ σκῆπτρον τῆς τοιαύτης πνευματικῆς ὑπερευδοκιμήσεως κατεῖχεν ἀκόμη εὐλόγως τὸ δαιμόνιον πτολεμείθρον, ὅπερ ἀνέδειξε τραγικοὺς ὡς τὸν Αἰσχύλον, Σοφοκλέα καὶ Εὐριπίδην, κωμῳδοποιοὺς ὡς τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὸν Μένανδρον, ρήτορας ὡς τὸν Περικλέα καὶ τὸν Δυσίαν, τὸν Δημοσθένην καὶ τὸν Αἰσχίνην, καὶ ὅπερ ἔθρεψεν ἡ ἔξενισε τοὺς ἐπιφαγεστάτους τῶν σοφιστῶν καὶ τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν Ζήνωνα* καὶ τὸν Ἐπίκουρον*, ἡ αὐτὴ ἔκεινη πόλις, ἦν ἐκδόσμουν ἀκόμη περιθεβλημένα καλλονήν ἀγήρω, πλὴν τῶν ὀλίγων ἐν τῇ δρμῇ τῶν πολέμων καταστραφέντων, τάθανατα καλλιτεχνήματα τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος, τοῦ Περικλέους, τοῦ Δυκούργου.

Διὰ νὰ ἔγγονόσωμεν πῶς η "Ελλάς, πῶς η πόλις τῶν Ἀθηγῶν καὶ ἡ τητηθείσα κατεγορήτευσε τοὺς γινητὰς διὰ τῶν γραμμάτων, διὰ τῶν τεχνῶν, διὰ τῶν ἑορτῶν της, καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὸν κατακτητὴν τὸν πολιτισμόν της, πρέπει νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἀντίθεσιν τῶν Ἀθηγῶν καὶ τῆς "Ρώμης καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐποχήν, καθ' ἓν η "Ελλάς καὶ η Ἰταλία ἥλθον εἰς σύγκρουσιν. Πρέπει ν' ἀγαλογισθῶμεν, διτὶ αἱ μὲν Ἀθῆναι, αἵτινες, συγκεντρώνουσαι οὕτως εἰπεῖν τὸν πνευματικὸν τῆς Ἐλλάδος βίον, εἶχον δρθῶς ἀποκληθῆ ἡ "Ελλάς τῆς Ἐλλάδος, ἥσαν διδασκαλεῖν ἀμα καὶ μουσεῖον, ἡ δὲ "Ρώμη ἥτο στρατόπεδον, ἐν τῷ δποίῳ στιβαροὶ τῆς γῆς ἐργάται ὁὖνον τὰ δπλα δι' ὧν ἡγωνίζοντο πρὸς καθύπταταις τῆς Ἰταλίας καὶ κατάκτησιν τῆς οἰκουμένης. Οἱ ἀπλοῖκοι δπλίται τῶν δχθῶν τοῦ Τιβέρεως, αἵτινες, στρατεύοντες ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν, εἶχον ἀκόμη οἰκους μὲν ἐκ πλίνθου, θεοὺς δὲ ἔξ ἀργίλου, οἱ στρατιῶται, ὧν ἡ ποίησις ἥτο πτωχὴ καὶ δ λόγος ἀκατάσκευος καὶ ἡ τέχνη ὑηπιάζουσα, διέταξαν μὲν εἰς τὰς αἰχμὰς τῶν μετὰ τόλμης τοὺς παρηκμακότας ἀπογόνους τῶν περσοκότων ἡρώων, ἀλλος διέκυψαν εὐκόλως εἰς τὴν ἀκατανίκητον πνευματικὴν δύναμιν, ἦν διετήρουν ἀκόμη οἱ κληρονόμοι τῶν ἡμιθέων τοῦ λόγου καὶ τῆς τέχνης.

"Η "Ρώμη ἐκπλήσσεται κατ' ἀρχὰς καὶ σοβεῖται, διτε ἔρχεται τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ τρίτου αἰώνος εἰς ἀμεσωτέραν ἐπαφὴν πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεγάλης Ἐλλάδος καὶ

ἀνὰ τὰς ἀνθούσας πόλεις τῶν Σικελιωτῶν. Ἀλλὰ κατ’ ὀλίγον τὸ ρωμαϊκὸν πνεῦμα μεταμορφοῦται καὶ ἀναγεννᾶται ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ αὐστηροὶ Ῥωμαῖοι τοῦ παλαιοῦ κόσμουτος^{*} καταδικάζουσιν ὡς δηλητηριώδη τὴν νέαν ἐκείνην πνοὴν τὴν ἀναρριπίζουσαν τὸ ἄγροικον Λάτιον. Ἀλλ’ ἡ ρωμαϊκὴ κοινωνία συγειθεῖται κατ’ ὀλίγον εἰς τὸ μαγικὸν δηλητήριον, καὶ ἐπὶ τέλους εὑρίσκει αὐτὸν γλυκύ. Οἰονεῖ ἐν τῷ μεταχιμίῳ δύο κόσμων εὑρισκόμενος ὁ Κάτων χρησμῷτει πρὸς τὸν υἱὸν τὴν ἐντολὴν νὰ ἐνθυμῇται, διτι, δταν δὲ ἑλληνικὸς λαὸς κατακλύσῃ τοὺς συμπολίτας του διὰ τῆς λογοτεχνίας του, ἡ Ῥώμη θάπολεσθῇ. Καὶ δημως αὐτὸς ἐκεῖνος, καίπερ μὴ ἀποδεχόμενος τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν προϊόντων τοῦ Ἐλληνος λόγου, κηρύσσει ἀγαθὴν τὴν ἐπισκόπησιν αὐτῶν καὶ διολογεῖ, διτι δὲν ἦτο ἀπόβλητον πᾶν δ, τι εἶδεν ἐν Ἀθήναις, ἀλλ’ διτι εὗρε πολλὰ τὰξιδεῖογα ἐν τῇ ἐστίᾳ τοῦ ξένου ἐκείνου πολιτισμοῦ. Ἀλλ’ ἥδη δ σύγχρονος αὐτοῦ Φλαμινίγος ἀπεδείκνυεν εἰλικρινῆ πρὸς τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὴν τέχνην τῆς Ἐλλάδος θαυμασμόν, καὶ δ, τι δ Κάτων μόλις που ἤγείχετο, κατέστη ἀπόλαυσις ἀληθῆς ἐν τῷ οἰκῳ τῶν Σκιπιώνων. Οἱ Παῦλος Αἰμίλιος μετὰ τὴν ἡτταν τοῦ Ηερσέως περιέρχεται τὰς πόλεις τῆς Ἐλλάδος, θαυμάζων τὰ ἔργα τῆς τέχνης καὶ προσφέρων τὸ θυμίαμα τῆς λατρείας του πρὸς τὸ μέγα τῆς Ἐλλάδος παρελθόν, καὶ ἐν τῶν πλουσίων τῆς Μακεδονίας λαφύρων ἐν εἴναι μόνον τὸ θέλγον αὐτόν, ἡ ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη τοῦ ἡττημένου βασιλέως, κειτομήλιον πολύτιμον διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν υἱῶν του.

Ἐκτοτε δὲ Ἐλλὰς γίνεται τὸ σχολεῖον τῆς Ῥώμης, καὶ αἱ Ἀθῆναι καθίστανται τὸ προσκύνημα παντὸς εὐγενοῦς Ῥωμαίου. Ἀνεξάντλητος μένει δ πλοῦτος καὶ δὲ γοητεία τῆς τέχνης καὶ ἀφ’ οὐ παρέσχε τοὺς θησαυρούς της εἰς τὴν ἀναισθησίαν τοῦ Μομμίου καὶ τὴν ἀκόρεστον πλεονεξίαν τοῦ Βέρρου*. Ἀλησμόνητον μένει τὸ μεγαλεῖον τοῦ παρελθόντος, ἀφ’ οὗ καὶ εἰς τοῦ Σύλλα τὴν δυσπαθῆ ψυχὴν ἥδυνθη νὰ ἐμπνεύσῃ ἔλεον πρὸς τὸ τεταπεινωμένον ἐνεστώς. Ἑξέλιπε μὲν δὲ πολιτικὴ δρᾶσις ἐν Ἐλλάδι καὶ μένει βωδὴ ἐν Ἀθήναις δὲ Πυνέ, ἀλλὰ λειτουργεῖ ἀκόμη τὸ θέατρον, καὶ εἰναι ἀνοικταὶ αἱ σχολαὶ τῶν φιλοσόφων, ἐν αἷς ἐδίδαξε ποτε δ Πλάτων καὶ δ Ἀριστοτέλης. Οἱ ἐπιφανέστατοι λοιπὸν τῶν οἰκων τῆς Ῥώμης καλοῦσιν εἰς τὸ Λάτιον χάριν τῶν τέκνων των Ἐλληνας διδασκάλους, καὶ τῶν υἱῶν αὐτῆς οἱ ἀριστοὶ σπεύδουσιν εἰς τὴν

‘Ρέδον, εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἀκροασθῶσι τῶν φιλοσόφων, ὅπως μελετήσωσι παρὰ τοὺς πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως τὴν γλώσσαν, ἐν τῇ ἡκουόσθη σθεναρᾷ ἡ φωνὴ τοῦ Δημοσθένους, διὸ τῆς ἐλάλησεν ἡ φιλοσοφία, διὸ τῆς συνεκίνησεν ἔγαλλαξ καὶ ἐφαίδρυνεν ἡ θεατρικὴ μοῦσα.

Καὶ βλέπομεν τότε τοὺς ακληρούντος τῆς πνευματικῆς δόξης τῶν Ἑλλήνων συναντωμένους πρὸς τὰ ἔσχογώτερα πνεύματα τῆς Ῥώμης, καὶ ἐκ τῆς ἐπιμεξίας ἑκείνης μεταδιδομένης εἰς τὴν ἐμβρίθειαν καὶ τὸν πρακτικὸν νοῦν τῶν Ῥωμαίων φητόρων καὶ ποιητῶν τὴν εὐκαμψίαν καὶ τὸ εὐφάνταστον τῆς ἐλληνικῆς ζητήσεως, τὴν ἀρμονίαν καὶ τὴν ὑγρότητα τοῦ Ἑλληνος λόγου. Τότε παρακάθηγαται ἐπιφανεῖς Ῥωμαῖοι εἰς τοὺς πόδας τοῦ Παναιτίου*, δοτικὲς τὴν στωικὴν φιλοσοφίαν, τῆς τὰ δόγματα ἐδίδασκε, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ πειστικὴν καὶ σαφῆ. Τότε ἀκροστατεῖ τοῦ Ῥοδίου φιλοσόφου δι Σκιτίων ἐν Ῥώμῃ, πρὶν ἡ ἀργότερον μελετήσῃ κατὰ βάθος καὶ μιμηθῆ τὰς συγγραφὰς αὐτοῦ δι Κικέρων. Τότε ἐνστερνιζόμενοι ἐν τῷ οἰκῳ τῆς Κορηνηλίας οἱ Γράκχοι τὰ διδάγματα τοῦ Κυριακίου Βλοσίου* καὶ τοῦ Λεσβίου Διοφάνους* ἀγονται εἰς τὴν ἀτυχῆ ἑκείνην καὶ διὰ τοῦ ιδίου αἰματος σφραγισθεῖσαν πολιτικὴν μεταρρύθμισιν, τῆς ήτο καρπὸς καὶ γέννημα τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας. Τότε βλέπουσιν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὸν Παῦλον Αἰμίλιον καὶ τὸν Σκιτίωνα προσερχομένους εἰς τὴν πόλιν τὸν Κράσσον καὶ τὸν ῥήτορα Μάρκον Ἀγτώνιον, οἵτινες προστρέχουσιν ὅπως διδαχθῶσι παρὰ τοῖς ακληρούντος τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος τὰ μυστήρια τῆς εὐγλωττίας. Καὶ ἐν τῷ δι Κράσσος, δοτικὲς ἐλάλει ἀριστα τὴν ἐλληνικὴν, ἀνεγίνωσκε τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος μετὰ τοῦ φιλοσόφου Χαρμάδα, τοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γεωτέρας Ἀκαδημίας Καρνεάδου*, δι Ἀγτώνιος συνείθιζεν ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Εενοφῶντος, ὃστε ἀνεγίνωσκεν αὐτοὺς ἐπειτα εὐχαρίστως ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του, καὶ ἡγαγκάζετο νὰ δμολογήσῃ, διτὶ αἱ δημηγορίαι του ἐλάμβανον ιδιαιτέραν τινὰ χροιάν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἐπιφανῶν Ἑλλήνων λογογράφων.

Οὕτω κατὰ τοὺς κεκινημένους ἑκείνους χρόνους, καθ’ οὓς δι λόγος, δοτικὲς ήτο ἐν Ἑλλάδι ἀπλῇ πλέον. ἀνάμνησις καὶ διδασκαλία, τῆς ἐν Ῥώμῃ ἡ δύναμις καὶ ἡ δρᾶσις, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥόδῳ δέξιγνουσιν οἱ ἀριστεῖς τῶν Ῥωμαίων τὰ ὅπλα τοῦ λό-

γου, οπίναχ ἔμελλον νὰ λάμψωσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἀρώμης. Ὁ, τι
δὲ ἐπράξαν μέχρι τινὸς ἐν μέτρῳ οἱ πρότεροι ὅγητορες ἐπεδίωξε
μετὰ συστήματος καὶ ἀπὸ βαθείας μελέτης ὁ μέγιστος τῶν Ἀρ-
μαίων ὥγτωρ, ὁ Κικέρων, διστις ἀντιπροσωπεύει ἐν τῇ λατινικῇ
φιλολογίᾳ τὸν τελείωταν σύνδεσμον τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ῥω-
μαϊκοῦ πνεύματος. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κικέρωνος ὁ ἑλληνισμὸς
θριαμβεύει ἐν Ἀρώμῃ. Οὐδεμία προκατάληψις, οὐδεμία ἀγτίδρασις
ἰσχύει ν' ἀπουρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν μελετῶν καὶ ἔχει
τὸ θάρρος νὰ ὅμοιοιγῇ ἀπ' αὐτῆς τῆς νεότητος ἀπροκαλύπτως καὶ
δημοσίᾳ τὴν μεγάλην ὡφέλειαν, ἣν ἤγρυπτο ἐξ αὐτῶν. Ἐν δὲ
ἥλικια ἐτῶν εἴκοσι καὶ δικτὺ ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 79 π. Χ.,
ὅπως συμπληρώσῃ τὰς φιλοσοφικὰς καὶ ῥητορικὰς σπουδάς του.
Ἄλλα δὲν ἔρχεται μόνος. Συνοδεύουσιν αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Κό-
ιντος, ὁ ἔξαδελφός του Λεύκιος, ὁ φίλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμά-
των Πίσων. Ὁμιλος λοιπὸν δλόκηρος ἐπιφανῶν Ἀρμαίων συγ-
γενῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ φίλων ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας, χάριν
μελέτης, κατακηλούμενος ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς ἑλληνίδος τέχνης καὶ
γραμματείας. Κέντρον δὲ τῆς φιλομούσου ταύτης ὅμαδος γίνε-
ται ὁ οἶκος τοῦ Ἀρμαίου Πομπώνιου, διστις εἴχε στήσει τὴν φωλε-
άν του παρὰ τὸν Ἡλισσόν ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σύλλα λλωσιν
τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Πομπώνιος, ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν τῷ 86 π. Χ.
μετὰ τὸν πλείστου μέρους τῆς μεγάλης του κινητῆς περιουσίας,
ἥδυνήθη ἐπὶ εἰκοσκετίᾳ σχεδὸν δληγη μέχρι τοῦ 65 π. Χ.,
ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, νὰ συνδυάσῃ τὰς κερδαλέας του
τραπεζιτικὰς ἐπιχειρήσεις σὺ μόνον πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ παρελ-
θόντος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν μελέτην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν προστα-
σίαν τῶν συμφερόντων τῶν συγχρόνων Ἀθηναίων. Ἡ πόλις, εὐγνω-
μονοῦσα δι' ἣν ἐπέδειξε πάντοτε εὔνοιαν πρὸς τοὺς πολίτας καὶ
φιλανθρωπίαν, ἥθελησε νὰ ψηφίσῃ αὐτὸν Ἀθηναῖον πολίτην. Καὶ
ἀπέκρουσε μὲν τὴν τιμὴν ταύτην ὁ Πομπώνιος, δεχθεὶς μόνον τὴν
μύησιν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐλευσίνια μυστήρια μετὰ τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ
τὸ ἐπώνυμον Ἀττικός, οὐ ἥξιώθη ὁ φιλόμουσος τραπεζίτης, ἔμειτ-
νεν ἐξ ἀναπόσπαστος ἀπὸ τοῦ δυόματός του ἔνδειξις τῆς ἀγά-
πης αὐτοῦ πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Ἐν τῷ οἰκῳ λοιπὸν τοῦ Ἀττικοῦ διέτριψεν ὁ Κικέρων κατὰ τὸν Ἑ-
ξάμηνον χρόνον τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν του. Ἐν τοῖς κήποις τοῦ
Ἐπικούρου* ἔγεινεν ἀκροατὴς τοῦ Φαίδρου, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ* ἐ-

κοινώνησε τῆς διδασκαλίας τοῦ φίλου τοῦ Λουκούλλου,⁷ Αντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου, διτις τοῦ μὲν Κικέρωνος τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ διμολογίαν ἵσχυρῶς συνεκλόνει, τοὺς δὲ ἄλλους Ῥωμαίους τοὺς ἀκρωαμένους αὐτοῦ ἔθελγε διὰ τῆς γλυκύτητος καὶ χάριτος τῆς εὐγλωττίας του ὡς ἄλλος τις Κύκνος, ὡς ἐπωνομάσθη.⁸ Ή δὲ ἐπίδρασις τῶν ἀθηγατικῶν σπουδῶν ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου τῆς Ῥώμης ῥήτορος ἦτο τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε, εἰ καὶ μετέβη κατόπιν ἔξ⁹ Αθηνῶν εἰς τὰς ῥήτορικὰς σχολὰς τῆς Ῥέδου καὶ τῆς Ἀσίας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μελετῶν του, εὗρισκε μὲν εὐκαιρίαν ἐν ταῖς συγγραφαῖς του νὰ ἐγκωμιάζῃ τοὺς νέους ἑκείνους διδασκάλους, ἀλλ᾽ οὐχ ἡττον ὀμολόγει μετ' εἰλικρινείας, διὶ τὴν ῥήτορικήν του τέχνην δὲν ἔχρεώστει εἰς τὰ ἐργαστήρια ἑκείνα τῶν ῥητόρων, ἀλλὰ εἰς τοὺς κῆπους τοῦ Ἀκαδήμου.

Οἱ μῆνες οὓς διηγήθεν δικιέρων ἐν Ἀθήναις μένουσιν ἀλησμόνηντοι ἐν τῇ μηνήμη αὐτοῦ. Εἶνε νήμέραι ποιητικαὶ ἐνθουσιασμοῦ γενικοῦ πρὸς τοὺς σοφοὺς διδασκάλους τοῦ παρόντος, τὰς σεμνὰς τοῦ παρελθόντος ἀναμνήσεις. Ή διαμονὴ ἑκείνη ἐν Ἀθήναις κατέστησεν αὐτὸν ἀγνὸν φιλαθήγαιον. Καυχώμενος δὲ ἐπιστέλλει πρὸς τὸν Πομπώνιον «φιλέλληνες καὶ εἰμεθα καὶ θεωρούμεθα». ¹⁰ Εὐ μέσῳ δὲ τοῦ στροβίλου τῆς πολιτικῆς δράσεως, εἰς δὲν παρεσύρθη, ἐπιστρέψων ἐκ τῆς ἐλλήνικῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ῥώμην, δὲν λησμονεῖ τοὺς ἡρεμαίους περιπάτους μετὰ τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τῶν ἀλλων φίλων εἰς τὸν Κολωνὸν καὶ τὴν Ἀκαδημίαν. Εἴηγει δὲ τότε τὰ ἴδια ἑαυτοῦ αἰσθήματα, δτε παρεισάγει ἐν τῇ Περὶ γνώμων συγγραφῇ του τὸν Πομπώνιον λέγοντα· «δὲν ἡξεύρω πῶς, ἀλλὰ συγκινούμεθα ἐκ τῆς θέας τῶν τοπείων, ἐν οἷς φαίνονται τὰ ἔχην ἑκείνων, οὓς ἀγαπῶμεν καὶ θαυμάζομεν. Καὶ δὴ εἰς ἐμὲ αἱ Ἀθῆναι, αἱ προσφιλεῖς μου¹¹ Αθῆναι, ἀρέσκουσιν διλεγώτερον διὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν μνημεῖα καὶ τάρχατα ἀριστοτεχνήματα ἢ διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος. Τὸν τόπον, δην ἔκαστος αὐτῶν φκει, τὸ μέρος ἐν φ ἐκαθέζετο, τὴν θέσιν ἐν ἣ ἡ γῆ πάτα νὰ διαλέγηται, πάντα ταῦτα θεωρῶ μετ' ἐνδιαφέροντος, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τάφων τῶν».

Αλλὰ τὸ αὐτὸν θέλγητρον, δπερ ἐξήσκουν αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ τὸν Κράσσον καὶ τὸν Μάρκον Ἀντώνιον, τὸν Πομπώνιον καὶ τὸν Κικέρωνα, ἡ αὐτὴ γοητεία, ἥτις ἡγενήτη γένεται τῶν τητηγμένους ἐνώπιον τῶν ἡττηγμένων Ἐλλήνων τοὺς Ῥωμαίους νικητάς, δὲν παύουσι μετά

τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεως τοῦ μεγάλου ῥήτορος καὶ τοῦ μεγάλου τραπεζίου. Καὶ ἐν ᾧ ἐν Ρώμῃ θαυμάζεται: ἡ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης κοσμοῦσι τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων, καὶ ἐπιδιψούσι ταῖς φιλοφροσύναις καὶ τιμαῖς εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλάδος φιλοσόφους καὶ διδασκάλους, εἰς τὰς Ἀθήνας συρρέουσιν ὡς εἰς ῥωμαϊκὸν πανεπιστήμιον καὶ ὡς εἰς μουσεῖον παγκόσμιον στρατηγοὶ καὶ πολιτεύμενοι, ῥήτορες καὶ ποιηταί, ὅπως ἐπισκεψθῶσι τὴν γῆν τῆς παλαιᾶς εὐκλείας, ὅπως θαυμάσωσι τὰρχαῖα μνημεῖα, ὅπως μεταγάγωσι τὰ ἄνθη τῆς ῥήτορείας καὶ τῆς ποιήσεως τῶν γῆττηθέντων εἰς τὴν πάτριον γῆν τῶν νικητῶν.

1892.

Οἱ ἄλλοι καταυλισμοί.

(Ἄπὸ τὴν γιορδαδιατικὴν ἐκδρασείαν τοῦ 1921.)

Νικολάου Καρβούνη.

Μακρὰ συνοδεία διέδιξε μὲ τὸν ἀργόν της ῥυθμὸν ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν μονοπάτι, κάτω ἀπὸ τὸν μυστηριώδη τῶν ἀστρων ἀναπαλμὸν εἰς τὸ νύκτιον πέλαγος τοῦ αἰθέρος. Ἐπροχωροῦσε πρὸς ἔνα ζωηρὸν φῶς ποὺ ἐφάνετο μετέωρον εἰς τὰ σκότῳ. Ἡτο τὸ δρεινὸν χειρουργεῖον.

Ἄρχοι τουφεκίσμοι κατὰ διαλείμματα καὶ κάποιες λάμψεις, συνοδεύμεναι ἀπὸ κρότους ξηροὺς καὶ εἰς τὸ φευγαλέον φῶς τῶν διποίων διεγρίφοντο ῥευστὰ μερικὰ τμήματα μιᾶς κορυφογραμμῆς, ἐφανέρωναν τὸ σημεῖον, ἀπὸ τὸ διποῖον εἰχε ξεκινήσει ἡ βωβὴ συνοδεία: δικὼν ἔως δέκα φορεῖα, τόσα μουλάρια καὶ ἀλογα, τῶν διποίων οἱ ἀναβάται ἐταλαντεύοντο σκυμμένοι εἰς τὴν φάχιν των, διποδικαταζόμενοι ἀπὸ πεζοὺς ποὺ ἐδάδεκαν παραπλεύρως: καὶ ἐπειτα εἶκοσι ἔως εἴκοσι πέντε πεζοῖ. Μέσα εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἀστροφεγγιᾶς διεκρίνοντο οἱ περισσότεροι νὰ στηρίζωνται εἰς ξύλα, ἢ εἰς τὰ δπλα των. Μερικοὶ ἐπηγδοῦσαν μὲ τὸ ἔνα των πόδι ἀκουμβάντες εἰς τὰ φαδδιά των ἢ εἰς τοὺς ὕμους συμπαραστατῶν. Κάποιος φόργος ἔδραζεν ἀπὸ μερικὰ φορεῖα. Κάποιος παρατεταμένος ἀγαστεναχμὸς ἤπλώνετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὸ μάκρος τῆς συνδείας. Κάποια σιγανὴ ἐπίκλησις ἀνέδαινεν ἐνίστε πρὸς τὰς μυ-

ριάδας τῶν ἀστρων. Καὶ τὸ μετέωρον ἵσχυρὸν φῶς ἐπλησίαζεν δόλον. Καὶ δταν ἡ σιωπηλὴ πομπὴ τὸ ἔφθασεν, ἔσταμάτησεν.

“Γειτονομικοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ δπλίται περιεκύκλωσαν τὰ φορεῖα. “Ολοὶ ἐσιγχανομιλοῦσαν. Οἱ καθαλλόρησες ἐπέζευσαν βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς ὑγειονομικοὺς καὶ μὲ ἄραιάς ἐπιφωνήσεις πόνου ἔξηπλώθησαν εἰς κουδέρτες πληγίσον τῆς εἰσόδου τῆς μεγάλης φωτισμένης χελωνοειδοῦς σκηνῆς. Οἱ ἀλλοὶ, ποὺ ἐδάξιαν μόνοι των, ἐκάθισαν καὶ αὐτοί. Τὰ φορεῖα μετεκομίζοντα προσεκτικὰ μέσα εἰς τὴν σκηνήν.

Οἱ λευκοὶ ἐπίδεσμοι ἦσαν δλοὶ διαποτισμένοι: ἀπὸ αἵμα λαμπόχρωμον καὶ θερμόν. Τὸ καθήκον εἶχε καὶ σήμερον εἰσπράξει πλούσιον τὸν φόρον τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ γιατροὶ καὶ οἱ νοσοκόμοι ἦσαν πολυάσχολοι μέσα εἰς ἕνα σύμφυρμα βαμβακιῶν, μεγάλων μπουκαλιῶν, φαλιδιῶν, γάζας, σκυμμένοις ἐπάνω ἀπὸ τὰ τίμια τραύματα.

Μόνον ἔνα φορεῖον δὲν εἶχε μεταφερθῆ μέσα εἰς τὴν σκηνήν. “Ἐνας γιατρὸς εἶχεν ἀνασηκώσει τὴν κουρδέτα ποὺ τὸ ἐσκέπαξε. Μέσα εἰς λίμνην αἰματηρὰν ποὺ ἔειχειλίζεν εἰς τὸ νοτισμένον ἔδαφος, ἔνας νέος μὲ σχισμένο τὸ χιτώνιον, εἰς τὸ μανίκι τοῦ δποίου εἶχε βραχῆ πλέον κόκκινο καὶ τὸ κίτρινο γαλόνι τοῦ δεκανέως τοῦ πεζικοῦ, ἐπαρατηροῦσε μὲ τὰ μάτια ἀγοικτά, ἀλλὰ χωρὶς βλέμμα, τὸ τρεμολαχμπύρισμα τῶν ἀστρων. Ἀπὸ τὸ γυμνόν του στήθος ἐπήγαγεν ἀφθονον τὸ θερμὸν βαθυκόκκινον ρεῖθρον, ποὺ ἐπότιζε τὴν γῆν. “Ο γιατρὸς ἐκούνησε τὸ κεφάλι του, ἔψυσε τὸν σφυγμὸν καὶ εἶπεν εἰς τοὺς νοσοκόμους: «— Ἀφῆστε τὸν ἔδω... Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μᾶς...»

Γύρω ἀπὸ τὸ φορεῖον ἐγονάτισαν φαντάροι καὶ ἔνας νοσοκόμος. Ἀπὸ τὸ πλατύ ἀνοιγμὰ τῆς σκηνῆς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου δεκανέως ἐφωτίζετο ζωηρά. Μία τοῦφρα κασταγῶν μαλλιῶν ἐσκέπαξεν αἴθριον μέτωπον. Ἐλαφρὸν χνοῦδι ἐσκίαζε τὸ ἄνω του χειλοῦ, καὶ τὸ στόμα του, μισσανοιγμένον, ἥφηγε γὰ διαχρίνωνται δόντια λευκά.

Τὸ ἔνα του χέρι ἀνεκινεῖτο μηχανικά. Διὰ μίαν στιγμὴν τὰ μάτια του ἐζωήρευσαν. Παρετήρησε τριγύρω του τοὺς γονατισμένους σιωπηλοὺς φαντάρους; ἐχαμογέλασε, καὶ εἰς τὸ ἔλεμμα του ἀστραφεῖ διὰ μίαν στιγμὴν κάποιος μακρυνός, γελαστός, ἀνέφελος οὐρανός. Τί γὰ ἔθλεπεν; “Ο, τι εἶδαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν

δσοι τὸν ἐπαρατηροῦσαν βωβοὶ καὶ γῆσθάνθησαν τὰ στήθη τῶν πολὺ στενὰ ἀπὸ κάποιο ξεχείλισμα ἐσωτερικόν. Ἔπειτα δὲ νέος δεκαγενὺς συνεκλονίσθη ἐλαφρά. Τὸ αίματωμένον του στήθος ἀνεκμάτισε καὶ ἐγαλήγεισε διὰ παντός. Τὰ μάτια του ἔμειναν καρφωμένα πρὸς τὸ ἀστρα.

Οἱ φαντάροι τοῦ ἐμάζευσαν τὰ χέρια καὶ τὸν ἐσκέπασαν. Οἱ νοσοκόμοις ἐσηγώθη καὶ τοὺς ἡρώτησε:

—Ποιός τὸν ἥξευρε, βρὲ παιδιά;

Ἐκεῖνο τὸ «ἥξευρε» ἔκαμε τοὺς φαντάρους νῦν ἀνακινηθοῦν, ώσταν γὰ εἰχαν τότε μόνον ἐννοήσει τὴν σημασίαν του. Ἐθλεπαν ἀκόμη δὲ εἰχε καθηρεπτισθῆ εἰς τὸ τελευταῖον ἀνάδλεμμα τοῦ συντρόφου. Εἶπαν τὸ δημομά του εἰς τὸν νοσοκόμον, δὲ διοίσος τὸ ἐσγυμείωσε.

Τὸ πρωΐ, πίσω ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ χειρουργείου, τὸ γῷμα γῆτο νεοσκαρμένον καὶ ἡτο ἐμπηγμένος ἐπάγω του ἔνας πρόχειρος σταυρὸς ἀπὸ δύο ξύλα κιβωτίου πυρομαχικῶν. Πολλοὶ εἶναι οἱ δημοίσιοι σταυροὶ ἐκεῖ κάτω, εἰς τές πλαγίες καὶ εἰς τὴν στέπην καὶ εἰς τὴν δύθην τῆς καμπῆς τοῦ Σχυγγαρίου καὶ εἰς τὰ κοιλώματα τῶν βουγῶν. Εἶναι οἱ ἄλλοι καταυλισμοὶ ποὺ ἔμειναν καὶ θὰ μείνουν ἐκεῖ. Εἰς αὐτοὺς εὑρῆκαν, δσοι ἐστάθμευσαν, τὴν Πατρίδα. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἀντηγῇ ἔνα υπερκόδιμον σάλπισμα, προσκλητήριον πρὸς τὸ καθήκον, ἔως τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος.

1921.

Τὸ μάθημα τοῦ φύλακος.

Νικολάου Καρβούνη.

—Τζίμ, μάνυ—μπόύ*, δημοι εἶναι ἔγα «θέλω», ἐκεὶ δρίσκεται κι ἔνας δρόμος.

—Ἐδοκίμασα, ἀλλὰ δὲν μπορῶ.

—Ξαναδοκίμασε.

Εἰς τὸ προαύλιον τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, εἰς αὐτὸ τὸ λαϊκὸν νότιον Λογδῖνον, τὸ σκοτεινὸν κάτω ἀπὸ τὸν σκυθρωπὸν ἀπογευματινὸν οὐρανόν, οἱ μαθηταὶ τοῦ συνοικιακοῦ σχολείου ἔπαιζαν μετὰ τὸ μάθημα. Ή ἐκκλησία μὲ τοὺς μαύρους, ώσταν ἀπὸ κονίαμα καρβούνου, κίονας, εἰχεν ἀκούσει τὰς χαροπὰς φωνὰς τῆς ἀφρογυισίας δεκάδων παιδικῶν γενεῶν. Τὸ σχο-

λεῖον, χαμηλὸν διώροφον οἰκοδόμημα, κατὰ τὸ ἥμισυ κρυμμένον ἀπὸ τὸν δύκον τῆς ἐκκλησίας, φαίνεται εἰς τὸ βάθος τῆς πλακοστρωμένης αὐλῆς. Οἱ μαθηταὶ, ἀγόρια καὶ κορίτσια, εἶναι παιδιά τοῦ λαοῦ. Λιγά, νευρώδη, μὲ λεπτὰ πόδια, μὲ δυσαναλόγως μεγάλα, χονδρὰ καὶ στερεὰ ὑποδήματα, μὲ μάγουλα ἔξαναμμένα ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τοῦ παιχνιδιοῦ, μὲ μάτια διαυγῆ, τὰ δποῖα παρατηροῦν ἀποφρασιστικά, ἔχουν δλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς τῆς σταθερᾶς δραστηριότητος καὶ τῆς τόλμης, αἱ δποῖαι δῦνηγοῦν πρὸς τὴν ἐπικράτησιν εἰς τὸν παγκόσμιον ἀγῶνα τῆς ζωῆς. "Αλλα παιδιά ποὺ ἔπαιζαν ἐδῶ μέσα πρὸ αἰώνων, κοιμοῦνται, ἀφοῦ ἔπαιξαν ἀργότερα καὶ τὸ δύσκολον σπόρ τῆς ζωῆς, κάτω ἀπὸ τὶς πλάκες καὶ τὰ μνημεῖα τῆς αὐλῆς τῆς ἐκκλησίας. Εἰς μερικὰς πλάκας, φαγωμένας ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν τῶν αἰώνων, διαβάζονται ἐπιγραφαὶ χρονολογούμεναι: ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ*. Ἔπάνω εἰς ἔνα παλαιὸν μνῆμα μία γάτα μαζευμένη, μὲ τὰ αὐτιὰ καταΐθαστὰ πρὸς τὰ δπίσω, παρατηρεῖ μὲ λαίμαργον προσοχὴν τὰ πτερυγίσματα ἐνὸς ζεύγους πουλιῶν εἰς τὰ χαμηλότερα κλαδιά τοῦ δένδρου, τὸν δποῖον σκιάζει ἔνα μεγάλον στκυρὸν μὲ τὰ δύνματα τῶν ἐνοριτῶν, οἱ δποῖοι ἔπεσαν τελευταίως εἰς τὴν Φλάνδραν καὶ εἰς τὴν Σόμον*.

"Η δερματίνη σφαῖρα τοῦ φούτ-μπωλ ἐδέχθη γενναῖον λάκτισμα ἀπὸ κάποιο χονδρόν, στρογγυλόμυτον ὑπόδημα μαθητοῦ. Διέγραψε μεγάλην καμπύλην εἰς ὄψιος, ἐτρόμαξε τὸ ζεῦγος τῶν πουλιῶν, ἀνησύχησε τὴν γάταν, ἡ δποῖα ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ μνημεῖον καὶ ἐκουλουριάσθη ὡς σφαῖρα μάλλινη ζωντανὴ εἰς τὴν βάσιν ἐνὸς στκυροῦ, καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν ἐπικλινὴ στέγην τοῦ σπιτιοῦ τοῦ φύλακος. "Απ' ἔκει ἐκύλισεν δριμητικὰ καὶ ἐσταμάτησεν εἰς τὴν βάσιν πλακειᾶς καπνοδόχου. Τὰ παιδιά, ἀφοῦ παρηκολούθησαν τὸ ἐνκέριον ταξίδι της, ἐτρεξαν δλα μαζὶ πρὸς τὸ σπίτι τοῦ φύλακος, ἀνάμεσα εἰς τὰ παλαιὰ μνῆματα.

Τί θὰ γίνη τώρα; Πολλὰ πρόσωπα ἐστράφησαν πρὸς ἔνα μαθητὴν δψηλότερον ἀπ' ὅλους, λιγνόν, εὐκίνητον, μ' ἔναν κοῦκον δριγμένον πρὸς τὸ δπίσω μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ ἀπὸ τὸ γείσον τοῦ δποίου ἐξεχείλιξαν εἰς τὸ αἰθρίον παιδικὸν μέτωπόν του πλούσιο: βόστρυχος ξανθοί. Ήτο, χωρὶς ἀλλο, δ ἀνεγνωρισμένος «ἀρχηγός».

—Ἐμπρός, Τζίμμυ, νὰ μᾶς φέρῃς τὴν σφαῖρα.

—Τζίμμυ, γκό—δν*.

‘Ανυπόμονοι, ἐπιταχτικαὶ σχεδὸν ἀνεπήδησαν αἱ φωναὶ ἀπὸ τόσα στόματα.

‘Ο Τζίμμυ ἐπήδησεν ώς αἴλουρος εἰς ἔνα μνῆμα ὑψηλὸν πλησίον τοῦ τούχου τοῦ σπιτιοῦ. Ἐτεντώθη εἰς τές μύτες τῶν ποδιῶν, ἔσκυψεν ἀποφασιστικὰ καὶ ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸν σωλῆνα τῆς ὑδρορόγης. Ἡ στέγη ἦτο χαμηλὴ καὶ ἡ καπνοδόχος πρὸς τὸ ἄκρον της. ‘Ο Τζίμμυ ἀνερριχήθη δλίγον ἀπὸ τὸν σωλῆνα. Ἀλλὰ πάλιν δὲν ἐφθαγε. Τὰ μάγουλά του εἶχαν φλοιγωθῆ ἀπὸ τὴν προσπάθειαν.

—Γκό—δν, Τζίμμυ! Εμπρός!

Ἐκαμε μίαν ἀκόμη προσπάθειαν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ διπλωθῇ ἐπάνω εἰς τὴν στέγην. Ἀπὸ κάτω τὰ παιδιά παρετήρουν μὲν ὑπερεντεκμένον ἐνδιαφέρον. ‘Ο Τζίμμυ δμως εἶχε κουρασθῆ. Ἔγλιστρησε καὶ ἐπήδησε κάτω ἀνὰ μέσον τῶν συντρόφων του.

Εἰς τὰ μάτια του διεκρίνετο τὸ θόλωμα κάποιας ἐντροπῆς. Τὰ παιδιά τὸν παρετήρουν μὲ κάποιαν ἀπογοήτευσιν, σιωπηλά. Τότε ἐπενέθη δι γέρων φύλαξ μὲ τὰ στεγνὰ χαρακτηριστικά, τὴν πίπαν καὶ τὰ ψαρὰ μαλλιά. ‘Οταν εἶπεν εἰς τὸν Τζίμμυ «Ξαναδοκίμασε», τὰ παιδιά ἐπανέλαβον ἐν χορῷ:

—Ξαναδοκίμασε, Τζίμμυ! Ξαναδοκίμασε!

‘Ο φύλαξ ἐμβῆκεν ἀργά εἰς τὸ σπίτι του. Ἐδγῆκε μὲ ἔνα μπαστούνι μὲ μεγάλην κυρτήν λαβήν. Τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν Τζίμμυ καὶ τοῦ ἐπανέλαβε:

—Ξαναδοκίμασε.

‘Ο Τζίμμυ ἐσκαρφάλωσεν δπως καὶ πρίν. Μὲ μεγαλυτέραν δμως ἀπόφασιν τώρα. Ἀπὸ τὴν ὑδρορόγην μ’ ἔνα τίναγμα ἐδιπλώθη εἰς τὴν στέγην. Ἀπλωσε τὸ μπαστούνι πρὸς τὴν βάσιν τῆς καπνοδόχου. Ἡ σφαῖρα μόλις ἐκινήθη.

—Εμπρός, Τζίμμυ, γκό—δν!

‘Ο Τζίμμυ κατέβαλε τελευταίαν προσπάθειαν. Ἐσύρθη περισσότερον ἐπάνω εἰς τὴν στέγην, ἐπλησίασε τὴν καπνοδόχον, ἀπλωσε τὸ μπαστούνι κι ἔσπρωξε τώρα τὴν σφαῖραν δυνατά. Ἡ σφαῖρα ἐκύλισε κάτω εἰς τὴν αὐλήν. Τὰ παιδιά τὴν ἥρπασαν ἐν θριάμβῳ. Ἡ λαχὴ τῆς χαρᾶς ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὰ στήθη των:

—“Ιπ—ΐπ—ούρρα—α—α!...

‘Ο Τζίμμυ, εὐχαριστημένος, ἐπέταξε κάτω τὸ ἄχρηστον πλέον μπαστούνι, ἥρπασε τὸν σωλῆνα τῆς ὑδρορόγης καὶ ἤρχισε

νὰ γλιτστρῷ πρὸς τὴν αὐλήν. Ὅταν ἔκαμε νὰ πηδήσῃ εἰς τὸ μνημεῖον, δὲν ὑπελόγισε καλά καὶ ἔπεσεν. Ἐσηκώθη αἴματωμένος. Εἶχεν ἀνοίξει ἡ μύτη του καὶ εἶχε γδαρῆ τὸ χέρι του. Εἰς ἐπίμετρον, ἐσχίσθη καὶ ὁ σάκκος του εἰς τὴν μασχάλην.

Μερικὰ παιδιά τὸν ἐκύκλωσαν μὲθαυμασμὸν καὶ συμπάθειαν. Ὁ φύλαξ τοῦ ἔφερεν ἀπὸ τὸ σπίτι του μία πετοέτα διὰ νὰ σπογγίσῃ τὸ αἴματωμένον του πρόσωπον.

—Δὲν πειράζει, Τζίμπου, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Καλὰ τὰ ἐκατάφερες. Κάποιος μιὰ φορά, διὰ νὰ κερδίσῃ αὐτὸν τὸν τόπον, αἴματωθηκε χειρότερα. Ἀλλὰ τὸν ἐκέρδισε.

—Ποιός; ἥρωτήσεν δ Τζίμπου καὶ πολλὰ ἄλλα παιδιά συγχρόνως.

‘Ο γέρων φύλαξ ἔδγαλε τὴν πίπα ἀπὸ τὸ στόμα του, τὴν ἐκτύπησε μὲτα τὸν λιχανὸν διὰ νὰ πέσῃ δικαπνός, καὶ ἥρχισε νὰ διγγήται. Τὰ παιδιά τὸν ἥκουαν μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, τὰ πόδια διασταδόν, καὶ τὰ μάτια καρφωμένα ἐπάνω του.

—Οταν ἔφυγαν οἱ ‘Ρωμαῖοι ἀπὸ αὐτὰ τὰ νησιά μας, ἐκατέδηκαν ἀπὸ τὴν Καληδονίαν—ἔτοις ἐλέγετο τότε ἡ Σκωτία—οἱ Πίκτοι, κι’ ἐλεγχατοῦσαν τὸν τόπον. Οἱ Κέλται τῆς Βρεττανίας ἐζήτησαν βοήθειαν ἀπὸ τοὺς Νορμανούς. Μίαν ἀνοίξιν ἐξεκίνησαν τὰ καράδια τῶν Νορμανῶν ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ λέγεται σήμερον Σλέσδιγκ. Ἐπέρασαν τὴν θύλασσα μέρες πολλὲς κι’ ἔνα πρωὶ εἶδαν ν’ ἀσπρίζουν πρὸς δυσμάς οἱ ὅχθοι τῆς Βρεττανίας. Ἐμπρός ἀπὸ τὸν στόλον ἀρμένιζαν δύο καράδια ὥρκιστερα ἀπὸ τὰ ἄλλα. Εἰς τὸ ἔνα ἦτο μέσα δ ‘Αγγελ· εἰς τὸ ἄλλο, δ ‘Εθελ: οἱ δύο ἀρχηγοί. «‘Αγγελ», ἐφώναξεν ἀπὸ τὴν πλάρη τοῦ ἑνὸς καραβιοῦ δ ‘Εθελ, «ἡ γῆ αὐτὴ θ' ἀνήκη ὡς βασίλειον εἰς δποιον ἀπὸ τοὺς δυό μας πιάσῃ πρῶτος χῶμά της μὲτα τὸ δεξῖ του χέρι. «Σύμφωνοι», ἐφώναξεν ἀπὸ τὴν πλάρη τοῦ ἄλλου καράδιου δ ‘Αγγελ. Τὰ δυὸ καράδια ἥρχισαν νὰ παρατρέχουν μὲ τὰ κουπιά. Τοῦ ‘Εθελ ἐπροπέρκεσ τὸ ἄλλο. ‘Ο ‘Εθελ, μόλις ἔξισε τὴν ἄμμον ἡ καρίνα του καραβιοῦ του, ἐπῆδησε μὲτα τὴν πανοπλία του εἰς τὰ νερά καὶ ἔτρεχε πρὸς τὴν ἀμμουδιά τοῦ γιαλοῦ. Τὸ καράδι του ‘Αγγελ ἦτο λίγο πίσω ἀκόμη. ‘Ο ‘Εθελ ἔφθικεν εἰς τὴν στεριά. Ἐσκυπτε διὰ νὰ ἐγγίσῃ μὲτα τὸ δεξῖ του χέρι τὸ χῶμα... Ἐνας ἀέρας ἐπέρασε κοντὰ εἰς τὰ πρόσωπόν του. Ἐμπρός του ἔπεσεν ἔνα χέρι κομμένο. Μία φωνὴ τὸν ἔκαμε νὰ στραφῇ. Τὸ καράδι του ‘Αγγελ εἶχε φθάσει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀμμουδιά. ‘Ο ‘Αγγελ ἀπὸ τὴν πλάρη, γεμάτος

αίματα, τοῦ ἔλεγε: «Εἶναι βικτίειόν μου ή γῆ αὐτή». Εἰχε κόψει τὸ δεξί του χέρι καὶ τὸ ἐπέταξεν εἰς τὴν στεριὰ πρὶν προφθάσῃ ὁ Ἔθελ νὰ ἐγγίσῃ τὴν γῆν μὲ τὸ δικό του. »Ετοι ὡγοράσθη ὁ τόπος Ἀγγλία... Τί σου ἔλεγχ, Τζίμπυ, μάνυ μπόν; «Οπου εἶναι ἔνα θέλω, ἐκεῖ βρίσκεται κι' ἔνας δρόμος».

1922.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ.

Α' ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ.

Τὸ Καθούρι τῆς Ἀττικῆς.

Σπύρου Μελᾶ.

Μπουχζόμενοι* ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς τῶν κυμάτων ἐπηδήσαμεν ἀπὸ τὴν βικρούλαν ἔξω εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν τοῦ Καθουρίου πληγίσιον εἰς τὴν Βούλαν*.

Ἐμείναμεν μαγευμένοι ἀπὸ τὴν ὥραιότητα τοῦ τοπίου. Ἄλήθεια, τὸ Καθούρι δὲν εἶναι θέσις, εἶναι ποίημα. Εἶναι ή κορωνίς ζλωγ τῶν δυνατῶν συνδυασμῶν πεύκου καὶ κύματος. Εὔρυχωρος, γραφικωτάτη, κατάφυτος κοιλάς κατεβαίνει, μὲ μίαν διαδοχὴν ἀπειρίας μικρῶν ἀνυψώσεων τοῦ ἐδάφους, αἱ δύοιαι δλονὲν συμπτύσσουν καὶ ἀπαλύνουν τὰς καμπύλας των πρὸς τὸ πέλαγος, δῆπου ἀνοίγει ἀδροτάτην ἀγκάλην εἰς τὰ κύματα.

Όλα εἶναι φρέσκα, ζωηρά, στιλπνά, ως νὰ ἔδρεξε πρὸ μιᾶς στιγμῆς. Πουθενά τὸ πεῦκο δὲν ἔχει τόσην στιλπνότητα. Τὸ φύλλωμά των εἶναι ως ἀπὸ ἐλαφρά, καμπυλόγραμμα, διακοσμητικά σύγνεφα, ποὺ ταξιδεύουν εἰς ὡκεανοὺς φωτές, καμωμένα, νομίζετε, ἀπὸ τὰ ξεφτίδια τῆς πλέον ἀπαλῆς, ἀνοικτοπρασίου μετάξης. «Οπου ή σκιά των πέφτει, στὴν δλόστρωτη, ἀπάτητη ἀμμουδιά, βλέπετε τόσον καθηρά τὰ περιγράμματα τῶν σκιῶν, ποὺ νομίζετε δι: ἔχουν γίνει ἀπὸ τὴν λεπτότερη πέννα, μὲ κινέζικο μελάνι. »Οπου δὲν εἶναι ἄμμος, εἶναι στρωμένο, σχεδὸν παντοῦ, ἔνα «πούντι» ἀγγὸν καὶ τόσον παχύ, ποὺ ἡμπορεῖτε νὰ γείρετε, πολλὲς φορές, χωρὶς ἀλλα στρωσίδια. Εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ κύματα ἀνοίγουν ως πελώριον, πολύπτυχον διπέδιον, ἀπὸ σαπφείρινον ἀτλάζι, γκρινιρισμένο μὲ θυσάνους ἀπὸ χιονώδη, ἀεικίνητα πτερά στρουθοκαμήλου. Εἰς τὴν νοτισμένην ἄμμον τῆς παραλίας δὲν ἔχουν πρὸ

πολλοῦ πατήσει ἀγνθρωποι. Ἐκεὶ κάμγουν τὸν περίπατόν των μόνον γλαρόνια καὶ ἀγριόπαπιες, τῶν δποίων τὰ ἵχνη ἔχουν μισοσδῆσει τὰ κύματα. Ἐνα κοκκινωπὸν νησέκι, μὲ πλαΐσιον ἀπὸ φαιούς βράχους, τῶν δποίων τὰ ὑφαλα εἶναι κατάστικτα μὲ μαύρους ἀστερισμοὺς ἀχινῶν, κρατεῖ ἀπάγγειο* εἰς τὴν ἀκτήν. Τὰ πεῦκα βοῖζουν διαρκῶς. Φρέσκο κατεβάνει ἀπὸ τὸ μπουγάζι*, φρέσκο μπαίνει ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Καὶ εἶναι τόση δροσιά, ώστε τὰ θερμοχαρῇ τζιτζίκια δὲν τολμοῦν νὰ ξεμυτίσουν πουθενά. Δὲν ἀκούεται οὔτε μισό!

Αἰσθανόμεθα τοὺς πνεύμονάς μας νὰ ζωντανεύουν, ν' ἀπλώνωνται, νὰ γεμίζουν δλον τὸν θώρακα. Καὶ τὸ πλέον ἀπομεμακρυσμένον, τὸ πλέον καταχωνιασμένον κύτταρον πίνει ἀπλήστως ἀπὸ τὸ βίλσαχον τῆς ἀλμῆς καὶ τοῦ ῥετοινιοῦ. Ὁλοι γίνονται παιδιά. Πηδοῦν, τραγουδοῦν, φωνάζουν, σφυρίζουν, γελοῦν. Ἡ «Γκλόρια» μάλιστα — ἔνα ὡραίο λυκόσκυλο, ἀνήκον εἰς μίαν κυρίαν τῆς συντροφιᾶς — παραφρογεῖ ἐντελῶς. «Ρίχγει τ' αὐτιὰ πίσω καὶ καλπάζει φρενήρης πρὸς δλας τὰς διευθύνσεις, χώνεται στὰ σχοῖνα, παίζει κρυφτούλι στὰς παραφυάδας τῶν πεύκων, γαυγίζει τὸ κῦμα, ἔπειτα, αἰφνιδίως, συνδιαλλάσσεται μαζί του καὶ πέφτει μέσα, πηδᾷ πάλιν ἔξω, τινάζεται, βουθουνίζει, κυλιέται στὴν ἄμμο καὶ ἀρχίζει ἐκ νέου τ' ἀτελείωτα τρεχάματά της.

1923.

B'. BIOΥ ANΘΡΩΠΩΝ.

*Εφοδίος ἀχθοφόρων ἐν *Αλεξανδρείᾳ.

Σπύρου Μελᾶ.

. . . Κοιμώμεθα ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἐντελῶς ἀνίδεοι δι' δ, τι μᾶξπεριμένει τὸ πρωΐ.

Δὲν προφθάνομεν νὰ ἴδωμεν τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Δὲν προλαμβάνομεν νὰ καμαρώσωμεν τὸ ἐπιβλητικόν, χιονῶδες πέταλον τῆς προκυμαίας, ποὺ βγαίνει, σιγά — σιγά, μέσ' ἀπὸ τοὺς πρωιγοὺς γαλαζωτούς ἀτμούς, γιὰ νὰ δειέη τὰ παλάτια καὶ τὰ μέγαρα καὶ τὶς γραφικὲς βεράντες* καὶ τοὺς θαλασσοπλήκτους, μικροὺς ναυστάθμους τῶν γαυτικῶν συλλόγων, οὕτε τὴν γραφικὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν χαριτωμένην ἀταξίαν τῆς ἀράπικης συγοικίας, οὕτε

τὰ ἐλαφρὰ μονόξυλα, ποὺ γλιστροῦν μὲ τοὺς ἀλκίμους ἐρέτας γύρω ἀπὸ τὸ πλοῖον, οὕτε τὰ γοργὰ κότερα, μὲ τὰ χρωματιστὰ πανιά, ποὺ ἀνοίγονται εἰς τὸ λιμάνι καὶ πλέουν σὰν γαρύφαλα καὶ σὰν τριαντάφυλλα, πεσμένα αἴφνης ἀπὸ τὴν χρυσῆν ζώνην τῆς Αὐγῆς, οὕτε τὰ χαρμόσυνα σμήνη τῶν γλάρων, ποὺ δικαν κουρασθοῦν ἀπὸ τὴν ἀτελείωτον καλλιγραφίαν τῶν γλαφυρῶν των πτήσεων κάθηνται ἀθρόοι καὶ ἀσπρίζουν τὶς σημαδούρεες*. Μόλις πλευρίζομεν εἰς τὸ κρηπίδωμα, μία δρδὴ μελαχψῶν, μὲ δρμῆν ἀγρίων εἰς ἔφοδον, μὲ κραυγὰς ἀνάρθρους, μὲ μάτια γεμάτα μένος πρωτογόνου, καθαλλικένουν τὸ πλοῖον, μᾶς ἀναποδογυρίζουν, ἐμᾶς, τοὺς πλοιάρχους, τοὺς καμαρότους, τοὺς ἀστυνομικοὺς ποὺ ἔχουν ἀναβῆ εἰς τὸ σκάφος, τοὺς ὑγειονομικοὺς ὑπαλλήλους, δλον τὸν κόσμον, καὶ πλημμυρίζουν, κατάστρωμα, θέσεις, καμπίνες, μᾶς πατοῦν, μᾶς μωλωπίζουν, μᾶς πληγώνουν, καὶ ἀπάγουν κάσες, μπαοῦλα, βαλίτζες, σάκκους τοῦ ταξίδιού, καλάθια, πράγματα, πρὸς ποῦ; Μήπως ξέρουν κι^ν αὐτοί; Διότι ξαναγυρίζουν, μᾶς ξαναπατοῦν, μᾶς ξαναμωλωπίζουν, ξαναφέρουν δσα ἐπῆραν, τὰ τραυοῦν ἀπὸ ἐδῶ, τὰ τραυοῦν ἀπὸ ἐκεῖ, στήγουν δμηρικὰς μάχας γύρω ἀπὸ μίαν ἀσήμαντον ἀποσκευήν, σᾶς σέργουν ἀπὸ τὸ μανίκι: ν^ο ἀποφαγ-θῆτε περὶ ζητήματος, τὸ ὅπιον προκύπτει αἴφνης, καὶ ἀπὸ τὸ ὅπιον δὲν καταλαβαίνετε γρῦ, οὕτε ἀλλως τε σᾶς ἐνδιαφέρει διόλου, ἐδρώνουν, λαχανιάζουν, οὐρλιάζουν ώς δύδοηντα συντάγματα Ἐβραίων, βραχινιάζουν, ἀλλὰ δὲν παύουν οὕτε στιγμήν.

*Ἐχετε τὴν ἐντύπωσιν πειρατικῆς ἐπιδρομῆς Μπαρμπαρίγων, οἱ δροῖοι ἐπιάσθησαν καὶ ἤρθαν εἰς τὰ μαχαίρια ἐπάνω εἰς τὴν μοιρασιὰ τῶν λαφύρων. Τὸ βλέμμα τους πετάει φλόγες, τὸ πρόσωπό τους καίγεται, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τους, δησού στίλθουν γερές, πυκνές, μυτερές, καγονικές, φιλιδισέγιες δδοντοστοιχίες σκύλων τῆς Νέας Γῆς, βγαίνουν χά, χί, χοῦ, χάχα, ώς γὰ ἔχουν φάγει ἀπὸ δέκα, τούλαχιστον, χοῦφτες πιπέρι δ καθένας καὶ θέλουν ν^ο ἀερίσουν τὸν πυρπολούμενον λάρυγγά των. Καὶ ποῖα ἀκατανόητος ἐπιμονὴ γὰ μᾶς σπάσουν τὸ τύμπανον! *Ἐστάθη τῷ ὅντι ἀδύνατον γὰ ἔξακριβώσωμεν, κατὰ ποίαν λογικὴν δ ἀράπης ἐπείσθη ὅτι ἀπαντεῖς οἱ κάτοικοι τῆς ὑδρογείου ἐννοοῦν πληρέστατα τὴν γλῶσσάν του. Διότι μᾶς ώμιλοσσαν, μᾶς ἔξηγοσσαν, ἥγρόευσαν, ἐρρητόρευαν, παρ^ο δληγην τὴν ῥητὴν καὶ δι^ο δλων τῶν δυνατῶν νευμάτων δίλωσιν, ὅτι δὲν καταλαβαίναμε γρῦ.

*Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. 'Αναγνώσιμα Δ' Γυμν. ἔκδ. β' 1932.

Αφοῦ τέλος μᾶς ἐπάτησαν, μᾶς ἔσχισαν, μᾶς ἐπλήγωσαν, μᾶς ἔφυσαν καὶ μᾶς ἔφεραν δλα τὰ μπαοῦλα εἰς τὸ κεφάλι, ἔνας δπὸ αὐτοὺς ἐπληγίσασε τὸν συνταξιδιώτην μου, ὁ δποῖος εἶχε γείρει εἰς τὴν κωπαστὴν ἡμιθανῆς, καὶ ἤρχισε νὰ τοῦ ἐξιστορῇ, διὰ μακρῶν καὶ εἰς τόνον ἐμπιστευτικῆς ἀνακοινώσεως, ἕνα σωρὸ ἀκατάληπτα πράγματα.

— "Α, σχι! τοῦ ἐφύναξε, εἰς ἐσχάτην ἀπόγνωσιν καὶ ώς νὰ ἐνγοσῦσε πληρέστατα περὶ τίνος ἐπρόκειτο: Μοῦ τὰ λὲς αὐτῷ: δλα αὐτά. Ἐγὼ τώρα θέλω πρὸ πάντων ἀσπιρίνηγ*...

1923.

Γ'. ΕΡΓΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

Η οἰκέα τοῦ Καινούργιου εἰς τὰ Λεγχαενά.

"Ανδρέου Καρκαβίτσα.

Τὸ σπίτι τοῦ Παντελῆ Καινούργιου ήτο πλινθόκτιστον, μετρίους ὅψους καὶ δυσαναλόγου πλάτους, μὲ αὐλὴν ἀπεριποίητον κι ἔνας ἀγυρῶνας ὅπισθεν, μὲ ξυλίνην ταράτσαν πρὸς τὸν δρόμον, εἰς τὴν δποῖαν ἔφερε σκάλα χονδροειδῆς, ἔχουσα σκαλοπάτια κέδρινα, παλαιωμένα καὶ ἀγνώματα. Τὰ μυστρίσματα τῶν τοίχων ήσαν ἀλλοῦ κορημνισμένα καὶ ἀλλοῦ πρησμένα ὑπὸ τῶν βροχῶν, ώς ἐμβαλώματα λευκὰ καὶ γαϊδη ἐναλλάξ· αἱ γωνίαι καταφαγωμέναι· οἱ στῦλοι τῆς ταράτσας καὶ τὰ διακόνωματα καὶ τὸ πάτωμα σαρκοφαγωμένα, μισσοσπασμένα κι ἐπικλινῆ. Κατ' ἀντίθεσιν ὅμως τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι ήσαν γαλαζοβαμένα· τὸ ἐσωτερικὸν ἐπιμελημένον, τὸ πάτωμα καθηρόν, παγιτοῦ δὲ παρετάσσοντο ἐντὸς δοχείων πετρελαίου, μισσοσπασμένων σταμηνῶν, σκωριασμένων τυροβολίων καὶ ξυλίνων χονδροειδῶν κιθωτίων, ἀνθη παντοδαπά, πλούσια εἰς τὸ χρῶμα καὶ τὴν γχρίν. Ἐδῶ ἐδέσποιζεν δ βασιλικὸς μὲ δλας του τὰς τάξεις, ἀπὸ τοῦ ἀγαπημένου σγουροῦ μέχρι τοῦ πλατυφύλλου, τοῦ ἐκπλήττοντος περισσότερον διὰ τοῦ μεγαλείου παρὰ διὰ τῆς εὐωδίας του· ἐκεῖ τὰ γαρύφαλα εἰς στοίβας κοκκίνας ἢ χιονώδεις· ἀλλοῦ ἢ ἀρμπαρόριζα, δ δυόσμος καὶ ἡ μαντζουράνη εἰς σμαρχαγδούντα κι εὐωδιάζοντα στρώματα. Κάτω τῶν παραθύρων ἐκρέμικντο εἰς ἀφθόνους καὶ μακράς πλεξίδας γαλκοπρασίγους δ ἀμάρχαντος, καὶ παραπλεύρως τὸ μεταξένιον ἀντετίθετο

καλλιτεχνικώτατα μὲ τὴν θριαμβευτικὴν κατακόκκινην ὅψιν του· εἰς τὰς γωνίας τῆς ταράτσας τὸ κρούσταχλον, περιτριγυρίζον νανοφρεῦς κλώνους μὲ τὴν λευκαυγὴν μαζάν του μόλις ἐφαίνετο, καθὼς καὶ τὸ γεράνι τὸ βρωμόχορτον ἐπεδείκνυε τὰ χρωμάτη φύλλων του μεταξὺ τῶν πλοκάμων τοῦ κισσοῦ, ὃ δποῖος ἀνέδαινεν ἐπὶ τοῦ τοίχου κάτωθεν, περιέβαλλε τὸ περίστυλον κι³ ἐσκάλωνεν ἀνδρειωμένος ἐπὶ τῆς στέγης. Ἡ γεροντικὴ ὅψις τοῦ σπιτιοῦ ἐφαίδρυνετο ἔτοι· ἐμετριάζετο ἡ σοδαρὰ καὶ θιλιμένη ἐκείνη ἔκφρασις, ἡ ἀπαντωμένη εἰς τὰ παλαιωμένα κτίρια, κι³ ἐνόμιζε κανεὶς διτὶ ἐπίτηδες ἐγκατελείφθη ἀπεριποίητον δπὸ καλλιτέχνου κατοίκου. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὰς ιδέας τῶν χωρικῶν, ἡ φιλόκαλος ἡ μὴ διακόσμησις ἔνδος σπιτιοῦ φανερώνει τὰ μέλη καὶ τὰς διαθέσεις τῶν κατοίκων, καθὼς καὶ δ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος θόρυβος τὴν οἰκονομικήν των κατάστασιν, ὃ Παντελῆς Καινούργιος ἐφανερώνετο ἐκ τούτου διτὶ εἶχε πολλὰς θυγατέρας.

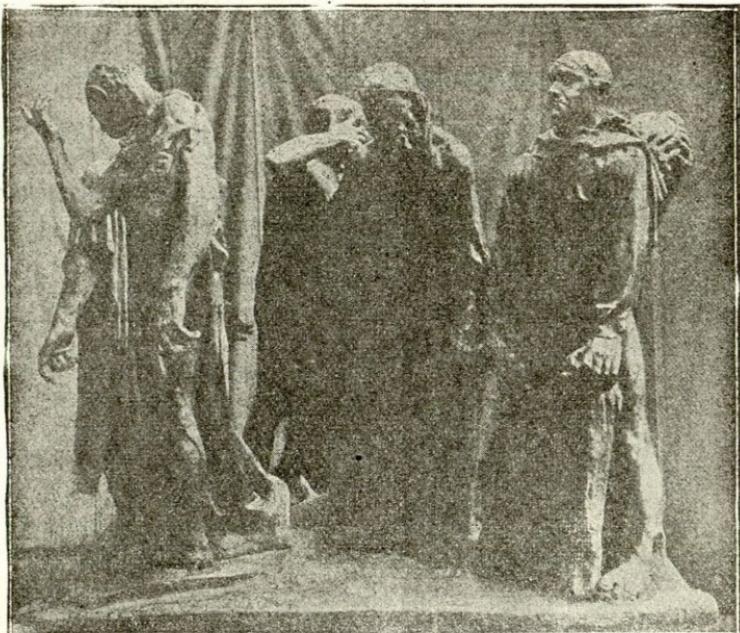
1890.

Δ'. ΕΡΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ.

Οἱ πρόκριτοι τοῦ Καλαὶ τοῦ 'Ροντέν*.**Σπύρου Μελᾶ.**

὾πὸ ἔποψιν ἀποδόσεως κινήσεως, ἐξωτερικῆς κι³ ἐσωτερικῆς, ὡς ποῦ ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ ἀρά γε ἡ γλυπτική; Ὁ 'Ροντέν συγέλαθε κάτι: ἀληθῶς μέγα: Ἀπὸ ἔνα ὅγκον μαρμάρου νὰ κατασκευάσῃ μίαν σκιασπηριακὴν τραγῳδίαν, ὅχι τὸ στιγμιότυπον μιᾶς καὶ μόνης σκηνῆς, ἀλλ' ἔνα δλόκληρον δρᾶμα, τὸ δποῖον νὰ ἔξελισσεται, νὰ κινῆται ζωντανὸν ἐγώπιόν σας, μὲ ἀκραγ συγέπειαν, μὲ τὸν γῆραά του, τὰς τύχας του, τοὺς δευτερεύοντας χαρακτῆράς του καὶ τὰ ἐπεισόδιά του. Ἡθέλησε νὰ συναγωνισθῇ τοὺς τραγικοὺς τοῦ θεάτρου, χωρὶς εἰς τὴν διάθεσίν του νὰ ἔχῃ οὔτε σκηνήν, οὔτε ἡθιοποιούς, οὔτε τὴν πολύτροπον κίνησιν τῆς θυμέλης*, οὔτε τὴν ἀνθρωπίνην φωνὴν καὶ τὰ χρώματα τοῦ στίχου —ἀπλῶς μὲ τὴν σμίλην του! Καὶ δὲν τὸ συνέλαθε μόνον. Τὸ ἔξετέλεσε. Καὶ τὸ ἔξετέλεσεν ὡς νικητής: Είναι τὸ ἀθάνατον ἔργον του «οἱ πολῖται» ἢ μᾶλλον «οἱ πρόκριτοι τοῦ Καλαὶ», διότι αυτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ λέξις «μπουρζουά» εἰς τὴν σύνθεσίν του.

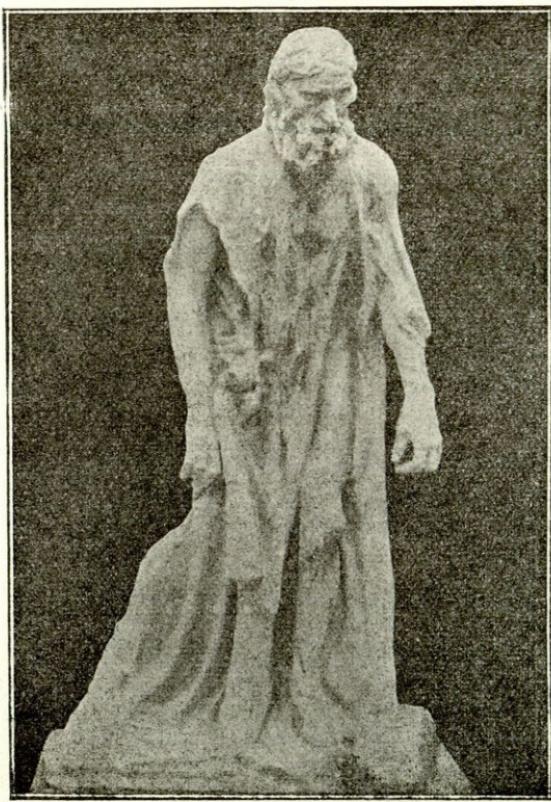
Ναί, τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶγαι ἀπλῶς γλυπτική. Εἶναι δρᾶμα ἱστορικόν. Ὁ Ροντέν, ὁ ὅποιος ἔπαιρε τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ καιροῦ μας καὶ ἀπὸ τοὺς μόθους τῶν ἀρχαίων καὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Βιγιόν*, ἀδιακρίτως, ἀνεζήτησε, διὰ τὸ ἀριστούργημά του, τὸ ὅποιον συγέθεσε μὲ πλήρη συγείδησιν τοῦ ἀθανάτου μεγαλείου του, μίαν σπαρακτικὴν σελίδα τῆς ἱστορίας τῆς πα-

Les bourgeois de Calais, ἔργον Αύγούστου Ροντέν.

τρίδος του, ἔνα τραγικώτατον ἐπεισόδιον τοῦ ἐκατονταετοῦς* πολέμου. Τὰ στρατεύματα τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ Γ' πολιορκοῦν τὸ Καλαί. Ἡ πόλις, μετὰ μακρὰς στερήσεις καὶ ἡρωϊκὰς κακουχίας, δὲν δύναται παρὰ νὰ ὑποκύψῃ. Καὶ τότε ὁ νικητὴς προβάλλει τοὺς δρους του: Διὰ γάρ σωθῆ ὁ πληθυσμὸς ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν πολιορκητῶν, πρέπει νὰ παραδώσῃ ἐξ προκρίτους, οἱ ὅποιοι θὰ θανατωθοῦν πρὸς χάριν του, θὰ θυσιασθοῦν διὸς γάρ σώσουν· τοὺς ἄλλους.

Καὶ ἵδού, ἔχετε ἀμέσως ἐγώπιόν σας—εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ‘Ρούτεν—ἔνα πρόκριτον τοῦ Καλαί, τὸν εὐγενῆ Εὔστάθιον δὲ Σαίν Πιέρ, τὸν πρῶτον, ὁ ὅποιος ἔλαβε τὴν ὑψηλὴν ἀπόφασιν ν^ο ἀποθάνη. Γέρων τὴν μεγαλοπρεπή κεφαλήν του μὲ τὴν σεβασμίαν γενειά-

‘Ο Εύσταθιος δὲ Σαίν Πιέρ.

δξ, εἰς ἕνα κίνημα ὑπερτάτης, ἀληθῶς γεστορικῆς σοφίας, ἡ ὅποια γνωρίζει ὅτι πᾶσα πάλη πρὸς τὸ πεπρωμένον εἶναι ματαία. Τὸ δικινόν του σῶμα, καταβεβλημένον ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὰ βάσανα τῆς πολιορκίας, κλονίζεται.

Πόσον σοφὰ ἔχει βάλει αὐτὸς τὸ χαρακτηριστικὸν ὁ ‘Ρούτεν!

Πόσον τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον, τὸ δποῖον ἐχρειάσθη ὁ γέρων διὰ γὰρ πάρη τὴν ἀπόφασίν του, ἔξαίρεται καὶ ἀναδεικνύεται μέσα εἰς αὐτὸν τὸ καταπεπονημένον σῶμα! Αὐτὸς εἶναι ὁ πρωταγωνιστής τοῦ δράματος. Αὐτὸς εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς συνθέσεως. Αἰσθάνεται κανεὶς ἀπὸ τὸ ὄφος τῶν ἄλλων πέντε, οἱ δποῖοι τὸν περιβάλλουν καὶ τὸν ἀκολουθοῦν, ὅτι αὐτὸς τοὺς ἔχει παρασύρει μὲ τὴν γενναῖαν του ἀπόφασιν.

Ίδού, παραπλεύρως του, ἄλλος πρόκριτος. Δὲν εἶναι τόσον ἡρωικός, δσον ὁ Εὔσταθιος δὲ Σαΐν Πιέρ. Εἰς τὴν στάσιν του δὲν ὑπάρχει ἀκλόνητος ἡ ἀπόφασις. Βαρεῖα θλίψις πλαγάται εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ἄλλαξ εἶναι λύπη εὐγενική. Λυπεῖται ποὺ θὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν. Καὶ τὸ ἐννοοῦμεν ἀμέσως, διότι διέπομεν εἰς τὰ χέρια του τὰ κλειδιά του φρουρίου. Βλέπομεν ἀκόμη ὅτι ἔχει σφίξει καλὰ δλους τοὺς μυῶνάς του. Προσπαθεῖ νὰ κάμη τὸ σῶμά του ἀκαμπτον, νὰ γίνη ἔύλος, πέτρα, διὰ νὰ ἡμιπορέσῃ νὰ ὑποστῇ τὴν φρικτὴν ταπείνωσιν. Καὶ αὐτός, λοιπόν, δὲν ὑποφέρει ἀκόμη διὰ τὸ ἀτομόν του, δὲν ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἰδέαν του θανάτου.

Τὸ πρόσωπον τῆς ἀτομικῆς τραγῳδίας τὸ παῖς εἶνας τρίτος¹ πρόκριτος εἰς τὴν σύνθεσιν. Ο τρίτος αὐτός, διέπομεν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του, διὰ ἔχει πάρει τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποθάνῃ. Ἄλλαξ βλέπομεν συγχρόνως ὅτι σπεύδει. Ἐχει ἀγοῖξει τὸ δῆμαρη ἥδη, σχεδὸν τρέχει. Μαντεύετε γιατί τρέχει; Τὸ μάρμαρον δμιλεῖ! Τρέχει διὰ νὰ μὴ μετανοήσῃ διὰ τὴν ἀπόφασιν ποὺ ἐπῆρε. Τρέχει διὰ νὰ συντομεύσῃ τὴν ἀπόστασιν τοῦ μαρτυρίου—τόσον φοβεῖται τὸν θάνατον! Θέλει νὰ γλυτώσῃ μιὰ ὥρα πρωτύτερα.

Μετὰ τὴν ἀτομικὴν τραγῳδίαν, τὴν δποίαν ἔξαίρει ἔνας τέταρτος πρόκριτος, ποὺ περνᾷ τὸ χέρι ἀπὸ τὰ μάτια του ὡς διὰ ν' ἀπομακρύνῃ τὴν φρικώδη δπτασίαν του θανάτου, ίδού τὸ δράμα τῆς οἰκογενείας: Ἐνας πέμπτος πρόκριτος, ἄνδρας κάπως περασμένης ηλικίας, σέργεται πίσω ἀπὸ τὸν πρωταγωνιστήν, σφίγγων τὴν κεφαλήν του μὲ τὰ δυό του χέρια, εἰκὼν ζωηροτάτης ἀπελπισίας. Ἀπὸ μίαν ἐλαφράν κλίσιν πρός τὰ δπίσω μαγεύομεν τὴν αἰτίαν: σκέπτεται τὰ παιδιά του, τὴν γυναῖκά του, τὰ προσφιλῆ πλά-

1. Ό τρίτος πρόκριτος καλύπτεται ἐν τῇ εἰκόνι ὑπὸ τοῦ ἔκτου. Επίσης καὶ δέ πέμπτος μόλις φαίνεται δπισθεν τοῦ κρατοῦντος τὴν κλείδα, κρατῶν μὲ τὰς κλείδας τὴν κεφαλήν του.—Σημείωσις τοῦ συλλογέως.

σματα, τὰ ὁποῖα ή³ ἀφήση ἀπροστάτευτα, ἔργημα... Ὁ γαρακτὴρ αὐτὸς χαρίζει μίαν ἀνθρωπίνην, μίαν ἐκτάκτως τραχικήν νότιαν, εἰς τὸ σύγολον τῆς συνθέσεως. Γενικεύει τὸ δρᾶμα. Μᾶς ἀναγκάζει νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἀδυνάτου πληθυσμοῦ τῆς πολιορκημένης πόλεως, ὁ δποῖος, κάτω ἀπὸ τὸ δημαρχεῖον, στενάζει, κλαίει, συμπάσχει.

Τέλος, ὁ ἔκτος πρόκριτος είναι νέος. Είναι ἀναποφάσιστος. Ἐχει ἐμπρός του τὸ μέλλον, ἔνα διάλογον βίον, εἰς ὃ ἡ τὸ πρόσωπόν του διαβάζομεν τὴν φρικτὴν πάλην πρὸς τὸν γλυκύτερον, τὸν ἴσχυρότερον δεσμὸν τῆς ζωῆς: τὸν ἔρωτα! Πρὸς αὐτὸν πρέπει νὰ εἴπῃ τὸ θλιδερὸν «χαῖρε» ὁ νέος πρόκριτος, ὁ δποῖος μετ' ὀλίγον δὲν θὰ θάραγη πλέον! Ὁ 'Ροντέν ἐδῶ ἀποκορυφώνει τὸ δρᾶμά του, κλείει τὴν αὐλαίαν, ἀφοῦ γεμίσῃ τὴν ψυχήν μας ἀπὸ τρόμον, δύνην, σίκτον πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ θυμασμὸν πρὸς τὴν ἰσχυράν, τὴν μεγάλην του τέχνην¹.

1917.

---

1. Εἰς τὴν εἰκόνα ὁ ἔκτος πρόκριτος είναι ὁ πρώτος ἀριστερά. Ἐν τῇ περιγραφῇ ὁ συγγραφεὺς ἔλαβεν ὑπόψει τὸν βαθμὸν τοῦ ἡρωισμοῦ, τὸν δποῖον ἐμφανίζουν τὰ διάφορα πρόσωπα. Καὶ ὁ ἔδιος δὲ ὁ 'Ροντέν κατὰ τὴν σειρὰν ταύτην ἐπεθύμει νὰ τοποθετηθῶσιν οἱ ἀνδριάντες, οἱ μὲν δπισθεντῶν δέ, ἐμπρός εἰς τὸ Δημαρχεῖον τοῦ Καλαί, εἰς τὰς πλάκας τῆς πρὸ αὐτοῦ πλατείας. Οὕτω οἱ «πρόκριτοι» θὰ ἐφαίνοντο ὅτι βαδίζουν ἐν τοῦ δημαρχείου πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ 'Εδουάρδου Γ', ὡς ἔνα ξωντανὸν λομβολόγιον ὀδύνης καὶ αὐτοθυσίας, καὶ οἱ σημερινοὶ πολεῖται τοῦ Καλαί, διαγκωνίζοντες σχεδόν αὐτούς, θὰ ἥσθιαντο βαθύτερον τὴν ἀλληλεγγύην, ἢτις τοὺς συνδέει μὲ αὐτοὺς τοὺς ἥρωας. Οὕτω η ἐντύπωσις θὰ ἡτο πολὺ ἰσχυροτέρα». Ἀλλὰ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἀπέρριψε τὸ σχέδιον τοῦτο, καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὸν γλύπτην τὸ βάθμον αὐτὸν «τὸ τόσον ἄνοστον, δύον καὶ περιττόν». —Σημείωσις τοῦ συλλογέως.

3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ.

Α'. ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΕΩΣ.

Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Κύπρον.

Nikolaou Kaqboúnnη.

Α'. Ἀπὸ τῆς Λευκωσίας εἰς τὴν Κυρήνειαν.

Ἡ βορεία τῆς Κύπρου ἀκτή, δρεινή, κατάφυτος καὶ γρα-
φικωτάτη, ἀποτελεῖ ἐκπληκτικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀδιάφο-
ρον πεδιάδα τῆς Λευκωσίας καὶ τὰ γυμνὰ νοτιοανατολικὰ τῆς πα-
ράλια. Τὴν σχηματίζουν αἱ βορειναὶ κλιτύες μιᾶς μακροτάτης
ὅρσειρᾶς, ἡ ὁποία ἔκτείνεται ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον Κρόμμιον ἕως
εἰς τὴν βραχώδη ἄκραν τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, τὸ ἀπώτατον αὐτὸ^ν
ἄνατολικὸν τῆς νήσου σημείον, τὸ δποίον προωθεῖται πρὸς τὴν
κατεύθυνσιν τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττας.¹ Ἡ βουνόσειρὰ αὐτὴ
ἔχει εἰς τὸ μέσον τῆς περίπου ὅγκον πυργοειδῆ πολυκόρυφον. Μα-
κρόθεν φαίνεται ὡσάν ν' ἀποτελῆται ἀπὸ πέντε γιγάντεια δάκτυ-
λα, καὶ ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ ἐπωνυμία τοῦ βουνοῦ—τὸ Πεν-
ταδάκτυλον.² Ἀπὸ τὸν κάμπον τῆς Λευκωσίας τὸ βουνὸν αὐτὸ^ν
φαίνεται ἐρυθρωπὸν καὶ γυμνόν. Μερικαὶ βαθεῖαι χαραδρώσεις
ῥίζιδώνουσι ἀκανονίστως τὰ πλευρά του καὶ τίποτε δὲν προμηνύει
εἰς τὸν προσπελάζοντα τὴν πρασίνην κλιδῆν, ἡ ὁποία θ' ἀποκα-
λυφθῇ εἰς τὰ μάτια του δταν διασκελίσῃ τὸ βουνὸν πρὸς τὴν ἀν-
τίθετον πλευράν.

Προχωροῦμεν μέσα εἰς ἔνα καλὸν αὐτοκίνητον.³ Ἀρκετὰ μίλ-
λια μετὰ τὴν Λευκωσίαν ὁ ἀνήφορος ἀρχίζει νὰ γίνεται αἰσθη-
τὸς καὶ ἡ διαιμόρφωσις τοῦ ἐπικλινόσυς πεδίου περισσότερον ἐνδια-
φέρουσσα. Τὸ ἀργιλλώδες χῶμα δύκονται εἰς κώνους ἀπειραχί-
θμους, τοὺς δποίους ἀπειργάσθη ἡ διάβρωσις τῶν νεροσυρμῶν πολ-
λῶν αἰώνων.

Ο δημόσιος δρόμος, μὲ ἀρκετὰς τώρα καμπάς, ἀνηφορίζει
πρὸς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν. Τὸ χῶμα εἶναι κόκκινον καὶ
τὰ πετρώματα ἀσθετολιθικά.⁴ Ἐναὶ μεγάλῳ χωρὶ περιβαλλόμε-
νον ἀπὸ δένδρα εἶναι ἐνθρονισμένον εἰς τὴν πλαγάν, δεξιᾳ τῆς
δόσου, καὶ ἀλλα ἔξαπλώνονται γωχελῶς εἰς τὰς χαμηλοτέρας ὑπω-
ρείας.⁵ Αθροισμια τριῶν ἢ τεσσάρων σπιτιῶν παρὰ τὴν ὁδὸν εἰς τὴν

παρυφήν ἐλαιώνος καὶ συστάθων χρουποδένδρων σημειώνει τὴν ἀφετηρίαν πρὸς τὶς κορδέλλες μεγάλου ἀνηφόρου, δέποιος δόδηγει εἰς τὸν αὐχένα τῆς διαβάσεως τοῦ βουνοῦ. Ὁ ἄνεμος φυσᾷ δυνατὰ ἀπὸ τὰς κορυφὰς καὶ τολύπη νεφῶν ἐπικάθηται εἰς τὸν αὐχένα. Τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι γίνονται δόλεὸν πυκνότερα καὶ τὸ τοπεῖον ἀποκτᾶ βαθμηδὸν τυπικώτερον ἐλληνικὸν χαρακτῆρα. Οἱ δρυπαγεῖς βράχοι τῶν πλευρῶν τῆς εὐρείας χαράδρας, διὰ μέσου τῆς δέποιας ὀνυχριχάται πρὸς τὴν κορυφογραμμὴν ἡ δόδης, διαστίζονται ἀπὸ τοῦφρες θάμνων ὀρωματωδῶν καὶ πεύκων καὶ κέδρους, διὰ μέσου τῶν βελονοειδῶν θυσάνων τῶν δρόσων δὲ ἄνεμος σφυρίζει κατὰ τρόπον ποὺν ἐνθυμίζει τὴν βοὴν μακρυνοῦ τρικυμισμένου πελάγους.

Ἄλλα καὶ τὸ πραγματικὸν πέλαγος δὲν εἶναι μακράν. Νά το ποὺ ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὸν αὐχένα σκοτεινόν, ἀφρισμένον, πλατύ, βοερόν. Ἀπέναντι, εἰς μέγα μάκρος, κυανωπά καὶ μὲ τὰς κιονισμένας των κορυφὰς διαπεράσας ἔδω κι' ἐκεῖ τὰ σύννεφα, ἀποκαλύπτονται εἰς ὅλην των τὴν ἀγέρωχον μεγαλοπρέπειαν τὰ βουνά τῆς Καραμανίας — ἡ ἀτελείωτος σειρὰ τοῦ Ταύρου. Κατέναντι ἀκριθῶς εἶναι τὰ βουνά, τὰ δροῖα ἐπικρέμανται τῆς Σελευκείας. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ αὐχένος, ἀπὸ τὸν δροῖον ἡ δημοσία δόδης καταποντίζεται μὲ τολμηρούς, ἀποτόμους ἐλιγμούς εἰς ἐν ἀλλο πολύδοσον πέλαγος δασῶν, ἀπλώνεται ἡ βαθύδενδρος, κρημνώδης, δοντωτὴ κορυφογραμμὴ τοῦ Πενταδακτύλου, αἱ πρὸς τὸ πέλαγος κατωφέρειαι τῆς δρόσιας σχηματίζουν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κυρηναίας.

Οἱ δρόμοι καταδίκινει τώρα κάτω ἀπὸ πυκνὰ δένδρων φυλλώματα καὶ παρὰ τὸ κείλος κρημνῶν. Ἐπειτα εὐθύνεται πρὸς τὴν Κυρήνειαν διασχίζων κατωφερῇ ποδιάν τῶν βουνῶν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸν ἡ ὄψις τῆς ἐπιμήκους λωρίδος τῆς Κυρηναίας εἶναι μαγευτική. Κάτω ἀπὸ τὸ βραχῶδες τεῖχος τῶν κορυφῶν κυρτοῦνται πλαγίες πευκοδριθεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῶν ὑψηλάτων ἔως τὸ πέλαγος ἀπλώνεται ἡ πλουσία βλάστησις τῶν ἐλαιώνων, τῶν εὐκαλύπτων, τῶν ἀειθαλῶν ἐσπεριδοειδῶν, καταφορτωμένων ἀπὸ πλοῦτον χρυσῆς καρποφορίας.

Ἡ κορυφογραμμὴ εἶναι μία ἀτελείωτος σειρὰ δοντωτῶν ἀκρωρειῶν. Μία ὑψηλοτέρα ἀπὸ τὰς πέριξ δέξεια κορυφὴ εἶναι τὸ Μπουφαδέντο. Εἰς τὴν κορυφὴν ὄλλου βράχου ἀποτόμου, μο-

λυθδοχρώμιου, διακρίνονται τὰ ἐρείπια παλαιοῦ φρουρίου. Είναι «τὰ παλάτια τῆς Ρήγανας».

Ἡ δημοσίᾳ δόδες διασχίζει τὴν κωμόπολιν τῆς Κυρηνείας, τῆς ὁποίας τὸ φρούριον δέχεται τὴν κροῦσιν τῶν ἀφρισμένων κυμάτων. Είναι ἡ Κυρήνεια πρωτεύουσα ἐπαρχίας καὶ ἔχει μίαν κεντρικὴν δόδον εὑρεῖν μὲν εὐχάριστα τὴν ὅψιν οἰκοδομήματα. Εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δρόμου αὐτοῦ εὑρίσκεται μεσαιωνικὸς πύργος στρογγυλὸς ἀπὸ τὴν συγηθίσμένην κιτρίνην πέτραν, τὴν δποίαν μετεχειρίσθησαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς νήσου διὰ τὰς οἰκοδομάς των οἱ Λουζινιάν*. Ὁ δρόμος ἔξακολουθεῖ τώρα παραλλήλως σχεδὸν πρὸς τὴν ἀκτήν, διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ κήπων καὶ πεύκων. Εἰς τὴν παραλίαν αὐτὴν ἀπεδιδάσθησαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ναζωραίου διδασκάλου τῆς ἀγάπης Παῦλος καὶ Βαρνάβας διὰ νὰ εὐχαγγελισθοῦν εἰς τὴν Κύπρον τὴν νέαν θρησκείαν. Ὁ Βαρνάβας παρέμεινεν εἰς τὴν νήσον καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐκκλησίας της. Τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, τῆς αὐτοκεφάλου, ὁ ἀρχηγὸς είναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὁ ἐδρεύων εἰς τὴν Λευκωσίαν, φέρων τὸν τίτλον τοῦ Μακαριωτάτου.

B'. Η Λάππος.

Εἴτε ὁ ἥγλος ἀπλώνει τὴν χρυσὴν του δόξαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ ὑπερήφανα, καταπράσινα βουνά καὶ τοὺς βαλσαμικοὺς κήπους τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ τὰ μακάρια λευκὰ χωρία τῶν πλαγιῶν, ἀπὸ τὰ δώματα τῶν δποίων ἀναθρώσκει δικαπνὸς τῆς εύτυχισμένης ἑστίας, καὶ αἱ ἀκτίνες του κάμνουν τὸ πέλαγος νὰ σπινθηροσιοῇ καὶ φλογίζουν τὰ εἰς τὴν ἀτμώδη ἀπόστασιν βουνά τῆς Καραμανίας, τῶν δποίων αἱ χιονισμέναι κορυφαὶ ἔξαλοισυνται εἰς μετεώρους ῥοδίνας φωταυγείας· εἴτε ἡ σκοτεινὴ βαρέων διμήροφόρων συγνέφων σκυθρωπότης θλίβει τὴν γῆν καὶ μαυρίζει τὸν πόντον καὶ εἰς τὰ ὑγρὰ γῆτα τῶν ἀφρισμένων κυμάτων ἴππεύει τὸ πνεῦμα τρικυμίας ὀργίλης καὶ τὰ πάντα συγχωνεύονται εἰς ἀτελείωτην βοήν καὶ ἀόριστον θάμβος· εἴτε, κάτω ἀπὸ τὸν ἀναπαλμὸν τῶν ἀστερισμῶν, τὸ μυστήριον τῆς μεγάλης νυκτερινῆς σιωπῆς διακόπτει γαύγισμα φύλακος πιστοῦ τῶν ἀγρῶν ἢ κύματος φλοιοσδίος μελῳδίας, είναι πάντοτε ώραία καὶ προσφιλῆς ἢ τόσου ἐλληνικής

κατὰ τὴν μορφὴν ἀκτή, ἐπὶ τῆς ὅποιας βασιλεύει ἀπὸ τοὺς συνδένδρους τῆς λόφους ή Λάπηθος.

Κάτω, πλησίον τῆς θαλάσσης, ηχμαζεν ἄλλοτε ή Λάμπουσα. Ὁ ἀρχαιος λαός της κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιον βουνόν, ἐνώπιον τοῦ ἴδιου πόντου, μέσα εἰς τὴν ἴδιαν, ἀμετάβλητον ὅπως ἔκεινα, χαρμογήν πλουσίας βλαστήσεως ἔζησε καὶ ἐκοιμήθη εἰς τοὺς τάφους, τοὺς ὅποιους ἀνασκάπτει τώρα ή ἀξίνη τῆς ἀρχαιολογικῆς περιεργείας. Εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Λευκωσίας τὰ εὑρήματα τῆς Λαπήθου—ἄγγεια τόσων ἐποχῶν καὶ σταθμῶν τέχνης διακοσμητικῆς, χρυσᾶ κοσμήματα, στέμματα, φέλλια, περιδέραια, δακτύλιοι καὶ λύχνοι—μαρτυροῦν περὶ τῆς εὐημερίας του. Οἱ σημερινοὶ ἀμπελῶνες καλύπτουν ἀρκετὸν μέρος τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας πόλεως. Φοίνικες, Ρωμαῖοι, Φράγκοι, Τούρκοι, παρῆλθον ἀπὸ τὰ παράλια αὐτά. Μία ἀγγλικὴ σημαία σήμερον ἀναρριπίζεται ἀπὸ τὸν ἄνεμον εἰς τὴν γειτονικὴν Κυρήνειαν. Ἀλλὰ τί εἶναι δλ̄ος κύτα ἐμπρὸς εἰς τὸ ἀκατάλυτον ἑλληνικὸν πνεῦμα ποὺ ἀναθρώσκει ἀπὸ τὴν γῆν αὐτὴν καὶ εἶναι ή ἀναπνοή τῆς ζωῆς τῆς;

“Οταν ἔρχεται κανεὶς ἀπὸ τὴν Κυρήνειαν συναντᾷ ἐν πρώτοις τὸν Καραβᾶν, τὴν χαμηλοτέραν συνοικίαν τῆς Λαπήθου. Ἐχει καὶ ή συνοικία αὐτῇ τὸ ἀναγνωστήριόν της, τὸ κέντρον τῆς. Ὁ δημόσιος δρόμος τὴν διασχίζει μὲν ἐλιγμούς διὰ μέσου τῶν στερεῶν, λιθοκίστων σπιτιών καὶ τῶν φρακτῶν, ὑπεράνω τῶν δποίων κρέμανται κλῖνοι λεμονεῶν καὶ πορτοκαλλεῶν καὶ ή στιλπνὴ κόμη εὐκαλύπτων. Καὶ ἀνηφορίζει συνεχῶς ἔως τὴν ἐπάνω συνοικίαν, τὴν καθαυτὸν Λάπηθον.

Πυκνὸν ἄθροισμα λευκῶν σπιτιών ἀνὰ μέσον κήπων κατέρχεται ἀπὸ τὴν βραχώδη δίζαν τῆς ἀποκρήμνου κορυφογραμμῆς ἐπάνω εἰς τὰς καμπυλότητας λόφων καὶ ἐκπνέει, ἀραιούμενον βαθμηδόν, πρὸς τὸ ἀλίπεδον, εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν κυμάτων ἀπόστασιν. Μία ἐκκλησία μεγαλυτέρα τῶν ἄλλων ὑψώνει τὸ κωδωνοστάσιόν της ὑπεράνω τῶν σπιτιών ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ὑψηλοτέρους συνοικισμούς. “Ἐνα μεγάλο κτίριον σχολείου ἀπὸ τὴν καρυφὴν λόφου ἐλαχισφύτου ἀντικρύζει τὴν ἀπλωσίαν τοῦ πελάγους. Τὸ σύνολον ἀποπνέει μουσικότητα γαλήνης καὶ δροσιᾶς.

Εἶναι δειλιγόν. Πρὸς ὀλίγου δὲ οὐραγός, εἰς τὸν ὅποιον κυλούνται ἀπὸ ζωηρὸν πνεῦμα ἀνέμου σύννεφα διακεκομένα, ἀπὸ τὰ χάσματα τῶν δποίων λάμπει ἐξ ἀντιθέσεως φωτεινότερον δ

δπάλινος τῆς δύσεως ἀγαπαλμός, ἐψέκασε τὴν γῆν μὲν χονδράς, ἀραιὰς ῥανίδας βροχῆς καὶ τὸ ἀργιλλώδες χῶμα τοῦ ἀνηφόρου εἶναι δὲ σιθηρὸν καὶ εἰς τὸ ἀκρόφυλλα τῶν κλαδιῶν ζυγίζονται καὶ στάζουν κάπου κάπου σταγόνες ποὺ λαμπυρίζουν εἰς τὸ ἀπαλὸν φῶς τῆς ἡμέρας ποὺ σδήνει. Ἐνα κάρρο ἀνεβαίνει ἀργά, συρόμενον ἀπὸ εὔσωμον κυπριακὸν ἄλογο, κουρασμένον ἀπὸ τὸν μακρὸν δρόμον. Ἐνα σκυλί προηγεῖται μὲ σκιτύματα, γαυγίζει χαροπὰ τοὺς διαβάτας, ἐπιστρέφει πρὸς τὸ ἄλογο, μπερδεύεται εἰς τὰ ἐμπρόσθια πόδια του, δρμῷ πάλιν ἐμπρὸς μὲ ὠρθωμένην τὴν ἀεικίνητον οὐρὰν καὶ ἀνεμισμένα τὰ μακρύα του αὐτιά. Ἀγάλλεται διὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸ ἑσπερινὸν τζάκι, ὅπως ἀγάλλεται καὶ ὁ χωρικὸς ποὺ δέηγει τὸ ἄλογο τοῦ κάρρου, διακόπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ εὐθυμόν σφύριγμά του διὰ νὰ καλησπερίσῃ τοὺς γνωρίμους ποὺ συνομιλοῦν εἰς τὰ κατώφλια τῶν σπιτιῶν καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου μερικῶν μαγαζίων.

Αὔριον θὰ γνωρίσωμεν τὴν συμπαθῆ αὐτὴν Λάπηθον. Τώρα ἀπὸ τὸ Πενταδάκτυλον πυκνώνονται βαθμηδὸν αἱ σκιαὶ τῆς ἐγγίζουσης νυκτός. Φιλόξενον τζάκι μᾶς ἀναμένει καὶ ἡ ξεκουραστικὴ γαλήνη μᾶς ἔγκαρδίου συνομιλίας γύρω ἀπὸ τραπέζι, τὸ διποίον στολίζουν αἱ χρυσαὶ ὀπώραι τοῦ κήπου τοῦ σπιτιοῦ καὶ φαιδρύνει ἡ μελιχράδιστραπή παλαιοῦ κρασιοῦ τῆς Κύπρου. Ἄς φυσῷ τώρα δισον θέλει διτρελλὸς βορειανατολικός, διποίος δυναμώνει καὶ ξυπνᾷ τὸ πέλαγος ἐκεῖ κάτω εἰς παχφλασμὸν καὶ τυραννεῖ τὰ δένδρα τῆς πλαγιᾶς.

Γ'. Μία ἐπίδεκτης εἰς τὸ δχολεῖον.

Ἐχει ἡ Λάπηθος δύο ἔξατάξια δημοτικὰ σχολεῖα, Ἑλληγικὸν σχολεῖον, παρθεναγωγεῖα, δύο ἀναγνωστήρια. Δὲν διάρχει χωρὶς τῆς Κύπρου χωρὶς τὰ σχολεῖά του καὶ τὸ ἀναγνωστήριά του, φυτώρια, ὅπου καλλιεργεῖται καὶ θερμαίνεται ἡ Ἑλληνική τῆς ψυχή. Μία φάλαγξ ὑπερεπτακοσίων διδασκάλων καλλιεργεῖ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν δλων τῶν Ἑλληνοπαίδων τῆς Κύπρου, τῆς δοπίας τὰ σχολεῖα είναι ὑπερπλήρη μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Τὸ πρόγραμμα είναι τὸ ἐπίσημον Ἑλληνικόν. Ἐκπαιδευτικῶς ἡ Κύπρος ἔχει πραγματοποιήσει τὴν ἔνωσίν της. Ἡ πατρὶς δφείλει

εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἔνθεον ζῆλον καὶ τὸ ἀφανές, ἀλλὰ μέγα ἕργον τῶν Κυπρίων ἱεροποστόλων τῆς.

"Ἄς ἀγαθῶμεν εἰς τὸ δημοσικὸν αὐτὸ σχολεῖον τῆς Λαπήθου, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν κατάφυτον λόφον. Αὐτὸν τὸν ἀπότομον ἀνήφορον ἀναβαίνουν κάθε πρωὶ τὰ παιδάκια, σμῆνος τερετίζον καὶ χαροπόν, καὶ μὲ τὸν καύσωνα τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ μὲ τὰς δροχὰς τῶν χειμώνων. Ἔξεπορεύθησαν καὶ ἀπὸ ἑδῶ, ἀλκιμοὶ νέοι πλέον, οἱ ἐνθουσιώδεις ἔθελονται τῆς Κύπρου διὰ νὰ συμπολεμήσουν μὲ τοὺς ἀδελφούς των εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τὸ ξεκίνημά των διὰ τὴν μεγάλην θυσίαν ἥρχισεν ἀπὸ τὰ θρανία τῶν σχολείων αὐτῶν, μέσα εἰς τὰ δροῖα ἀκούουν ἀλληλοδιάδοχοι γενεαὶ τὴν αἰωνίαν φωνὴν τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου τὸ ἔδαφος εἶναι ισοπεδωμένον εἰς ταράτσαν. "Ανάμεσ" ἀπὸ τὶς ἐλιές καὶ τὴν ἀλληγορικὴν πλουσίαν βλάστησιν εἶναι ἔνθρονισμένον τὸ λευκὸν κτίριον. Ὁπέσω του κυματισμοὶ λόφων δασωμένων φθάνουν ἕως τοὺς βράχους τῶν βουνῶν. Κάτω ἀπὸ τὴν ταράτσαν ἀπλώνεται πανόραμα γαλήνης γοητευτικῆς. Ἡ Λάπηθος μὲ τὰς ἐκκλησίας της, τὰ σπίτια της, τοὺς κήπους της, ἕως τὴν δυμαλήν τκινίαν τῆς παραλίας. Ὁ Καραβᾶς... "Αλλα χωρὶς δυτικώτερον, μόλις λευκάζοντα μέσα εἰς τὴν πρασινάδα τῶν πλαχιῶν. Καὶ ἡ δαντέλλα τῆς βιορεινῆς ἀκτῆς μὲ τοὺς κολπίσκους της, τοὺς μεμονωμένους δράχους, γύρω ἀπὸ τοὺς δροῖους ἀφρίζουν τὰ κύματα, τὰ παραθαλάσσια ἔξωκλήσια της. Ἔπειτα ἡ γλαυκὴ στιλβηδὸν τῆς πλατειᾶς Μεσογείου, καὶ πέραν ἀκόμη συνορεύοντα μὲ τὸν οὐρανόν, τὰ ἀστραποδιούγτα εἰς τὸ πρωιγὸν φῶς χιόνια τοῦ Ταύρου.

"Αλλὰ τὸ δραΐστερον θέαμα εὑρίσκεται μέσα εἰς τοὺς τοίχους τοῦ λευκοῦ οἰκοδομήματος. Διαρεῖται τοῦτο εἰς δύο αἰθούσας εὐρυχώρους. Μέσα εἰς αὐτὰς χωροῦν ἔξι τάξεις. Ἡ ἀνάγγωσις διακόπτεται. Τὰ παιδάκια σηκώνονται διὰ νὰ χαιρετίσουν τοὺς ἐπισκέπτας ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ διδάσκαλος εἶναι γεώτατος. Περυσὶ δὲ ἀπόφοιτος τοῦ διδασκαλείου τῆς Λευκωσίας, γεμάτος θέρμην καὶ ζῆλον, ἥλθεν εἰς τὸ γενέθλιον αὐτὸ χωριό του διὰ νὸ ἀπόδωσης εἰς τὰς νεωτέρας γενεὰς δσα ἔλαθεν.

Εἰς τὴν ἀλληγορικὴν, ἀπαστράπτουσαν καὶ αὐτὴν ἀπὸ φῶς καὶ καθηριότητα, τὰ μεγαλύτερα παιδιά καρφώνουν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τὰ μάτια των, ὅπου ἀστράπτει ἡ κυπριακὴ των φυχῆς. Ὁ

διευθυντής τοῦ σχολείου ζητεῖ τὸν χάρτην. "Ἐνα παιδί ἀπλώνει εἰς τὸν μυκροπίνακα τὸν χάρτην—ποιῶν ἄλλον!—τῆς Ἑλλάδος. Ο διευθυντής ἔκρεμψ ἀπὸ τὸν τοῖχον μίαν φωτογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸ ἀκατάλυτον στέμμα τῆς Ἀκροπόλεως. "Ενας μαθητὴς σηκώνεται.... Γεωγραφία ἡ προσευχή; "Η αἶνος ἀπὸ στόματος γηπίων καὶ παιδῶν πρὸς τὴν μεγάλην ἵερότητα ποὺ τόσον ἀτελῶς ὑποτυπώνεται: εἰς τὸν ἀπλωμένον γεωγραφικὸν χάρτην; Δὲν εἶναι τὰ λόγια κυρίως, τὰ ἀποῖα ἀκούονται, δσον ἡ ἔκφρασις τῶν ματιῶν, ἡ ψυχικὴ ἔντασις ποὺ ἀκτινοβολεῖ εἰς τὰ παιδικὰ αὐτὰ πρόσωπα, ἀπὸ τὰ φλοιοερὰ αὐτὰ μάτια. Καὶ εἰς ποίαν ἀποθέωσιν βλέπει κανεὶς τὰς γνωρίμους, ἐν τούτοις, Ἀθήνας, μέσα εἰς τὰ μάτια τῶν παιδῶν αὐτῶν.

"Ο ἔνας ἐκ τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ σχολείου φέρει τὴν στολὴν τοῦ ἱλέρχου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Είναι γέννημα τῆς Λαπήθου καὶ αὐτός, καὶ εἰχε καθίσει εἰς τὰ ἰδια αὐτὰ θρανία. Τὸν ἔφερεν εἰς τὴν γενέτειραν μία ἀδεια ἀναρρωτική. Ἐπότισεν ἀπὸ τρία τραύματα μὲ τὸ θερμὸν κυπριακόν του αἷμα τοὺς δράχους τοῦ Καλέ Γκρεττο*...

—Τί θὰ γίνης ἐσύ δταν μεγαλώσῃς; ἐρωτᾷ ἔνα παιδί.

"Ολα τὰ μάτια εἶναι καρφωμένα εἰς τὸ πρόσωπόν του μὲ τὴν δικθεῖαν οὐλήν. Καὶ ὁ ἐρωτηθεὶς μαθητὴς ἀπαντᾷ χωρὶς δισταγμῶν:

—Αξιωματικός, σὰν ἐσένα.

1922.

Λευκαὶ Ἀθήνας.

Σπύρου Μελᾶ.

Εἰς τὴν μακαρίαν αὐτὴν πόλιν ὑπάρχει ἔνας ἀκούραστος, ἔνας δαιμόνιος δργανωτὴς μεγάλων φαντασμαγορικῶν ἑορτῶν, ὑπερόχων πανηγύρεων τῆς ὁράσεως, διαθέτων καλαισθησίαν καὶ μέσα, τὰ ὅποια δὲν εἰδεῖς οὔτε εἰς τὸν ὄπινον τῶν οἱ δργανωταὶ θριάμβων τῆς ἀρχαίας Ῥώμης ἡ τῶν γραφικῶν θεαμάτων καὶ παρελάσεων τῶν ἴταλικῶν δημοκρατιῶν τοῦ Μεσαίωνος: δ ὁ οὐρανός μας. Μὲ τοὺς γῆλους καὶ τὰς κρυσταλλίνας αἰθρίας του μᾶς δίδει τόσον συχνά τὴν χρούμενην συμφωνίαν τοῦ κυανοῦ. Μὲ τὰς πανσελήνους τῶν ἀύλων νυκτῶν του τὴν μελαγχολικὴν συμφωνίαν τοῦ ἀτμώδους ἀργύρου. Μὲ τὰ πάναγκα κρίνα τῶν χιόνων του τὴν σπα-

νίκην συμφωνίαν τοῦ λευκοῦ. Διότι, αὐτὸς τὸ χιόνι ἐδῶ δὲν εἶναι μία φυσικὴ λειτουργία τοῦ χειμῶνος. Εἶναι θέαμα. Εἶναι μία ἰδιοτροπία μεσημβρινοῦ καλλιτέχνου, ὁ δποῖος αἴφνης κατέχεται δλόκληρος ἀπὸ ἔνα βόρειον δραμα καὶ τὸ ἐκτελεῖ βιαστικά, ἐντὸς δλίγων ώρῶν, ως νὰ φοβεῖται μήπως τοῦ διαφύγῃ. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ἔργου του διακρίνομεν πάντοτε τὴν συνηθισμένην πραότητά του. Ἐπάνω ἀπὸ τίς βιαστικὲς πινελιές τῆς φανταστικῆς του βαρυχειμωνίας ως νὰ πλανᾶται τὸ μειδίαμα τῆς ἀνθισμένης πορτοκαλλιάς.

Λίκιν πρώι, ἀπὸ τὸ θολὸν τζάμι τοῦ παραθύρου, οἱ κάτοικοι τῶν ἀπομακρυσμένων συνοικιῶν ἑχάρησαν τὰς πρώτας, ἀφελεῖς λεπτομερείας τῆς θελκτικῆς συμφωνίας: Τὰ εἰδόλλια τοῦ Θεοκρίτου* μετηγάστευσαν ἀπὸ τὰ μαντριά των εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ ἔτηγήσουν λίγο «ἀπάγγειο». Μέσα εἰς τὴν καταχνιάν, ὅπου τὰ περιγράμματα τῶν βουγῶν, τῶν σπιτιών καὶ τῶν δένδρων ἐπρόσθαλαν ἀμυδρά, λευκά, φευγαλέα, ἐπρόσχώρουν δύο κοπάδια προσδίτων μὲ φιδροὺς κωδωνισμούς. Ἡκολούθουν οἱ βοσκοὶ μὲ τίς ἀγκλίσεις των, ὁ ἔνας νέος, κόκκινος, ταχύς, εὐκίνητος, ὁ ἄλλος γέρων, μεγαλόσωμος, μέσα εἰς βαρεῖαν κάπαν. Ἡ χιονισμένη κουκούλα του ώμοιάς του μὲ τὴν κορυφὴν τοῦ Παρνασσοῦ. Γύρω ἀπὸ τὰ πατριαρχικά του γένεια, πρὸ πολλοῦ χιονισμένα, αἱ νιφάδες ἐπιξιαν κυνηγγήτῳ σὸν πεταλοῦδες. Κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην του κρατοῦσε ἔνα ἀρνάκι, τὸ πλέον ἀδύνατο τῆς ποίμνης, ἵσως ἀρρωστο, καὶ τὸ ἔζεσταίνεν εἰς τοὺς γεροντικούς του κόλπους, κάτω ἀπὸ τὴν κάπαν του, ἀπὸ τὴν δποῖαν ἔχειχε μόνον ἡ ἀθώα, μικρὰ κεφαλὴ διὰ νὰ βελάξῃ μὲ κείλη τρέμοντα καὶ ἀχνίζοντα—θέαμα βιθιλικόν*, ἀπόσπασμα ζωντανὸν ἀγίας εἰκόνος, τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος.

Ἐπειτα παρήλασαν τὰ κλασσικὰ δύο παιδάκια τοῦ λαοῦ μὲ τὴν μεγάλην δμπρέλλαν, τὰ δποῖα ἔχουν ἀπαθανατισθῇ ἀπὸ τὴν στερεότυπον τέχνην τῶν εἰκονογραφημένων δελταρίων. Εἶχαν ἀπὸ μίαν μικρήν, στρουμπουλήν, φλογώδη πιπεριάν ἀντὶ μύτης, τὰ μικροσκοπικὰ μποτινάκια των ἔχανοντο εἰς τὸ χιόνι, καὶ εἰς τὰ πτερά τῆς πελωρίας νυκτερίδος, ἡ δποῖα τοὺς ἔχρησίμευεν ως κινητὴ στέγη, αἱ νιφάδες ἔχόρευαν εἰς δλους τοὺς ρυθμούς. Ἡρχίζαν ἀπὸ τὴν ἀρχέγονον, ἀναπαυτικὴν «πόλκαν μιλιτάρ», τὸ ἔγγριζαν στὴ μαζούρκα, κατόπιν στὸ βάλς, ἐπειτα τὸ βάλς

αὐτὸς ἐγίνετο τρελλός, θεότρελλος καὶ ἀπεκορυφούτο εἰς ἓνα ἡλιγγιώδη στρόβιλον δρυχουμένου δερβίσου—ἔνα λευκὸν ἔξωτικὸν ὄφιν, ὃ ὅποιος συνεστρέφετο σάν δαιμονισμένος, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, διὰ νὰ καταπέσῃ τέλος καὶ νὰ ἐκπνεύσῃ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ἀθλίαν δημιρέλλαν τῶν μικρῶν, εἰς τὰ χωράφια καὶ τὰς ἀγκιζούσας στέγας.

Τὸ μοναδικὸν θέαμα μοῦ ἔδωκε μίαν καλὴν ἔμπνευσιν, ν' ἀνέλθω εἰς τὸν Λυκαβηττόν*. Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡμην τρελλὸς καὶ ἡριγήθησαν κατηγορηματικῶς νὰ μὲ ἀκολουθήσουν. Ἔτοις ἡγαγκάσθην ν' ἀναχωρήσω μόνος. Ἀλλ' εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ, εἰς τὸ μικρὸν καφενεῖον τῆς Δεξαμενῆς*, εὑρῆκα εύτυχῶς καὶ ἄλλον τρελλόν, ἀνθρωπὸν λόγιον, ὃ ὅποιος εἶχε μάλιστα γαλόσες. Ἐπρομηθεύθημεν δύο βόπαλα ἐν εἴδει «ἄλπεν—στόκ*» κι' ἔξεκινήσαμεν.

Οἱ μόνοι θεαταὶ τῆς ἡρωικῆς ταύτης πράξεως ἦσαν μερικοὶ σπίνοι—ἄθλιοι μποσέμ*, ψόφιοι ἀπὸ τὸ κρύο, ἕνευ πατλοῦ, ντυμένοι μὲ φαντακτερὰ ντόμιγα ὡς γελωτοποιοὶ διαλυθέντος ἵπποδρομίου. Δὲν ἡμποροῦσαν νὰ σταθοῦν εἰς ἓνα μέρος... Κάθε τόσο, εἰς τὸ μικρὸν δάσος τοῦ λόφου ἀντηχοῦσε καὶ ἀπὸ μία φοβερὴ μπαταριά: Δὲν ἦσαν ἄγριοι Νεμρώδ*, δὲν ἦσαν ἐκπυρσοκροτήσεις δικάγγων. Ἡσαν οἱ ἔγροι κρότοι τῶν κλάδων, οἱ ὅποιοι δὲν ἡμποροῦσαν νὰ κρατήσουν τὸ βάρος τῆς χιόνος, ἀπεσπῶντο ἔξαφνα κι' ἔπειταν κάτω εἰς μίαν στήλην ἀπὸ ἄκρούς. Τὰ καημένα τὰ δεντράκια! Δὲν εἶναι συνηθισμένα εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀχθοφόρου. Ἡκουε κανεὶς διαρκῶς τὸ ἀνατριχιαστικὸν κράκ—κράκ τῆς σπουδυλικῆς τῶν στήλης μέσα εἰς τὴν ἀπόλυτον σιγήν του ἀλσους, καί, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἐγονάτιζε καὶ ἀπὸ κανένα, μετὰ πατάγου,—ἀνεπιστρεπτεῖ—μία στιγμὴ—μία ζωή!... Τὸ χιόνι δὲν ἔχει ἐνδύσει ἀπλῶς τοὺς κλάδους των. Ἔχει καθίσει ἐπάνω, εἰς μεγάλους ὅγκους, οἱ ὅποιοι ἔδω παριστάνουν πελώρια λευκὰ ὅρνεα μὲ ἀγοικτά πτερά, ἐκεῖ ἀρκουδόπουλα τῶν πολικῶν χωρῶν, σκαρφαλωμένα καὶ κουρνιασμένα εἰς τὰ φυλλώματά των. Οἱ θέμυοι, οἱ ὅποιοι διαδέχονται τὸ δάσος, ἐφ' ὅσον ἀναβαίνομεν. ἔχουν μετακυρφωθῆ τελείως. Ἔχουν τὸ ὑφός μιᾶς βλαστήσεως θαλασσίου βυθοῦ. Νομίζεις ὅτι ταξιδεύει κανεὶς μ' ἓνα φανταστικὸν ὑποθύμιον τοῦ Ἰουλίου Βέργ*, εἰς τὸν πυθμένα παγωμένου ωκεανοῦ, καὶ βλέπει κατάλευκα κοράλλια, πελωρίους χιονώδεις σπόργγους,

μεδούσας ἀποκρυσταλλωθείσας, ὅλοντηγρον βασιλείου παραδέξου, ὁνειρώδους, ἀπομαρμαρωθείσης χλωρίδος!

Ἄλλα, μόλις φθάνετε εἰς τὴν κορυφήν, διοῖον ἀλησμόνητον θέαμα! Τεράστιαι γλώσσαι λευκοῦ καπνοῦ περιβάλλουν τὴν πόλιν, ὡς νὰ ἔχῃ βάλει, κάποιος ἄλλος Νέρων, πυρκαϊὸν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα, εἰς ὅλα τὰ βάθη τοῦ ὅριζοντος. Μέσα εἰς τοὺς καπνοὺς μόλις διακρίνεται εἰς τὸ βάθος τὸ ἀμυδρὸν σχεδίασμα τῆς Ἀκροπόλεως. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σας εἶναι τεντωμένο, εἰς ἔνα τελλάρο πελώριον, ἔνα κομμάτι ἀπὸ κατάστιλπον, κατάλευκον ἀτλάζι. Καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸν ἀτλάζι ἔχει, μὲ ἀδράς σκιάς, κεντήσει, κάποια θλιψμένη φαντασία κόρης μίαν πολιτείαν παραμυθίον—ἐκκλησίες μὲ κρουσταλλένιους τρούλους καὶ παλάτια ἀπὸ μάρμαρο πελεκητό, μίαν γεκράν, σιωπηλήν πολιτείαν πνευμάτων. Ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ ἑρημοκυλήσιον τοῦ Ἅγιου Γεωργίου, διοῦ δύο ἵερωμάνοι λειτουργοῦν, χύνεται ἔνα γέφος ἀπὸ λιθάνι. Καὶ ἡ εὐωδία του παίρνει: καὶ σμίγει: καὶ ἀρωματίζει τὴν καταχνίαν καὶ γίνεται ὅλη ὁς ἔνα μέγα θυμίκιμα ποὺ ἀναβαίνει ἀπὸ τὴν ἀσπιλού πολιτείαν τῶν ψυχῶν πρὸς τὸν αἰώνιον θρόνον τοῦ Δημιουργοῦ.

1923.

Ελεύθερωτα μεσάνυκτα.

Ἀναστασίου Πεζοπόδου.

Εἰς τὰς πολικὰς θαλάσσας, διοῦ πλέομεν τώρα ἀρκετάς ἡμέρας καὶ νύκτας, συναντῶμεν αἰφνιδίως ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν ἀγρίων φιδρὸν* μὲ τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ τὰς χιόνας, ἴμερους βλαστήσεως ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὁμορφιά των εἰναις ἀπερίγραπτος. Ἡ πένηνα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος δὲ χρωστὴρ εἶναι ἕκανδς ν^ο ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος. Ἀπὸ τὴν ὁγδόην ἑσπεριγήν ἔως τὸ μεσονύκτιον πλέομεν ἀπόψε εἰς ἔνα ἀπὸ τὰ γελόεντα αὐτὰ φιόρδ, τὰ ὅποια ἔχουν δφήν, θὰ ἔλεγε κανείς, μετάξης. Σούλιμπεργφιορδ εἶναι τὸ ὅνομα τῆς εύρείας ταύτης θαλασσίας λεκάνης, καὶ πρὸς τὸ Φίγαρες κατευθυνόμεθα.

Δὲν βραδυάζει, δὲν γυκτώνει τώρα τὸ καλοκαίρι εἰς τὰς πο-

*Α. Γ. Σαεῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Δ' γυμν. ἔκδ. β' 1932. 3

λικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἔνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἥλιου εἶναι ῥόδα δύσεως καὶ ῥόδα ἀνατολῆς ταυτοχρόνως.

Σήμερον ἔδρεξε καὶ ὁ ἀέρας εἶναι χρυστάλλινος. Νέφη εἰς τὸν ὄρεῖσαντα, τὰ ὅποια δὲν ξέρει κανεὶς ἀν εἶναι ἐκρινὰ ἡ φθινοπωρινά. Δώδεκα παρὰ τέταρτον καὶ εὐτυχοῦμεν ἀπόψει να ἵδωμεν διὰ πρώτην φοράν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου. Δεξιά μας ἡ μεγάλη νῆσος Σένγεν μᾶς ἔκρυπτε τὸν ὄκεανόν, ἀλλὰ μίαν στιγμὴν διὰ μέσου φαραγγώδους ποταμοῦ της, διήκοντος ἀπὸ τὸ ἔνα ἄκρον της εἰς τὸ ἄλλο, μᾶς ἐφάνη τὸ θαῦμα. Ἀκριθῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς.

Ἄκινητος ἔμενε ὁ μέγας δίσκος εἰς τὸν ὄρεῖσαντα, καὶ, ἵσως πρὸς χάριν μας,—εἰμεθα τόσοι προσκυνηταὶ τοῦ μεγαλείου ἐκείνου, ἀπὸ μακρυνάς χώρας προσελθόντες,—τὰ νέφη διεκώρησαν. Εἴδομεν τότε τὸ πανόραμα. Ἡτο τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ ἀνατολήν του ὁ ἥλιος, ὅπου ἐθάμβωντε τὴν ἥρασιν. Καὶ κάτι παράδοξον συνέδαινε εἰς τὰ γαληνιαῖα νερά, εἰς τὴν ἐγγὺς πρασίνην ἀκτήν, εἰς τὰ ἀπόσθατα βουνά. Δὲν ἦτο ἡμέρα, ἀν καὶ εἶχε τόσον χρυσὸν φῶς. Αἱ σκιαὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά μας ἤσαν πυκναὶ καθ' ὅλον τὸ μέγα φιόρδ. Μονάχα αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν δρέων εἰχαν τριανταφυλλένιαν λάμψιν. Ἐφάνετο ὅτι ἡ φύσις ἥθελε νὰ κοιμηθῇ παρ' ὅλην τὴν ἀμέσον μετὰ τὴν δύσιν πανηγυρικὴν ἀνατολήν.

Ο πλοίαρχος διέταξεν ἀργοπλοῖσαν καὶ τὸ σκάφος ἥρεμα ἐπορεύθη πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Φίγανες. Εἰς τὴν ἀποδάθραν ἤσαν ἀποθῆκαι, ξενοδοχεῖον, κιόσκι, ἄνθρωποι, ὄμαξάκια, τὰ ἀλλόκοτα μὲ μίαν σκιάδα ἐπὶ τροχοῦ νορδηγικὰ ὄμαξάκια, μερικὰ ἀντοκίνητα. Καὶ σὰν νυσταγμένοι ἤσαν οἱ ὀλίγοι ἀνθρώποι εἰς τὴν φωτιζομένην γῆν ἀπὸ τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου... Λαλιὰ ἀλέκτορος ἥκουσθη. Τί ἥθελε νὰ εἴπῃ ὁ οἰγματίας; "Οτι αὐτὸς ἔφερε τὸν ἥλιον; "Αλλὰ δὲν ἔψυγε, διὰ νὰ ἐπανέληθῃ. Ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν τοῦ πλοίου ἀνδρες, γυναῖκες, ἔσκυθαν εἰς σιωπηλὴν ῥέμβηγ. Φωτογραφικαὶ μηχαναὶ διημύθυνοντο πρὸς τὴν φωτεινὴν σφαῖραν, καὶ ἦτο τόση σιγή, ὅπου ἥκουσετο ὁ ἥχος τῆς πτώσεως τοῦ παραπετασματός των. Ἀφωνοὶ ἐκινούντο οἱ ἐκφορτωταὶ ἀπὸ τὸ πλοίον εἰς τὴν μικρὰν προκυμαίαν.

Μετ' ὀλίγον ἀντήχησεν ἡ σειρὴν τοῦ σκάφους καὶ ἡ ἥχω τῆς ἔγρας παράξενα ἀνταπέδωκε τὸ σφύριγμά της. Ἐκινήθη τὸ ἀτμό-

πλοιον εἰς τὰ στρωτὰ νερά τοῦ φιόρδου. Πλοῖον φάντασμα, θὰ τὸ ἐλέγχατε, εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλοιογώδη δίσκον τοῦ ἥλιου. Ἐβλέπαμεν σιωπηλοὶ ἐπὶ ὥραν τὸ πρωτοφανὲς δι^ο δι^ο ἡμέρας αὐτὸς ὅραμα. Ἔξαφνα εἰς τὰ νερά ἐπέρασε σμῆνος ἀπὸ ἀλλόκοτα πτηγα. Μερικὰ ἔγγιζαν τὸ πέλαγος καὶ ἤταν σάν νὰ ἀπήγχησαν ἔξαφνα εἰς τὸ φιόρδο γοργαῖς διελεύσεις μεταξωτῶν φορεμάτων. Νανουριστικὰ ἐπροχώρησε τὸ σκάφος.

Εἴδομεν κατόπιν δι^ο, τι δὲν ἦμπορεῖ ἵσως ἀνθρώπινος δρφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανὴν ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Τὸ γελαστότερον φιόρδο τῆς πολικῆς γῆς παρουσιάζον δλας τὰς διαφορομόρφους γραμμάτους του. Οἱ χαμηλοὶ βουνοὶ περὶ τὴν ἀκτήν, αἱ κοιλάδες των, τὰ ὅπιςθέν των ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθη βουνά ἐσχημάτιζαν πύργους φανταστικούς, θυμπικοτάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις, ἀγερώχους ἀκροπόλεις, πελωρίους θόλους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κώνους. Κάθε σχῆμα ποὺ ἔπλασεν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ γραμμὴν ἡτο ἐκεῖ καὶ εἰς δλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρμονίας ταύτας διειχθῆσαν τὰ ἀνομοιότερα χρώματα. Μαύρη καὶ ἀσημένια, κατὰ τιμήματα, ἥτον ἡ θάλασσα, καὶ εἰς τὸ μέσον της τεράστιος χρυσοῦς ὄψις, ὁ ἀντανακλώμενος ἥλιος. Εἰς ἐσώτερον βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνος ὑψοῦντο ὅρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύνα, ὅπως ἵσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν. Καὶ ἐπ^ο αὐτοῦ ἥσαν πελώριαι λευκαὶ κηλιδες, αἱ ἀποιαὶ πολλαχοῦ ἐκάλυπτον δλουλήρους πλαγιάς: ὅγκοι χιόνων. "Αλλα ὅρη ἥσαν κατάλευκα καὶ αἱ κορυφαὶ των τριανταφυλλένιαι. "Αλλα εἰχαν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἀλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκίνιους ριχδώσεις. Καὶ γύρω οἱ χαμηλοὶ λόφοι ἐκοιλυμφούσαν εἰς ἔνα πράσινον δλων τῶν διαβαθμίσεων. Ἀπὸ τὸ μαυροπράσινον ἔως τὸ τρυφερώτατον ἀνοικτὸν τῶν διεσκορπισμένων ἀνάμεσά των μικρῶν λειδαθών. Πολλὰ τούτων προσελάμβανον ζωηροτάτους κιτρίνους τόνους ἀπὸ τὴν δροσερὰν ἀνθησιν ἐπ^ο αὐτῶν. Ήσον καὶ ποῦ ἀνεδύοντο παρὰ τὴν κομψὴν ἀκτὴν ἔντονοι κόκκινοι τόνοι, μεμονωμένοι ἐρυθροδακτυλένοι: ἔξοχοι οἰκίσκοι. Καὶ δλα αὐτὰ τὰ χρώματα παρέμεναν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἥλιου τὰ ἔξωγονούσε, ἀλλὰ δὲν τὰ παρήλλασσε. Ἡ στιγμὴ ἐφαίνετο αἰωνιότης. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παρήλλασσον οἱ τόνοι, ἀλλ^ο ἡ παραλλαγή των ἐνείχε μίαν ἀναγέννησιν συνεχῆ. "Ο, τι ἔσθηγε σιγά-σιγά,

ἀγεντούγονεῖτο συγχρόνως, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν, τοῦ κυκνοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀσημένιου τῆς θαλάσσης συνανεμιγνύοντο ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτριναι, μολυβένιαι, ρόδιναι, ἵδεις, μὲν ἥρεμον ἀνάπλασιν εἰς τὰ νερά, εἰς τὴν ἔηράν, εἰς τὰ γέφη.

Κάποιαν στιγμὴν εἶδομεν γ' ἀναπηδοῦν εἰς γοργὸν χορὸν ἐπὶ τοῦ πελάγους σμήνη μεγάλων, παραδέξων ψαριῶν. Ὅψοντο καὶ ἐδυθίζοντο, οἱ δὲ ἀνατιναγμοὶ τῶν ἐπροξενοῦσαν ἀλλοκότους ἤχουσ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρκτικῶν ἑκείνων ἱχθύων ἥσαν καὶ θαυμάσια κήτη. Ἡ ἀσημένια θάλασσα, φρίσσουσα ἐκ τῶν ἀνασκιρημάτων των, ἐγέμιζεν ἀπὸ ἅπειρα μαργαριτάρια, ἐπὶ τῶν δποίων δυντερινὸς ἥλιος ἐσκόρπιζε τὸν λεπτὸν χρυσὸν τοῦ παλιώδους φωτός του.

"Ηκουσα ἀπότομον ἔχαρδον κρότον δίπλα. Ἐστράφην καὶ εἶδα τὴν λευκὴν θαλαμηπόλον μὲ φιάλην καμπανίτου. Ὁ συνταξιδιώτης μου Ἀλέξανδρος τὴν εἶχε παραγγείλει πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ πρωτοφανοῦς διοῖ ἡμᾶς ἀδύτου ἥλιου. Ὅψώσαμεν τὰ ποτήρια εἰς ὑγείαν τῆς παραδόξου χρυσῆς μεταλλικῆς σφαίρας, ἢ δποία ἔμενεν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δρίζοντος μὲ δοξαστικὴν μεγαλοπρέπειαν.

1923.

Β'. ΦΥΣΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ.

Τρεχυμένα κατὰ τὸν πλοῦν.

Ἄλεξάνδρου Μωραϊτίδου.

Εἰσαγωγή : Τὸ τεμάχιον εἶναι ἀπόσπασμα μεγαλυτέρου λογοτεχνήματος, φέροντος τὸν τίτλον **Μὲ τὰ πανιά**. Εἰς αὐτὸ δ συγγραφεὺς περιγράφει ἔνα ταξίδι του μὲ μίαν σκούναν, ἀπὸ τὴν Σκίαθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

... Πρωχωρούσης τῆς νυκτὸς ἀκούεται πέρκη ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ ἀστράτου πόντου θαρυδώδης αὔρα, ὡς νῦ σείωνται πρὸς δυσμὰς ἀθέττα δάσης ὑπὸ στυγνοῦ ματστρου *, βοϊζοντος ὑποκάρφως, λέγεις, καὶ κατέρχεται χεύμαρρος ἀφρηνῆς ἀπὸ δυφωμάτων. Προαγγέλλεται νυκτερινὸν μελτέμι. Βίαιος ἄνεμος ποὺ παίρνει τὰ μεσάνυχτα. Υπὸ τὰς ἀστρολαμπὰς διακρίνομεν τὰς ῥυτιδώσεις τοῦ πελάγους ὡς πτυχὰς ἥπλωμένης διθόνης.

Ο πλοιαρχος στηρίζει τάς χειρας ἐπὶ τῆς ὀσφύος ὡς αἰγινήτικη λάγηνος· βλέπων σύνηνους πρὸς τὰ ίστια, διατάσσει τοὺς ναύτας, μόλις ἀποδειπνήσαντας, νὰ στερεώσουν αὐτὰ τεῖχροντες μαντάρια* καὶ μπράτσα*, ὅπως εὑρεθῶμεν ἔτοιμοι εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπερχομένου ἀνέμου, ἀποστέλλαντος ἥδη τὰς προφυλακάς του, μερικὰ φουσκωμένα κύματα.

— Νέτα* κάργο!

— "Αλλα" μπροσύλια!

Καὶ ίδοις αἰφνίδιαι ῥιπαὶ καταφθάσασι προσπίπτουσιν ἐπὶ τῶν ίστιῶν, ἀτινα τινάσσονται κυματοειδῶς ἐν ἡχηροῖς πλαταγισμοῖς, ὡς νὰ προσέκρουσαν ἐπ' αὐτῶν ἀγέλαι πτηγῶν νυκτοδίων καὶ κτυπῶσι τὰς πτέρυγάς των. Τέλος κολποῦνται ἐν κραδασμοῖς καὶ παλμικαῖς κινήσεσι τοῦ σκάφους, ὅπερ μετὰ στεναγμὸν ισχυρὸν ἀνεκινήθη αἴφνης—έξηπλωμένον δληγηταίνη μῆμέραν στὴ λιακάδα—καὶ ὡς προσωθηθὲν ἐρρίφθη ἀκούσιον εἰς τὴν ἀνοιγεῖσκη δόδν.

— Τὰ φανάρια σου! . . . Προστάσσει τὸν παῖδα ὁ πλοιαρχος, ἐπιβλέπων τοὺς ἐπὶ τῶν πλευρῶν μεγάλους τοῦ πλοῦ φανούς, ἔξεχοντας ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὡς δύο μεγάλα ὅμματα ἀλλοιθώρου τέρατος, πράσινον καὶ ἐρυθρόν.

Καὶ ίδοις θρῆνοι ἀντηχοῦσιν ἀπὸ τοῦ ὄψους καὶ τῶν κορζετῶν*, θρῆνοι ἀρπας καὶ λύρας. Ὁδυρμοὶ καὶ γροις αὐλοῦ φρυγικοῦ, τὸ φρύγιον* αὐλοῦντος. Μέλος νεκρώσιμον ἀοράτων πνευμάτων, ἐν νυκτίαις φοβεραῖς ὥραις ἐπικαθησάντων, θαρρεῖς, ἐπὶ τῶν ἀκροτάτων τῆς νεώς καὶ θρηνούντων ἐν ιαχῇ τοῦ ἐρήμου πελάγους. Ἀθέατα τελώνια*, κρεμάμενα ἀπὸ τῶν πολυσχιδῶν σχοινίων τῶν ἀρμένων*, ἀρχίζουν νὰ παίζουν τραγούδια τρελλά, τραγούδια μέθης, ἀποκριαῖς τραγούδια, τραγούδια χοροῦ, ζωῆς τραγούδια, θυνάτου τραγούδια. Ἄνακατωμένα, σκοτεινὰ τραγούδια. Μοιρολογοῦν γυναικες ἐπὶ νεκρῷ, κι" ἔξαιφνης αἱ ίδιαι καγχάζουν ὡς αἱ Βάκχαι*. Τώρα ἀλαλάζουν Τοῦρκοι ἐν ἐφόδῳ, τώρα φαλμῷδοιν φάλται κηδεύοντες. Ἀπὸ τὰ σκοιλιὰ ἔξαρτια, ἀπὸ τὰ ὄψηλα πταχράτσα*, ἀπὸ τὰ χιαστῶς συμπλεκόμενα μαντάρια*, πανταχόθεν ἀντηχοῦσιν οἱ θρῆνοι καὶ οἱ γέλωτες, ταχύπτεροι τοῦ μελτεμίου ἀπόστολοι, τὸ δροῖον κατόπιν των νά το, ἀφρίζει, ωρύεται, μυκάται. Ἐνίστε κόρη καταμόναχη τραγουδεῖ, θαρρεῖς, ἐπάνω εἰς τὸν ὄψηλὸν κόντραν*, κόρη τὸν ταξιδεύοντα μνηστῆρα

δνειρωπολοῦσα. Κατόπιν μήτηρ κλαίει τὸ παιδάκι της, μέσα εἰς τές γάμπιες τυλιγμένη, ἀσρατος. Στιγμάς τινας ἔξέχει ὁξύτατος δῆχος τῆς γλυκυτάτης φλογέρχει, ἐπάνω εἰς τὸ πανύψηλον φλέσι*, ὡς νεαροῦ βοσκοῦ κελάδημα ἀπὸ τοῦ ὄψους ὅρους. Μετὰ δέους ἐπαίρω τοὺς δρθαλμούς μου πρὸς τὰ ἴστια, θιεν ὁ ἀνεμος διὰ τῶν ποικίλων ὀπῶν τοῦ ἔξαρτισμοῦ εἰσχωρῶν βιαιώς, συρίζει. Συρίζει πενθίμως, συρίζει δέξιας, συρίζει γοερῶς. Τώρα μὲν ἀκούω τὰς στοναχάς τοῦ σφαζομένου Ἀγαμέμνονος· τώρα δὲ τὸν γρόν τοῦ αὐτοκτονοῦντος Αἴαντος*, καὶ αὐθίς τοὺς δλοιλυγμούς τῆς Ἡλέκτρας· καὶ νῦν τὸν κλαυθμὸν τὸν ἀκατάσχετον τοῦ Ηέτρου, καὶ πάλιν τῆς Μαγδαληνῆς τοὺς λυγμούς.

Περιβαλλόμεθα πάντοθεν ὅπδ τῆς σκοτίας καὶ κατευθυνόμεθα εἰς ἀδιόρατον σκότος. Ἡ πυξὶς μόνη μᾶς δῆγγει, καὶ τῶν ἀστρων ἡ τρέμουσα φεγγοβολή.

Οἱ κόντρας κτυπᾷ, διπλούμενος ἐν ἑαυτῷ, ὅπδ ἀντιθέτων ῥιπῶν συγκρουόμενος, ὡς δετὸς πληγωμένος θυνκασίμως. Τὸ φλέσι κρούεται ὡς τύμπανον παρατάξεως. Ἡ τρικυμία μυκάται ἥδη, φωνάζει, ωρύεται, βρυχάται μακράν ὡς βοή λεόντων καὶ τίγρεων ἀμιλλωμένων ἐν διαύλῳ καὶ δολίχῳ. Πυρκαϊὰ δέσπατος, καὶ φθάνουσιν οἱ κροταλισμοὶ τῶν φλογῶν της. Τὰ κύματα πλακώνουν, ἐπλάκωσαν.

— Μάινα φλέσι! Μάινα κόντρα!

Εἶναι τὰ λεπτοφυέστερα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἴστιων, κι^λ ἐν τῇ εἰσθολῇ τοῦ ἀνέμου πρῶτα - πρῶτα καταβιβάζονται, τὰ μονάκριδα παιδάκια τῆς σκούνας, νὰ μὴ πέσουν ἀπὸ τόσον ὄψος.

Οἱ γαῦται, παλαισταὶ ἔτοιμοι, ἵστανται παρὰ τὰ μαντάρια μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα, ἀνασκουμπωμένοι. Ἡ σκούνα τραντάζεται ἐγείρουσα ὑπερηφάνως τὴν πρῷράν της, λέων, ἀνατιγάσσων βασιλικῶς τὴν χαίτην του, τίγρις, τρίζουσα τοὺς δεδόντας της, ὡς γὰλέγγη:

— Ἐδῶ εἰμαι!

Βρυχάται τὸ πέλαγος, σφυρίζει ἡ σκούνα, τρίζουν τάρρμενα. Οἱ γαῦται ἀνασκουμπώνονται δλοένα.

Ἡ μάχη ἀρχίζει. Κῦμα ἔν, σγκος μολύδιγος, ἀκτινοσολῶν ὅπδ τὴν ἀστροφεγγιάν ἀποτρόπαιον ἀκτινοβολίαν, θραύεται κατὰ τῆς χυτῆς μάσκας* ἐν πλαταγισμῷ, περιλούει τὸ ἀκροστόλια κι^λ εἰσβάλλει εἰς τὴν πρῷραν ἐν ἀφρῷ, διασυρίζον ὡς σθεννυμένη ἀνθρακιά.

—Νὰ κολυμπήσῃ κομμάτι ή Ἀλαφίνα! ἀκούεται ἀπὸ τῆς πρύμνης ὁ πλοίαρχος, ἐνθαρρύνων μετὰ μειδιάματος τοὺς γαύτας, θαρρούμοις, διότι θὰ ἔχωσιν ἀγρυπνίαν ἀπόψε.

Τὸ κατάστρωμα μέχρι τῆς ὑψηλῆς πρύμνης εἶναι διάδρομον. Οἱ γαῦται γυμνόκηνημοι, ἵστανται εἰς τὰς θέσεις των, βρεχόμενοι μέχρις ἀστραγάλων. Τὰ κύματα εἰσρέουσιν ἀδιακόπως ὡς ποταμὸς ἀφρίζων καὶ ἐκρέουσιν ἀπὸ τὸ ἀγοικτὰ πορτέλλα. Ήχρεῖς καὶ τὸ ἥμισυ σκάφος πλέει ὑπὸ τὴν θάλασσαν.

Τὸ πέλαγος ἐφούσκωσε πλέον, ὑψωθὲν ὑπεράνω ἡμῶν ἐπιφέρως· ἀλλ᾽ ἡ σκούνα, γυρμένη πρὸς τὴν δεξιὰν πλευράν,—μούρα* ἀριστερὰ—ώς τυφλὴ εἰσχωρεῖ διαμελίζουσα εἰς δύο κραταιῶς τοὺς ἀτελευτήτους ὅγκους, τοὺς ὅποιους τὸ πέλαγος σωρεύει κατὸ κυτῆς, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Θαλάσσιον τέρας ἡ σκούνα, λυσσωδῶς καταπατεῖ ὑπὸ τὴν τρόπιν τῆς τὰ δγκώδη κύματα, καὶ τοῦ δίνει, μωρὲ γιέ μου, λοξοδρομοῦσα πρὸς ἀνατολάς, ἐν τριγμῷ τῶν ἴστων καὶ συριγμῷ τῶν καρχηδίων*, ἐν φῷ διποιθέν μας ἀλαλαγμὸς καὶ δοὴ καὶ σύγχυσις καὶ σκοτία καὶ συμπλοκαὶ καὶ ὀλοφυρμοὶ κυμάτων, ἐφ' ὧν πένθιμοι ἀκτίνες προσπίπτουσιν, ἀκτίνες πράσιναι καὶ ἐρυθραί, τὸ φῶς τῶν φανῶν τῆς γραμμῆς. Τὰ κύματα διωκόμενα μᾶς φθάνουν· καὶ βλέπομεν τὰς θραυσμένας κορυφάς των ὡς στόματα ἀφρίζοντα ἐκ τῆς δρυγῆς, φαγκρίζοντας μὲ στίλβοντας λευκούς δδόντας. Ἔρχονται ἀπὸ τὸ σκότος καὶ χάνονται εἰς τὸ σκότος. Λόγχοι μὲ πυκνὰς ἀργυρᾶς λόγχας ἀπαστραπτούσας εἰς τὴν φωτοδολίαν τῶν ἀστρων, λόγχοι λευκάσπιδες, πίπτοντες γενναίως ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ πεδίου, πλὴν πάραυτα ἀντικαθιστάμενοι· ὑπὸ τῶν ἑτοίμων ἐφεδρειῶν. Τέρατα ἄγνωστα μὲ ἀργυρόξανθον φαεινὸν τρίχωμα εἰς τὴν κυρτήν των φέρειν.

—Νὰ κολυμπήσῃ κομμάτι ή Ἀλαφίνα! ἐπαναλαμβάνει πάλιν, ἐνισχύων, ὁ πλοίαρχος· καί, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἔφηδον, εὔρεθντα πάλιν εἰς τὴν πηδαλιουχίαν, νουθετεῖ ἡρέμα:

—Πρόσεχε, πατέρι μου, πρόσεχε!

Καὶ ἵσταται ἐκεῖ ἐπάνω μὲ τὸ εὐρέως κολπούμενον ὑποκάμσόν του, ἀρχηγός, διευθύνων ἐκεῖθεν τὴν συμπλοκήν.

Ἡ σκούνα, παλαίσσασα, σκιρτᾷ μετὰ φώμης ἐπὶ τῶν κυμάτων, ἀντιπαρερχομένη, ἀναβαίνουσα, καταδαίνουσα, ὑψοῦσα τεραστίως τὴν πρφράν της, στάζουσαν ἀπὸ τοῦ ἰδρωτος, θαρρεῖς, μὲ τὸ

μπαστούνι: * της προτεταμένον ώς δέρυ μέγα, θριθύ, *Αθηναίης* δέρυ, ἐνῷ ή πρύμνη της, μὲ τὰ ὑψηλὰ δρύφακτα, κατέρχεται πρὸς τὸν ἀνοιγόμενον πόντον, βραχεῖα, νὰ ταφῇ, νομίζεις, ἔκει, εἰς λάκκον ἀπρόσιτον, ἀνοιγέντα ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Καὶ πάλιν αἴφνης ἵδοι, ὥς τεραστία ἀπόλαυσις! ή πρύμνη ἀνέρχεται ὑψηλὰ μετέωρος, νὰ πετάξῃ, θαρρεῖς, πρὸς τάστρα, ἐνῷ ἦδη ή πρῷρα βυθίζεται κάτω κατὰ τοῦ κύματος ἐμπήγουσα ώς φάσγανον μέγα τὸν ἀρειμάνιον θαλασσομάχον τῆς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πόντου, νὰ τὸν φονεύσῃ ἔκει, καὶ ἀνοίγουσα δρόμον προχωρεῖ, πολεμιστὴς ἄγαθός, μὲ τὰ μοῦτρα ἀρμῶσα, τυφλή, θεέτυφλη, ἀψηφοῦσα τὸν θάνατον.

Ἡ μάχη εἶναι ἀτελείωτος. Αἱ αὐταὶ κινήσεις ἐπαναλαμβάνονται ἀδιακόπως, ἐπάλληλοι, κανονικαὶ, ζαλίζουσαι. Ἐνῷ ὁ οὐρανὸς ἀστροθολῶν ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται καὶ αὐτάς, κατὰ τὰς κινήσεις μας, ώς δίσκος ἀπέραντος, ώς νὰ σύρῃ αὐτὸν καὶ ἀπολύη ἀδρατος χείρ διὸ ἀσράτων ἐλατηρίων, ἀπὸ τῶν ἴστων τῆς σκούνας ἀναρτηθέντων.

Ἐρχονται στιγμαὶ ποὺ φοθεῖσαι: μήπως δλον ἔκεινο τὸ τεχνητὸν πύργωμα ἀναρπαγῇ ώς τι κοῦφον ἀερόστατον. Καὶ δμως ἔκεινο, τὸ ὅπιον μόλις ώς πτερὸν θὰ διακρίνηται ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους, παλαίει ἀκατάδηλητον. Ἰσταται μαχόμενον. Νικᾷ καὶ φεύγει. Φυλακτόμενον ἀπὸ τὰς ἀπείρους ἐνέδρας διὰτῆς δειξᾶς πηδαλίουχίας, θέτει τὴν πρῷράν του εἰς ὡρισμένην διεύθυνσιν καὶ προδίαινει εἰς τὸ σκότος ώς ἐν φωτί.

Πάντες ἀγρυπνοῦσιν. Οἱ ναῦται, γυμνόποδες, ἴστανται: ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρὰ τὰ μαντάρια, ἔτοιμοι εἰς πᾶσαν διαταγήν. Ὁ σκοπὸς ἀκίνητος ἐν τῇ πρῷρᾳ θεωρεῖ πάντοτε ἐμπρός, λγσμονήσας καὶ τὸ τραχούδι: του νῦν, συμμαχεύμένος μέσα εἰς τὴν γούναν του, καταδροχος, κρατούμενος καλῶς μὴ ἀναρπαγῇ, κτυπώμενος συνεχῶς ὑπὸ τῶν κυμάτων ώς νὰ θέλουν νὰ τὸν φίψωσι: κάτω ἀπὸ τὴν σκοπιάν του, τὸν φύλακα τὸν ἀγρυπνον, κι ἐν ἐφόδῳ εἰσορμήσωσιν εἰτα.

Καταδηληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγρίας συγκινήσεως κατῆλθον κάτω εἰς τὸ πρυμναῖον.

Τὸ πάτωμα ώς ξεκλειδωμένον ἀνέδαινε καὶ κατέδαινε πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ πλοίου, χορεῦον τὸν Ἰλιγγόν—εἰδος θαλασσιγοῦ χο-

ροῦ—ὅτε δὲ ἀπειρος παραπαίει καὶ σαλεύει ὡς δὲ μεθύων. Ἡ βοὴ τοῦ ἀνέμου γη ἢ βραχνή μόνη ἔφθανε κάτω διὰ τῆς θυρίδος τοῦ ταμπουκιοῦ* ἀκλόνητος. Τὸ πηδάλιον, βιαίως συγκρατούμενον ἐν τῇ θέσει του, ἐπάλαιε κατὰ τῆς σιδηρᾶς ὁρμῆς τῆς θαλάσσης κι[?] ἔκροτει, κάπου συγκρουόμενον, ὡς τοῦ χαλκέως γη σφῦρα ἐπὶ τοῦ ἄκμονος, νὰ ἀπελευθερωθῇ, θαρρεῖς, ἀπὸ τῶν δρειχαλκίων βελονίων του.

Ο πλοίαρχος, κατελθὼν πρὸς στιγμήν, ἦναψε σιγάρον, σκυθρώπος, ἀμίλητος. Καὶ πάλιν ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, σκυθρωπός, ἀμίλητος. Ο μικρὸς Γεννάκης, διέδει του, καὶ ελθὼν καὶ αὐτός, ἀπειρος πρὸς τὸν κίνδυνον, ἤνοιξε μικρὸν κιβωτίδιον, ἔλαβε καὶ ἕρριψεν εἰς τὸν εὐρὺν κόλπον του ὅπωρας τινὰς φυλαγμένας ἐκεῖ, καὶ ἀνῆλθε δάκνων ὅπωραν καὶ ὑποψελλίζων ὡς πτηνόν:

Ἄπὸ ξένον τόπο
κι[?] ἀπ[?] ἀλαργινό,
γιάλλα—γιάλα...
ἡλθε τὸ Μορφάκι,
ἡλθε τὸ καημένο,
δώδεκα χρονῶ...
γιάλα—γιάλα.

Από τινος γῆμανοίκου κοιτωνίσκου ἐξήρχετο στεναγμός, παράπονον πάτεροντος, ἀγωνία θυγατρού, φαντάσματος παραλήρημα:
— Μάννα μου! Μάννα μου!

Αλλος γαυτόπαις αὐτός, δὲ καμαρότος, ἀσυγείθιστος πρὸς τὴν τρικυμίαν, πρωτοτάξιδος, προσειλήθη εἰς τὴν καρδίαν κι[?] ἐξέπνεε, θυρρεῖς.

Παρῆλθον ὥραι. Προσήγγιζεν δὲ δρθρος, καὶ γη τρικυμία ὧρυστο ισχυροτέρα. Ο ἀνεμος ἐτράπη εἰς βόρειον καθαρὸν ὡς ἐν γειμῶνι, μετὰ ψύχους καὶ φεκάδων χίσνος. Ἡ σκούνα ἐπροσχώρει πλέον μὲ βόλτες.

Κατεκλίθην ἐπὶ μικρόν. Αλλὰ παρὰ τὸ οὖς εἰργάζετο κλέπτης ν[?] ἀνοίξῃ τὴν κλειδαριάν. Τὸ κῦμα, προσπίπτον εἰς τὴν πλευρὰν του πλοίου ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ λαίλαπος, ἀπετέλει τὸν κρότον ἐκεῖνον τοῦ νυκτοκλέπτου. Ἡ καρδία μου ἐπόθει ἀγρυπνίαν, ἀλλ[?] δὲ κάμιτος ἀντιπαλαίων κι[?] ὑπερισχύων ἔκλειε τὰ βλέφαρά μου. Μεσοῦ ἐφάνετο διτὶ ενδισκόμενος ἐπὶ αἰώρας, ἀπὸ τοῦ ισχυροῦ

κλώνου μεγάλης πλατάνου κρεμαμένης, ἐκραδικινόμην ἀκούσιως ὅπὸ ισχυροτάτων βραχίōνων, σῖτινες ἀπὸ τὸ ἄγνωστον μὲ ἀπώθουν πρὸς τὸ ἄγνωστον. Οἱ ἡμίκλειστοι δρθαλμοὶ μου μόλις διέκρινον ἐν φῶς, μετακινούμενον ἔνθεν καὶ ἔνθεν, τὸ φῶς τῆς κρεμαμένης λυχνίας, ἥτις μετεμορφώθη εἰς τὴν ἀποκαμοῦσαν διάνοιάν μου εἰς ἐκκρεμές φωτεινόν, τὰς κανονικὰς κινήσεις τοῦ ὅποίου παρηκόλουθουν.

Ἐξίφνης ἀκούω ἐπάνω κραυγὴν γοεράν :

— Ἀλλέστα !

Ἄντλθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὡς ἀποδιωγθεὶς ὅπ' ἄγνωστου φόδου.

Οἱ οὐρανὸς μὲ τὰστρα του τὰ λαμπρά, κυαναυγής, αἴθριος, κατήρχετο πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τοὺς ἴστοὺς τῆς σκούνας, μὲ ἐφαίνετο, καὶ, προσκόπτων πρὸς τὰς χρυσᾶς αὐτῶν κορζέτας, ὥθειτο μετὰ δυνάμεως πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ὑψοῦτο πάλιν μὲ τὰστρα του, κυαναυγής, αἴθριος, μὲ τὰστρα του τὰ ὁποῖα ἔπαιζον, ἔπαιζον, ὡς ἀνοιγοκλείονται ματάκια, χρυσᾶ ματάκια, ἀργυρᾶ ματάκια. Ἡ θάλασσα ἀδικάσπως εἰσερχομένη ἀπὸ τῆς πρώρας καὶ χυνομένη ἀπὸ τὰ πορτέλλα, δράνοικα, κατὰ κυματισμούς, ἐν ἀφρῷ καὶ βροχῇ ῥχγδαίῃ, κατεπληγμύρισε πλέον τὸ κατάστρωμα, ὅπου σὶ ναῦται, ὡς πάπιαι, παρὰ τὰ χονδρὰ ἔάρτια καὶ τὰ κατραμωμένα παταράτσα, ἀνέμενον πάντοτε τὰς διαταγὰς τοῦ πλοιάρχου, διστις ἴστατο ἀκίνητος, τετράγωνος, ἀνεμιζόμενος, ἀσκεπής, μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα μισσοφαγμένο, ἐπάνω εἰς τὴν πρύμνην, κρατῶν τὰ ναυτικὰ δίσιπτρα καὶ βλέπων τὸ ἡγριωμένον πέλαγος, ἀτέραχος ὡς κορμὸς δρυδὸς ἐν ὥρᾳ καταιγίδος. Σκότος βαθύτατον. Καὶ μόνον φῶς ἔν πρὸς τὸ Σίγρι, κατακόκκινον, ἔφεγγε θλιβερῶς κατενώπιον, ὡς πύριγος Κύκλωπος δρθαλμός, σβενγύμενον αἴφνης καὶ πάλιν αἴφνης ἀναπτόμενόν, δράρος τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Μιτυλήνης.

Ἡ σκούνα μὲ ἀριστεράν μούραν πάντοτε ἔκλινε πρὸς τὴν δεξιὰν πλευράν, δλονὴν πλαγιαζομένη ὅπὸ τῶν κυμάτων, ἀτινα κάτωθεν ὡς μοχλοὶ προσεπάθουν γὰ τὴν ἀνατρέψουν, ἀλλ᾽ ἔφευγε λοξῶς πάντοτε πρὸς τὸν φάρον τῆς Μιτυλήνης πλέουσα, διστις δλονὲν ἐμεγεθύνετο, φεγγοθολῶν εἰς ἀπόστασιν τεραστίως.

Οἱ πλοιάρχοι, ὑψούμενος ἐπὶ τῆς πτέρνης, καμπτόμενος ὡς κουλούρα, ἀνατείγων τὸν λαιμὸν ὡς χήν, κλίνων δεξιά, κλίνων

χριστερά ώσει γησιθάνετο πόνους περὶ τὴν ὁσφύν, ἀκροώμενος μὲ τὸ οὖς πρὸς τὸν φάρον ώσει ἐκάλει αὐτὸν πρῷρεὺς ἀγνωστος ἀπὸ τοῦ πελάγους, βαστάζων τὰ δίοπτρα, ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν πρύμνην, σχοινοδάτης ἐπὶ θεατρικοῦ ἱκριώματος, ἡγωνίζετο ὑπερανθρώπως νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς ἀπόστασιν, ὁδηγούμενος ἀπὸ τοῦ κρότου τῶν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θραυσμένων κυμάτων. Καὶ ἔταν ἐνόμισεν ὅτι προσηγγίζομεν εἰς τὴν ἔηράν καὶ ὅτι ἥλθεν ἡ στιγμὴ «γὰ τὰ γυρίση», τότε ἐκράγασεν «ἀλλέστα», διατάσσων τοὺς ναύτας νὰ εἰναι ἔτοιμοι. Ἡ διαταγὴ ἐκείνη, γοερῶς ἀντηχήσασα ἐν τῇ τρικυμίᾳ ώς φωνῇ πνιγομένου, μὲ ἡγάγκασε γ' ἀνέλθω ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ώς εἶπον.

— Μόλα* μπουρίγα!* τίρα-μόλα*!

Ἡκούσθη πάλιν ἐν μέσῳ τῆς ἐξάλλου βοῆς τοῦ πελάγους διατάσσων ὁ πλοιάρχος, μὲ γλώσσαν ἀγνωστον εἰς ἐμέ, γλώσσαν βομβούσαν ώς τὸ ἄγριον μελέται μὲ ὅλην τὴν ὑγρότητα αὐτῆς, τῆς θαλάσσης τὴν γλώσσαν. Ὁ ἐπὶ τῆς πρῷρας ἀκοίμητος φρουρὸς εἶχεν ἀντιληφθῆ ἐγκαίρως τοῦ σχασίματος τῶν κυμάτων, ἀτινα ἀθραύσοντο κατὰ τῆς ἀποτόμου τοῦ φάρου ἀκρας ἐν παρατεταμένῃ νεροποντῇ καὶ ἔδωσε σημεῖον, δὲ πλοιάρχος ἀκροώμενος, ώς εἴπομεν, παρεδέχθη τοῦ φρουροῦ τὴν ἀντιληψιν καὶ διέταξε νὰ χαλαρώσωσι τὸ χονδρὸν σχοινίον, τὴν μπουρίναν, τὴν συγκρατούσαν τὸν παμμέγιστον τρίγκον*, διπλῶς «τὰ γυρίσωσι» τὰ ἴστια πρὸς τὴν ἀντίθετον κλίσιν.

Ο πηδαλιούχος, ἐπιδέξιος τιμονιέρης, ἀκίνητος ώς ἄγαλμα ἔως τότε, συγκρατῶν τὸ πηδάλιον εἰς τὴν θέσιν του, πάραυτα ἔκινήθη πρὸς τὴν διαταγήν. Ἐλαχεὶς ζωὴν ἐμψυχωθεὶς κι ἔστρεψε τὸν κύκλον τοῦ πηδαλίου ταχέως, γύρους πολλούς, πολλούς, ὥστε νὰ ἔλθῃ «τὸ τιμόνι στὴν μπάντα».

Ἐν τῷ ἥμα ὁ δρόμος ἀνεκόπη. Διότι συγχρόνως καὶ οἱ ναῦται, ἔκτελοῦντες τὸ πρόσταγμα τοῦ πλοιάρχου, ἔσυρον μετὰ ταχύτητος τὰ σχοινία τῶν ἴστιων, ἀτινα ὅλα δμοῦ συγεστράφησαν πρὸς τὴν ἀλλήν πλευρὰν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ναυκλήρου:

— Γιάσσα—γιάσσα! "Ολοι μαζί!

— Γιάσσα—γιάσσα! "Αλλα, παιδιά!

Ο ἀνεμος, ἐναντίος ἦδη, κολπῶν τὰ ἴστια μὲ λύσσαν, ἔγειρε πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἀλλήν πλευρὰν τὴν σκούναν, γῆτις, κλονισθεὶς αποτόμως, ἐφάνη ὅτι ἔσταθη. Ἡ πρῷρα της, δεχθεὶς αἰφνιδίου εἰς

τὰς μάζικας της τὰ φοβερὰ ρωπίσματα τῶν μαγιομένων κυμάτων, ἀνυψώθη ὡς θευματίδιον ἵππου κεφαλὴ ἀποφεύγουσα τοὺς λακτισμούς τοῦ ἀντιπάλου, καὶ ἡ πρύμνη φυσικὰ συσταλεῖσα ἐκ τοῦ σεισμικοῦ τρόμου, ὑπεχώρησε πρὸς τὰ κάτω ὡς κατακάθηται ἥττημένος ἐν σταδίῳ ἵππος· καὶ ἥφρισεν ἀγρίως ἐν τῇ νυκτὶ τὸ πέλαγος γύρω ὡς γά το δικητής.¹ Ἀλλὰ τὰ ἴστια, ἰσχυρῶς τεταμένα, πληρωθέντα πνεύματος, ἐνίσχυσαν τὴν σκούναν ἐν τῷ ἀγώνι.² Η ὑπερήφανος πρώρα μὲ τὸν Ἡρακλέα της ὅρθιον ἐμπρός, κύπτουσα, κυάνεος ἵππος, μὲ τὴν ὥραίν χαίτην του, καταπατεῖ γεννικίας τοὺς ὅγκους τῶν νέων κυμάτων, θραύει αὐτοὺς κινητικῶς, καὶ, ὑπεγειρομένης τῆς πρύμνης ἐπιθεομένης της πρώτης ἀγρίως, ἀγοίγει δόδον πρὸς τὴν Λήμνον—μούρα δεξιά, ἐπικροτούντων ἐν δευτάρῃ συριγμῷ τῶν καρχηγίων. Τὰ πανιά μπουκάρισαν³ πλέον.⁴ Η σκούνα «τὰ πῆρε».⁵ Ο φάρος τῆς Μιτιλήνης ἔχαθη...

Μετ' ὅλιγον φῶς ἄλλο κατακόκκινον ἀστράφαν ὅπισθέν μας μὲ κατετάραξεν, ἀπειρον τῆς θαλάσσης, φοβηθέντα σύγκρουσιν πρὸς ἀτμόπλοιον· ἀλλ' ἦτο ἡ σελήνη, ἥτις, λειψίφωτος, τὴν αὐγὴν ἀνατέλλει, ὡς πεπυρακτωμένον ἀλαδευτήριον ἐφώτισε τὴν σκούναν ἥμιπνικτον καὶ τὸ πέλαγος ἡγριωμένον, τοῦ ἀποίου τὰ κύματα ἐλάμβδοντα φωνήν, θαρρεῖς, ἐν τῇ βιαίᾳ τοῦ ἀγέμου ὅρμῃ κι⁶ ἐθλαστήμουν καὶ βριζον.

Ἐξημερώσαμεν παρὰ τὴν Λήμνον. Ο ἀνεμος ἡλιαττώθη. Τὰ ἴστια ὅλα πάλιν ἀνεπετάσθησαν καὶ ἔπαιξεν δικόντρας πρωι—πρωὶ γελαστός, ὡς νικηφόρος δερογαύτης.

Η θάλασσα ἔστρωσε. Καὶ δταν ἀνέτειλεν δι γῆλιος, ἐλαμπεν δι σκούνα δλόκληρος, μυρίζουσα θάλασσαν καὶ ἀρωμα τοῦ πυθμένος.⁷ Αδύμαντες κατεστάλαξον ἀπὸ τὸ ἀκροστόλια τὰ ὕδατα, δι πώγων τοῦ ξαλίνου Ἡρακλέους ἐγυάλιζεν ὡς ζωντανὸς ἀνακινούμενος.⁸ Ο καραδόσκυλος, σειρόμενος παταγιωδῶς, ἐτίγασσεν ἀπὸ τοῦ στιλπνοῦ τριχώματός του τὴν θάλασσαν, βραχεῖς καὶ αὐτὸς τὴν νύκτα ἄλλοι ναῦται, τυλιγμένοι εἰς τὰς κηρόχρους νιτζεράδες⁹ των μὲ τὰ κηρωτὰ κασκέτα κεκαλυμμένοι μέχρι τῶν ὤτων, μὲ τὰς κειρας ἀφνεῖς κρεμαμένας ὡς χηλᾶς διτρακοδέρμου, μὲ τοὺς πόδας γυμνούς, ὠμοίαζον πρὸς καθούρας μὲ τοὺς ἀγκυλωτούς των μύστακας, ἀναμένοντες «νὰ σκαντεάρῃ¹⁰ ἡ βάρδια» ἵνα ξαλλάξωσιν.¹¹ Ο σκοπὸς δι πρωραίος, ἐσκυμμένος ἐκεῖ ἥμέρας ὑπὸ τὴν κιτρίνην

νιτζεράδα του, ἔσταζεν ὅλος, ὡς ἤρτι ἀναδύσας ἐκ τοῦ βυθοῦ, δὲ πηδαλιοῦχος, μὲ τὴν μίαν χειρα κρατῶν τὸν τροχὸν τοῦ πηδαλίου ἀσφαλῶς, μὲ τὴν ἄλλην ἀπέμασσεν ἀπὸ τοῦ πώγωνος καὶ ἀπὸ τοῦ μετώπου τὴν θάλασσαν, τὸν ἰδρῶτα τοῦ παλαίοντος ναύτου. Καὶ εἰς ἦν τίναγμα αἰφνίδιον—ὕπηρης τελευταίας τοῦ ἐκπνεύσαντος ἀνέμου—ἀγκινηθεῖσα ἡ σκούνα, ἐφάνη ὅτι ἤρτι ἀναδύσασα καὶ αὐτὴ ἀνετινάσσετο, ὡς ὁ καραβόσκυλος πρότερον, ἀποβάλλουσα τὴν ἀλμηνήν, Ἀφροδίτη μὲ κομψοὺς τιγαγμούς ἀποσμήχουσα τὴν μακράν της κόμην.

1899.

Τρικυμέα εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Καθουρεοῦ.

Σπύρου Μελα.

Τὸ πυρωμένον δρέπανον τῆς γέκς σελήνης, ἀφοῦ ἐθέρισε μερικὰ ἔσφριτά την γεφᾶν, ἔπεισε πίσω ἀπὸ μιὰ καταμέλανη θημωνιά, ποὺ ὑψώνετο ἐπιθλητικὴ ὡς ὅρος, μεταξὺ πελάγους καὶ οὐρανοῦ. Ἡ γύκτα ἐψύχρανε, τὸ σκοτάδι ἐπύκνωτε, ὁ ἄνεμος ἐδυνάμωσε, τὸ τοπίον ἔγινε λοφερόν.

Τιτανομαχίαι διεξάγονται εἰς τὰ δάκτυλα τῆς κοιλάδος καὶ τὰς πλαγιάς. Πελώραιαι, ἀλλόκοτοι σκιαὶ παλαίου γύρω μαξὶ μὲ τυφλὴν λύσσαν, μὲ στεναγμούς, συριγμούς, οὐρλιάσματα, μεγαλοπρεπέστατον σάλαχον. Ἐχομεν διὰ μιᾶς μεταφερθῆ ὡς μέσω εἰς τὴν καρδίαν λοφερᾶς λούγκλαξ*, μὲ διάφορα θηρία ἐντελῶς ἀγνωστα εἰς τὴν ζωολογίαν, τὰ δποια ἐκήρυξαν μεταξὺ τῶν πλέον ἀμειλικτον πόλεμον. Εἶναι μιὰ συνκυλία διαβολική, ἀπὸ ἐκείνας ποὺ ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς ἀρχεγόνους λαοὺς τὴν ἴδεαν τῶν μεγάλων κακτετροφικῶν ἀγώνων πνευμάτων καὶ θεῶν. Ἡ ἀστεία γλωσσίτσα τοῦ μικροῦ μαξὶ φανοῦ, ποὺ αἰωρεῖται εἰς ἔνα κλαράκι πεύκου καὶ δίχνει κάτω ἔνα στεφνάκι φιτός, μαξὶ κάνει τὴν ἐντύπωσιν ἱεραποστόλου, δ δποῖος ἀγωνίζεται, μέσω εἰς μαινόμενον ὥκεανδραν ἀγρίων, γὰ φέρη κάποιαν ἀνθρωπίνην τάξιν, μὲ τὸ ἀσθενῆ μέσω τοῦ κηρύγματος. Ἀλλ’ αἱ σκιαὶ προχωροῦν μὲ λαχάς καὶ τὸν ἀνατρέπουν ἐπάνω εἰς μίαν ἀκράτητον ἔφοδον.

—Τώρα; Καληγύχτα σας!...

—Τὰ φθάκια μαξ, παΐδιά! Γεμίστε τα πέτρες! Θὰ μαξ τὰ στείλη ὁ ἀέρας στὴ θάλασσα, ἐνῷ θὰ κοιμόμαστε!

Πρωκτική συμβουλή. Τὰ φορτώνουμε πάραυτα μ' ἔνα γναφόρι* ἔκαστος. Κατόπιν τὰ σχοῖνα καὶ οἱ κέδροι πέριξ γίνονται γνωμάτης. Βάζουμε μέσα ὅλα τὰ βροῦχα μας καὶ τὰ... δένουμε πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν. Μεθ' ὁ τρυπώνουμε κάτω ἀπὸ τις κουβερτίτσες μας. Τὸ μέρος εἶναι ἀπάγγειο*, ἔνας κλάδος ἀπλώνεται ἀπὸ πάνω μας, ὃς πτέρυξ κλώσσας ὑπὲρ τὰ κλωσσόπουλα, τριγύρω θάμνοι πυκνοί. Ἀλλὰ τίποτε!... Ὁ ἀνεμος, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, κάνει σημαίες τὰ ἐλαφρά μας σκεπάσματα.

—Ἄγγελική! δρυχάται κάποιος, εἰς τόνον κωμικὸν γοινοκύρη πρὸς ὑπηρέτριαν. Τί κατάστασις εἰνίοντή! Ἀφήσατε ἀπόψε ἀνοικτὰ ὅλα τὰ παράθυρα; Νὰ τὰ κλείσετε ἀμέσως! Ἀκουσεις;

—Ἀλλὰ τὰ γέλια τῆς συντροφιᾶς τὰ κόδουν ἀπότομα φεκάδες δροχῆς. Ἐνα νέφος βαρύν, ποὺ δέρνει τὴν φουσκωμένη κοιλιά του εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλοτέρων πεύκων, μας ῥαντίζει δροσιά.

—Νάτα μας! Καταλάβατε τίποτα;

—Ἐφαγα μιὰ στὴ μύτη!

—Στὸ μάτι ἐγώ.

—Στὴ φαλάκρα μου, ἐγώ, μιὰ μεγάλη!

—Τώρα;

—Σιωπή. Ἐδῶ, στὸ νησάκι, ἀπέναντι, ξέρω μιὰ σπηλιά. Ἀγδυναμώσῃ, θὰ τρυπώσουμ^ρ ἔκει!

—Μά... μεσολαβεῖ θάλασσα!

—Δὲ διαρίσα! Εἶναι ρήγχα. Λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὸ γόνατο, Θὰ πάρουμε στὸ χέρι τὰ πανταλόνια καὶ τελείωσε!...

—Ο ἀνεμος δυναμώνει. Τώρα εἰς τὴν συγαυλίαν τοῦ δάσους μπαίνει καὶ ἡ δρχήστρα τοῦ κύματος. Εἶναι ὡς νὰ ἔχωμεν κατακλιθῆ ἀνάμεσα εἰς τὰ δργανα μιᾶς τεραστίας δρχήστρας χαλκίνων δργάνων, τὴν ὥραν ποὺ ἐκτελεῖ τὰς πλέον τρελλάς τῆς συνθέσεις. Τὸ κομμάτι δρχῆς μ' ἔνα μακρυνὸν φλοιοσδύον, ἔπειτα σφυρίζουν δυὸς ἑκατομμύρια σουραύλια, κατόπιν τεράστιοι Πύθωνες* ἔρπουν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔπειτα κάποιας κολοσσιαῖος Αἴας*, μ' ἔνα θεόρατο καμτσίκι, δέρνει ἀλύπητα ἔνα κοπάδι ἀπὸ ἀναριθμήτους πάνθηρας, οἱ ὄποιοι οὐρλιάζουν, καί, μέσα εἰς αὐτὸν τὸν πάταγον, τὸ πέλαγος, μὲ τὸν ισόχρονον ρόχθον τῶν κυμάτων, κάνει τὸ βιολοντσέλλο—ἔνα πελώριον ἡχηρότατον βιολοντσέλλο, τοῦ ἀποίου οἱ ρυθμικὲς δοξαριές, μὲ τὸν έσθιν, τὸν σπηλαιώδη ἀντίλαλον, κάπου—κάπου κυριαρχοῦν ἐντελῶς.

Τὸ ἔνα σύγνεφο κυνηγᾶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ διάστημα. Καὶ, ἀνάμεσα στὰ σκοτεινά των κρέσσια, λάμπουν ἀστέρια γιὰ μὲν στιγμὴ κι^ο ἔπειτα βυθίζονται εἰς τὰ σκοτάδια.

Σιγὰ—σιγὰ τὸ αὐτὸν συνηθίζει μὲ τὴν ἀγρίαν μουσικὴν τῆς τρικυμίας, ή ὁποία, σὲ λίγο, δὲν είναι πλέον παρὰ μεγαλοπρεπὲς καὶ θελκτικώτατον νανούρισμα. Ἡ πρώτη, ἀδριστος ἀνησυχία, που γεννᾷ ἡ ὅργη τῶν στοιχείων, κατευνάζεται. Οἱ γῆχοι ἀνακατεύονται τώρα, ποὺ δὲ υπνος βαρύνει τὰ κουρασμένα βλέφαρα, καὶ γίνονται μία μεγάλη βοή, ή δοποία ὡς νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη μακρυάν αἰώνων, σὰν ῥωμαλέον τραχοῦδι χαρᾶς, σὰν ἔνα χαρμόσυνον παράγγελμα ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν πανίσχυρον τροφὸν τῆς ζωῆς, ἔνα σάλπισμα ἐλπίδος διὰ τὴν αὔριον...

1923.

Δύσεις εἰς τὸν Ἀκεανόν.

Ἀναστασίου Πεζοπόρου.

Εἶναι δειλινὸν καλῆς Ἰουλιανῆς ἡμέρας, καὶ τὸ ἀτμόπλοιον «Χάκων Τοῖς» ἀποπλέει ἀπὸ τὸ Μπέργεν. Πρόκειται νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον καὶ πέραν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Κέρκινες. Πλοῦς μακρός, πολυήμερος.

Ἄρκετὴν ὥραν πλέομεν εἰς τὸ φιδρὸ τοῦ Μπέργεν μὲ τὰς πρασίνας ἀκτὰς τῶν βουνῶν του καὶ τὰς νήσους του. Ἀκύμαντα τὰ νερά, τόσον λεῖα, ὅπου οἱ γλάροι πετῶντες κατὰ σμήνη, καθρεπτίζονται εἰς τὴν ἐλαφρῶς γαλανήν ἐπιφάνειαν. Χαμηλὰ τὰ βουνάκια τῶν νησιῶν ἐδῶ καὶ ἔχουν θείαν γαλήνην. Ποῦ καὶ ποῦ σπιτάκι ἐπ’ αὐτῶν μοναχικόν. Σκέπτομαι δι: δ ἔγοικός του εὐτυχῆς θὰ εἶναι εἰς τὴν μεγάλην ἐρημίαν του, τὴν δοποίαν δὲν φθάνει καμμία ἀχγημία τοῦ κόσμου.

Βραδύτατα κλίνει ὁ ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν του. Εὐτυχοῦμεν γὰρ τὸν ἰδωμεν δύοντα εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, ὁ ὄποιος ξανοίγεται διὰ μέσου τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων νήσων τῆς τεραστίας δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Νορδηγίας, τῶν ἀπειρων εἰς ἀριθμὸν καὶ ποικίλων εἰς σχήματα. Ἀλλαὶ μόλις ἔξέχουν τῶν ἡρέμων ὄδατων καὶ ἀλλαὶ ἀνυψώνυται μὲ ἄγρια βουνά, μεγαλοπρεπῶς ὀγκώδη καὶ ἀλλόκοτα.

Πλέον τῆς ὥρας διαρκεῖ ἡ δύσις τοῦ ἥλιου εἰς τὸν ὀκεανόν. Τὸ φωτεινὸν ἀστρον τῆς ἡμέρας φθάνει εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὄριζον-

τος καὶ θαρρεῖτε ὅτι λησμονεῖ ἐκεῖ τὴν πορείαν του, ἀπομένον δι-
στακτικόν. Μὲ μεγάλην νεραντζόχρωμον σφαῖραν δμοιάζει, καὶ τὸ
καθρέπτισμά της εἰς τὴν ἀρρυτίδωτον θάλασσαν φαίνεται ὡς πτώ-
σις μεγάλου κίονος ἐπίσης νεραντζόχρωμου, τοῦ δποίου οἱ σπόγ-
δυλοι κατάκεινται δ ἔνας παρὰ τὸν ἄλλον. Μικροὶ λευκοὶ φάροι
εἰς τὰ νησάκια κοιτάζουν ἔκπληκτοι τὸ θέαμα. Βραδεῖα, βραδυ-
τάτη ἡ δύσις. Εἶναι δέκα ἡ ὥρα καὶ μόλις τώρα ἐγγίζει δ ἥλιος
τὰ νερά, μὲ φιλαρέσκειαν, θὰ ἐλέγατε, βυθίζει μέρος τοῦ κατω-
τέρου τόξου του. Ἀργοσάλευτον εἶναι τὸ βύθισμά του. Τότε δια-
πλατύνεται δημόσιος σφαῖρα, γίνεται μέγιστος ἐνετικὸς
φανός. Εἰς τὴν κορυφήν του ἔχνθοκκχινον στίγμα. Ἐχάθη τὸ
ἥμισύ του καὶ μὲ ἐρυθρὸν τρούλλον δμοιάζει, ἀναφαινόμενον ὑπὲρ
τὰ νερά. Ὁλίγον κατὸ δλίγον μικραίνει εἰς ἐρυθρὸν βραχάκον με-
ταβάλλεται. Ἀρκετὰς στιγμάς ἔγινε ἀπλῶς μία γραμμίτσα αἴμα-
τος, συνταυτισμένη μὲ τὴν ἀργυρόχρωμον θάλασσαν. Ἐπειτα μία
κοκκίς, κατόπιν τίποτε. Στὸ καλό, μεγάλε πατέρα, καὶ μετὸ δλί-
γον γὰ μᾶς ἐπανέλθης καταδεκτικός. Ἐχομεν περισσότερον ἀπὸ
κάθε ἀλληγ φοράν τὴν ἀνάγκην σου διὰ τὸ πολυγμερον αὐτὸ ταξίδι.

Εἰς τὰ λεῖα νερὰ διεσκορπίσθησαν ἀνθη ῥοδόλευκα, τὰ δποία
ταχέως ἔγιναν ἰώδη. Ἐπειτα δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο εἰς τὴν θάλασ-
σαν καὶ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀναλυτὸν μουντὸν ἀσήμι, καὶ τὰ νησάκια
καὶ οἱ μεμονωμένοι βραχίσκοι καὶ τὰ μεγάλα νησιά σκιαὶ δεχόμε-
ναι τὸ γαλακτῶδες φῶς τοῦ ἀτελευτῆτου λυκόφωτος.

Ἀπὸ βραχώδη στενὰ περνᾶ τὸ ἀτμόπλοιον, εἰς μεγάλας λευκά-
νας θαλάσσης εἰσδύει, πότε σιμώνει εἰς ἀκτὰς καὶ πότε τὰς ἀφή-
νει μὲ κομψὰς διοιλισθήσεις. Ἀραιότατοι οἱ συγοικισμοί, καὶ ἀνά-
μεσά των αἱ ἔκπληκτικῶς παμμέγιστοι, ἀκατόίκητοι καὶ ἔρημοι ἐκ-
τάσεις τῆς Νορδηγίας. Εἰς ἀρκετὰ μέρη φάροι καὶ μετεωρολογι-
κοὶ σταθμοί.

Μεσάνυκτα, μία ἡ ὥρα καὶ ἡ νύκτα δὲν ἥλθε, ἀλλὰ τὸ λυκό-
φως παραμένει. Σιγὰ σιγὰ ἡ λάμψις του γίνεται λευκοτέρα. Χωρὶς
νὰ τὸ ἐννοήσῃ κανεὶς ἔξημέρωσε. Πολλοί, πολλαὶ εἰς τὸ πλοῖ-
ον δὲν ἔκοιμηθησαν. Εἰς τὸ καπνιστήριον, εἰς τὰ σαλόνια, ξενύ-
χτηδες χωρὶς νύκτα. Δροσερὸν πνέει τὸ ἀεράκι, ἀλλὰ χωρὶς παλ-
τὸ περιπατοῦν εἰς τὴν γέφυραν. Εἰς τὸ Αἰγαῖον, θὰ ἥτο περισσο-
τέρα ψύχρα.

1923.

Πόνος μητρός.**Άλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.**

Εἰσαγωγή. Ἡ σελὶς ἀπεσπάσθη ἀπὸ ἓνα ἐκτενὲς διήγημα τοῦ συγγραφέως ἐπιγραφόμενον «Βαρδιάνος στὰ σπόρκα» (= φύλαξ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον).

Κατὰ τὸ 1865, χολέρα εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Τουρκίαν, ἡ δὲ ἐλληνικὴ κυβέρνησις, φοβουμένη τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέβαλε καθάρσεις τριάκοντα περίπου ἡμερῶν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὰ ἐπιχόλερα μέρη. Πρὸς τοῦτο ἰδούθησαν πρόχειρα λοιμοκαθαρτήρια εἰς πολλὰς νήσους, μεταξὺ δὲ τούτων ἐν καὶ εἰς τὴν πρὸ τοῦ λιμένος τῆς πολίχνης Σκιαθού ἐρημόνησον τοῦ Μεγάλου Τσουγγοῦ*. Ἡ γραῦα Σκιαθίτισσα Σκεύω, κήρα ναυτικοῦ, εἶχεν ἓνα υἱόν, μοναχογόνον, τὸν Σταῦρον, εἰκοσαετῆ, ὁ διποῖς νηποτέτει δις λοστρόμος (= ναύκληρος) εἰς σκιαθίτικον καράβι. Ἡσαν εἰς τὸν Δούναβιν, καὶ εἶχαν κατέλθει εἰς τὴν Πόλιν, ἀπὸ ὅπου εἶχε στείλει γράμμα, εἰς τὸ διποῖον ἔγραφε τῆς μητέρας του ὅτι θὰ κατήρχοντο εἰς τὸ Αἴγαιον καὶ πιθανῶς θὰ ἥρχετο καὶ εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' εἶχε περάσει ἔνας μῆνας, εἰδήσεις του δὲν εἶχε λάβει ἄλλας, καὶ ἡ γραῦα Σκεύω ἀνησυχοῦσε φοβερά. Ἐξαφνα μίαν ἑσπέραν, ἐν ᾖ ἐπέστρεψε στὸ σπίτι τῆς περίλυπος, ἕνα παιδάκι, χωρὶς προοίμιον κανένα, τῆς ἀνήγγειλε τὴν ἀποτροπαίαν εἰδῆσιν ὅτι τὸ καράβι, εἰς τὸ διποῖον νηποτεοῦσεν δικένος της, ἥτο ὑπὸ κάθαρσιν στὸν Τσουγγοῦ, καὶ ὅτι διποῖος Σταῦρος εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ τῆς φοβερᾶς νόσου.

... Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, καθ' ἥν ἡ θειά — Σκεύω, ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς ἐξαδέλφης της Γερακίνας, ἥκουσε τὸ δυσσοίωνον ἥγγελμα, τὸ διποῖον τῆς ἑστείλεν ἐν τῇ ἀώρᾳ καὶ ἀσυνειδήτῳ σκληρότητὶ του ἐν παιδίον ἀπὸ μίαν βάρκαν :

«Θειά - Σκεύω! διγέρει σου εἶγαι ἄρρωστος στὸν Τσουγγοῖαν ἀπὸ χολέρα...», ἡ Σκεύω δὲν ἥκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν καὶ μόνην, τὴν ἀνησυχοῦσαν εἰς τὰ ἐνδόμυχά της, καὶ χαραχθεῖσαν μὲ πυρίνους χαρακτῆρας ἐπὶ τῆς μητρικῆς καρδίας καὶ δὲν

*A. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. 'Αναγγώσματα Δ' Γυμν. ἔκδ. β' 1932. 4

ἔνησε πλέον ἄλλην ζωὴν, ἢ τὴν συνεχομένην μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, καὶ ἀντανακλωμένην ἀπὸ τὴν κιγ-δυνεύουσαν ὑπαρξίαν ἔκείνου.

Ἐπανῆλθεν ἡ ἕρημη εἰς τὸ σπιτάκι της. Ήώς γύρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; Ἀπὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποιὸς ἐνθυμεῖτο; Ἡ νοιξές τὴν θύραν της. Ηώς ἡμπόρεσε νὰ γρύσῃ τὸ κλεῖδι εἰς τὴν κλειδα-ρότρουπαν; Εἰσῆλθε. Ηώς δὲν ἔπεσεν εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου;

Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν της, τὴν μικρὴν ἀση-μωμένην Παναγίτσαν, τὴν ίσην μὲ τὸ τρυφερὸν καὶ λευκὸν μέτω-πον τριετικούστης ἀθώας κόρης. Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν "Αι—Νικόλα της, ἔκεινον διτις ὑπῆρξε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητής καὶ σωτήρ εἰς τὰ γαυάγια. Ἐκράτη-σε τὸ μέτωπόν της μὲ τὰς δύο χειρας, διὰ νὰ μὴν ἐκραγῇ, τοὺς κροτάφους της διὰ νὰ μὴν ἁργισθοῦν, τὴν καρδίαν της διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐδοκίμασε νὰ κάμη τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἡ χεὶρ της ἡ δεξιά ἥτο μοιλυδίνη. Ἐδοκίμασε νὰ εἴπῃ τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», καὶ ἡ γλῶσσά της δὲν ἐγύριε, καὶ τὰ χείλη της δὲν ἔκινοντο, μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εὐ-τυχῶς εἰς τὸν νοῦν της. Εἶτα ἀφῆκεν αἰφνιδιαίς μίαν κραυγήν, καὶ ἥρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυά της. Τότε ἥσθάνθη ἀνακούφισιν, καὶ συνέλαβε μικρὰν ἐλπίδα.

Προσηγορίθη ἐπὶ μικρὸν διὰ τὸν υἱόν της, διότι—φεῦ!—δὲν ἀμφέπειλεν διὰ τὸ παιδίον τῆς εἴχεν εἰπει τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐδὲ ἥσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως.

Ἐμεινεν ἐπὶ ὥρας γονατιστή, καὶ διταν ἐπῆλθεν ὁ κάματος, καὶ ἔξηπλώθη αὐθορμήτως ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἐστρωμένου χαμηλοῦ σοφᾶς της, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἰπε μεγαλοφώνως: «Βαρδιάνος στὰ σπόρκα θὰ πάω. Βαρδιάνος στὰ σπόρκα!».

1895.

(Καὶ πράγματι ἡ ἔξηκοντοῦτις μήτηρ, ἐνδυμθεῖσα ἀνδρικὰ ἔνδυματα, (διότι ὡς γυναικα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν της), παρουσιάσθη εἰς τὸν γηραλέον ὑγειονόμον μὲ πλα-στὸν ὄνομα, καὶ κατορθώσασα νὰ τὸν ἔξαπατήσῃ, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ βαρδιάνος στὰ σπόρκα τῆς νησιδος τοῦ Τσουγγιά. Ἀμέ-σως μετέβη ἔκει, εῦρε τὸν υἱόν της, καὶ διὰ τῶν περιποιήσεων καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς της κατώρθωσε νὰ τὸν σώσῃ).

‘Η Ἀννούλα καὶ ὁ Σιδερῆς.

Σπύρου Μελᾶ.

Πίσω ἀπὸ τὴν μεγάλην μάνδραν τοῦ ἀμαξοστασίου συμβαίνει πρόχυμα θαυμάσιον. Ἡ Ἀννούλα λύνει τὸν Σιδερῆν ἀπὸ τὴν φάτνην καὶ πρόκειται νὰ τὸν σύρῃ ἔξω γιὰ τὰ συνηθισμένα παιγνίδια.

‘Ολόκληρος ἡ μακρυνὴ γειτονιά, ἔνα κομματάκι Κιάτου, Ευλοκάστρου, Ἄμαλιάδος, Ἀνδραβίδας, ἔνας πίνακς κοπεῖς μὲ τὸ μαχαίρι ἀπὸ τὴν γελαστὴν γραφικότητα τοῦ ὑπαίθριου Μωρέως καὶ σφηνωθεὶς εἰς τὰ ἔσχατα κράσπεδα τῆς πρωτευούσης, σπιτάκια πλιγήσκτιστα, λαχανόκηηποι, φράκται, βιβλικά* φρέατα, ἔχει συγκεντρώσει τὸν πολύχρωμον λαόν της ἐμπρὸς εἰς τὴν μεγάλην αὐλόπορταν. Ἐχει γίνει δηλα ἔνα μάτι καὶ θέλει νὰ ιδῃ.

‘Οταν δὲ ἥλιος πλέῃ ἀνέφελος εἰς τὸν ἀχανῆν οὐράνιον ωκεανὸν καὶ μεταβάλλῃ τὴν πιὸ καθημερινὴν ἥμέραν εἰς Κυριακήν, δὲ Σιδερῆς καὶ ἡ Ἀννούλα εἶναι τὸ μέγα θέαμα τοῦ συνοικισμοῦ. Εἶναι τὸ θέατρόν της, αἱ λεμβοδρομίαι της, τὰ πανηγύρια της, αἱ ἱπποδρομίαι της, τὰ καρναβάλια της, μὲ μίαν λέξιν αἱ μόναι χαροὶ τῆς ὁράσεως. Γύρω ἀπὸ αὐτὴν τὴν μεγάλην αὐλόπορταν, δηποὺ κάθε πρωὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παλαιὰ μυθολογικὴ σκηνὴ τῆς ἔξουσον τοῦ ἥλιακοῦ ἄρματος (τὸν Φοῖδον παριστᾶ ἐπαξίως λεθεντόχορμος ἀμικηλάτης, ἔξορμῶν ἀπὸ τὰ κάλεια*) «ἥψα κάγγελα» ἐπὶ ἀστράπτοντος φαέθοντος κι^ε εὐοδούμενος ἀπὸ τὰς θυγατέρας του, ὡς ἀπὸ ἀλλαξ ‘Ωρας) μαζεύεται τὸ σάλι, τὸ τσεμπέρι, δὲ μποξάς, ἡ λαϊκὴ γυναικούλα, τὸ κοριτσόνι μὲ τὸ φιγκάκι, τὸ παιδάκι μὲ τὸ πλατσουδερό μουτράκι, πασαλειμμένο καφέδες, ἡ προγάστωρ κυρά μαμπή, μὲ τὸ ἐμβριθής ūφος καὶ τὰς χειρας εἰς τὰ λισχία, δὲ τραχυματίας μὲ τὸ δεκανίκι, αὐτὸς δὲ ἀλλος μὲ τὴν λατέρυγκα—τέλος πάντων ὅλοι παρόντες καὶ ἀναμένοντες.

Πράτιστοντες δόμοιώς, ἀς δίψωμεν βλέμμα εἰς τὴν αὐλήν. Εἰς μέγαν σωρὸν κόπρου σκαλίζουν, ώς χρυσοθήραι εἰς βουγὸν τῆς Ἀλάσκας, δύο μεγαλοπρεπέστατοι πετεινοί. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ χρυσάφια ἔχουν γεμίσει, ἀπὸ πάνω ἔως κάτω, οὐράς, πτερά, περιλαμπια. Ἡ ποτιστήριος σκάφη περιέχει δόμοιώς ἀναλυτόν, τρέμοντα, διαφεγγή χρυσόν. Εἰς τὴν μέσην μιὰ μικρὴ μυγδαλιὰ ὑφώνει τοὺς ἀνθισμένους της κλάδους ὡς πάμφωτὸν πίδακα ἔξαισίου πυροτε-

χνήματος, τὸ δποῖον τινάζει τὶς ἀσπρορρόδινες σπίθες του εἰς τὰ νερά τῆς σκάφης, τὰ χορτάρια, τὸ αὐλάκια.

‘Αλλὰ... προσοχή! Ίδους ή Ἀννούλα καὶ δ Σιδερῆς. Εἶναι μία ἐκ τῶν Ωρῶν τοῦ Φοίδου, φρέσκη, πεταχτή, μελαχροινούλα, καλοποδεμένη, καλοκαλτσωμένη, δ δὲ Σιδερῆς τὸ ἀλογάκι της. Ἀποκαλεῖται σύτῳ θωπευτικῶς. “Οπως λέμε Ντιντῆς. “Ωφειλε νὰ δνομάζεται Σιδερόψυρος, διότι αὐτὸς εἶναι τὸ χρῶμά του: εἰς μαυρον βάθος εἶναι: σπαρμένες πλήθησος ἀπὸ τριχίτσες ἀσημένιες. Ἐλάτε δμως νὰ τὰ βάλετε μὲ τῆς Ἀννούλας τὴν τρυφερότητα. Εἶναι ή λατρεία της. Αὐτὴ τὸ ποτίζει, τὸ ταΐζει, τοῦ πλένει τὰ δουθούνια, τοῦ κτενίζει τὴν μεταξωτὴν χαίτην καὶ τὴν προκόμην, τὸ βουρτσίζει, καὶ τὸ βράδυ τοῦ στρώνει καθηρό, ἀναφρουφουλιαστὸ σανδ νὰ κοιμηθῇ. Ἀλλὰ ποῦ αὐτός!... Ἔκει ποὺ τρώγει, τὸ βράδυ, τὸ τσούρμο, γύρω ἀπὸ τὸ μεγάλο τραπέζι, δὲν εἶναι παράξενο νὰ ιδῆτε νὰ ζωγραφίζεται εἰς τὸν τοίχον, μία διερφωσικὴ κεφάλα Δουρείου λπου. Εἶναι ή σκιά τοῦ Σιδερῆ. Χώνει ἀπὸ τὴν πόρτα τὴν μούρη του καὶ ζητεῖ τὸ μερίδιόν του! “Ενα κομμάτι φωμί, ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Ἀννούλας δμως—ᾶ! δλα κι? δλα!...

Τώρα παραμερίζουν οἱ θεαταί. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δεσμοῦ του τὸ ἀλογάκι χορεύει καμπωτά. Καὶ τὸ γλέντι ἀρχίζει. Διότι αὐτὸς ἀκριβῶς γίνεται σὲ κάθε λιακάδα. Ή Ἀννούλα καὶ δ Σιδερῆς βγαίνουν καὶ παίζουν εἰς τὰ γρασίδια. Μόλις διασκελίσουν τὸ κατώφλιον, τὸ ἀλογάκι κυρτώνει αἰφνης τὸ τόξον του τραχήλου, μακεύεται, κουδαριάζεται δλο, κι? ἔπειτα χύνεται διὰ μιᾶς μ³ ἔνα ρουθούνισμα, μακράνει, τεντώνεται ώς καυτσούκ, τετραποδίζει τρελλά, χαίτη, οὐρά, κύματα στὸν ἀέρα, πέταλα στίλβοντα, ώς ἀσημένια. Τὸ φῶς παίζει ἐπάνω εἰς τὸ εύτραφές του σώμα. Ποῦ πάξε; Τίποτε. Κάνει πώς φεύγει. Θὰ ξαναγυρίσῃ. Ἀρκεῖ τὸ κορίτσι νὰ τοῦ φωνάξῃ:

— Ἐδω, Σιδερῆ! . . .

Καὶ τότε τὸ βλέπετε νὰ ἐπιστρέψῃ λαχανιασμένο, πάντοτε δμως καμπωτό, πηδηκτό, στὴν Ἀννούλα. Είν³ ἔνα χαριτωμένο ἀλογάκι, θεσσαλικό, ἔνας θρίαμβος τῆς καμπύλης, δραπετεύσας ἀπὸ κάποιο τμῆμα τῆς ζωφόρου του Παρθενῶνος, ἀφοῦ ἀδειάσει κάπου τὸν καβαλλάρην του ἔφηδον. “Οταν φθάνη τώρα ἐμπρόδει στὴν κόρη, σηκώνεται στὰ δπίσθια, κάνει τὸ θηρίο, προσποιεῖται δι: θὰ τὴν φάγῃ, αὐτὴ ξεφεύγει, αὐτὸς μένει πίσω, διὰ νὰ

τῆς δώσῃ καιρὸν νὰ προχωρήσῃ, ἔπειτα παίρνει θουτιά, ὁρμῇ κατ' ἐπάνω της πάλιν, ἐκείνη τρέχει μὲ κατακόκκινα μάγουλα. Τώρα τὴν φθάνει καὶ τὴν περιτριγυρίζει πάλιν μὲ τσακίσματα, λυγίσματα, κυκλοποδισμούς. Κι' αὐτὴ τοῦ γλυστρᾶ μὲ τὰ ἔδια.

Εἰς τὰ θεωρεῖα τριγύρω δὲν παύουν σύτε στιγμὴ τὰ χάχανα. Είναι σὰν δυὸ μικρὰ ἀδελφάκια, ποὺ παιζούν, ξέννοιαστα, χαρούμενα, τρελλὰ ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ παιγνιδιοῦ τῶν· καὶ δὲν μπορεῖς νὰ ξεχωρίσῃς ποιό ἀπ' τὰ δύο εἰναι τὸ πιὸ εύτυχισμένο, τὸ κορίτσι ἢ τὸ ἀλογάκι. Χαριτωμένη "Αννούλα, λέγω ἐν εἴδει χαριτισμοῦ πρὸς τὰ δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Χαίρου ἐσσο μπορεῖς τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς. Ποιός ξέρει τί σοῦ γράφει αὔριον ἢ μοιρά. Καὶ σύ, κακημένε Σιδερῆ, χόρευε καὶ πήδα, ὃσσο μπορεῖς, καὶ σύ. Αὔριο θὰ σοῦ κολλήσουν στὰ πλευρά τὰ τιμόνια τῆς σούστας. Καὶ μὲ τ' αὐτιὰ κάτω θὰ κουβαλᾶς δέκα κοφίνια πατάτες ἀπὸ τὰ Πατήσια.

1924.

4. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

•Ο 'Αμερικάνος.

•Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.

Τοῦ Δημήτρη τοῦ Μπέρδε τὸ μαγαζὶ ώμοιαῖς, τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, μὲ δάρκαν, κατὰ τὸ φαινόμενον φουρτουνιασμένην, δευτερόπυρμα πλέουσαν, πλητυμένην ὑπὸ τῶν κυμάτων τὴν μίαν πλευράν, μὲ τὸ ὄδωρ εἰσπηδῶν ἀπὸ τὴν κωπαστὴν καὶ ῥαντίζον τοὺς δυστυχεῖς ἐπιβάτας, διπού δικερνήτης τῆς καὶ διατάξεων φαίνονται περιφρόνιδες, δίδοντες καὶ λαμβάνοντες προστάγματα εἰς ἀκτάληπτον γλώσσαν, διὰ τὸν μετὰ δίας τὸ πηδάλιον, δὶς λύων καὶ δένων τὰ ἴστια, δοηθῶν διὰ τῆς κώπης ἐκ τοῦ ὑπηρέμου, ἀμφότεροι τρέχοντες ἀπὸ τὴν πρύμνην εἰς τὴν πρῷσαν, καταπιοσύνες τοὺς ἀπειροτέρους τῶν ἐπιβατῶν, περιρραιγομένους ἀπὸ τὸ ἀφρίζον κῦμα, δισφραγισμένους ἐγγύθεν καὶ γευομένους τὴν ἀλμην. Ἐξημέρωναν Χριστούγεννα, καὶ ἔκκαστος τῶν πελατῶν ἐπεθύμει νὰ κάμη τὰ δψώνια του. Ο κύρ Δημήτρης διπέρδεις ἔτρεχεν ἐμπρός, δπίσω, ἐκέρνα νοθευμένα τοὺς πελάτας, ἐπώλεις ξύκια εἰς τοὺς ὀγοραστάς, μὲ τὴν τρικυμίαν ἐσκορπισμέ-

νηγ εἰς τὴν ὅψιν καὶ τὴν γαλήνην ταμιευμένην ἐν τῇ καρδίᾳ, γοτ-
τευμένος ἀπὸ τὰς φωνάς τῶν θαμώνων, ἐνθουσιῶν ἀπὸ τὸν κρό-
τον τῶν κερμάτων, τῶν πιπτόντων διὰ τῆς ἀνωθεν ὀπῆς, ώς τὰ
στρουθία εἰς τὴν παγίδα, εἰς τὸ καλῶς κλειδωμένον συρτάρι του.
Τὸ παιδί, ὃ δεκαπεντετέτης Χρῖστος, ἀνεψιός του ἔξι ὁδελφῆς, δὲν
ἐπρόφθανε νὰ γεμίζῃ φίλας ἐκ του διαρελίου, νὰ κακοσύγκρι-
τυρον ἐκ του πίθου, νὰ κενώνη μέλι: ἐκ του ἀσκοῦ, μὲ τὴν πο-
διὰν ὑψηλὰ εἰς τὸ στῆθος περιδεδεμένην, καὶ ἔξελαρυγγίζετο νὰ
φωνάζῃ «Ἄμεσως!» εἰς ὀκτὼ διαφόρους τόνους καὶ ὕψη, λέξιν τὴν
ὅποιαν μὲ τὸν καιρὸν εἶχε κατορθώσει: νὰ κολοθώσῃ εἰς ἀμέσι!
είτα νὰ συντάμῃ εἰς μέσι! καὶ τέλος νὰ ἀπλοποιήσῃ εἰς ἔξ!

Είς μίαν γωνίαν τοῦ μαχαζείου διμίλος ἔκ πέντε ἡνδρῶν ἐκά-
θηντο καὶ ἔπιναν τὴν μαστίχαν των, πρὶν διαλυθῆσαι καὶ ἀπέλθω-
σιν οἰκαδε διὰ τὸ δεῖπνον. Ἡσαν δὲς ἐμποροπλοίαρχοι τοῦ τόπου,
περιμένοντες τὴν κατάδυσιν τοῦ Σταυροῦ διὰ γ' ἀποπλεύσωσι, κι-
ἔδεξιοῦντο ἔνα συνάδελφόν των, ἐκείνην τὴν ἑσπέραν φθάσαντα
αἰσίως μὲ τὴν σκούναν του, τὸν καπετάν Γιάννην τὸν Ἰμβριώτην.
ἔκαμψαν δὲς μὲ τὴν σειράν τὰ «μουσαφιρλίκια», είτα δικαπετάν
Γιάννης ἡθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ τους κάμῃ τὰ «σαλαμετλίκια».
Είτα εἰς ἔκκστος τῶν φίλων ἐπροθυμοποιήθη νὰ κάμῃ καὶ ἐκ
δευτέρου τὰ μουσαφιρλίκια, καὶ πάλιν δικαπετάν - Ἰμβριώτης ἔξα-
νάκαμψε τὰ σαλαμετλίκια. "Εως ἐδὴ εὑρίσκοντο καὶ διμίλους ζωγ-
ρῶς περὶ πραγμάτων τοῦ ἐπαγγέλματός των, περὶ ναύλων, κεσα-
τίων*, περὶ σταλίας*, περὶ φορτώσεων κι' ἐκφορτώσεων, περὶ ναυ-
αγίων καὶ ἀδηριῶν.

"Ο καπετάν Γιάννης διηγείτο διὰ μακρῶν τὰ τοῦ τελευταίου
ταξιδίου του, καὶ εἶπεν δι τὸν ἀκουσίως του, ἔνεκα δυστροπίας τῶν
τουρκικῶν ἀρχῶν, ἡνχαγκάσθη νὰ διατρίψῃ ἐπὶ ἥμέρας ἐν Βόλῳ,
ὅπου εἶχε προσεγγίσει πρὸς μερικὴν ἐκφόρτωσιν.

—"Α! δὲν σᾶς εἶπα καὶ γιὰ ἔναν γιουλδζῆ* ποὺ πήρα ἀπὸ τὸ
Βόλο, εἶπε.

—"Ἐπῆρες κανέναν ἐπιθάτη ἀπὸ τὸ Βόλο; ἡρώησεν εἰς τῶν
φίλων του.

—Δὲν ἡθέλησε νὰ ξεμπαρκάρῃ, ἔμεινε μέσος στὴ σκούνα. Τοῦ
εἶπα νὰ τὸν πάρω μὲσαφίρη στὸ σπίτι, καὶ δὲ θέλησε.

—Καὶ γιὰ ποὺ πάξει;

—"Εως ἐδὴ κατὰ τὸ παρόν. Τὸν βώτησα, δὲ θέλησε νὰ μού πη-

— Καὶ τί δουλειὰ ἔχει ἐδῶ ;

— Τί ἄνθρωπος εἶγαι ;

[χων.]

— Πώς σοῦ φάνηκε ; διεσταυροῦντο αἱ ἑρωτήσεις τῶν πλοιάρων.

— Εἶγαι ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ξουραφισμένο τὸ μουστάκι καὶ τὰ γένεια, κι^β ἔχει ἀφημένες μόνον τρίχες ἀποκάτ^β ἀπ^α τὸ σιαγόνι καὶ στὸ λαιμό. Μοῦ φάνηκε σὰν Ἐγγλέζος, σὰν Ἀμερικάνος, μᾶλλον ὅχι πάλι σωστὸς Ἐγγλέζος, οὕτε σωστὸς Ἀμερικάνος· τὰ ὀλίγα λόγια ποὺ μοῦ εἶπε φωμένια, τὰ εἶπε μὲν τρόπο δύσκολο καὶ συλλογισμένο, ὅχι καὶ πολὺ ξενικό, σὰν νὰ ηξερε μιὰ φορά φωμένια καὶ τὰ ξέχασε. Τές πλειότερες φορὲς συγεννογθήκαμε μὲν κάτι λίγα ιταλικά ποὺ ξέρω κι^β ἔγω.

— Σοῦ εἶπε τὸ σημεῖον;

— Στὰ χαρτιά τὸν πέρασκ ώς Τζάν Στόθισον, μὲν ἀμερικάνικο πασσαπόρτι.

Τὴν σιγμῆν ἐκείνην δὲ καπετάν Γιάννης, έστις ἐκάθητο ἐρείδων τὰ γωτά ἐπὶ τοῦ τσίχου, πρὸς τὴν θύραν βλέπων, ἀκουσίως ἀνέκραξεν :

— "Α ! νά τος !

"Ολοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν θύραν.

Εἶχεν εἰσέλθεις ἄνθρωπος ύψηλός, καλοφορεμένος, ώς σαρανταπέντε ἑτῶν, ώραίος, ἀνοικτοπρόσωπος, ἔξυρισμένος μύστακα καὶ γένειον, πλὴν ὀλίγων τριχῶν ὑπὸ τὸν πώγωνα καὶ πρὸς τὸν λαιμόν, μὲ παχεῖαν χρυσῆν καδέναν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀφ' ἧς ἐκρέματο μικρὸν ἐγκόλπιον καὶ τινες βῶλοι χρυσοῦ. Ποίας φυλής, ποίου κλίματος ἦτο, δυσκόλως ἡδύνατο νὰ εἰκάσῃ τις. Εφαίνετο ἀποκτήσας οἵονει ἐπίχρισμα ἐπὶ τοῦ προσώπου, ώς προσωπίδα τινὰ ἄλλου κλίματος, εὐζωίας καὶ πολιτισμοῦ, δφ' ἦν ἐλάνθανε κρυπτομένη ἡ ἀληθής καταγωγή του. Ἐδάδιζε μὲν βῆμα ἀδέδαιον, βίπτων βλέμμα τὰ περὶ αὐτὸν πρόσωπα καὶ πράγματα, ώς νὰ προσεπάθει νὰ κατατοπισθῇ διπου ἦτο.

Ἐνῷ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἥλιου ἥρηκήθη, ώς διηγεῖτο δὲ πλοίαρχος Ἰμβριώτης, ν^ο ἀποδιδυσθή εἰς τὴν πολίχνην, ἀμα ἐνύκτωσε, παρεκάλεσε τὸν ἐπὶ τοῦ πλοίου μείγαντα ναύτην, έστις, ἐπειδή δὲν ἦτο ἐντόπιος, δὲν εἶχε ποὺ νὰ ὑπάγῃ κι^β ἔμεινε φύλαξ τῆς σκούνας, νὰ τὸν ἀποθιδάσῃ εἰς τὴν ξηράν. Ο ναύτης ὑπήκουσεν. Ο ξένος ἀφῆσε τὴν ἀποσκευήν του, συγκειμένην ἀπὸ τρεῖς ύπερμε-

γέθεις κασσέλας, εἰς τὸν θάλαμον τῆς πρώρας, κι^ν ἐξῆλθεν. Ὅμηρος διποδίκασθείς, εὐρέθη εἰς τὴν παραθαλάσσιον ἀγορὰν κι^ν ἐκοίταξε δεξιὰ ἀριστερά, ώς νὰ μὴ ἐγνώριζε ποῦ εὑρίσκετο. Ἐξω εἰς τὸ ὅπαιθρον ἀνθρωποι δὲν ήσαν, διότι ήτο ψῦχος δριπύ. Τὰ βουνὰ χιονισμένα ὀλόγυρα. Ἡτο τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου 187.. Ἐκοίταξεν ἐντὸς εἰς δύο ἡ τρία καπηλεῖα καὶ καφενεῖα, είτα εἰς δύο ἐμπορικο-παντοπωλεῖα διφυῆ, σία τὰ τῶν χωρίων. Ἀλλὰ δὲν ἐφάγη εὐχαριστημένος, ώς μὴ ἀναγνωρίσας αὐτά, κι^ν ἐξηγκαλούθησε τὸ δρόμον του. Ἀνέθη εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ιεραρχῶν. Ἐκεῖ ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισε τὸ μέρος. Καὶ δὲν ἔκαμε μὲν τὸν σταυρόν του ἥμα εἰδε τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ σκότος ἔδραγε τὸ καπέλλον του, καὶ πάλιν τὸ ἐφόρεσεν, ώς νὰ συνήγητα παλαιὸν φίλον καὶ τὸν ἔχαιρέτα. Είτα προσέθλεψεν ἀριστερά, εἰδε τὸ μικρὸν οἰνοπαντοπωλεῖον τοῦ Μπέρδε κι^ν ἐπληγίασεν. Ἐστάθη ἐπ^τ δλίγας στιγμὰς κι^ν ἐκοίταξεν ἐντός. Τέλος εἰσήλθεν. Εἶγαι ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶχεν ἴδει τὸν πλοιάρχον Ἰμβριώτην, δεστις, καίτοι πρὸς τὴν θύραν βλέπων, ἐσκιάζετο ἐν μέρει ἀπ^τ αὐτοὺς τοὺς συναδέλφους του, μεθ' ὧν συνέπινε, τοὺς στρέφοντας τὰ γνῶτα πρὸς τὴν θύραν, κι^ν ἐπεπροσθεῖτο ἀπὸ ἄλλον τινὰ δμιούλον δρθῶν ἵσταμένων καὶ πιγδότων παρὰ τὸ λογιστήριον, ἔμπροσθεν τοῦ δποίου ἵσταντο αἱ φιάλαι μὲ τὰ ποτά. Ἐάν τὸν εἶχεν ἴδει, ίσως δὲν θὰ εἰσήρχετο.

— Νὰ δ^η Ἄμερικάνος, ἐπανέλαθεν δ^η πλοιάρχος Ἰμβριώτης, δείξας τὸν εἰσελθόντα πρὸς τοὺς συναδέλφους του.

Οἱ τέσσαρες ἐμποροπλοιάρχοι ἵστρεψαν τοὺς διφθαλμοὺς πρὸς τὸν γεωστὶν ἐλθόντα καὶ τὸν ἐκοίταξαν ἀπλήστως.

— Μπόνο πράτιγο*, σινιόρε, ἔκραξεν δ^η Ἰμβριώτης* ἀπεφάσισες, βλέπω, κι^ν ἐθγῆκες.

*Οἱ ξένοις ἔκαμε σημεῖον χαιρετισμοῦ μὲ τὴν χειρά.

— Πλήις κάπτην (δρίστε, καπετάνιε), εἴπεν εἰς τῶν ἐμποροπλοιάρχων, δ^η καπετάν Θύμιος δ^η Κουρασάνος, ίδιοκτήτης μεγάλου βρικίου, δεστις εἶχε κάμει δύο ταξίδια εἰς τὸν ωκεανόν, μέχρι Λογδίνου, καὶ εἶχε μάθει δικτὺν ἡ δέκα ὁγγλικάς φράσεις.

— Θέγκ ιοὺ σὲδο (εὐχαριστῶ, κύριε), ἀπήγνητησεν εὐγενῶς δ^η ξένος.

Καὶ ἔρριψε μίαν δεκάρχαν εἰς τὸ λογιστήριον, εἰπὼν εἰς τὸν πατέρα μόνον τὴν λέξιν ταύτην: «ρούμ». Λαβέων δὲ εἰς τὴν χειρά τὸ ποτήριόν του, διὰ νὰ μὴ δείξῃ δτι ἀπέφευγε συστηματικῶς

τοὺς ἀνθρώπους, ἐπληγίασε πρὸς τὸν ὅμιλον, καὶ εἶπεν Ἑλληγι-
στὶ, μετά τινος παχυστομίας καὶ δυσκολίας περὶ τὴν προφοράν.

— Εὐχαριστῶ, κύριοι· δὲν εἰμαι νὰ καθίσω νὰ κάμω τῷ
καὶ δύσκολο σ' ἐμένα νὰ κάμω τῷ ρωμέικα.

— Τι λέει; εἶπε συνοφρυνθεὶς ὁ καπετάν Θύμιος ὁ Κουρα-
σάνος· δὲν θέλει νὰ κάμη τόκα μαζί μας;

‘Ο ξένος ἥκουσε κι’ ἐσπευσε νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν παρανόησιν.

— Μὲ συμπάθειο, κύριε· εἶπα νὰ κάμω τῷ, νὰ κάμω κον-
βερσατούνε, πῶς τὸ λένε;

— Θέλει νὰ πῇ, δυσκολεύεται νὰ κάνῃ κουβέντα στὴ γλώσ-
σά μας, εἶπεν ἔννοήσας ὁ καπετάν Πιμβριώτης.

— ‘Α! ναί, κουβέντα, εἶπεν ὁ ξένος· ξέχασα τὰ λόγια ρωμέικα.

— ‘Αντι χουέρ γιοὺ κόμι· εἶπεν ὁ Κουρασάνος, σολοικίζων¹
ἀγγλιστὶ τὸ «πόθεν ἔρχεσαι».

— Στὴν ὥρα ἐδῶ γῆλθα, ἀπήγνητησεν ὁ Αμερικάνος· θετερά
δὲν ξέρω, κι’ ἀλλα ταξίδια θὰ κάμω.

‘Ο καπετάν Κουρασάνος τὸν ἐκοίταξε, μηδὲν ἔννοῶν.

— Δὲν κάθεσαι, σινιόρε; εἶπεν ὁ Πιμβριώτης· ποῦ θὰ βρῆς κα-
λύτερα;

— Δὲν κάθομαι, πάω νὰ κάμω γουώκ, νὰ φέρω γῦρο, πῶς τὸ
λέτε;

— Νὰ κάμης σπάτσιο;

— ‘Α, ναί, σπάτσιο, εἶπεν ὁ ξένος· ναί, βλέπω, σὰν δὲν εἶπῃ
ἔνας λόγια ήταλικά, δὲν καταλαβαίνει ἀλλος ρωμέικα.

“Εκαμε γεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ, κι’ ἐστράφη πρὸς τὴν θύραν.
Οἱ πέντε πλούσιοι ἔμειναν πλέοντες, μετὰ τὴν συγδιάλεξιν ταύτην,
εἰς μεγαλύτερον πέλαγος ἀγνοίας ἦ οἵσον πρὶν είχον ἀναχθῆ²
ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τοῦ συναδέλφου των Πιμβριώτη.

‘Εξελθὼν τοῦ καπηλείου, ὁ ξένος διηγήθη πρὸς τὴν Κολώ-
νην τὴν ἴσταμένην ἀπέναντι τῶν Τριῶν Ιεραρχῶν, ἐξ ἧς ἔδεινον
τὸ πῖλον· τὸ πρυμήτησα τῶν παραχειμαζόντων εἰς τὸν λιμένα πλοί-
ων. “Ἐστρεψε τὸ βλέμμα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ τέλος τὸ προ-
σήλωσεν ἐπιμόνως εἰς τινὰ μικρὰν οἰκίαν, τὴν δποίαν ἐκοίταξεν
επὶ μικρόν, ώς γὰρ προσεπάθει γ’ ἀναμνησθῆ καὶ γ’ ἀναγνωρίσῃ τι.

1. Χουέρ ἀγγλιστὶ σημαίνει ποῦ. Ο Κ. ἄρα ἔρωτά: «καὶ ποῦ ἔρχεσαι;».

Τέλος εἰσῆγαν εἰς στενὸν δρομίσκουν, διασχίζοντα τὴν συνοικίαν, κι^ν ἔγινεν ἀφαντος.

Ἐὰν ἐν τούτοις τὸν παρηκολούθει τις, θὰ ἔδειπεν ὅτι, ἀφοῦ προέβη ὀλίγα βήματα, ἐστράφη ὑψηλότερα καὶ ἀνέβη τέσσαρας οἰκίας ἀνωτέρω τοῦ μικροῦ οἴκου, τὸν ὅποιον ἐπιμόνως ἐκοίταξε πρὶν, ὅπου μεταξὺ δύο οἰκιῶν ἐσχηματίζετο κενόν τι, ἐν μέρει θαπτόμενον ἀπὸ λείψυνα δύο τοίχων. Ἐφαίνετο ὅτι ἦτο χάλασμα, ἐρείπιον οἰκίας τυνός, οὐ πρὸ πολλοῦ κατεδαφισθείσης. Οἱ ξένοις, ἀφοῦ ἐκοίταξε τριγύρω νὰ ἵδῃ μήπως τὸν παρετήρει τις, εἰσῆγλθε δειλῶς εἰς τὸ χάλασμα ἐκεῖνο, ὅπου εἰς τὴν γωνίαν τῶν δύο τοίχων ἐφράίνετο κόγχη τις μαυρισμένη, ὡς νὰ ὑπῆρχεν ἑστία ἐκεὶ τὸ πάλαι. Εἰσῆγαν ἀσκεπῆς, κρατῶν τὸν πῖλον εἰς τὰς ριζας, ἐγονάτισε, κι^ν ἐστήριξε τὸ μέτωπον ἐπὶ τῶν ψυχρῶν λίθων τῆς γωνίας ἐκείνης, καὶ ἀφοῦ ἔμεινεν ἐπὶ τρία λεπτὰ γονυκλιγής, ἥγερθη, ἐσπόργυισε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἀπεμακρύνθη βραχδέως.

Ἐπανελθὼν πάλιν χαμηλότερον, ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ δρομίσκου, οὐ μακρὸν τῆς οἰκίας, τὴν ὅποιαν πρὶν ἐφαίνετο ὅτι ἐκοίταξεν. Ἐστάθη, καὶ ἀφοῦ ἔρριψε βλέμμα δλόγυρα νὰ ἵδῃ μή τις τὸν παρηκολούθει, ἔτεινε τὸ οὖς. Τί γκουεν ἀρά γε; "Ισως γκουε τὰ διασταυρούμενα καὶ φεύγοντα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ὡς λάλημις χειμεριγῶν στρουθίων, ὁσματα τῶν παιδῶν τῆς γειτονιᾶς, οἵτινες ἐπισκεπτόμενοι τὰς οἰκίας ἔψαλλον τὰ Χριστούγεννα. Ἔδω μὲν γκουύοντο οἱ στίχοι:

«Χριστούγεννα πρωτούγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου,
ἐβγάτ^τ, ἀκοῦστε, μάθετε, τῷρα Χριστὸς γεννιέται»· ἔκει δὲ ἀντήχει:

«Κυρά μ^ν, τὴν θυγατέρα σου, κυρά μ^ν, τὴν ἀκριβή σου·
καὶ ἀλλαχοῦ:

«Ν^ν ἀσπρίσῃς σὰν τὸν "Ελυμπο, σὰν τάσπο περιστέραι· φωναὶ ἀθῆκι, ἄχροοι, χαροπαί, φωναὶ παιδικῆς χαρᾶς καὶ εὐθυμίας.

Αἴφνης ὁ ξένος ἡγαγκάσθη νὰ παρκερίσῃ, διότι τεγένγος παιδίων, ὃν τὸ ἐν ἐκράτει φανάριον, ἀρτίως καταβάντα ἀπὸ μίαν κλίμακα, ἥρχοντο πρὸς τὰ ἑδῶ. Ἐπέστρεψε βήματά τινα ὅπισσω, πρὸς τὸ μέρος ὅπόθεν εἰχεν ἔλθει. Τὰ παιδία ἥλθον πλησίον, καὶ οὐδὲ τὸν παρετήρησαν καν. Ἀνέδησαν τὴν κλίμακα ἐκείνης ἀκριθῶς τῆς οἰκίας, τὴν ὅποιαν εἰχε κοιτάξει διὰ μακρῶν ὁ ξένος. Τοῦτο ἰδὼν ἔκαμε κίνημα, κι^ν ἐστράφη ὅπισσω πάλιν μετὰ των οἰκημάτων τοῖς απέροντος. Ἐστιθη, καὶ ἔτεινε τὸ οὖς.

Τὰ παιδία ἔχρουσαν τὴν θύραν.

—Νάρθιοῦμε γὰρ τραχουδήσουμε, θειά;

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἡκούσθη ἔνδοθεν ἕγμα, ἥγοιχθη δὲ θύρα, καὶ γραῖά τις μὲ μαύρην μανδήλαν προκύψασα, εἶπε μὲ θλιβερὰν φωνὴν:

—Οχι, παιδάκια μὲ, τί γὰρ τραχύδηστε ἀπὸ μᾶς; ἔχουμε καὶ μεῖς κανένα; Καλὴ χρονίτσα νάγκετε, κι σύρτε ἀλλοσοῦ γὰρ τραχύδηστε.

Τοὺς ἔθαλε μίαν πενταρίτσαν εἰς τὴν χειρα, καὶ τὰ παιδία ἔφυγαν εὐχαριστημένα, διότι, χωρὶς ἄλλον κόπον, εἰμὴ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τῆς κλίμακος, ἐκέρδισαν μίαν πεντάραν.

Οἱ ξένοις, λόρχατος ἀπό τινος γωνίας, εἶδε τὴν ἐρρυτιδωμένην ἐκείνην μορφήν, καὶ ἤκουσε τὴν πικραμένην φωνὴν ἐκείνην. Περίεργον δὲ οὗτοι ἀφῆκε στεναγμὸν ἀνακουφίσεως, ἐφάνη ως νὰ ἔχαρη.

Τοῦ γῆλθε τότε μία ἰδέα, τὴν ὅποιαν, χωρὶς γὰρ συλλογισθῆ πολύ, ἔθαλεν εἰς ἐνέργειαν. Ἀφοῦ ἐκλείσθη δὲ θύρα καὶ δὲ γραῖα ἔγινεν ἀφαντος, τὰ παιδία κατέθησαν τὴν κλίμακα ἀνταλλάσσοντα λέξεις τινάς:

—Τώρα ἔχουμε, δρὲ Γληγόρῳ, μιὰ κι ἔξηγνταπέντε.

—Κι ἀπὸ πόσα κάνεις γὰρ πάρουμε, εἶπεν δὲ ἄλλος, δοτιές γῆτο «κάσσα». Ἀπὸ δγδόντα λεπτά.

—Δὲ θὲ μοιραστοῦμε, κι τὸν πεντάρα αὐτὸγῆς τις γριᾶς;

—Ναί, θὲ τὸ γὲ μοιραστοῦμε, βρὲ Θανάσῳ, δγδόντα οὐ ἔνας, κι δγδόντα οὐ ἄλλους.

—Τὸνὲ παίρνουμε, δρὲ Γληγόρῳ καρύδια, κι τὰ μοιραζόμαστε.

—Κι σὰ μᾶς δῶσῃς πέντε καρύδια, ἀπὸ πόσα θὰ πάρουμε;

Αἴφνης δὲ ξένοις ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν παιδίων, προτείγων τὴν χειρα καὶ δεικνύων αὐτοῖς ἐν τάλληρον.

Τὰ παιδία, τὰ ὅποια δὲν εἶχον ἰδεῖ ἄλλοτε ἀγθρωπὸν ἔυραφι- σμένον γένεια μουστάκια, ἔξαφνίσθησαν, καὶ τὸ ἔν, τὸ κρατοῦν τὸν φανόν, ἀφῆκε μικρὰν κραυγήν, ἐνῷ τὸ ἄλλο, τοῦ ὅποιου δὲ τισέπη ἐδρόντα, ἐτρέπετο εἰς φυγήν. Τότε δὲ Θανάσης, ὑποπτεύσας διτι, ἀν ἔφευγεν δὲ Γληγόρης, ισως τὴν ἐπαύριον θὰ ἐκρύπτετο καὶ δὲν θὰ τοῦ ἔδιδε λογχαρισμόν, ἀφῆκε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ γῆτο ἔτοιμος γὰρ τρέξῃ, γὰρ κυνηγήσῃ τὸν φεύγοντα. Μεθ' ἔτοιμότητος τότε δὲ Αμερικάνος ἐπρόφθασε γὰρ δείξῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ φάνα-

ρίου τὸ τάλληρον, τὸ ὁποῖον εἰχεν εἰς τὴν χεῖρα, καὶ νὰ εἴπῃ:

— Στάσου· πάρε αὐτὸν ντολλάρο.

Διχαζόμενον μεταξὺ δύο φόβων καὶ δύο ἐπιθυμῶν, τὸ παιδίον ἐστάθη ἀποροῦν τί νὰ κάμη, καὶ τὰ μὲν γόνατά του ἔτρεμαν, γῇ δὲ ὅψις του ἐφαίνετο κάπως φοβοσμένη.

— Δυὸς λόγια νὰ μου εἰπῆς θέλω, εἰπεν δὲξένος· αὐτὸν σπίτι, ἐπήγατε ἀπάνω, ποιός ζῇ;

Τὸ παιδίον δὲν ἤννόγησε καλῶς.

— Τί λές, μπάρμπα; εἰπεν, χρήσαν νὰ λαμβάνῃ θάρρος.

Ο ἔνος ἔθαλεν εἰς τὴν χεῖρά του τὸ τάλληρον, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξηγηθῇ εὐχρινέστερον.

— Ἐπήγατε τώρα ἐπάνω σπίτι· νὴ γριά στὴν πόρτα γρήθε, ποιός ἀλλος μαζί της ζῇ αὐτὸν σπίτι;

Ο παῖς ἐδύσκολεύετο νὰ ἐννοήσῃ. Ἐν τούτοις, ἀφοῦ ἔλαθε τὸ τάλληρον, πᾶς φόβος ἔπικυρε παρ’ αὐτῷ.

— Εδῶ ἀπάνου, εἰπεν, εἰναι· νὴ θειά Κυρατσώ· μᾶς ἔδωκε κι μάζα πεντέρα. Εἶναι κι ἀλλη μιά, δὲ ξέρου τί τὸν ἔχει.

— Θυγατέρα της ἀπάνου μαζί της εἶναι;

— Θυγατέρα της πρέπει· νάγκα; ναΐ.

— Εἶναι παντρεμένη θυγατέρα της;

— Δὲν ξέρου ἂν εἰγκι παντρεμένη· μᾶ δὲ φαίνεται νάχη ἄνδρα.

— Καὶ πόσα χρόνια εἶναι θυγατέρα της;

— Δὲ ξέρου πόσα χρόνια εἶναι· μᾶ πρέπει· νὰ εἶναι καθὼς γεννήθηκε ώς τώρα.

Καὶ ὁ παῖς, ἀναλαβόν τὸν φανόν του, ἔψυγε τρέχων, σφίγγων εἰς τὴν παλέμην του τὸ τάλληρον, μῆλο ἐμπιστεύόμενος νὰ τὸ δάλγη εἰς τὴν τσέπην· ἔτρεχε δὲ νὰ εὔρῃ τὸν Γληγόρην, νὰ τοῦ ζητήσῃ τὸ μερίδιόν του. Ο ἔνος δὲν ἐδοκίμασε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀμερικάνος ἀπεμακρύνθη, κατῆλθε τὴν παραθαλασσίαν ἀγορίν, ὅπου δύο νὴ τρία καφενεῖα εἰχαν φῶς, ἐκοίταξεν εἰς ποιον τούτων νῆσκν δλιγάτεροι θαμῶνες, καὶ εἰσῆλθεν εἰς ένα, δόπου ένα μόνον ἀνθρωπὸν εἰδεῖς, τὸν καφετζῆν. Ο γέρων, ἀρτίως ξυρριψθείς, μὲ τὸν μύστακα στριμμένον, μὲ τὴν βράκαν κοντῆν, μὲ ὅψηλὸν ὑποδήματα, μὲ τὴν ποδιάν καθάριον, νὴ τοιμάζετο, φαίνεται, νὰ κλείσῃ, ἀλλ’ οὐκ εἰδεν εἰσελθόντα τὸν Ἀμερικάνον, τὸν ἐκοίταξε μετὰ περιεργείας. Οὗτος παρήγγειλε νὰ τοῦ

δώση ροῦμι, δίψας δεκάραν ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου. Ὡδὼν ὁ μπάρμπ^ο Ἀναγνώστης τὴν δεκάραν, ήθέλησε νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ τὴν πεντάραν, ἀλλ ὁ ἀνθρωπος εἶπε: «Νόσου! Νόσου!» καὶ τότε ὁ καφετζῆς τοῦ ἔδαλος κι^β ἄλλο ροῦμι, διὰ νὰ κλείσῃ τὴν πεντάραν, ώς ἐνόμιζεν· ἀλλ ὁ ξένος ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἀλλην δεκάραν. «Δὲν θὰ ξέρη ρωμέικα, ώς φαίνεται», ἐσυλλογίσθη ὁ μπάρμπ^ο Ἀναγνώστης· διὰ νὰ δοκιμάσῃ, τοῦ ἀπέτεινε τὸν λόγον:

—Τώρα νεοφερμένος εἰστε;

—Ἐγὼ σήμερα ἔφτασα, μὲ καπετάν-Γιάννη γολέττα.

—Τοῦ καπετάν-Γιάννη τοῦ Ἰμβριώτη;

—Ναι· ἡμπορεῖς ἐλόγου σου νὰ κάνῃς πόντες^{*};

—Μετὰ χαρᾶς, εἶπεν ὁ μπάρμπ^ο Ἀναγνώστης.

Καὶ προσπαθήσας ν^ύ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην τὰς ἀρχαῖς γνώσεις του, ἐδοκίμασε νὰ κατασκευάσῃ πόντες, ἀλλὰ τὸ ροῦμι δὲν ἥγαπτε, καὶ οὕτω τὸ προσέφερεν ὅπως-ὅπως εἰς τὸν ξένον. Οὗτος δὲν ἔκαμε παρατήρησιν, κι^β ἔρριψεν ἀργυροῦν σελλίνι ἐπὶ τῆς τραπέζης.

‘Ο μπάρμπ^ο Ἀναγνώστης τὸ ἔλαθεν.

—Πόσα παις αὐτό;

—Δὲν ξέρω ἐγὼ μονέδα τοῦ τόπου, εἶπεν ὁ ἀγνωστος.

‘Ο γέρων ηγοιζε τὸ συρτάρι του, κι^β ἔζητε ἂν θὰ εἰχεν ἀρκετὰ κέρματα, διὰ νὰ δώσῃ τὰ ρέστα, ἀλλὰ δὲν εὑρισκε πλείονα τῶν ὅγδοήκοντα λεπτῶν εἰς δεκάρες, πεντάρες καὶ διλεπτα. Ἐν τούτοις δὲν τοῦ τὸ ἐσυγχώρει ἡ συνειδήσις νὰ δολευθῇ τὸν πελάτην, καὶ εἰπε·

—Σφάντζικο^{*} δὲν σᾶς βρίσκεται, κύριε;

—Δὲν ἔχω ἐγὼ μονέδα ἀλλη ἀπὸ Ἀγγλία καὶ Ἀμέρικα, εἶπεν δὲν ξένος.

—Δὲν βγαίνουν τὰ ρέστα, κύριε. Πάρτε τὸ ἀσημένιο σας. Αὐτὸ δὲν πάξῃ, πιστεύω, ώς μιὰ καὶ τριανταπέντε, μιὰ καὶ σαράντα. Αὔριον μοῦ δίνετε εἰκοσι λεπτά.

—Κράτησε τὸ σίλλιν, δὲν θέλω ρέστα.

‘Ο μπάρμπ^ο Ἀναγνώστης ἔμεινε χάσκων, θεωρῶν ἀπλήστως τὸν ξένον. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἔκεινην εἰσῆλθεν ὅμιλος ἐκ τριῶν ἀνθρώπων καὶ σταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ λογιστηρίου, διέταξαν νὰ τοὺς δώσῃ ἀπὸ ἕνα ποτόν. ‘Ο εἰς τῶν τριῶν τούτων ἀνθρώπων, οἰγόφλυξ, ἐτραχγούδοσεν ἀτάκτως....

Ο δεύτερος, γυμνὸς τὸ στῆθος καὶ ἀνυπόδηγτος μὲ τοιοῦτον ψυχὸς, ήρχισε νὰ κοιτάζῃ ἐπιμόνως τὸν ξένον.

—Κάπου τὸν εἶδα ἕγὼ αὐτόν, ἔμορμύρισε μασημένα.

Οὗτοι ήσαν οἱ ἀχθοφόροι τῆς πόλεως, οἱ ίδιοι καὶ διαλαληταί, τριμελῆς φαιδρὰ συντεχνία, περνῶντες τὸν καιρόν των νὰ πίνωσι τὸ βράδυ πᾶν ὅ, τι ἑκέρδιζον τὴν ήμέραν.

—Ἐδίδα, παιδιά! ἀνέκραξαν μετ' ὀλίγον καὶ συνέκρουσαν θυροῦδῶς τὰ ποτήρια. Ο γυμνόστερνος καὶ γυμνόπους δὲν ἔπαιε νὰ κοιτάζῃ ἐπιμόνως τὸν ἄγνωστον, ἐνῷ ὁ πρῶτος ἔξηκολούθει: νὰ τραγουδῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡκούσθη βαρὺ βῆμα ἔνδοθεν τῆς ἀγούσης ἄνω εἰς τὴν οἰκίαν ἵουλήν της αλίμακος, ήτις φρακτὴ μὲ σανιδώματα, ἔκοπτε μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ καφενείου. Καὶ εἰς τὰ ἄνω τοῦ σανιδώματος, ὑπὸ τὸ πάτωμα, ἤγοιχθη θυρίς, καὶ μία κεφαλὴ μὲ ἀσπρὸν σκούφον, μὲ λευκὸν μύστακα καὶ μὲ χονδροῦς χαρακτῆρας ἐπρόβλεψεν ἐν τῆς θυρίδος.

—Μή πόσες φορὲς σ' τὸ εἶπα, "Αναγνώστη; ἔξηλθε διὰ τῆς θυρίδος ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπιφανείσης φωνὴ χονδρὴ συμπληροῦσα τοὺς χονδροὺς χαρακτῆρας· δὲ θὰ βάλης γνώση; Χαλνᾶς τὴν ἡσυχία τῶν νοικοκυρίων! Τί μέρα ξημερώνει αὔριο, κι ἔχουμε τραγούδια καὶ φωνὲς πάλι; Καὶ τί ὥρα είναι τώρα;

"Ητο δὲ ὅρδον καὶ ἡμίσεια. Ο τραγουδούστης τῆς ἀχθοφορικῆς τρεχοῦριας, λαδῶν τὸν λόγον, μετὰ κωμικῆς σοδαρότητος εἶπε:

—Τώρα θὰ φύγουμε, καπετάν - "Αναστάση" δὲν τὸ καταδεχόμαστε μεις νὰ σᾶς χαλάσουμε τὴν ἡσυχία σας.

—Σιώπη ἔσύ, ζώ! ἔκραξεν ὁ "Αναστάσης.

—Τώρα ἀμέσως καπετάν - "Αναστάση, θὰ κλείσω. Δὲ μπορῶ, θλέπεις, νὰ διώξω τοὺς ἀνθρώπους, ἐφώνησεν ὁ καφετεῖης.

—Τέτοια τίμια μοῦτρα! ἀνεκάγχασεν ἀπὸ τῆς θυρίδος ὁ καπετάν "Αναστάσης. Χρειάζουνται μεγάλες τσεριμόνιες μαζί τους!

—Α! ἐμεῖς δὲ σᾶς προσδέλλαμε, καπετάν - "Αναστάση" ἦ ἀφεγτιά σου, βλέπω, μᾶς προσδέλλαμε, εἴπεν ὁ ἀχθοφόρος.

Καὶ ταπεινὴ τῇ φωνῇ ἔμορμύρισε:

—Τὸ νοίκι τὸ θέλεις σωστό, καὶ ξεύρεις νὰ τὸ γυρεύῃς καὶ μπροστά: μὰ σὰ δὲ βγάλῃ κι ἀντὸς ὁ φτωχὸς μιὰ πεντάρα, πῶς θὰ σ' τὸ πληρώσῃ;

—Σιώπατε, τώρα ξέβει δίκιο, γιατὶ ξημερώνει Χριστούγεννα,

εἰπεν ὁ εὐσυνείδητος καφετζῆς ἄλλες φορὲς φαίνεται σκληρὸς ὁ βλογμένος.

“Η κεφαλὴ μὲ τὸν ἀσπρὸν σκούφον ἐν τῷ μεταξὺ εἰχε γίνει ἀφαντος ἀπὸ τὴν θυρίδα, ὃ δὲ μπάρμπ^ο Ἀναγνώστης ἡτοιμάσθη νὰ κλείσῃ. Οἱ τρεῖς ἀγθοφόροι: ἔξηλθον κρατούμενοι ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ἀδοντες.

“Οἱ ξένοις ἔκαμε νεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ εἰχεν ἔξελθει πρὸ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὃ καφετζῆς τὸν ἀνεκάλεσε καὶ τοῦ εἶπε:

— Καὶ ποῦ θὰ κοιμηθῆτε ἀπόψε; ἔχετε μέρος νὰ μείνετε; Ποῦ εἰστε, κύριε; Ἐγὼ ἐδῶ θὰ πλαγιάσω. “Αν θὰ πάτε μέσο στὴ σκούνα, καλά, εἰ δὲ μή, ἐάν τοι ἀγκαπάτε, μείνατε ἐδῶ, ἔχει ζέστη.

— Δὲν ἔχω ὅπνο, εἰπεν ὁ ξένος: Ἐγὼ θὰ φέρω γῦρο, καὶ ὑστερα, βλέπουμε.

— “Οποτε ἀγκαπάτε, χτυπήστε μου τὴν πόρτα, νὰ σηκωθῶ νὰ σᾶς ἀνοίξω. “Εχω καὶ ροῦχα νὰ σᾶς δώσω.

Τὴν φορὰν ταύτην δομερικάνος, διευθυνθεὶς εἰς τὴν συνοικίαν ἐκείνην διὰ διαλού μικροτέρου δρομίσκου, ἔβλεπε τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἥτις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς μερίμνης του, ἐκ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς, τῆς νοτιοδυτικῆς. “Αντικρὺ τοῦ μικροῦ οἰκίσκου, παρὰ τινα γωνίαν γειτονικῆς οἰκίας, ὅπηρχε σωρός τις ξύλων καὶ πετρῶν, ἀποκείμενος ἐκεὶ τίς οἰδε πρὸ πόσων χρόνων, ὡς ἐκ κατεδαφισθείσης οἰκίας ἢ ἐρειπίου καταρρεύσαντος. Ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ ἐκεὶ προσόψεως τοῦ οἰκίσκου ἔφεγγε μικρὸν παράθυρον, μὲ τὸ ἔν φύλλον κλειστόν, μὲ τὸ διαλο ἀνοικτόν, καὶ διὰ τῆς οὔλου ἡδύνατό τις νὰ ἵδῃ τὸ ἐσωτερικὸν ἀνερχόμενος ἐπὶ τινος ὑψώματος. Ιδών δοξένος διτὶ δορόμος ἥτο ἔργμος καὶ οὐδὲ σκιὰ διαβάτου ἐφαίνετο, ἀνέβη εἰς τὸ ὅψος τοῦ σωροῦ ἐκείνου, καὶ μὲ παλμὸν καρδίας κατεσκόπευε τὰ ἔσω τοῦ οἰκίσκου.

“Αντικρὺ τῆς οὔλου τοῦ μικροῦ παραθύρου, τοῦ ἔχοντος τὸ ἔν παραθυρόφυλλον ἀνοικτόν, ἥτο γάρ ἐστία μὲ ἀσθενὲς πῦρ καίον, μὲ ἔνα δαυλὸν σπινθηρίζοντα, μὲ τὸ κανδήλι ἀνηγμμένον πρὸ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἐκεὶ ὑψηλά. Παρὰ τὴν ἐστίαν ἐκάθητο γυνή τις, νέα ἀκόμη, ὡς ἐφαίνετο, στηρίζουσα τὴν κεφαλήν της ἐπὶ τῆς χειρός, συλλογισμένη, θλιψμένη. Ἐκίνει δὲ τὰ χεῖλη, καὶ γάρ φωνή της ἐψιθύριζε κάτι, καὶ δοψίθυρος ἀπετέλει: ἐλαχφρὸν μιγύρισμα

ἀσματος, μὲν ἀσθενηγή φωνήν, καθηράν μὲν καὶ παρθενικήν, ἀλλὰ μαρραμένην, καὶ εἰς τὰ ὡτα τοῦ ξένου ἐφθασκεν εὔχρινῶς καὶ οἱ δύο οὖτοι στίχοι:

Ἄλιμονο κι^τ ἀλλικαημός!
τοῦ γεμιτζῆ^{*} ξενιτεμός . . .

Οἱ ξένοις γῆσθένθη πόγον εἰς τὴν καρδίαν καὶ δάκρυ εἰς τὸ βλέφαρον. Τοῦ ἥλθε τότε ἀποτόμως γὰρ καταβῆ ἀπὸ τὸν σωρόν, γὰρ τρέξῃ καὶ ν^τ ἀνέλθῃ εἰς τὴν σίκιαν· διὰ γὰρ κάμη τί; Καὶ αὐτὸς κακλὰ δὲν ἐγνώριζεν. Ἐν τοσούτῳ ἐκρατήθη.

Τὴν ίδιαν στιγμὴν ἡκούσθη ἐλαφρὸς κρότος εἰς τὸ πάτωμα, τριγμός, ως ν^τ ἀνέδεινέ τις ἑσωτερικὴν κλίμακα, ως γὰρ ἐκλείστη ακλαδηνή τις. Δευτέρα γυνή, κυρτή, μὲν μαύρην μανδήλαν, γερόντισσα, ἥλθε πλησίον τῆς ἑστίας, καὶ γονατίσασα πρὸ αὐτῆς ἔρριπτε ξυλόρια εἰς τὸ πῦρ. Ἡτο αὐτῇ ἐκείνῃ ήτις εἶχε δώσει τὴν πεντίρα εἰς τὰ δύο παιδία καὶ τὰ ἀπέπεμψεν.

—Δὲ μαζώνεις τὸ νοῦ σ^τ, θὰ πᾶ, δυχατέρα; Οὐλα θὰ κλαῖς πλιό; . . . Τά! τί λογάτε; Σὰ σ^τ ἀκούω, δυχατέρα! . . . ξεχωρίσκεις ἀπ^τ τὸν κόσμο πλιό . . . Τί, μοναχὴ σ^τ εἰσι; "Οντης σ^τ ἐγυρεύνεις, τότες ποὺ ἥτανε σ^τ νέχ^τ*[†], ποὺ πήσε σ^τγ "Αμέρκα οὐ προκομένους, γιατί δὲ θέλησες κκνένανε; Δὲ στάλεγχα ἐγώ; Γιατί δὲν ἀκοῦς τ^η μάννα; Σ^τ τάλεγχα, ἔνα κηριμέ*, Τώρα σὰ μεγάλωσες ποιός φταίει; Κι μοναχὴ σ^τ τιχα εἰσι; Εἰν^τ ἄλλεις μεγαλύτερις. Τοὺ Μυρδαλιώ τε Μίχους, κι τοὺ Κρυσταλλιώ τε Γιώργιας, τί σ^τνέριο* τε ἔχεις ἔσυ;

Οἱ ξένοις ἦτο ὅλος ὡτα, κι^τ ἐφαίνετο παραδόξως ἐννοῶν τί ἔλεγεν η γραῖα, μᾶλλον ἐξ ἐπιπνοίας καὶ συνειδήσεως, η ἀπὸ τὰ ὀλίγα Ἑλληνικὰ ὅσα ἐφαίνετο γάρ ἥξενρη.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡκούσθησαν βήματα καὶ διμιλίκι εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ. Δύο ἄγθρωποι: ἥρχοντο πρὸς τὰ ἐδῶ. Οἱ ὡτακουστῆς ἔσπευσε γὰρ καταβῆ ἀπὸ τὴν σκοπιάν του καὶ ν^τ ἀπομακρυγθῆ. Ἐφθασεν εἰς τὸ πέρας τοῦ δρομίσκου, καὶ στραφεῖς δεξιὰ εὑρέθη πάλιν εἰς τὴν μικρὰν πλατείαν πρὸ τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ιεραρχῶν.

Τὸ μικρὸν καπηλεῖον, ἐξ οὐ ἥρχισεν η παρούσα διήγησις, ητο ἀνοικτὸν ἀκόμη. Οἱ Δημήτρης δι Μέρδες δὲν περιεφρόνει καὶ τὰ μικρὰ κέρδη, δὲν ἀπηξίου καμμίαν πεντίραν, οὐδὲ δίλεπτον.

“Ωνόμαζε τὰ τοιαῦτα «μικρὰ δολώματα». Τὰ ἀλλα, τὰ ἀφ' ἐ-
σπέρας, τὰ ὠνόμαζε «παραγαδίσια». “Ο, τι βγάλη κανείς, ἔλεγεν,
ἢ μὲ συρτή, ἢ μὲ πεζόδολο, καλὸς εἶναι. Ἐπεριποιεῖτο τὸν κλή-
τορα καὶ τοὺς χωροφύλακας, ἐκέργα νερωμένο κρασὶ εἰς τὴν περί-
πολον ἢ τὴν πολιτοφυλακὴν τῆς γυντός, καὶ τοῦ ἐπέτρεπαν γὰ
ἔχη ἀνοικτὰ καὶ ὡς τὰς ἔνδεκα, εὐρίσκοντες μάλιστα μεγαλυτέραν
ζέστην γὰ κάθηνται ἐκεῖ, παρὰ γὰ περιέρχωνται τὴν πολίχην
καὶ γὰ κρυώνωσι.

Τὴν ὥραν ἐκείνην δὲ κάπηλος ἵστατο εἰς τὸ λογιστήριόν του κι^ν
ἐμέτρει δεκάρας, είκοσι πενταράκια τοῦ Ὀθωνος καὶ σφάνταικ.
Τὸ παιδί, δὲ Χρῖστος, μὲ τὴν ποδιὰν σχεδὸν ὑπὸ τὰς μασχάλας
περιβεδεμένην, ἐκοιμᾶτο ὅρθιον, γευστάζον τὴν κεφαλὴν ὡς μι-
κρὰ δίκωπος φελούκα, σαλευομένη ὑπὸ ἐλαφροῦ νότου, εἰς τὴν
πλευρὰν τῆς ἡγυκροδιολημένης βρατσέρας. Ἔγιοτε τὸν ἑξύπνα ἀπο-
τόμως ἢ κροῦσις τοῦ ποδὸς τοῦ καπήλου, ἐπαναλαμβάνοντος ἡγη-
ροτέρᾳ τῇ φωνῇ τὰς διαταγὰς τῶν θαμώνων διὰ κεράσματα. Καὶ
τότε, ὡς ἐν ὑποδασίᾳ, ἐκινεῖτο, ἐκέργα, ἐλάμβανε τὰς δεκάρας,
τὰς ἔρριπτε μηχανικῶς εἰς τὸ λογιστήριον, κι^ν ἐπιστρέφων ἐξηκο-
λούθει τὴν συγέχειαν τοῦ ὄπνου.

Ἐν δρχηστρικῷ θορύβῳ, ἐν φωναῖς καὶ ἀλαλαγμῷ, εἰσήλα-
σεν εἰς τὸ καπηλεῖον ἢ εὕθυμος συντεχνία τῶν τριῶν ἀχθοφόρων
τῆς πόλεως, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ καφενείου τοῦ μπάρμπ^ο. Ἀναγγώστη
ἀποπομπήν της. ‘Ο εἰς τῶν τριῶν, δὲ Στογιάννης δὲ Ντόμπρος,
σερβομακεδών τὴν καταγωγήν, ὑπεκρίνετο τὴν ἀρκούδα κι^ν ἐχό-
ρευεν, δὲ δεύτερος ἐκεῖνος, δεστις πρὸιν ἔλεγε τὰ τραχούδια, δὲ Παῦ-
λος δὲ Χαλκιαῖς, εἰχε μουντζουρωθῆ κι^ν ἔκανε τὸν ἀρκουδιάρην.
Ἀπόκρεως γαὶ μὲν δὲν ἦτο ἀκόμη, ἀλλ' ἀφοῦ αὔριον ἐξημέρω-
ναν Χριστούγεννα, μετὰ τὰ Χριστούγεννα «”Αις Βασίλης ἔρχε-
ται», μετὰ τὸν “Αι-Βασίλη Φῶτα, καὶ μετὰ τὰ Φῶτα ἐμβαίνει
τὸ Τριψίδι. Ό τρίτος, δὲ καὶ πρόεδρος τῆς συντεχνίας, δὲ Βαγγέ-
λης δὲ Παχούμης, λασιόστηθος, γυμνόποιος, μὲ τὸ παγτελόνι συγή-
θως ἀνασηκωμένον μικρὸν κάτω τοῦ γόνατος, ἴσως ἐκ τῆς μα-
κρᾶς ἔξεως τοῦ γὰ θαλασσώνη πρὸς ἐκφόρτωσιν τῶν πλοιαρίων,
δὲν ἔπαιε τοῦ γὰ συλλογίζεται τὸν Ἀμερικάνον: «Μέσ’ στὸ γοῦ
μὲ γυρίζει», ἔλεγε.

“Αλλ' ἵδου εἰσῆλθε μετ' ὀλίγον κι^ν ἐκεῖνος, δεστις ἦτο τὸ ἀγ-
τικείμενον τοῦ διαλογισμοῦ του. Διηγύθη εἰς τὸ λογιστήριον,
‘Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. Ἀναγγώσματα Δ' Γυμν. ἔκδ. β' 1932

διέταξε ροῦμι, κι^ν ἔρριψεν ἀργυροῦν σελλίνιον ἐπὶ τοῦ κασσιτέρου τοῦ λογιστηρίου. Ο Μπέρδες τὸ ἔλαθε.

— Πόσα πάνει αὐτό;

‘Ο Αμερικάνος ἔκαμε χειρονομίαν ἀδιαφορίας καὶ εἶπε:

— Δὲ γνωρίζω τοῦ τόπου μονέδα ἐγώ.

— Αὐτὸ δὲν εἰναι σύμφωνο μὲ τὴν μονέδα μας, καὶ δὲν περνάει, εἰπεν ὁ κάπηλος· ἂν θέλετε νὰ σᾶς τὸ πάρω γιὰ δραχμή.

— “Αἱ ντὸν^τ τ κέχρ, ἐμοριμύρισεν ὁ Αμερικάνος. Καὶ εἴτα ἐλληγηστὶ εἶπε:

— Δὲ μὲ μέλει ἐμένα αὐτό.

‘Ο Μπέρδες τοῦ ἐπέστρεψεν ἐγγενήγυτα πέντε λεπτά.

‘Εν τούτοις δι Βαγγέλης δι Παχούμης δὲν ἔπαισε νὰ κοιτάξῃ τὸν ἄγνωστον. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐν τῷ καπηλεῖῳ, καὶ εἶπε μεγαλοφώνως:

— Βρὲ παιδιά, θυμᾶστε, κανένας ἀπὸ σᾶς, τὸ Γιάννη τῷ μπάρμπα-Στάθη τ’ Μοθωνιοῦ, ποὺ λείπει στὴν Αμέρικα ἐδῶ κι^ν είκοσι χρόνια;

‘Ακούσας τὸ ὅνομα τοῦτο ὁ ξένος, ἀνεσκίρτησε καὶ ἐστράφη ἀκούν πρὸς τὸν λαλοῦντα. ‘Ἐν τούτοις ἐκρατήθη, προσεπάθησε νὰ δειξῃ ἀδιαφορίαν, καὶ ἐλθὼν ἐκάθισε παρά τινα γωνίαν τοῦ καπηλείου. ‘Ηναψε ποῦρον κι^ν ἐκάπνιζεν.

Οὐδεὶς ἀπήγνητησεν εἰς τὴν ἔρωτησιν τοῦ ἀχθοφόρου, ἡς ἡ ὑποκεκρυμμένη ἔννοια ἐλάνθανε πάντας.

‘Ο Βαγγέλης ἐξηκολούθησε :

— Ποῦ νὰ θυμᾶστε ἐσεῖς! Εἰσθε ὅλοι μικρότεροί μου, ἐξὸν ἀπὸ τὸν μπάρμπα Τριαντάφυλλο, ποὺ δὲν εἶναι γιτόπιος, κι^ν ἐγὼ κοντέύω τώρα νὰ σαραντίσω. ‘Ημουν ως δεκαοχτώ χρονῶν, δταν ἐξειτεύθηκε ὁ γυιός τοῦ Μοθωνιοῦ, κι^ν ἐκείνος τότε θὰ ἥτου ως είκοσιπέντε. Μὰ μου φαίνεται, νὰ τὸν ἔθλεπα τώρα δά, θὰ τὸν ἔγνωριζα. ‘Απέθαναν μὲ τὸν καημὸ τοῦ Γιάννη τους κι^ν ὁ καημένος ὁ μπάρμπα-Στάθης κι^ν ἡ γυναῖκα του, Θεάς σχωρέσ^τ τους! Καὶ τὸ σπιτάκι του ἀπόμεινε ρείπια καὶ χάλασμα, μὲ δύο μισοὺς τοίχους ἐδῶ παραπάνου στῆς ἐκκλησιαῖς τὸ μαχαλά, καὶ μ^π ἔνα μαῦρο βαθούλωμα στὴ γωνιά ποὺ ἥτον ἔγαν καιρὸ ἡ παραστιά του. Καὶ δι γυιός τους ἔρριξε πέτρα πίσω του. Μὰ ως πόσος κόσμος χάνεται; ως τόσο, καὶ στὴν Αμέρικα! Ξέρετε ποὺ ἥταν καὶ ἀρραβωνιασμένος;

— Καὶ ποιά εἶχε; ἡρώτησε μετ' ἀδιαφορίας ὁ κλήτωρ τῆς δημαρχίας, ἀρχηγὸς τῆς πολιτοφυλακῆς τῆς νυκτός.

“Ο ξένος ἥκουε μετὰ βαθυτάτης προσοχῆς, ἀλλ᾽ ἐφυλάττετο νὰ στρέψῃ διλέμμα πρὸς τὸν λαλοῦντα.

— Εἶχε τὸ Μελαχρὸν τῆς θειὰ Κυρατσῶς τῆς Μιχάλαινας. Καὶ σὰν ἔψυγε καὶ πέρασαν δυὸς τρία χρόνια, τὴν ἐγύρεψαν πολλοί, γιατὶ τὸ κορίτοι εἶχε χάρες καὶ ἐμορφίες, τιμημένη ἦτον, καὶ μορφοδούλα, ἣ μόνη κεντήστρα τοῦ χωριοῦ μας, καὶ προικιὰ εἶχε καλά. Μὰ τὸ Μελαχρὸν δὲ θέλησε κανέναν, δσο ποὺ ἐπέρασαν τὰ χρόνια καὶ ἔγινε καὶ αὐτὴ γεροντοκόριτσο. Καὶ μὲ τὸ ἄχ καὶ μὲ τὸ βάχ ἀδυνάτισε τώρα καὶ ἔχλωμιανε, μά, ὡς τόσο, δταν ἡ γυναικὴ ἔχῃ καλὸ σκαρί, δύσκολα γεράζει. Θὰ εἰναι τώρα παραπάν' ἀπὸ τριανταπέντε καὶ φαίνεται πῶς εἰναι εἰκοσιπέντε· ἔτυχε μιὰ μέρα νὰ τὴν ἴδω, ποὺ τοὺς κουβάλησα ἔνα σακκὶ ἀλευροὶ.

— “Ελα, ἄφ’ στα αὐτά, Βαγγέλη, εἰπεν αὐστηρῶς ὁ κλήτωρ τῆς δημαρχίας· δὲν πάει στὰ μαχαζία μέσα νὰ λέμε γιὰ φαμίλιες καὶ γιὰ κορίτσια.

— “Εχεις δίκιο, μπάρμπα-Τριαντάφυλλε, εἰπεν ὁ ἀχθοφόρος· μὰ δὲν τὸ εἴπα γιὰ κακό.

“Η δύψις τοῦ Ἀμερικάνου ἐφαιδρύνθη καὶ ἀκτίς εὐτυχίας, διαπεράσσασ τὸ ἐπίχρισμα ἐκεῖνο καὶ τὴν οίονει προσωπίδα, περὶ ἣς εἰπομεν ἐν ἀρχῇ, ἡγλάισε τὸ πρόσωπόν του.

“Ο μπάρμπα-Τριαντάφυλλος μὲ τὸν χωροφύλακα καὶ τοὺς δύο πολίτας φρουροὺς μὲ τὰ τουφέκια των ἡγέρθη καὶ εἰπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν κάπηλον:

— “Ελα, κάμετε γρήγορα, Δημήτρη, κάμετε φρόνιμα, ἀφῆστε τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια, παιδιά· δὲν εἰναι ἀπόκριες. Τί μέρα ξημερώνει αὔριο; Κλείσε γρήγορα, Δημήτρη, νὰ κοιμηθοῦν ὁ κόσμος· Ήδα σηκωθοῦν στὶς δυὸς ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα νὰ πᾶν στὴν ἑκκλησία. Καὶ ὁ κύριος ἔχει μέρος νὰ κοιμηθῇ τάχα; ἡρώτησε δείξας τὸν Ἀμερικάνον.

— “Ἐννοια σ', μπάρμπα-Τριαντάφυλλε· εἰπεν δι Βαγγέλης· τὸν εἰπε δι μπάρμπο· Ἀναγνώστης δι καφετζῆς νὰ πάγη στὸν καφενέ του νὰ πλαγιάσῃ. Μά, μὴ σὲ μέλη ὡς τόσο γιὰ τὸν κύριο, προσέθηκε παίξας τὴν ματιὰ εἰς τὸν κλήτορα· ἀν θέλῃ μέρος νὰ κοιμηθῇ, ἔχει καὶ παραέχει.

— Τί τρέχει; ἡρώτησε μυστηριωδῶς ὁ κλήτωρ.

— Είναι ἀπὸ δῶ, γνόπιος, τοῦ εἶπεν εἰς τὸ οὖς ὁ Παχούμης.

— Καὶ πῶς τὸ ξέρεις;

— Εἰχα δὲν εἰχα τὸν ἐγγάριον.

— Καὶ ποιός είναι;

— Ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἔλεγα πρίν, ὁ Γιάννης τὸ μπάρμπα-Στάθη τὸ Μοθωνιοῦ. Ὁταν ἤλθες κι² ἀποκαταστήθηκες ἐδῶ τοῦ λόγου σου, ἦταν φευγάτος, καὶ γι² αὐτὸ δὲν τὸν θυμᾶσαι. Μὰ τὸν πατέρα του τὸν μπάρμπα-Στάθη, τὸν ἔφθασες, θαρρῶ.

— Τὸν ἔφθασα. Κάμε γλήγορα, Δημήτρη, ἐπανέλαβεν ὁ κλήτωρ μεγαλοφώνως, κι² ἔξηλθεν.

Οἱ δύο συναχθοφόροι τοῦ Βαγγέλη εἰχον παύσει τὸ ἄσμα καὶ τὴν ὅργησιν, καὶ ἡτοιμάζοντο γ² ἀπέλθωσιν. Ἀλλὸ αἴφνης ὁ Βαγγέλης, ἐλθὼν πλησίον τοῦ Αμερικάνου, τοῦ λέγει ταπεινῆ τῇ φωνῇ:

— Τί μ² δίνεις, ἀφεντικό, νὰ πάω γὰ πάρω τὰ σχαρήκια*;

“Οἱ ξένοις δὲν ἔβαλε τὴν χεῖρα εἰς τὴν τσέπην. Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος, τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ μέσου τῆς δεξιᾶς εὑρέθη κρατῶν μίαν ἀγγλικὴν λίραν. Τὴν ἔρριψε πάραυτα εἰς τὴν παλάμην τοῦ Βαγγέλη μὲ τόσην προθυμίαν καὶ χαράν, ὡς γὰ τὸ δ λαμβάνων καὶ σχι² δίδων.

“Οταν οἱ γείτονες τῆς θείας Κυρατσώς τῆς Μιχάλαινας ἐξύπνησαν μετὰ τὰ μεσάνυκτα διὰ νὰ νπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τῆς διποίας οἱ κώδωνες ἐκλάγγαζον θορυβωδῶς, πόσον ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὴν οἰκίαν τῆς πτωχῆς χήρας, ἐκεῖ δόπου δὲν ἐδέχοντο τὰ παιδία νὰ τραγουδῆσουν τὰ Χριστούγεννα, ἀλλὰ τὰ ἀπέπεμπον μὲ τὰς φράσεις «δὲν ἔχουμε κανένα» καὶ «τί θὰ τραγουδῆστε ἀπὸ μᾶς;», κατάφωτον, μὲ δλα τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοικτά, μὲ τὰς θέλους ἀστραπούσας, μὲ τὴν θύραν συχνὰ ἀνοιγοκλειομένην, μὲ δύο φανάρια ἀνηρτημένα εἰς τὸν ἔξωστην, μὲ ἐλαφρῶς διερχομένας σκιάς, μὲ χαρμοσύνους φωνάς καὶ θορύβους.

Τί τρέχει; Τί συμβαίνει; Δὲν ἥργησαν γὰ πληροφορηθῶσιν. “Οσοι δὲν τὸ ἔμαθον εἰς τὴν γειτονιάν, τὸ ἔμαθαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ὅσοι δὲν ἐπῆργαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς ἐπανελθόντας οἰκαδε τὴν αὐγὴν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας. Ὁ ξενιτευμένος γαμβρός, ὁ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀπών, ὁ ἀπὸ δεκαετίας μη² ἐπιστέλας, ὁ ἀπὸ δεκαετίας μη² ἀφήσας που

ζηνη, ὁ μὴ συναντήσας που πατριώτην, ὁ μὴ ὄμιλήσας ἀπὸ δεκα-
πεντακείας ἑλληνιστί, εἰχε γυρίσει πολλὰ μέρη εἰς τὸν Νέον Κό-
σμον, εἶχεν ἐργασθῆ ὡς ὑπεργολάβος εἰς μεταλλεῖα καὶ ὡς ἐπι-
στάτης εἰς φυτείας, καὶ ἐπανῆλθε μὲν χιλιάδας τινάς ταλλήρων εἰς
τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, ὅπου ἐπανεῦρεν ἡλικιωθείσαν, ἀλλ
ἀκμάκιαν ἀκόμη τὴν πιστήν του μνηστήν.

Ἐν μόνον εἶχε μάθει, πρὸ δεκαπέντε ἑτῶν, τὸν θάνατον
τῶν γονέων του. Περὶ τῆς μνηστῆς του εἶχε σχεδὸν πεποιθησιν,
ὅτι θὰ εἶχεν ὑπανδρευθῆ πρὸ πολλοῦ· ἐν τούτοις διετήρει ἀμυ-
δράν τινα ἐλπίδα. Ἐκ δεισιδαίμονος φόβου, δύσον ἐπλησίας πρὸς
τὴν πατρίδα του, τόσον ἐδίσταζε γὰρ ἐρωτήση περὶ τῆς μνηστῆς
του ἀπὸ εὐθείας, μὴ διδών ἀλλως γνωριμίαν εἰς κανένα τῶν πα-
τριωτῶν του, δύσος τυχὸν συνήντησεν ἀμαρτίσας εἰς τὴν Ἑλλά-
δα. Ἔπροτίμη καὶ ἀγνοητή τί ἔγινεν ἡ μνηστή του μέχρι τελευ-
ταίας στιγμῆς, καθὼς ἦν θὸς ἀπειθάζετο εἰς τὸν τόπον τῆς γεννή-
σεώς του καὶ θὰ προσήρχετο εἰς εὐλαβῆ ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἐρείπιον,
ὅπου ἦτο ἀλλοτε ἡ πατρώφα οἰκία του.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ἐ-
τελοῦντο ἐν πάσῃ χαρᾷ καὶ σεμνότητι οἱ γάμοι τοῦ Ἰωάννου Εὐ-
σταθίου Μοθωνίου μετὰ τῆς Μελαχροινῆς Μιχαὴλ Κουμπουρτζῆ.

Ἡ θειά Κυρατσώ, μετὰ τόσα ἔτη, ἐφόρεσεν ἐπὸ δλίγας στιγμάς
χρωματιστὴν «πολίτικην» μανδήλαν, διὰ ν' ἀσπασθῆ τὰ στέφανα.
Καὶ τὴν παραμονὴν ταῦτα Ἀγίου Βασιλείου, τὸ ἐσπέρας, ἴσταμένη
εἰς τὸν ἔξωστην, ἡκούσθη φωνοῦσα πρὸς τοὺς διερχομένους ὄμι-
λους τῶν παιδῶν:

— Ἐλάτε, παιδιά, νὰ τραγούδηστε!

1888.

Ιστορία ἐνὸς ἀλόγου.

Ἐμμανουὴλ Ροΐδου.

Εἰσαγωγὴ: 'Ο συγγραφεὺς διηγεῖται ἐν προλόγῳ ὅτι περὶ τὸ
1865, ἐπειδὴ ἐν Σύρῳ ἔδιδοντο ἐνίστε εἰς τὴν λέσχην χοροί, πα-
ρέστη ἀνάγκη ἀμαξῶν, ἵνα μεταφέρωσι, κατὰ τὰς βροχερὰς ἴδια
νύκτας τοῦ χειμῶνος, τοὺς προσκεκλημένους.

'Ἐπειδὴ ὅμως ἡ 'Ερμούπολις εἶναι μικρὰ τὴν ἔκτασιν, ἔνεκα
τούτου δὲ δὲν θὰ εἴχον ἐργασίας οἱ ἀμαξηλάται, ὥστε νὰ ἡμπο-

οοῦν νὰ ζήσουν, οἱ προύχοντες τῆς Σύρου, οἵτινες καὶ εἶχον ἀνάγκην τῶν ἀμαξῶν, συνεννοηθέντες πρὸς ἀλλήλους, συνεβλήθησαν ἀντὶ ὁδοισμένης ἐτησίας χρονγίας μὲ ἐργολάβον, δστις 8° ἀνελάμβανε νὰ προμηθευθῇ καὶ νὰ συντηρήσῃ δωδεκάδα ἀμαξῶν. Ἐννοεῖται ὅτι οὕτος ἐφόροντισε ν' ἄγοράσῃ τὰς εὐθηνοτέρας ἀμάξας καὶ ζῆται, οὕτω δὲ κατὰ τὰ Χριστούγεννα «ἡδύνατό τις νὰ θυμάσῃ ἐπὶ τῆς πλατείας ἀξίαν μουσείου συλλογὴν ἀρχαικῶν ὄχημάτων συρρομένων ὑπὸ ἀπομάχων ἵππων παντὸς γένους, χρώματος καὶ μεγέθους. Ἐφάμιλλος τῆς τῶν ἀμαξῶν καὶ τῶν ἀλόγων ἦτο καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἥγιον, Ἀθηναίων ἐν φουστανέλλᾳ, Ἰταλῶν μὲ ἐρυθράς ζώνας καὶ πίλους τῆς Καλαβρίας, σκουφοφόρων Ἐπτανησίων, καὶ δύο ἡ τριῶν ἰθαγενῶν, προσιδιασθέντων ἀπὸ ὄνοκόμων εἰς ἱπποκόμους. Πάντες δὲ οὗτοι, ἀνθρωποι καὶ ζῆται, κατέλυσον χάριν οἰκονομίας παρὰ τὰ Ταμπάκικα, εἰς κοινὸν στίθλον...»

Τρία περίπου ἔτη μετὰ τὰ ἀνωτέρω γεγονότα ἔτυχε γ' ἀναγκασθῶ νὰ παρχαμένω ἐπὶ τρεῖς ἔδημοπάδας ἀεργος εἰς τὴν Σύρον. Ἀν καὶ ἐπιλησίας νὰ τελειώσῃ ὁ Νοέμερτος, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀλλας μικροτέρας εἰς τὸν βίον μου ἡμέρας, συμπιπτούσας παραδόξως μὲ νύκτας ἀτελευτήτους. Οἱ πρώην συμμαθηταί μου εἶχον διασπαρῇ κυνηγοῦντες τὴν τύχην εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Νείλου, τοῦ Γάγγρου ἢ καὶ τοῦ Μεσοποταμοῦ, πλὴν μόνον τριῶν ἡ τεσσάρων, οἵτινες ἀνεπάνοντο ὑπὸ τὰς πλάκας τοῦ Ἅγιου Γεωργίου.

Μεγάλη λοιπὸν ὑπῆρξεν εἰς τὴν τοιαύτην μόδωσιν καὶ πλῆξιν ἡ χαρά μου, δταν πρωίχν τινὰ προσέκρουσα ἀπροσδοκήτως πρὸς πυρρόδεινθον γερόντιον, φέρον δίοπτρα γαλανὰ καὶ τρισμέγιστον ὑπὸ τὸν βραχίονα χαρτοφυλάκιον. Οὕτος ἦτο ὁ παλαιός μου διδάσκαλος τῆς ζωγραφικῆς κ. Κρέυζερ, Μπαθαρδός τὸ γένος καὶ ἀληθῆς τεχνίτης, προσαράξας, δὲν ἡξεύρω πῶς, εἰς τὴν Σύρον, καὶ οὐδὲ ἐκεῖ εὑδοκιμήσας, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἡξευρεν οὔτε διὰ διὰ τοῦ χρωστῆρός του νὰ κολακεύῃ τὰς Συριανάς, οὔτε νὰ παρομοιάζῃ αὐτάς, ὡς οἱ ἀντίζηλοι του Ἰταλοί μουντζαλωταί, μὲ νύμφας, ἀγγέλους, νηρηίδας καὶ Παναγίας. Ἀποστραφεὶς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς νήσου ἐκ μίσους τῆς πεζότητος καὶ μικροπρεπείας, εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὴν παράστασιν λαϊκῶν σκηνῶν, ζωγραφίζων ϕαροπώλας, τηγανιστὰς συκωτίων, ἀγυιέπαιδας τῆς "Αγω

Σύρου ίππεύοντας χοίρους γιγαντιαίους, γραιάς σαδανωτρίας καὶ ἐπαίτας ἀναπήρους. Ὄλιγον διάφοροι τῶν ἀνθρωπίνων τούτων ἔρειπίνων γῆσαν οἱ δυστυχεῖς ίπποι τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος στάθλου, τοὺς δποίους κατεγίνετο ἀπὸ μηνὸς ὁ κ. Κρέουςερ γὰ εἰκονίσῃ τὸν ἔνα μετὰ τὸν ἄλλον.

Μὴ ἔχων ἄλλο τι διασκεδαστικώτερον γὰ πράξω, ἐδέχθηγ μετὰ χρᾶς τὴν πρότασιν γὰ συνεργασθώ μετ' αὐτοῦ. Εἰς δὲ τοὺς κλίνοντας γὰ θεωρήσωσιν ἄλλόκοτον τὴν ἐκλογὴν τοιούτων προτύπων, ἀρκοῦμει γὰ παρατηρήσω ὅτι, ἂν πλαστικῶς ἐξεταζόμενα οὐδὲν εἰχον κοινὸν τὰ τρισάθλια ἐκείνα ζῷα πρὸς τοὺς εὐτραφεῖς βουκεφάλους τοῦ Φειδίου ἢ τὴν λεπτότητα τῶν ἀραβικῶν, γῆσαν ἀφ' ἑτέρου ὅπὸ φυχολογικὴν ἔποψιν ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τούτων. Ἀλλήλες εἶναι: ὅτι οὕτε δ τράχηλος αὐτῶν ἐκάμπτετο τοξειδῶς, ὡς δ τοῦ κύκνου, οὕτε ἐκάπνιζον οἱ μυκτήρες, οὕτε ἐσπινθήριζον οἱ ὀφθαλμοί: ὅτι τὰ γόνατα αὐτῶν ἐφαίνοντο καμπτόμενα ὅπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος καὶ τὰ κόκκαλα ἔτοιμα γὰ τρυπήσωσι τὸ δέρμα: πόση ὅμως εἰκονίζετο εἰς τὴν στάσιν καὶ τὸ βλέμμα των γηρότης, καλωσύνη, στωικὴ ἐγκαρπέρησις καὶ ἀμνησικακία!

Τῶν τοιούτων χριστιανικῶν ἀρετῶν ἐστερείτο τελείως ἔνας μόνον ἐκ τῶν ὑποτρόφων τοῦ ίππικοῦ ἐκείνου καταγωγίου. Οὗτος γῆτο εὔρωστος ψχροκόκκινος ἵππος, καλούμενος Ζαναμπέτης, ὅστις εἰχεν ἀγορασθῆ εύθηγὰ οὐχὶ ἐνεκα γήρατος, οἰδημάτων, χωλότητος, ψώρας, ρευματισμοῦ ἢ ἄλλου ἐλαττώματος σωματικοῦ, ἀλλὰ διὰ μόνην τοῦ χαρακτήρος τὴν ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν. Ἡ ἐλάττωσις τῆς μερίδος κριθῆσ καὶ ἡ αὐξῆσις τῶν ὥρῶν ἐργασίας συνετέλεσαν γὰ τὸν καταστήσωσι διὰ τοῦ χρόνου κατά τι χειρογήστερον. Καὶ πάλιν ὅμως γηγαγκάζοντο οἱ πληγαίζοντες αὐτῶν γὰ προφυλάσσονται κατ' ἐνδεχομένης αὐτοῦ «ζαναμπετίδες», γῆτοι κακῆς χρήσεως τῶν ποδῶν ἢ τῶν ὀδόγτων του.

Ο μόνος, δ οὐδὲν ἔχων ἐξ αὐτοῦ γὰ φοβηθῆ, γῆτο μικρόσωμον καὶ καχεκτικὸν δεκαπεντακτές περίπου παιδάριον, καλούμενον Τσέκος, τέκνον μεθύσου Ἰταλοῦ πράσφυγος, ὑπηρετοῦντας εἰς τὸν στάθλον. Μόνον δ Τσέκος οὗτος ἐπλησίαζεν ἀφόδως, ἐθώπευε τὸν τράχηλον καὶ τὰς πλευράς, ἢ λαμβάνων εἰς χεῖρας τὴν κεφαλήν, κατεφίλει τοὺς ῥώμωνας τοῦ φοβεροῦ ζώου, τὸ δποίον ἀπέδιδε τὰς θωπείας γλεῖφον τοῦ μικροῦ φίλου του τὸ μέτωπον καὶ τὰς πα-

ρειάς. Τὸ δὲ ἀξίον σημειώσεως εἶναι ὅτι κατώρθωσε διὰ τοῦ γλει-
φύματος τούτου ν^ο ἀπαλλάξῃ τὸ παιδίον ἀπὸ χρόνιον ἔξανθημα,
κατὰ τοῦ διποίου εἰχον ἀποτύχει δλαι: αἱ ἀλοιφαί! Οὐδὲ περιωρί-
ζοντο αἱ τοιαῦται τρυφερότητες ἐντὸς τοῦ στάθλου, ἀλλ^ο δισάκις
συνέβαινε γὰρ ἐκπεμφθῆ δ Τσέκος πρὸς ἐκτέλεσιν παραγγελίας,
δὲν ἔλειπε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν ἀμαξῶν διὰ νὰ ἴδῃ
τὸν φίλον του διπὸ τὸν ζυγόν. Κατὰ δὲ τὰς θερμὰς ἡμέρας ἐδρό-
σιζεν αὐτὸν πλύνων διὰ σπόργηου τοὺς ὁφθαλμοὺς καὶ τοὺς μυκτῆ-
ράς του, ἢ προσφέρων ὡς ἀναψυκτικὸν καυλὸν χλωροῦ ἀραβοσί-
του, ξυλάγγουρον ἢ καὶ βιτρύδιον σταφυλῆς. Κατ^ο ἐκεῖνο τὸ
Θέρος ἔτυχεν ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ κόπου νὰ πάθωσιν αἱ κνῆμαι τοῦ
ἴππου οὐδὲν ἀλλο γνωρίζουσι φάρμακον οἱ ἐκτελοῦντες καθή-
κοντα κτηνιάτρου Συριανοὶ πεταλωταί, παρὰ μόνον τὴν «φωτιάν»,
ητοι τὴν διὰ πυρακτωμένου σιδήρου στίξιν ἢ καὶ αὐλάκωσιν τοῦ
πάσχοντος μέλους. Τὸ μέγιστον βάσανον τῶν ὑποβαλλομένων εἰς
τοιαύτην ἐγχείρησιν ζῷων εἶναι αἱ ἀπειροπληθεῖς μυῖαι, αἱ συσ-
σωρευόμεναι εἰς τὰ αίμοσταγή ἔλκη. Ταύτας ἡγωνίζετο δ Τσέκος
ν^ο ἀπομακρύνῃ δραγτίζων διὰ ψυχροῦ ὕδατος τὰς πληγάς, δ δὲ
ἴπποις ἔξεδήλωντες τὴν εὐγνωμοσύνην του προσηλώνων ἐπ^ο αὐτὸν
ἀνθρώπινογ σχεδὸν βλέμμα, τρίβων τὴν κεφαλήν του εἰς τὸν
ῶμόν του καὶ ἥρεμα χρεμετίζων, ὡς ἀν τοῦ ὄμβου εἰς τὸ ὄτιον.
"Αλλοτε πάλιν ἔχώνετο παιζον τὸ παιδάριον ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ
ἴππου, καί, προσδάλλον τὴν κεφαλήν μεταξὺ τῶν ἐμπροσθίων σκε-
λῶν του, ἐκαμώνετο ὅτι θέλει νὰ τὸν σηκώσῃ, δ δὲ Ζαναμπέτης
ὕψωνε τοὺς πόδας τὸν ἔνα μετὰ τὸν ἄλλον, ὡς ἐπιθυμῶν νὰ τὸ
κάμηγ νὰ πιστεύσῃ ὅτι κατώρθωσε τοῦτο. Πολὺ πρὶν εἰσέλθῃ εἰς
τὸν στάθλον ἡσθάνετο πλησιάζοντα τὸν μικρόν του φίλον, ἀν δὲ
συνέβαινε νὰ παραταθῆ ἡ ἀποσύνα του, ὑπεδέχετο αὐτὸν ἐπιστρέ-
φοντα μὲ ἀξίας σκύλου φιλοφρονήσεις καὶ θωπείας, προσέχων
ὅμως νὰ μὴ ἀποθῶσιν αἱ ἐνδείξεις τῆς ὑπερβολικῆς του ἀγάπης
ἐπικίνδυνοι εἰς τὸ παιδίον.

"Οταν ἥλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Ζαναμπέτη γὰρ ζωγραφηθῆ, δ Κρέυ-
ζερ, ὑπερευχαριστηθεὶς ἐκ τοῦ προτύπου του, ἥθέλησε νὰ τὸν
ἀνταμείψῃ προσφέρων εἰς αὐτὸν καυλούραν. Ταύτην λαβὼν δ
Ζαναμπέτης διὰ τοῦ ἀκρου τῶν διδόντων, τὴν ἀφῆκε νὰ κατα-
πέσῃ εἰς τὴν φάτνην. "Ο ζωγράφος, βλέπων ὅτι δὲν τὴν καταδέ-

χεταί, ήθέλησε γὰ τὴν ἀναλάβῃ διὰ γὰ τὴν δώσῃ εἰς ἄλλον ἵππον.
°Αλλ' ὅταν ἥπλωσε τὴν χειρα εἰς τὴν φάτνην, δὲ Ζαναμπέτης
ἔκλινε πρὸς τὰ ὅπιστα τὰ ὡτα δεικνύων τοὺς δδόντας. °Ολίγας
στιγμὰς ἔπειτα ἐπληγσίκσεν αὐτὸν δὲ Τσέκος, εἰς τὸν ὅποιον ἔσπευσε
πρὸς μεγάλην ἡμῶν ἔκπληξιν γὰ προσφέρῃ τὴν κουλούραν, καὶ
τοῦτο ἔπραξε καὶ τὰς δύο ἐπομένας ἡμέρας. Τὸ θέαμα ἦτο ἀλη-
θῶς κακτανυκτικόν. «Τί θά γίνης, δυστυχισμένε», εἶπεν δὲ ζωγρά-
φος εἰς τὸν Τσέκον, «ὅταν σοῦ πάρουν τὸν φίλον σου διὰ γὰ τὸν
στείλουν εἰς τὸ σφαγεῖον;». Τὸ παιδίον μᾶς ἐκοίταξεν ἀγρίως,
ἔπειτα ἔκρυψε τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χειράς του καὶ ἥρχισε γὰ
κλαίη κράζον: «Μή μου τὸ λέτε!»

Κατ' ἔκείνας τὰς ἡμέρας συνέθαινε γὰ παρέχωσιν ἀρκετὴν ὕ-
λην μεμψιμοιρίας εἰς τὸ ἀντιπολιτευόμενον φύλλον τῆς νήσου οἱ
καθημερινοὶ ἀθλοὶ ἐπιφόδου φυγοδίκου, πρόην νεκροθάπτου καὶ
ἔπειτα ἐρημωτοῦ ὀργιθώνων, μπουγαδοκλέπτου καὶ ἐν ἀνάγκῃ
μαχαιροθγάλτου, τὸν ὅποιον ματαίως κατεδίωκεν ἀπὸ μηνῶν ἢ
ἀστυνομία.

Τὸν κακότροπον τούτον εἶχε τὴν δυστυχίαν γὰ συναντήσῃ δὲ Τσέ-
κος ἐσπέραν τιγά εἰς ἔρημον πλησίον τοῦ στάδιου μονοπάτι, ἐνῷ
ἐπέστρεψε φέρων καλάθιον μὲ τρόφιμα διὰ τὸ δεῖπνον τῶν ἀμα-
ξηλατῶν. °Ο φυγόδικος ἔζητησε γέ ἀρπάση τὸ καλάθιον, τὸ δὲ παι-
δίον, τολμῆσαν γέ ἀντισταθῆ, ἐδέρετο παρ' αὐτοῦ ἀσπλάγχνως
καὶ ἔζητε βοήθειαν διὰ γοερῶν κραυγῶν.

Ταύτας ἀκούσας δὲ Ζαναμπέτης καὶ ἀναγνωρίσας τὴν φωνὴν
ἥρχισε γὰ ταράττεται καὶ νὰ σείη τὴν κεφαλήν, μέχρις οὖν, κα-
τορθώσας νὰ θραύσῃ τὸν βυτήρα του, διηλθεν ὡς βέλος διὰ τῶν
ἐκπλήκτων ἵπποκόμων, ὑπερέδη διὰ τεραστίου πηδήματος τὸ πε-
ρίφραγμα τῆς αὐλῆς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον τῆς πάλης μὲ κα-
πνίζοντας μυκτήρας καὶ φλογοθόλους δόφθαλμούς. Εἰς τὴν ἐμφά-
νισιν τοῦ φοβεροῦ τούτου ζώου ἐτράπη δὲ κακοούργος εἰς φυγήν.
°Αλλ' δὲ Ζαναμπέτης τὸν ἔφθασε μὲ δύο πηδήματα, τὸν ἀνέτρεψε,
τὸν ἔκοπάνισεν ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἀφήκεν αὐτὸν λιπόθυμον, καὶ
ἐπανῆλθεν ἔπειτα πρὸς τὸν μικρὸν φίλον του, τὸν ἐνεθάρρυνε διὰ
παντοίων θωπειῶν καὶ ἐπέστρεψε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν στάδιον ὡς
θριαμβευτής, φέρων εἰς τὸ στόμα τὸ καλάθιον, τὸ ὅποιον δὲν
εἶχεν πλέον δύναμιν δὲ Τσέκος γὰ σηκώσῃ,

Αἱ πληγαὶ τοῦ συλληφθέντος φυγοδίκου, ἂν καὶ ὀδυνηραῖ, δὲν ἦσαν θανατηφόροι, οὐδὲ καὶ ἐπικίνδυνοι, ὁ δὲ μετά τινας ἡμέρας θάνατος αὐτοῦ εἰς τὰς φυλακὰς προσήλθε, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ιατροῦ, ἐκ τῆς δυσκρασίας του καὶ τῆς καταπόσεως τῆς ράχης, τὴν ὅποιαν εἶχε λάθεις διὰ νὰ βρέχῃ τῶν μωλώπων του τοὺς ἐπιδέσμους. Ἡ τοιαύτη ὅμως γνωμοδότησις δὲν ἡμπόδισε τοὺς ἀμαξηλάτας νὰ κηρύξωσι τὸν Ζαναμπέτην φονιάν καὶ νὰ τὸν μεταχειρίζωνται ὡς τοιοῦτον. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ παιδίου τρυφερὰ φιλία ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀξέστων ἐκείνων ἀνθρώπων ὡς πρᾶγμα ὑποπτοῦ καὶ σατανικόν. Ἡ κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ζώου ἀντιπάθεια ηὗξανε καθ' ἡμέραν, οὐδὲ εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἴπωμεν διὰ τὴν περισσότερον ξύλον παρὰ κριθήν.

Εἰς τοιαύτην εὑρίσκοντο τὰ πράγματα θέσιν, διὰν ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὅποιαν δὲν εἶχον εὐκαιρίησει νὰ μεταβῶ εἰς τὸ μάθημα ἵππογραφίας, εἰδὸν αἰφνῆς εἰσερχόμενον εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ξενοδοχείου μου τὸν γέροντα Κρέουζερ, κρατοῦντα ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Τσέκον μὲν ἐνδύματα κατακιματωμένα καὶ οἰμώζοντα ἐλεεινῶς. Καὶ αὐτοῦ τοῦ ζωγράφου ἡ συγκίνησις καὶ ἡ στενοχωρία ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἡδυνάτει ἐπὶ πολλὴν ὥραν νῦν ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. Ἐπὶ τέλους μοῦ διηγήθη τὰ ἔξης:

«Ἡμηνὴ τὸ πρωὶ μόνος εἰς τὸν στάθλον, διὰν δὲ μαλτέζος ἀμαξηλάτης, διαταχθεὶς ἀπροσδοκήτως νὰ ζεύξῃ, ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ προγευματίσῃ, ἥλθε νὰ καταθέσῃ τὸ φωμοτύρι του εἰς τὴν φάτνην ἀπουσιάζοντος ἵππου. Μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἀνθρώπου τούτου δὲ Ζαναμπέτης ἐφάνη δρεχθεὶς τὰ φαγώσιμα ταῦτα, καὶ, μὴ δυγάμενος νὰ τὰ φάσῃ ἀπὸ εὐθείας, ἐμηχανεύθη νὰ σύρῃ πρὸς τὸ μέρος του τὸ ἄχυρον, ἐπὶ τοῦ ὅποιου εἶχον ἀποτεθῆ. Κατορθώσας οὕτω νὰ οἰκειοποιηθῇ τὸ ποθούμενον πρόγευμα, ἔκρυψεν αὐτὸ πληγόσιον του διὰ νὰ τὸ προσφέρῃ ἔπειτα εἰς τὸν Τσέκον. Μαντεύσας τοῦτο ἐσκόπευα νὰ πληροφορήσω κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του τὸν ἀμαξηλάτην περὶ τῆς τύχης του προγεύματός του καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὸν ἀποζημιώσω. Ἀφοῦ εἰργάσθην ἐπὶ μίαν ἀκόμη ὥραν ἐπεθύμησα νὰ καπνίσω, ἀλλ᾽ ἡ σιγαροθήκη εἶχεν ἔξαντληθη. Μή ἔχων κανέναν νὰ στείλω μετέβην δὲνδιος εἰς γειτονικὸν καπνοπωλεῖον. Ἡ ἀπουσία μου δὲν διήρκεσε βεβαίως περισσότερον

τῶν 10 λεπτῶν. Κατὰ τὸ διάστημα ὅμως τοῦτο συνέπεσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν στάθλον δὲ Τσέκος καὶ νὰ δεχθῇ μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὰ ὑπὸ τοῦ φίλου του ὑπεξαιρεθέντα φαγώσιμα, τὰ ὅποια ὑπέθεσε προερχόμενα, ὡς καὶ τὰς προηγουμένας κουλούρας, ἐξ ῥικῆς μου μεγαλοδωρίας.

«Ἄλλος ἐνῷ κατεβρόχθεις ταῦτα μὲ νήσυχον συνείδησιν, ἐπανῆλθε πεινασμένος ἐκ τοῦ δρόμου του δὲ νόμιμος αὐτῶν κύριος, δὲ ὅποιος, βλέπων τὸ πρόγευμά του εἰς ἔνας χειρας, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ὑθρίζῃ ὡς κλέπτην τὸ παιδίον. Εἰς τὰς φωνὰς ἐκείνας προσῆλθεν δὲ πατήρ του κατὰ τὸ σύνηθες μεθυσμένος. Χωρὶς γὰρ θελήσῃ γ' ἀκούσῃ τίποτε, ἔσπευσε γ' ἀρπάση ἀπὸ τὸ ὠτίον τὸν Τσέκον, ζητοῦντα ἀσύλον μεταξὺ τῶν σκελῶν τῶν ἵππων, κράζων: «Ἄχρει, ακλέφτη, ἀτιμάζεις τὸν πατέρα σου». Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσηρχόμην δρομαῖος εἰς τὸν στάθλον καὶ ἐπροσπάθουν νὰ καθησυχάσω τὸν κακότροπον Ἰταλόν, ἔξηγῶν πῶς συνέβησαν τὰ πράγματα. «Ἄλλος ἐκείνος δὲν γῆτο εἰς κατάστασιν γὰρ μὲν ἐννοήσῃ. Μὲ ἐκοίταξεν ἀγρίως καὶ μὲ ἐσυμβούλευσε νὰ κοιτάζω τὴν δουλειά μου, δύνομάζων με «μπέστιαν, παλιόγερον καὶ κογιόνον». Ξεκρεμάσας ἔπειτα ἀπὸ τὸν τοῖχον τὸ βούνευρον, τὸ χρησιμεύον διὰ τοὺς σκύλους, ἤρχισε γὰρ μαστιγώνη ἀλύπητα τὸν υἱόν του. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς σκηνῆς ταῦτης τὰ ὡτα τοῦ Ζαναμπέτη γῆσαν κλιτὰ πρὸς τὰ δόπισα, οἱ δέδοντες του ἐφαίνοντο ἔως τὴν βίζαν, καὶ ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν ἀπέδαινον δέξιτεροι οἱ χρεμετισμοὶ του καὶ γῆγρότερος δὲ ποδοσοληγτός. Κατορθώσας ἐπὶ τέλους νὰ σπάσῃ τὸ πετραχήλι του, ὥρμησε κατὰ τοῦ μαστιγωτοῦ, τὸν συνέλαβε διὰ τῶν δέδοντων ἀπὸ τὴν δάχιν καὶ τὸν ἐσφενδόνισεν εἰς τριῶν βημάτων ἀπόστασιν ἐπὶ σωροῦ κοπρίας. Ἡ δψὶς τοῦ ζώου γῆτο τόσον φοβερά, ὥστε ἐτράπημεν δλοι εἰς ἀτακτον φυγῆν. Καὶ αὐτὸς δὲ Τσέκος ἐκρύθη ὅπισθεν δέματος ἀχύρων, φοβούμενος δχι γὰρ τὸν κακοποιήσῃ δὲ Ζαναμπέτης, ἀλλὰ τοῦ πραξικοπήματος αὐτοῦ τὰς συνεπείας.

«Ο μέθυσος ἐν τούτοις πεσὼν εἰς τὰ μαλακὰ δὲν εἶχε πάθει τίποτε. Αἱ ζημίαι του περιωρίζοντο εἰς τὴν τρομάραν καὶ τὸ σχίσμον τοῦ ὑποκαμίσου του. Εὐθὺς ἀμα ἡγέρθη, ἔτρεξεν εἰς τὴν αὐλὴν γὰρ καταγγείλη τὴν νέαν φονικὴν ἀπόπειραν τοῦ Ζαναμπέτη εἰς τοὺς συντρόφους του, οἱ δποῖοι, βλέποντες αὐτὸν ἡμίγυμνον, κάτωχρον καὶ βίγοῦντα ἐκ τοῦ τρόμου, ἐθεώρησαν

πρέπον νὰ εἰσορμήσουν εἰς τὸν στάθλον ὥπλισμένοι μὲ σιδηρᾶ δικράνια. Οὐδὲ περιωρίσθησαν ἐπὶ πολὺ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ ὡς ὁρόπαλα κατὰ τοῦ θύματος αὐτῷ. «Αὐτὸ τὸ κατηραμένον ζῷον πρέπει νὰ τὸ ξεκάμωμεν, εἰδειμὴ θὰ μᾶς φάγη θλούς τὸν ἔνα μετὰ τὸν ἄλλον», ἀνέκραξεν δὲ Ιταλὸς ἐμπήγων τὸ δικράνιο του εἰς τοῦ ἀλόγου τὴν κοιλίαν, καὶ τὸ παράδειγμά του ἔσπευσαν οἱ ἄλλοι νὰ μιμηθῶσιν. Ἐζήτησα νὰ τοὺς ἐμποδίσω, ἀλλὰ τὰ δικράνια ἐστράφησαν ἐναντίον μου. «Ο Τσέκος ἔκρυπτε τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖράς του διὰ νὰ μὴ βλέπῃ. Τὸ αἷμα ἔτρεχε ποταμηδὸν ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ ἵππου, δὲ δοποῖος ὑπέμενεν ὅρθιος, ἀκίνητος καὶ ὥσει ἀναίσθητος εἰς τὰς πληγάς. Ἐπὶ τέλους κατέπεσε, τὸ δὲ παιδίον δὲν ἦδυνήθη νὰ κρατήσῃ τοὺς λυγμούς του.

«Οι δδοῦμοι οὗτοι ἔξηγγρίωσαν τὸν ἀποθηριώθεντα πατέρα του, διστις ἀναλαβὼν τὸν βιούρδουλαν ἥρχισε καὶ πάλιν νὰ τὸν μαστιγώνῃ. Τότε συνέβη τι φοβερόν. Εἰς τὰς φωνὰς τοῦ παιδίου τὸ ἀλογον, τὸ δοποῖον ἐνοιμίζαμεν γεκρόν, ἥγοιξε τοὺς δρθαλμοὺς καὶ κατώρθωσε δι᾽ ὑπερτάτου ἀγῶνος νὰ δρθωθῇ ἐπὶ τῶν κλονουμένων ποδῶν του. Καὶ πάλιν ἔκλιγαν εἰς τὰ δύσια τὰ ὠτά του, ἐφάνησαν οἱ δδόντες του, ἥστραψε τὸ δλέμμα του καὶ ὠπισθοδρόμησαν οἱ δῆμιοι μετὰ τρόμου. Ο Τσέκος εἶχε κρεμασθῆ εἰς τὸν τράχηλον τοῦ προστάτου του. Η νεκρανάστασις ὅμως αὐτοῦ δὲν διήρκεσε πολὺ, δύο μόνον ἥ τρία δευτερόλεπτα, καὶ ἔπεισε πάλιν, συμπαρασύρων εἰς τὴν πτῶσίν του τὸ παιδίον. Αὐτὴν τὴν φοράν ἥτο δριστικῶς γεκρός, ὡς ἔνεδαιώθησαν οἱ κακοῦργοι, ἐμπήξαντες καὶ ἀφήσαντες ὅρθα ὡς τρόπαια τὰ τέσσερα δικράνια εἰς τὰς πλευράς του».

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπέστρεψα εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκτοτε ἔμαθα ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ζωγράφου δι: κατώρθωσε νὰ τοποθετήσῃ τὸ παιδίον εἰς ἐποδρόμιον, τὸ δοποῖον ἥλθε νὰ δώσῃ παραστάσεις τινὰς εἰς τὴν Σύρον. Τὸν Τσέκον ἔτυχε νὰ συναντήσω μετά τινα ἔτη εἰς τὴν Σικελίαν. Εἶχε γίνει πρώτης τὰξεως ἐποδημαστής, κατορθώσας νὰ διδάξῃ μικροσκοπικόν τινα ἐπον τῆς Σαρδηνίας πράγματα κινοῦντα τὴν ἔκπληξιν τῶν θεατῶν. Τὸ ζῷον τὸν ὑπερηγάπα καὶ τὸν ἥκολούθει ὡς κυνάριον εἰς τοὺς δρόμους τῆς Μεσσήνης. Ταῦτα ὅμως δὲν ἡμπόδισαν τὸν Τσέκον νὰ δικρύζῃ, δταν τοῦ ἐνθύμιασι τὸν Ζαναμπέτην.

1894.

Οξι σφουγγαράδες.

'Ανδρέου Καρκαβίτσα.

Ποτὲ δὲ ζήλεψε τὴν τέχνη τοῦ σφουγγαρᾶ ποτὲ στὴν ζωὴ μου!
Αγάπησα τὴν θάλασσα, τοὺς κόρφους, τὰ νησιά, τοὺς θυμούς καὶ
τὴν γαλήνη τῆς μὲν τοὺς θηραυρούς τῆς ὅχι ποτέ! Ἀπὸ μικρὸς
αἰσθανόμουν ἀηδίᾳ ἐμπρόδες σὲ μιὰ μηχανή. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ
φαινόταν, δὲ θυμοῦμαι πῶς τὴν παρόμοιαζα ὅχι ὅμως ποτὲ μὲ
πλεούμενο, εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Κάτι σιχα-
μερδ τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα, φάνταζε πάντα στὰ μάτια μου.
Όταν κάθε χρόνο, τὸ βδομάδα τοῦ Θαμᾶ, τὸ νησί μας βούρκωνε
ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι μαννάδων καὶ στεφανωτικῶν, ἢ βούτιζε ἀπὸ
τὸ γλέντι τῶν βουτηγτάδων, ἐγὼ δὲν ἔθλεπα μπρός μου παρὰ Λά-
μια τὴν Μπαρμπαρίδα*, νὰ στρώνῃ τὰ κρυσταλλένια κρεββάτια τῆς
γιὰ νὰ πλαγιάσῃ ἀξύπνητα, ἐκείνους ποὺ ζηλεύουν τὰ πλούτη τῆς.
Καὶ δταν πάλι τὸ γινόπωρο ἔθγαιναν ὅλοι στὸ ἀκρωτήρι γὰρ χαι-
ρετίσουν τὸ γυρισμό τους, ἐγὼ μὲ κακή περιέργεια ἔτρεχα νὰ με-
τρήσω πόσοι γύριζαν παράλυτοι, κουρέλια τῆς ζωῆς, καὶ πόσοι ἀ-
πόμειναν στὸ Ασπρονήσι*, τῶν Ἀραπάδων βρώση καὶ μπαίγνιο.

Μιὰ χρονιὰ ὅμως λίγο ἔλειψε γὰρ τοὺς ἀκολουθήσω καὶ γῶ. Οἱ συ-
νομήλικοι μου πῆγαν ὅλοι καὶ πῆραν προκαταβολὴ ἀπὸ τὸ γέρο Μορ-
φονιό, τὸ μεγαλέμπορο. Πήραν τὰ λεφτά μὲ τὴν συμφωνία νὰ τοὺς
κατεδάσῃ μὲ παιγνίδια στὸ καράβι, δταν θὰ μπαρκάρουν. Μὲ μέ-
θυσε γὴ κακή παρακίνηση, πῆγα μαζὶ τους. Ὁ μεγαλέμπορος μοῦ
μέτρησε δυὸ «ἄγκουρες» κι ἔναν «παπού». μοῦ ἔδωκε ἀκόμη
καὶ «νὶ φεούκ» γιὰ τρατάρισμα. «Ολα μαζὶ χίλιες ἑκατὸν είκοσι-
πέντε δραμές. Δὲν πῆγα ὅμως νὰ τὰ βίξω στὴν ταβέρνα.

—Νὰ μάννα, τῆς λέω· σου φερα τὰ πλάτικα*. Μεθαύριο
μισσεύω μὲ τοὺς σφουγγαράδες.

—Φεύγεις μὲ τοὺς σφουγγαράδες! λέει ἐκείνη. Δὲν πᾶς καλύ-
τερα νὰ πέσης στὸ Μαντράκι! Γλήγορα θὰ δώκης πίσω τὰ λεφτά.
Εὔκη καὶ κατάρα μοῦ ἀφηκε δ συχωρεμένος δ πατέρας σου, σφουγ-
γαρᾶς νὰ μὴ γένη κανεὶς ἀπ’ τὴν γενιά του.

—Εὔκη καὶ κατάρα!

—Ναι· τρέξε γλήγορα νὰ δώκης πίσω τὰ πλάτικα.

—Μωρὲ μάννα· δὲ δλέπεις ποὺ δὲ δρίσκω δουλειά; Πῶς
θὰ ζήσουμε δλον τὸν καιρό; τί θὰ φάμε;

—Τίποτα νά μή φάμε· τίποτα! Νά φοφήσωμε στή ψάθα! Ό πατέρας σου τὸ εἶπε ῥήτα: Κάλλιο ζητιάνος, παρὰ σφουγγαρᾶς!

Τὴν ἀκουσα τὴ μάνγνα μου· ἔδωκε πίσω τὴν προκαταβολήν. "Οχι τάχα πώς γῆμουν καὶ τόσο ὑπάκουος. Ἀλλὰ ἡ ἀντιπάθεια ποὺ ἔτρεψα στὴν τέχνη ἔπνυγης μέσα μου μὲ τὸν πρῶτο λόγο τῆς γριάς. Δὲ μποροῦσα δύμας καὶ νά ξηγήσω, τί γῆταν ἐκεῖνο ποὺ ἔδεινε τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου τόσο σφιχτά μὲ τὸ αἰσθημά μου. Τί διάβολο! κληρονομιά τὸ εἰχαμε πάππου πρὸς πάππου! Ἐγνώριζα πώς δ πάππος μου γῆταν ὁ καλύτερος βουτηγχτής τοῦ καιροῦ του καὶ συχνά παράδγαινε μὲ τοὺς Καλυμνιῶτες. Κι' δ πατέρας μου γῆζερα πώς ἔκανε τὴν ἴδια τέχνη, ώς τὴ χρονιὰ ποὺ χάθηκε δ ἀδερφός του.

—Δὲ μοῦ λέει, μάνγνα, τῆς λέω τὸ θράδυ ποὺ γύρισα στὸ σπίτι, θυμωμένος ἀπὸ τὴ πειράγματα τῶν συντρόφων μου. Γιατί ὁ πατέρας μου ἀφησε τέτοια εὐκή στὰ παιδιά του;

—Νά σοῦ εἰπῶ, ἀπάντησε ἡ γριά πρόθυμη· νά σοῦ εἰπῶ ἀμέσως καὶ τήραξε γὰ τὸ φυλαξῆς καλὰ στὸ νοῦ σου. Ἐγώ δὲ θά εἰμι: πάντα δίπλα σου νά σὲ μποδίζω. Μὰ τὴ χειρότερη δυστυχία νά βρήσεις, σφουγγαρᾶς νά μή γένης.

«Ἐσύ δὲν τοὺς πρόφτασες τοὺς "Ραφαλιάδεις, τῆς" Ὅδρας δυὸ στοιχεία καὶ δυὸ λαχτάρες τῆς θάλασσας. Καὶ δύμας δ μικράτερος, δ Πέτρος "Ραφαλιάς, γῆταν πατέρας σου" κι' δ μεγαλύτερος, δ Νικολός, γῆταν ἀρρεβωνιαστικός μου. Θά εἰπήσεις, πῶς γίνεται; Νά ποὺ ἔγινε. Οἱ δυὸ μαζὶ μεγαλόκορμοι, χειροδύναμοι, ἀτρομοι, λέγονταν οἱ καλύτεροι βουτηγχτάδεις τοῦ νησιοῦ μας. Κάθε ἔμπορος διπλῆ—τριπλῆ τοὺς ἔδινε τὴν προκαταβολήν, γιὰ νά τοὺς πάρῃ στὴ δούλεψή του. Αὗτοι δύμας εἰχαν τὸν Καλέμη καὶ δὲν τὸν ἀλλάζαν ποτέ. Μὰ κείνη τὴ χρονιὰ ἡ ἀμαρτία τὸ ἔφερε νά χωρίσουν. Ό πατέρας σου μπήκε σὲ μιὰ αἰγινήτικη μηχανή. Ό ἀρρεβωνιαστικός μου ἔμεινε μὲ τὸν Καλέμη. Μόλις πήρε τὴν προκαταβολήν, ἔτρεξε κοντά μου.

—Πάρτα, Χρυσούλα, μοῦ λέει, καὶ φύλαξέ τα κόμπο. "Αν γυρίσω πίσω, νά κάνωμε τὸ γάμο καὶ ν' ἀνοίξωμε τὸ σπίτι. "Αν μὲ κρατήσῃ ἄντρα τῆς ἡ Μπαρμπαριά, κάμε τα προικιά νά τὰ χαρῆς μὲ ἄλλον τυχερώτερο.

Εἶδες τί γίνεται, ὅταν μισσεύουν τὰ σφουγγαράδικα! "Ετσι

καὶ καλύτερα γινότανε στὸν καιρό μας. "Ολο τὸ νησί ἔτρεχε στὸ ἀκρωτήρι νὰ τοὺς κατκυρώῃ. Τρομπόνια, καμπάνες, βιολιά, τραγούδια πλάνταζαν τὸν ἀέρα. Γλέντι μαζί καὶ σύγκρου. "Άλλος κανένας χωρισμὸς δὲν ἀναγκάζει τόσο τὴν καρδιὰν νὰ δείχνεται χαράμενη, ἐκεὶ ποὺ λειώνει ἀπὸ τὸ φαρμάκι της. Ποῦ νὰ κλέψῃς!

"Ἐφτασαν τέλος στὴ Βεγγάζη. "Ἐφτασαν δυό, ἔφτασαν πέντε, δέκα-εἴκοσι: τὰ ντεπόζιτα*. "Ἐφτασαν κι' ἔρριξαν κάτω σὸν παιδιά τους τὶς μηχανές, δυὸς καὶ τέσσερες τὸ καθένα. Ἡ ἔρμη θάλασσα τῆς Ἀφρικῆς βούλει πάλι ἀπὸ γέλια καὶ τραγούδια οἱ κόρφοι τῆς ἀνοιχτηκαν ν' ἀγκαλιάσουν πάλι: τὴ λεθεντιὰ τῆς "Γέρας, τῆς Αἰγινας, τοῦ Πόρου καὶ τῆς Κάλυμνος. Πᾶσαν ἡμέρα μὲ τὴν καντκανή, τὰ πανάκια φύτρωναν στὴ γκλανή ἀπλωσιὰ τριάντα μίλια, σκράντα, πέρα στὸ πέλαγος, κι' ἀρχίζει τὸ κινδυνεμένο ἔργο. "Ενας ἀνέβαινε, ἀλλος κατέδαινε. Κατέβαινε φτωχὸς κι' ἀνέβαινε πλούσιος.

"Ο πατέρας σου ὅμως ήταν ὁ ἀτυχώτερος ἐκείνη τὴ χρονιά. Μόλις ἔφτανε κάτω, ἔφευγε τὸ σφουγγάρι ἀπὸ τὰ μάτια του. Καθότανε ὥρα, ἔφερε γύρα παντοῦ, φαχούλευε καὶ τὰ θαλάμια* ἀκόμη, ὡς που τὸν ἀνέβαζαν μὲ τὴ βία. Μὲ δληγ του ὅμως τὴν ἐπιφορή, δὲν κατώρθωνε νὰ βίξῃ στὸ δίχτυ παρὰ καμμιὰ κιμούχα*, κανένα σφρόγγο. Ποῦ καὶ ποὺ ν' ἀνεβάσῃ καὶ κανένα μελάται*. Ηείσμωνε τότε ὁ μηχανικὸς κι' ἀρχίζει τὸ βρισολούσι:

— "Αμ καὶ στὸν Περαία νὰ βούταγες, καημένε, κάτι περισσότερο θᾶδηγαζες." Η μὴν εἶδες τὸ φέρι καὶ βιάστηκες ν' ἀνεβάζεις; Μωρέ, τὸ παλικάρι τῆς φακῆς!

"Ο 'Ραφαλίδης φουρκίζοτανε" μὰ καὶ τί νὰ κάμη; Οἱ μηχανικοὶ δλοι τους εἶναι μιὰ πάστα. "Οταν θέλουν νὰ τσουρμάρουν*, τάζουν λαχούς μὲ πετραχήλια· γλυκομιλοῦν, δίγουν παράδεις, κεράσματα, δσο νὰ τοὺς ξεγελάσουν. Μιὰ καὶ τοὺς ἔβαλαν στὸ καΐκι, ἀλλάζουν πρόσωπο καὶ κουδέντα. Είναι ἀφέντες κι' εἰσαι: δοῦλός τους. 'Ο Πέτρος Πίπιζας ὅμως, ὁ μηχανικὸς τοῦ πατέρα σου, εἶχε καὶ δικιο περισσότερο. Δυό του βουτηγτάδες πάθανε. Τρεῖς λαμνοκῶποι* ήταν ἔχρηστοι ἀπὸ τὶς πληγὴς τῶν Ἀράπηγδων. Ἡ τύχη, λὲς γιὰ ίσοζύγισμα, ἔφερε ἔτσι τὰ πράματα, ὥστε τὴν ἐποχὴ ποὺ κατεβαίνουν οἱ ναυτές μας, νὰ κατεβάνουν καὶ οἱ Ἀραπάδες ἀπὸ τὰ χειμαδιά τους. "Η θάλασσα γεμίζει ἀρμενα· γεμίζει καὶ ἡ στεριὰ κουδούνια, γκλίτσες, πρόσθιτα καὶ καλύθεις. Ναῦτες ήλιοκαμένοι ἔδω· τσοπαναρέοι ἐκεὶ χαλκοπρόσωποι. 'Ο ἀρχιτσέλιγγας ἀσπρο-

φλόκατος, ἀρματοζωσμένος, μὲ τὸ καρισφίλι στὸν ὅμο καὶ τὸ τσιμπούκι στὸ χέρι, κάθεται σταυροπόδι στὸν ἄμμο καὶ δὲν ἀφήνει νὰ γεμίσῃ νεροδάρελο· θὰ πληρωθῇ πρῶτα.

— Μπισμάτ ! . . . μπισμάτ ! . . . φωνάζει ἀγριόθυμος, ζητῶντας, μὲ λιμασμένα μάτια, ψωμὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες μας.

Πόσα καὶ πόσα δὲ γίνονται γιὰ τὸ νερὸ ἔκει κάτω ! Πολλὲς φορές, ἀκοῦς ! ἀγούγει πόλειμος κι³ ἔρχονται μὲ τὶς βάρκες νὰ πάρουν τὴν πηγὴ καὶ τρέχουν οἱ ἀσπροφλόκατοι, παῖζοντας τὰ γιαταγάνια καὶ χτυπῶντας τὰ σκουρούτούφενα, νὰ τοὺς φίξουν πάλι στὴ θάλασσα. "Οχι μιά, ὅχι δυό, μὰ δέκα, εἴκοσι φορὲς τὸ χρόνο, τὸ νερὸ στολιζεται μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδῶν μας καὶ ή πύρινη ἀμμουδιὰ δαγκώνεται ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν Ἀραπάδων, καὶ τὸ ἀκρογιάλι ἀναστατώνεται ἀπὸ πατήματα, καὶ ἀρματα σπασμένα καὶ κορμιά, σὰν νὰ πάλαιψαν δράκοι. "Ετοι ἔγινε καὶ φέτος, καὶ πολλοὶ καπέταγοι ἔκλαιγαν τοὺς ναῦτες τους. Τοὺς ναῦτες ὅχι. Μήπως ἔκεινοι τοὺς γέννησαν; Τὰ χαμένα χρήματά τους ἔκλαιγαν. Καὶ τὰ περισσότερα εἶχε χαμένα δ Πέτρος Πίπιζας. Κάπου δεκαπέντε χιλιάδες δραχμές. "Αφησε τὴ ζημιά· δὲν εἶχε κι³ ἀνθρώπους νὰ κάμη τὴ δουλειά του. Δός του λοιπὸν βουτιά στὴ βουτιά, ἀτμὸς η μηχανή ! Κι³ ἔτσι δημος δὲν ἔμενε εὐχαριστημένος· ὅλο γρίνια καὶ φωνές :

— Ο διάβολος νὰ σὲ πάρῃ ! . . . Ακαμάτη ! Κοπρόσκυλο ! Ἀμμή ! . . . τὰ κατοστάρικα ἥξερες νὰ τὰ πετᾶς σὰν παλιόπαγα στοὺς βιολιτζῆδες !

"Ο πατέρας σου ἔσκυθε τὸ κεφάλι καὶ δὲν ἔθγαζε μιλιά. "Ηρθε καὶ γάτιασε^{*} ἀπὸ τὸ κακό του. Πρώτη φορὰ δ Ραφαλιάς ἀκούει στ' ὄνομά του τέτοια γλῶσσα.

— Τοῦ ἔχεις, μωρὲ ἀδερφέ, κι³ ἔγινες ἔτσι ; τὸν ρωτᾷ μὰ Κυριακὴ ποὺ σμίξανε, δ δικός μου. Μπᾶς κι³ ἔμαθες κακὸ χαμπέρι ἀπὸ τὸ σπίτι ; Μήν πέθανε η μάννα μας ; μήν ἀρρώστησε η Χρυσούλα ;

— Τί νὰ σου εἰπῶ, τοῦ ἀπάντησε κείγος· δὲ μπορεῖς νὰ φαντασθῆς τὸ κακό μου. Διάργυρος γίνεται τὸ σφουγγάρι μπροστά μου ! "Ασε τὰ λόγια τοῦ μηχανικοῦ, ἀσε καὶ τὴ ζημιά. Μὰ τόχω γιὰ προσδολή. "Ακοῦς δ Γρίτης, ψεινὸ παιδί καὶ νὰ βγαίνῃ μὲ τὸ δίκτυ γεμάτο. Καὶ τί ; ὅλο μελάτι ! Καὶ γὼ ποὺ γέρασα στὴν τέχνη,

νὰ μὴ μπορῶ νὰ πιάσω ἐκατὸ δράμια! Μὰ τὸ σταυρό· θὰ κατε-
θῶ καμμιὰ ώρα καὶ κεῖ θὰ μείνω ἀπὸ τὸ κακό μου!

—Σύπαι, καχημένε· τοῦ εἰπε δὲ ἀφτουρος* γελῶντας. "Ἐτσι
εἶναι τὸ σφουγγάρι· θέλει τύχη.

—Μὰ τὶ τύχη καὶ ξετύχη! Βλέπεις πολλὲς φορὲς γυρίζω ἀ-
πάνου-κάτου καὶ δὲ βρίσκω τίποτε. Καὶ ἀξαφνα ἐκεῖ ποὺ ξε-
χωρίζω κανένα καὶ ρίχνομαι νὰ τὸ ἀδράξω, χάπ! κι² ἄλλος μοῦ
τὸ ἀρπάζει.

—Τὸ ἀρπάζει ἄλλος;

—Ναι· ωστε νὰ σκύψω, ἄλλος φανερώνεται καὶ τὸ παίρνει
ἀπὸ τὰ χέρια μου.

—Καὶ τὸν ἀφήνεις;

—Τὸν ἀφήνω! Μὰ τὶ νὰ κάμω;

—"Ωχ, ἀδερφέ! δὲ μοῦ λές ἔτσι, παρὰ κάθεσαι καὶ κλαῖς τὴν
τύχη σου;... Τί σου φται² ἡ τύχη, σὰν δὲν εἰσαι ἀξιος νὰ ζήσῃς;

—Μὰ τὶ, καβγάς νὰ πιάσω;

—Καδραγά δέδαια! Νάρθη² ἄλλος νὰ πάρη τὸ δικό μου τὸ ἥβρε-
μα καὶ δὲ θὰ πιάσω καβγά! Μωρὲ θὰ χυθῶ ἀπάνω του σὰν τὸ
ψάρι. Τάχα γιατί κινδυνεύων ἐκεῖ κάτω· γιὰ γλέντι;

—Μὰ πῶς θὰ μαλώσης· ἐπιμένει δὲ πατέρας σου· ἡ θάλασ-
σα είναι γιὰ δλους.

—Δὲν ξέρω γιὰ δλους γιὰ δόλους. Είμαι γὼ ἑδῶ· εἶναι δικό μου
τὸ λειτάδι. "Αμα φύγω, δὲς ἔρθη² ἄλλος νὰ κάμη δὲ τι θέλει.

—Μὰ πῶς;

—Πάψε πιά! τὸν ἔκοψε δὲ Νικολός· δὲν ἔχεις δίκιο· δὲ σου φται²
ἡ τύχη, μόνος σου φταῖς... Θὰ πάρης στὸ λαιμό σου τὸν κακομοί-
ρη τὸν Πίπιζα!...

"Ερψυγε ξαναμμένος δὲ πατέρας σου ἀπὸ κοντά του. Καὶ ὅλη νύ-
χτα δὲ μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Δὲν ἔθλεπε τὴν ώρα νὰ βάλῃ σὲ
πράξη τὶς συμβουλὲς τοῦ ἀδερφοῦ. Στὸν ὅπιο του εἶδε πῶς ήταν
κάτω στὸ βυθὸ καὶ πάλαι² βε καὶ κονταριοχτυπιόταν γιὰ ἔνα φίχαλο
σφουγγαριοῦ. Τὸ ἀδραχνε τέλος στὸ χέρια του, ἔβγαινε ἀπάνω
γελαστὸς καὶ τὸ ἔδινε στὸν καπετάνιο, ἐλπίζοντας ν^ο ἀκούσῃ τὸ
γλυκὸ λόγο του. Μὰ κείνος δὲν ἔθγαζε ἀπὸ τὰ χείλη του παρὰ χο-
λὴ τὸ βρισίδι.

Κι² δὲ πατέρας σου ἀπελπισμένος ρίχνοταν πᾶλι καὶ ἀρχιζε
νέο ψαχούλεμα, ἔθλεπε πάλι αἴματα καὶ ξεσκλίδια* γύρω του.

'Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. 'Αναγνώσματα Δ' γυμν. ἔκδ. β' 1932. 6

*

Τέλος ἔφεξε ή αὐγή καὶ τὰ πρύμισε ή μηχανὴ τοῦ Πίπιζα.
Ο Γρίτης εἶδε μιὰ θέση γεμάτη ἀπὸ μελάτη καθαρὸ μελάτη λειθάδη
ἀτρύγγητο. Τὸ εἶπε κρυφὰ τοῦ μηχανικοῦ καὶ κεῖνος διέταξε νὰ τραυ-
γῆσουν ἀνοιχτά, γιὰ νὰ πλανέψουν τὶς ἄλλες μηχανές. Ἀνοίχτη-
καν κάπου εἴκοσι μίλια. Οἱ ἄλλοι ἀρχισαν νὰ ὑποψίζωνται. «Κά-
τι σχοινὶ θὰ μᾶς πλέξῃ τὸ αἰγινήτικο κουρούπι!», ἔλεγαν. «Ως τόσο
ἔρριξαν τοὺς δουτηχτάδες καὶ ἀρχισε τὸ φάρεμα. Παρατιμοιά τό-
τε δὲ μηχανικὸς καὶ δρέθηκε πάλι τὸ καΐκι στὰ νερά του.

— Ελα, Ραφαλιά, ἔτοιμάσου· λέει δὲ καπετάνιος. Σὲ φέρνω
σὲ βλιστίδη! Αγ δὲ έγάλης καὶ τώρα τὸ δίχτυ γεμάτο, καλὰ θά
κάμης νὰ ταχθῆς καλόγερος. Μὴ γτροπιάζης ἀδικα τὸ σηνομά σου.

Ἐκείνη τὴν ὥρα πέρασε δίπλα καὶ ή μηχανὴ τοῦ Καλέμη
μὲ τὸ δικό μου. Καὶ κεῖνος καθόταν στὴν κουπαστὴ λαστιχούτυ-
μένος καὶ σφούγγιζε μὲ τὸ μαντήλι τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ φορέ-
σῃ τὴν περικεφαλαία.

— Τὸν νοῦ σου, Πέτρο! φώναξε γελῶντας, καθὼς εἶδε τὸν
πατέρα σου. Ασε τὴν τύχη νὰ κάνῃ ρόκα της καὶ θυμοῦ τὰ λό-
για μου. Σφυρὶ στὸ ἀμρόνι! σφυρὶ στὸ ἀμρόνι! . . .

Ἐκείνος δὲν εἶπε τίποτα. Δὲν ηθελε πιὰ συμβουλές. Τὸ πῆ-
ρε ἀπόφαση: δὲ θὰ καταντήσῃ ἀνάμπταιγμα στοὺς σφουγγαράδες!

Ως τόσο τὸν ἔντυναν οἱ ἄλλοι σὰ γαμπρό. Σὰ γαμπρὸ καὶ μα-
ζὶ σὰ λείψχνο. Ζωντανὸς ἔμπαινε μὲ ποιός ξέρει ἀν θάδγανε
ζωντανός; Ο δουτηχτής παιζει πασέτα τὴν ζωή του. Τὸ γνωρί-
ζουν θλοι: τὸ καλογγωρίζει πρωτος αὐτός. Γιὰ τοῦτο μεταλαβαί-
νουν πρὶν φύγουν ἀπὸ τὸ νησί· γιὰ τοῦτο οἱ καπετάγοι παίρνουν
σάδηνα, κεριὰ καὶ λιθάνια μαζὶ μὲ τὴ γαλέτα καὶ τὸ ἄλλα χρεια-
ζούμενα. Τέλος τὸν ἔντυναν τὸ λάστιχο*, τοῦ φόρεσαν τὴν ἀτσαλέ-
νια περικεφαλαία, τοῦ ἔζωσαν τὴν ζώνη μὲ τὰ γατζούδια*, κρέμα-
σαν τὰ μολύθια στὴν τραχηλιά λαστιχένια δραχιόλια* στὰ χέρια,
παπούτσια μολυσθοπάτωτα στὰ πόδια. Μόλις κατώρθωνε νὰ κινηθῇ
ἀπὸ τὸ δάρος. Πάτησε τέλος στὴ σκάλα, κλείσανε καλὰ τὸ φεγγίτη*
κι; δὲ Πέτρος Ραφαλιάς ἀγνώριστος, ἀσούσουμος*, ἀπλωσε ἀπάνω
στὰ νερά σὴν νέα πλωνες στὰ βουμάκια. Αμέσως φοῦσκες πρασι-
νόγλαυκες πήδησαν μία κατόπιν τῆς ἄλλης, λέεις καὶ νεράιδα κά-
τω ἔπικιες κρυσταλλένια πεντάδολα*. Τέλος δεντρὶ φήλωσε σὰν κυ-
παρίσσια λυγερός, συμμαχωτό, μὲ συντεφένιες χάνδρες κινούμε-

νες ἀπὸ τὴν βίζα ώς τὴν κορφήν. Ὁ πατέρας σου στάθηκε στὸν πάτο σὰν νὰ μπῆκε σπίτι του. Γύρισε τὰ μάτια τοῦ ερθόδεξα κι² ἀναγάλλικασε*. Ὁ γεωργὸς ἔται δὲ χαίρεται ποὺ βλέπει πολύκαρπο τὸ χωράφι του. Τώρα, συλλογίεται, θὰ φαρέψω γιὰ καλά. "Οχι τὸ δίχτυ μου, μᾶς κι² ἀπόχη θὰ γεμίσω! Κι² ἀρχίζει τὸ θέρισμα.

*Απάνω, μαῦρο σύγνεφο τοῦ καϊκιοῦ ή καρίνα. Ὁλόγυρα τὸ νερὸ πηγητό, σταχτοπράσινο σὰν θαμπό κρύσταλλο, τὸν φηλαφοῦσε ἀπὸ παντοῦ, τὸν ἔδενε σὲ μεταξένια βρόχια, καὶ σύγκαιρα τοῦ ἔδειγνε χιλιόμορφο κόσμο. *Αναγέλεις* τὰ φύρια χρυσόφτερα, ἀσημωμένα, διάδαιναν δλόγυρά του μὲ φουσκωμένα τὰ λαιμά, τὰ σπάρχηνα κατακόκκινα, ψιλὸ μαργαριτάρι τὰ δόντια στὶς δυυγκτές σαγονίτσες τους, τιμόνι τὴν φαλιδωτὴν οὐρά τους. Πολλὰ ἔπειταν ἀπάνω του, τυφλὰ προσόχτιζαν σὰν ἀκυθέρηγητα ἔύλα στὴν περικεφαλαία του· ἀλλα διάδαιναν σαγίττες ἀργυρὲς ἀπὸ τὰ σκέλια του.

Κάτω φυκοστρωμένος ὁ βυθός, ἀνοιγε πλατὺς καὶ μαλακὸς σὰ βελοῦδο. *Εδῶ ἀκαλήφεις* βαθυγάλακες ἔδγαιναν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά· ἀλλεις ἀνοιχτές σὰν κοῦπες καὶ σὰν ἀρχαῖα κύπελλα· μερικὲς σὰν κρίνα μεγάλα· κι² ἄλλεις ἔφευγαν φηλά, κρεμῶνταις κάτω μυριόχρωμο κομπολόγι· τὰ φευτοπόδαρά τους. Παρέκει τερηγδόνες* ντυμένες στὸ κασταγὸ χνούδι τους, ἀνάδευαν ἀνυπόμονες νὰ κολλήσουν στὸ πλεούμενο. *Ἀλλοιος τῆς Ἀφροδίτης δ κεστός* μακρύς, κλωθογύριστος, δλομέταξος, ἀπλωνε τὶς κορδέλλεις του, σὰν νὰ ζητοῦσε κάτω ἐκεὶ τὸ πανόμορφο κορμὶ τῆς θεᾶς. Καὶ παντοῦ περίγυρα ἔανθοπράσινα μαρούλια, τρανὰ χρυσόμηλα, χαμόκλαδα τριχοφορτωμένα, μούσκλια σγουρά, φυτὰ χιλιόπλουμα* κι² αἰσθητικὰ ἔκαναν κῆπο ὁνειροφάνταστο. Καὶ κόσμος μυστικός, διστροχοφόρος καὶ λεπιδοντυμένος καὶ ἀγκαθόφραχτος γύριζε ἀπάνω - κάτω, μέγχας καὶ ἀρειμάνιος σὰν Γολιάθ, καὶ ἀλλοιος ταπεινός, φοδιτσάρης, τροφὴ ὁ ἔνας τ' ἀλλουνοῦ. Κάπου ἀνοιγε σὰν ἀντέννες τὰ πόδια του κι² ἔτρεχε νὰ συλλάβῃ τὴν σουπιὰ δ ἀστακός, πνιγμένος στὸ μελάνι της. Κάπου μιὰ καθουρομάννα ἔπαιζε λόγχες τὰ πόδια της, ἀνασκελωμένη γιὰ νὰ προφυλάξῃ τ' ἀδγά της. Καὶ πέρα - δῶθε βράχοι καὶ ἀδυσσοι, λαγκαδιές καὶ ὅρη μὲ κάλη μύρια, μὲ θησαυροὺς ἀνέγγιχτους, μὲ κατοίκους καὶ πετρώματα ἄγνωστα. *Ἀλλὰ γιὰ κεῖνα δὲ φρόντιζε δ πατέρας σου. *Ο σπόγγος

ηταν έμπρος του κι² ἔρριχνε ἀδιάκοπα στὸ δίχυ του. Τώρα σὲ τὶ θὰ παραπονεθῇ δ Πίπιζας;

"Αξαφνα σηκώνει γύρω τὰ μάτια του καὶ βλέπει μακριά του ἔνα βράχο ψηλό, μὲ δύο δεντράκια μονόκλαδα στὴν κορφή. Φάνταζε μέσα στὸ νερὸ σὰν δράκος μὲ ἀνοιχτὰ χέρια. Καὶ κοντά στὴ δίζα του, ἀπάνω στὴν ἔνθη ἀμμουδιά εἶδε μιὰ τούφα μελάτη διαλεχτό. Μαύριζε σὰν κατακαίνουργος κατηφές. Δὲ χάνει καιρὸ καὶ τρέχει νὰ τὸ ἀδράξῃ. Δὲν ηθελε παρὰ δυὸ δρασκελιές ἀκόμη. Τότε ἀπὸ τὴν κόχη του βράχου πρόβαλε ἄλλος βουτηχτής. "Ετρεχε καὶ κείνος ἵσα στὸ μελάτη. Δρασκελιά δ ἔνας, δρασκελιά δ ἄλλος, σμίξανε. 'Ο πατέρας σου πρόφτασε κι² ἔδωλε τὸ πόδι ἀπάνω του.

— Τί θὲς ἐδῶ; φωτάει τὸν ἄλλο μὲ γοήματα· εἰναι δικό μου· ἐγὼ τὸ πρωτόειδα.

— Μπᾶ κάνει δ ἄλλος· εἰναι δικό μου· τὸ φύλαγα ἀπὸ προχτές. Κάμε πέρα.

— Δὲ μὲ κουνῆς ἀποδῶ οὕτε μὲ φουρνέλο. Τραύνα δρόμο σου.

°Εκεῖνος ἡθέλησε νὰ τὸν σπρώξῃ. °Ο πατέρας σου ἀναψε· τὰ λόγια τοῦ Νικολοῦ, διαβόλοι, τοῦ σήκωσαν τὰ μυαλά.

— Δὲν τὸ παύρνεις, λέει, ποὺ νὰ χαλάσῃ δ κόσμος. °Η θ' ἀνεδῶ μὲ τὸ μελάτη, ἥ ἀφήνω τὰ κόκκαλά μου!.

Καθὼς ἔκαμε νὰ σπρώξῃ δεύτερη δ βουτηχτής, σηκώνει γροθιὰ δ πατέρας σου καὶ τοῦ δίνει στὸ στομάχι. °Εκεῖνος πέφτει στὰ γόνατα σφίγγοντας τὴν κοιλιά του. °Αξαφνα πηδᾷ στὰ νύχια, σηκώνει τὸ καμάκι καὶ χύνεται ξιφίδιος ἀπάνω του.

— °Η μ² ἀφήνεις τὸ μελάτη ἥ σου ἐφαγα τὴν καρδιά!

— °Α! ὅχι! ἐδῶ σφαξόμαστε.

Καὶ τραύξει δ Ρεχριλίξ τὸ λάζο* ἀπὸ τὴν ζώνη του. Τσιμπάει σύγκαιρα τὸ σχοινὶ δυὸ φορές, ζητῶντας ἀέρα.

°Απάνω ἥ θάλασσα ἀρχισε νὰ σιγοτρέμη καὶ νὰ κυματίζῃ σκοτεινογάλαζη, κάπου μὲ ἀφροὺς πλατεῖς, κάπου μὲ ἥχοὺς παράξενους. Σεῖσμα καὶ τάραχο ἔδγαζε τὸ μεγαθήριο, λέει κι² ηθελε νὰ κρύψῃ τὸ πικρὸ δράμα ποὺ ἀρχίζε στὸν κόρφους του. Τὸ σκαφίδι μὲ τὴν ἀντέννα δρόγυρη στὸ κατάρτι, σάλευε ζερβόδεξα καὶ κοντυλόγραφε ξόρκια ψηλά. Καὶ ὅλο τὸ τσούρμα, δ κολακούζέρης μὲ τὸ σχοινάκι του βουτηχτή στὰ δάχτυλα, δ μαρκουτσέρης στὸ μικρούτσι*, οἱ δροῦχοις ἀπὸ δυὸ στὴ μηχανή, οἱ λαμπνοκῶποι στὰ

κουπιά γυμνοτράχηλοις δυὸς ἄλλοις βουτηχτάδες ξαπλωμένοι κατα-
ηλιακοῦ μὲ χαλκοπράσινη ὄψη καὶ μάτια βουρκωμένα, ἀκολου-
θοῦσαν τοῦ ξύλου* τὸ κύλημα. Στὴν πλώρη καθισμένος δι μηχαν-
ικὸς μὲ τὸ τσιμπούκι ἀναμμένο, κουβέντιαζε μὲ τὸν Καλέμη, σὰν νὰ
γῆται στὸ τραπέζι ταβέρνας.

Οἱ Αἰγαίηταις πῆγε μακριὰ κι² ἔρριξε τὸ βουτηχτή του· μὰ
δὲν εὕρισκε τίποτα καὶ τραυῶντας ἔσυρε τὸ καῖκι δίπλα στὸ καῖκι
τοῦ Πίπιζα. Καὶ ἄλλα πεντέξην ψάρευαν δλόγυρα καὶ κουβέντια-
ζαν ἀπὸ μηχανή σὲ μηχανή, μετροῦσαν οἱ καπετάνοι τὶς ζημιές
τους, λογάριαζαν τοὺς μῆνες, ἔλεγαν γιὰ τὴ σοδειὰ τῆς χρονιάς,
γιὰ τὴν τιμὴν ποὺ θὰ πουληθῇ στὴν Ἀγγλία καὶ στὴν Ἀμερική.

—Τὶ τὰ θές; μ² ἔφαγαν τὰ πλάτικα* φέτος· εἶπε στενάζον-
ταις δι Πίπιζας. Κοντεύει νὰ μᾶς πάρῃ δι Σεπτέμβρης καὶ δὲν
ἔχω οὔτε χίλιες δικάδες στὸ ντεπόζιτο.

—Μὰ καὶ γὼ ἔχω κάτι χαραμῆδες!* εἶπε δι Καλέμης· ἀλ-
λη χρονιὰ δέ μοστυχαν τέτοιοι. Φοβοῦνται ἀπὸ τὸν ἥσκιο τευς.
Δέκα—δώδεκα δργιές, δὲ βουτοῦν παρακάτω.

—Στὶς τριάντα βρίσκεται· εἶπε δι μαρκουτσέρης κείνη τὴν στι-
γμή, βλέποντας καλὰ τὸ μανόμετρο.

Ἐκεῖνος ἔκαμε πώς δὲν ἀκουσει καὶ ξακολούθησε μὲ τὸν Αἰ-
γαίητη. Εἰπαν γιὰ τὸ κόντρα-ντεπόζιτο ποὺ μένει ἀραγμένο στὴ Βεγ-
γάζη· γιὰ τὸ ξελιμπάρισμα* τοῦ σπόργου καὶ γιὰ τὸ σκυλόψαρο
ποὺ φάνηκε. “Οἱ ίλιοι κόκκινοις καὶ γοργογύριστος σκάλωνε στὰ
μεσούρανα, χύνοντας λάδρα δλούθε. Μακριά, γραμμὴ κατάσπρη
σὰν κιμωλίας χάραμα, πρόδαινε γὴ ἀμμουδιὰ τῆς Ἀφρικῆς κι²
ἄκομη μακρύτερα, τὸ Χαφίνι* ἔδειχνε τὴν πυρωμένη χήτη του,
σὰ θεριὸ ἀναμαλλιασμένο. Ἀπέραντο χώνευε* στὰ διάφανα οὐρανο-
θέμελα τὸ πέλαγο μὲ κάποιο τρέμουλο, λές κι² ἀνάσαινε δύσκολα.
Ποὺ καὶ πού, σὰν φελλοὶ παραγάδιοι, μαρύτζαν τὰ σφουγγαρά-
δικα δυὸς καὶ τρία μαζί, ἄλλα μοναχικά, καὶ ἰδρωναν τὰ δύστυχα
καρμιά, νιᾶτα γέραζαν, κινδύνευαν ζωές γιὰ τὸ ἀκαρπὸ χάρισμα
τῆς θάλασσας. Καὶ κοντά στοῦ Πίπιζα τὸ καῖκι ἔνας μὲ τὸν ἄλλο οἱ
δουλευτές, γνώριμοι καὶ φίλοι, δούλευαν μεστά, καὶ σύγκαιρα φρόν-
τιζαν νὰ μάθουν τὰ νέα τῆς πατρίδας καὶ πειράζονταν πολλὲς
φορὲς συναμμεταξύ τους. Τοῦ ἐνδὲς ἔλεγαν πώς πατρεύτηκε γὴ ἀρρε-
θωνιαστική του· ἄλλου πώς τὸν ἀγαποῦσε τὸ Μαριωρή, ἀσχημο-
μούρα κι² ἀλαφρόμυσαλη στριγγλόγρια· τρίτου πώς τὸν ἀποπαί-

διςε δ πατέρας του. "Ολων ή ποσοσοχή ήταν στά πειράγματα.

— "Ε μωρέ! φωνάζει στήν ώρα δ Πίπιζας στὸ μαρκουτσέρη του· τσιμπάει δ βουτηχτής. Τὸ νοῦ σου!

"Ο μαρκουτσέρης ἔχυσε ἀμέσως ἀνεμο μέσα στὴν περικεφαλία τοῦ πατέρα σου. Ἐκεῖνος τότε ἀνάσσανε βαθιά, πῆρε δύναμη, καὶ βαστῶντας ψηλὰ τὸ λάζο, ρίχτηκε γὰξ ἔστοπιση τὸν ἄλλο. Μὰ δ ἄλλος τὸν περίμενε ἄφοβα· τρίχα δὲ σάλευε ἀπὸ τὴν θέση του. Καὶ καθὼς τὸν εἶδε γὰξ πλησιάσης ἀρκετὰ μιὰ ἔδωκε μὲ τὸ κεφάλι του στὴ βαλδίδα καὶ σφεντόγυισε σίφουνα νεροῦ στὸ φεγγίτη ἀπάνω. "Ο 'Ραφαλίδης τὸ ἔχασε. Τὸ κλωθογύριστο κῦμα κάθισε ἀπάνω του σύγνεφο καὶ τὸν ἔκλεισε στὰ σκοτεινά. Οὕτε δουτηχτὴ ἔθλεπε πιὰ οὔτε τίποτα. «Πάει, σκέψητηκε, τώρα θὰ μὲ φάγη!» Ἄλλα γιὰ γὰξ μὴ χαθῇ ἀδικα, χαμήλωσε γοργά κι⁹ ἔδωσε μὲ τὸ λάζο του μπηγτὴ στὰ τυφλά. Στὰ τυφλά, μὰ δὲν ἔσφαλε. Ἐνα πορτοκάλι· κατακόκκινο φάγηκε στὸ ἔχανθοπράσινο νερό. "Ο βουτηχτής ἔσφιξε τὸ πλευρό του, ἔκλεισε τὴν βαλδίδα κι⁹ δ ἀέρας τὸν σήκωσε μπαλόνι ἀπάνω.

— "Αἱ στὸ διάδολο! εἶπε δ πατέρας σου· ἔλα τώρα γὰξ μου πάργις τὸ μελάτι.

"Εσκυψε σύνταχχα κι⁹ ἀρχισε γὰξ ἔερριζώνη τὸ σφουγγάρι. Δὲν ήταν καὶ μικρὸ πρᾶμα. "Ολο τὸ γάλα^{*} του γὰξ ἔστυνες, γὰξ ἔβγαζες δλη του τὴν πέτσα^{*}, πάλι θὰ ζύγιζε τὶς δυδ δκάδες. Δὲν πρόφτασε ὅμως γὰξ τὸ ἔερριζώση, καὶ σηκώθηκε δρθδες σὰν γὰ τὸν κέντησε δράκαινα^{*}. Ἀπόμακρα ἐρχόνταν ὅγκος θεότρομος, μαῦρος καὶ γιαλιστερός. Τὸ σκυλόψαρο μυρίστηκε τὸ αἷμα. Σὰν πλώρη καρχαδίου ἀναποδογυρισμένη σφήνωνε^{*} γη σαγόνα του κι⁹ ἀποκάτω ἔχασκε κατακόκκινος δ φάρυγγάς του καὶ τὰ τριγωνικὰ δόντια του διπριζαν φοβερά. Στὰ πλάγια τοῦ λαιμοῦ πέντε γραμμὲς μεγάλες, κατάμυκυρες, χόρχλαζαν τὸ νερὸ σὰν σιφοῦνοι ἀδιάκοπα. Καὶ πίσω τὸ κορμὶ μελαψό, μὲ τὰ φτερούμια του ἀγοιχτὰ πέρα—δώθε, μὲ τὴν οὐρὰ γοργογύριστη σὰν ἔλικα βαποριοῦ, ἔφευγε μπρὸς κι⁹ ἀφροκοποῦσαν τὰ νερὰ δικτὰ καὶ σκοτωμένα στὸ διάδα του. Τὰ ψάρια ἔτρεχαν κοπάδι μὲ τρελλὰ πηδήματα, γιατὶ ἔνοιωθαν τὸν κίνδυνο. "Οσα ὅμως τύχαιναν κοντά του, πήγαιναν ἵσα στὸ ἀχόρταγο στομάχι του.

"Οταν τὸ κῆτος εἶδε τὸν πατέρα σου, γη πυράξενη φορεσιά του φάίνεται πώς τὸ τρόμικες στάθηκε δίδουλο. Παιός ξέρει γιατί

τὸν πῆρε; Τὰ μάτια του στυλώθηκαν ἀπάνω του ἀκίνητα. "Ἐπειτ' ἄρχισε νὰ φέρνῃ βόλτες γύρω του, νὰ θέλῃ μιὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ πάλι νὰ πισωδηρομῇ. "Ο δικός μας σκυφτός στὰ νύχια μὲ τὸ σταλίκι* στὸν ἄμμο, ἀκολουθοῦσε τὰ κλωθογυρίσματά του, γύριζε σὰν ἔσαν στὴ θέση του, ἀπάνω στὸ μελάτι, καὶ τὸ κοίταζε κατάματα.

"Αποπάνω τσιμποῦσκι τὸ σχοινὶ κάθε λίγο.

— "Ελα! τί κάνεις τόση ώρα; καιρὸς νὰ βγῆς· ἔτοιμος;

— Περιμένετε! τοὺς τσιμποῦσκι κείνος.

Ποῦ νὰ βγῆ; Μόλις ἔκανε νὰ τραυμήσῃ ἀπάνω, θὰ τὸν ἔκοδε στὰ δυο.

Τέλος σὰν νὰ κουράσθηκε τὸ θηρίο, ἀργὰ πῆγε, πλάγιασε στὸ βράχο κι^o ἀρχισε νὰ ἔνεται. "Έξυνε τὴν κοιλιὰ γιὰ νὰ κοιμήσῃ τὴν πεινά του. "Ο βράχος μὲ τὰ δεντράκια ἔτρεμε συθέμελα, σὰν νὰ τὸν ἔπιασε σύγκρυσο.

— Τώρα κακὰ τὰ μπλέξαμε! σκέφτηκε ὁ πατέρας σου. "Εδῶ μᾶς πάρη ἡ νύχτα.

— Άλλὰ μὲ τὸ σκοτάδι θὰ κινδύνευε περισσότερο. Πήρε θάρρος κι^o ἀποφάσισε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ διώξῃ ἀπὸ κοντά του.

— Τὸ φάρι κοντά μου· τσιμπάει ἀπάνω. "Ετοιμοι;

— "Ετοιμοι.

Τραυμὰ τότε καταπάνω του μὲ τὸ καμάκι ψηλά, μὲ τὴν ἔχνθοκόκκινη περικεφαλαία θυσαγοσκέπαστη ἀπὸ τὸ χοχλαστὸ νερὸ τῆς βαλδίδας. Τὸ μολυδόφορτωμένο στῆθός του ἀστράφτει· τὰ γατζούδια τῆς πλατειᾶς ζώνης τρεμολάμπουν ἀπάνω στὸ σκοτεινό του λάστιχο. Τὸ θηρίο σάστισε· μωρὲ τ'^o εἶναι τοῦτο! κουτοσυλλογίσθηκε. "Έκαμε δυό — τρεῖς φορὲς νὰ σταθῇ καὶ ν' ἀντικρύσῃ τὸν ἔχθρό του· μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Μιὰ ἔδωκε μὲ τὴν οὐρά του ἀφροκοπῶντας τὰ νερὰ καὶ χάθηκε πίσω τους. "Ο δικός μας ἔμεινε στὴ θέση ὡς που καθάρισαν τὰ νερά. Τότε ψαχούλεψε τὸ βράχο· εἰδει πέρα — δῶθε νὰ μὴ λούφαζε* πουθενά τὸ φάρι. Τίποτα. Τ' ἀπονέρια* του ἔδειχγαν ἀκόμη τὸ διάδικτο του.

— Ηδεις στὸν ἄνεμο τὸ κουτόπραμα· συλλογίσθηκε, γελῶντας μὲ τὸ φόβο του.

"Αδραξε εὐθὺς τὸ μελάτι, μιὰ* στὸ σχοινὶ κι^o ἔφτασε ἀπάνω. Βρόντοι, φωνές, σφυρίγματα, πέτρες καὶ ἔγλα πλαταγιστὰ στὴ θάλασσα δέχτηκαν τὸ βουτηγχή, σὰν νὰ τὸν χαιρετοῦσαν γιὰ τὸ σφουγγάρι ποὺ ἔφεργε. Δὲν ηταν γιὰ τὸ σφουγγάρι. "Ηθελαν νὰ

τρομάξουν τὸν καρχαρία, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ καῦκι ἀδηλαθος ὁ πατέρας σου. Τέλος τὸν ἀρπαξαν τὰ παιδιά, τοῦ βγάλανε τὴν περικεφαλαία, τὸν ἔπλωσαν στὸ κατάστρωμα κι' ἀρχισαν νὰ τοῦ γδύνουν τὸ λάστιχο. Νόημα τότε δ Πίπιζας καὶ τὸ καῦκι ἔβαλε πλώρη γιὰ τὸ Ἀσπρονήσι*.

— Μή φεύγης, καπετάνιε! εἶπε δ 'Ραφαλιᾶς· ἔχει κάτω πολὺ σφουγγάρι.

— Δὲν πειράζεις μᾶς φτάνεις γιὰ σήμερα! ἀπάντησε κοιτάζοντας ἀλλού ἔκεινος.

“Υποψιάστηκε ὁ δικός μας καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι. Βλέπει μία μὲ τὴν ἄλλη τίς μηχανὲς νὰ τραυσοῦν ὅλες κατὰ τὴν στεριά.

— Μήν την ἔπαθε κανένας; ρωτάεις τὸ μαρκουτσέργη.

— Ναι! κάποιος ἔπαθε.

— Ἀπὸ ποιά;

— Δὲν ἔρω· μακριὰ εἰδῶμε τὴν σημαία του μετεύάστρα*.

“Εφτασαν ὅλες οἱ μηχανὲς στὸ Ἀσπρονήσι. Πήδησαν ἔξω τὰ πληρώματα. Καθένας είχε καρδιογάτηπι, ὥστε νὰ ιδῃ τὸ νεκρό. Τέλος ἔφτασε κι' ἡ μηχανὴ του Πίπιζα. Πρῶτας πήδησε στὴν ἀμυδιά ὁ πατέρας σου. Ὁμηρό! Ο Νικόλας Ραφαλιᾶς ἦταν νεκρὸς στὸν ἀμμό μὲ μιὰ πληγὴ ὅρθιανοιχτῇ στὸ ἀριστερὸ πλευρό.

“Ακοῦς! Γιὰ τὸ μελάτι ὁ πατέρας σου σκότωσε τὸν ἀδερφό του. Τὸν ἔθαψεν ἐκεῖ στὸ ἔργμα νησί, δίπλα σὲ χιλιάδες ἄλλους ἀτυχούς σὸν αὐτὸν καὶ πανέρμους, καὶ στὸν ἔύλινο σταυρό του ἔγραψε: «Ἀδερφοσκοτωμένος σφουγγαρᾶς 1876».

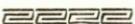
“Απὸ τότε δὲ βούτηξε πιὰ στὴ θάλασσα, δὲν πάτησε μηχανή. Ἐκεὶ κάθισε στὸ ἀκαρπὸ νησί, διώχτης τῶν γλάρων καὶ φύλακας τοῦ νεκροῦ. Τέλος μὲ τὸ πρῶτο ντεπόδζιτο γύρισε πίσω. Ἡρθεῖσα στὸ σπίτι μου.

— Χρυσούλα, μοῦ εἶπε κλαίοντας, κι' οἱ δυὸς μιὰ τὴν ἔχουμε τὴν πληγή. Ἐσύ ἔχασες τὸν ἀρρεδωνιαστικό σου καὶ γώ τὸν ἀδερφό μου. Τὸ κακὸ ποὺ ἔκαμπα σὲ κείνον ἥρθα νὰ τὸ πληρώσω σὲ σένα. Θά γίνω ἀντρας σου.

“Ετοι: ἔγινε ἀντρας μου ὁ ἀντράδελφος κι' ἔγινε πατέρας σου. Μὰ δὲν ἔζησε οὔτε νὰ σὲ γνωρίσῃ. Νυχτόμερα τὸν τυραννοῦσε τὸ κρέμα καὶ πέθανε μονοχρονίς. Ἀλλὰ τὴν ὕρα ποὺ ἔεψύχαε δὲν είχε ἄλλη κληρονομιά ν' ἀφήσῃ παρὰ τὸν ίδιο λόγο: Νὰ μὴ σ' ἀφήσω νὰ γίνης σφουγγαρᾶς!».

Φύλαξα τὴν ἐντολὴν τοῦ πατέρα μου καὶ δὲν ἔγινε σφουγγαρᾶς. Μὰ καὶ τώρα ποὺ γέρασα στὸ ἄρμενα, τὴν ἵδια αἰσθάνομαι ἀηδία μπρὸς σὲ μιὰ μηχανή. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ φαίνεται· μὰ δχι ποτὲ σὰν πλεούμενο, εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα φαντάζει ἀκόμα στὰ μάτια μου.

1899.

5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ.

Α'. ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.

Κλεομένης ὁ Π'.

Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου.

"Αποθανόντος τοῦ Ἀγιδος, δ. Λεωνίδας συνέζευξε τὴν χήραν τούτου Ἀγιατιν, περίφημον μὲν διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀρετήν, ἐπίκληρον δὲ μεγάλης περιουσίας, μετὰ τοῦ οὗσος αὐτοῦ Κλεομένους.

"Ο νέος οὗτος ἦτο δ. λαμπρότερος βεβαίως τῶν ἀστέρων, δοῖ κατὰ δυστυχίαν διάφτοντες ἔξέλαμπον ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἑλλάδι κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους τοῦ πολιτικοῦ αὐτῆς δίου. Διότι, μεγαλεπήδιος ὅν καὶ ἀτρόμητος, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔμπειρος, καὶ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων ἐπιτήδειος, εἶχεν δλα τὰ προτερήματα, δσα ἀπηγούντο ἵνα εὐδοκιμήσῃ ἡ τοῦ Ἀγιδος προαίρεσις. Τὴν προαίρεσιν ταύτην συνεζεύχθη μετὰ τῆς Ἀγιατιδος καὶ διετέλεσεν ἔχων ἀμφοτέρας κοινὸν ἀντικείμενον τῶν πόθων αὐτοῦ καὶ τῆς λατρείας. "Αν ἡ Ἑλλάς ἦτο δυνατὸν ν ἀναστηθῇ, δ. Κλεομένης ἥθελεν ἀναστῆσει αὐτήν. Ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτῷ δχι μόνον πᾶν τὸ δι^{τόνον} οὐ μεγαλουργεῖ τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ δι^{τόνον} οὐ ἀγαπᾶται. "Οπόσον κατανυκτικὴν ὑπῆρξεν ἡ στοργὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν μητέρα Κρατησίκλειαν, τὴν μεγαλοφρονεστάτην τῶν γυναικῶν! "Οπόσον ἐρασμία ἡ εὐλαβῆτος πρὸς τὴν σύζυγον Ἀγιατιν τρυφερότητος! "Οπόσην ἀφοσίωσιν ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς φίλους! "Ο Πολύβιος, δοτις δὲν ἥγαπα τὸν Κλεομένην, καθὸ ἀντίπαλον τῶν Ἀχαιῶν, ἀναγκάζεται νὰ ὅμολογήσῃ τὴν ἀκαταμάχητον χάριν, δι^{τόνον} ἡς ἐδέσμευε τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τῶν ἀν-

θρώπων. Πάλιν δὲ ἀλλαχοῦ που λέγει αὐτὸν «χρηστότατον μὲν θασὶλέα, εὐτραπελώτατον δὲ ἴδιώτην καὶ φιλανθρωπότατον». Ναι μὲν προστίθησιν, ὅτι ἡτο καὶ «πικρότατος τύραννος». Ἀλλὰ τί ἐννοεῖ διὰ τούτου; «Οτι γναγκάσθη διὰ τῆς δίας νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ. Καὶ τίς ποτε μεγάλη πραγμάτων μεταβολὴ ἀνευ δίας ἐγένετο; Ὁ Κλεομένης δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, ώς δ "Αράτος, διὰ πλαγίων πολιτεύονται τρόπων καὶ οἰκονομιῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἔκειγων, οἵτινες ἔιφήρεις διαδίζουσι τὴν εὐθείαν τὴν ἀγούσαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ἀληθὲς ὅτι, ἀφοῦ ηὑδοκίμησεν ἐπὶ τινα χρόνον, ἐπὶ τέλους ἀπέτυχεν ἀλλ᾽ ἀπέτυχε διότι, ἵνα πλασθῇ τι, δὲν ἀρκοῦσι κεῖτες δημιουργικαῖ, προσαπαιτεῖται καὶ η ἀναγκαῖα ὅλη, η δὲ ἀναγκαῖα ὅλη ἔλειπεν ἥδη ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἑλλάδος.

1885.

‘Ο Μέγας Κωνσταντῖνος.

K. Παπαρρηγοπούλου.

Ο Κωνσταντῖνος ἔζησεν ἔτη 63, 2 μῆνας καὶ 20 ἡμέρας, κυριαρχήσας ἔτη 30, 9 μῆνας καὶ 27 ἡμέρας. Ἐν τῷ διαστήματι τῆς μυκρᾶς ταύτης βασιλείας δ ἀρχαῖος κόσμος μετέβαλεν ὅψιν καὶ πνεῦμα. Τὸ κράτος, ἀπαλλαγὲν τῶν ποικίλων ἔξωτερικῶν πολεμίων καὶ τῶν πολλῶν ἐμφυλίων στάσεων, ὑπὸ τῶν διποίων πρότερον σχεδὸν ἀδιαλείπτως κατετρύχετο, ἀπήλαυσεν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ στιβαροῦ ἐκείνου δραχίονος τὰ ἀγαθὰ εἰρήνης διαρκοῦς. Τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα, λυτρωθὲν τῶν ὀλεθρίων διωγμῶν, ὅφ' ὧν πρὸ τοσούτου χρόνου ἔδασαντίζετο, ἔξησφαλίσθη, ἐρρυθμίσθη, ἐπραστεύθη, χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσι παντάπασιν οἱ δπαδοὶ τοῦ ἀρχαίου θρησκεύματος· η δὲ νομοθεσία τοῦ κράτους μετερρυθμίσθη εἰς πολλὰ κατὰ τὸ σωτήριον τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου πνεῦμα. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀργηθῶμεν ὅτι μέγας ὑπῆρξεν δ ἀνήρ, ὅστις, ἀν δὲν διέπραξε τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων καὶ πνευμάτων μεταβολὴν, ώς ούδεις ἄλλος τούλάχιστον συνετέλεσεν εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, δι' ἣς ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεμορφώθη ἡ κατάστασις δλοκλήρου τοῦ κόσμου;

Καὶ ὅμως εὑρέθησαν ιστορικοὶ πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, οἵτινες οὐ μόνον ἀπηχίωσαν νὰ ἀπονείμωσιν αὐτῷ τὴν δικαίαν ἐκείνην ἐπω-

νυμίαν, ἀλλὰ καὶ πολυειδῶς ἐμυκτήρισαν, ἐχλεύασαν, περιεφεύγησαν, καὶ ὡς οὐκοῦργον ἐχαράκτηρισαν τὸν ἄνδρα.

Δέν πρόκειται νὰ ὑμνήσωμεν αὐτόν, πιστεύοντες εἰς τὰ ὑπερβολικὰ Εὔσεβίου* τοῦ Παμφίλου ἐγκώμια. Δὲν ἡρογήθημεν οὐδὲ ἀρνούμεθα δι: δ Κωνσταντίνος ἔπταισε πολλάκις καὶ ὡς ἀνθρωπὸς καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ. Ὡς ἀνθρωπὸς εἶναι ἀσύγγιωστος δι: δὲν εἰς πολλοὺς τῶν πληγιεστέρων συγγενῶν ἐπήγεγκε θάνατον. Ἀλλά, δις καὶ ἀλλοτε ἐλάδομεν ἀφορμὴν γὰρ εἴπωμεν, εἰς τὰς ἀνοσίους ταύτας πρᾶξεις παρεσύρθη δ Κωνσταντίνος οὐχὶ ὑπὸ ἀγριότητος ψυχῆς· παρεσύρθη ὑπὸ κακῶς νενοημένης πολιτικῆς ἀνάγκης, καὶ ὑπὸ δλεθρίων ἔξεων καὶ παραδόσεων, ἐν μέσῳ τῶν δποίων ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη. Τὰ δὲ μέγιστα τῶν πολιτικῶν σφαλμάτων, διεπράχθησαν, δις εἴδομεν, περὶ τὰ τέλη μάλιστα τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Τὰ σφάλματα ταῦτα εἶναι ὥσαύτως ἀναμφισβήτητα· ἔηγούνται δικιας μέχρι τινός, ἀν δὲν δικαιολογούνται, η μὲν πρὸς τὸν Ἀθανάσιον* πάλη, διὰ τὸν πόθον δὲν εἶχε νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας τὸν Ἀρειον, η δὲ μεταξὺ τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀνεψιῶν διανομὴ τοῦ κράτους, διὰ τὴν ἐλπίδα ην ἔτρεψε γὰρ προλάθη τὴν βιαίαν αὐτῶν σύγκρουσιν. Ἀλλὰ καὶ τούτων πάγτων διμολογήθεντων, ἐρωτῶμεν μετὰ θάρρους: διόσοι τῶν ἴστορικῶν ἀνδρῶν, εἰς οὓς ἐπιδιψιλεύεται τὸ ὄνομα μέγας, δὲν περιέπεσον εἰς δικιας η παραπλήσια ἀμαρτήματα, μάλιστα κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς μέσους αἰῶνας, ὅτε οἱ ὅριστοι τῶν ἡγεμόνων μετεῖχον ἔτι δχλικῆς βαρδοχρότητος, μόλις ἀπὸ τῶν ἡθῶν αὐτῶν, εἰς τοὺς νεωτάτους χρόνους, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκλιπούσης; Ἡ τίς δύναται γὰρ καυχηθῆ δι τοὺς συνέπραξεν εἰς μείζονα η μᾶλλον εὑεργέτειδα τοῦ κόσμου μεταβολήν; Ἡ τίς, δι, εὑρεθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τοσούτῳ φοβερῶν διὰ τὴν δυσχέρειαν αὐτῶν θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν, πολιτικῶν περιπλοκῶν, διεξήγαγεν αὐτάς μετὰ πλείονος συνέσεως καὶ μετριοπαθείας; Ἡ τίς, δι τοῦ κυβερνῶν κράτος ἀχανές, κλυδωνιζόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ διενέξεων ἀρχαίας καὶ νέας πίστεως, ἔδειξε πλείονα ἀγεξιθρησκείαν, ἐπιεικειαν, σωφροσύνην;

Ἡ ἀλήθεια εἶναι δι τὴν πάθη θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ ἔφθειραν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον φθείρουσι τὴν περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου κρίσιν τῆς ἴστορίας, καὶ ἐδηλητηρίασαν τὴν περὶ αὐτοῦ κοινὴν πεποίθησιν. Πρῶτοι ἐμίσησαν αὐτόν, ὡς πρόμαχον τοῦ

νέου θρησκεύματος, οἱ τοῦ ἀρχαίου θρησκεύματος ὀπαδοί, οἵτινες τούτου ἔνεκεν ἐπειώρευσαν κατ' αὐτοῦ τὰς δεινοτέρας τῶν ὅδρεων καὶ συκοφαντιῶν. Προεξάρχει δὲ τῆς σχολῆς ταύτης τῶν ἴστορικῶν δὲ Ζώσιμος, δστις, γράψας ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι: «Ιστοριάς νέας βιβλία ἔξι» λέγει διτὶ τὸ πατεῖν τοὺς ὅρκους ἡτο σύνηθες αὐτῷ λέγει τὴν κακοήθειαν κατὰ φύσιν ἐνοῦσαν αὐτῷ λέγει αὐτὸν μεστὸν πάσης ἀλλογενείας λέγει, διτὶ ἐγκατέλιπε τὸ πάτριον δόγμα καὶ ἡσπάσθη τὴν ἀσέβειαν, δηλαδὴ τὸν Χριστιανισμόν, διότι Αἰγύπτιός τις διεθεβαίωσεν αὐτὸν «πάσης ἀμαρτάδος ἀναιρετικὴν εἶναι τὴν τῶν Χριστιανῶν δέξαν, καὶ τοῦτο ἔχειν ἐπάγγελμα, τὸ τοὺς ἀσέβεις, μεταλαμβάνοντας αὐτῆς, πάσης ἀμαρτίας ἔξω παραχρῆμα καθίστασθαι». λέγει αὐτὸν ἰερόσυλον λέγει περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου ἀπόλεμον γενόμενον καὶ τρυφῇ τὸν βίον ἐκδόντα καὶ τί δὲν λέγει, ἀτινα πλεῖστοι ἀλλοι, ὅποι τῆς αὐτῆς φερόμενοι ἀντιπαθείας, ἐσχολίασαν καὶ συνεπλήρωσαν; Ἡλθεν ἔπειτα ἡ φιλοσοφία, ἡ καλουμένη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἣς οἱ μύσται, ἀποστρεφόμενοι πᾶν θρησκευμα καὶ ἵδιας τὸ πάντων κράτιστον, τὸ χριστιανικόν, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπέπεσαν ῥαγδαῖοι κατὰ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ποιουσιδῶς ἀσφαλίσαντος καὶ κρατύναντος τὸ θρησκευμα τοῦτο. Τούτων προεξάρχουσιν δὲ Γάλλος Βολταΐρος^{*} καὶ δὲ Ἀγγλος Γίθεων[†], οἵτινες ἀμφότεροι, ἐπαγγελλόμενοι διτὶ θέλουσι φέρει κρίσιν ἀπαθῆ καὶ ἀμερόληπτον, ἀποσιωπῶσι, μάλιστα δὲ πρώτος, ἀπάσας αὐτοῦ τὰς ἀρετάς, ἵδιας ἀρ[‡] ἡς ἀναφαίνεται παραδεξάμενος τὸ νέον θρησκευμα, ἔξογούσσι καὶ παραμορφοῦσι τὰ ἀμαρτήματα αὐτοῦ, μυκτηρίζουσι τὰς πεποιθήσεις καὶ χλευάζουσιν ἀπαν τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν αὐτοῦ πολίτευμα. Οὐκ ἀλίγον δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν διαστροφὴν τῶν πνευμάτων καὶ ἡ πατικὴ ἀρχή. Κατ' ἀρχὰς ἀπενέμοντο αὐτῷ ἐν τῇ Δύσει δσκι καὶ οἴσι παρ[§] ἡμίν τιμαῖ. Μέχρι τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ἐμνημονεύετο δὲ Κωνσταντίνος ἐπ[¶] ἐκκλησίας ἐν Ῥώμῃ ὡς εἰς τῶν ἐπιφανεστάτων τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος εὑνεργετῶν.^{||} Εν Καλαθρίᾳ τῆς Ιταλίας μέχρι τῆς σήμερον σώζεται κώμη ὁνομαζομένη Ἀγιος Κωνσταντίνος. Εἰς Ἀγγλίαν διπήροχον πολλοὶ νχοὶ ἐπ[¶] δνόματι αὐτοῦ τιμώμενοι. Εἰς Πράγαν τῆς Βοημίας ἐπὶ πολὺν χρόνον μεγάλη ἀπεδίδετο εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ εὐλάβεια. Ἄλλος ἀρ[¶] ἡς ἐπῆλθεν ἡ μεταξὺ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς πολιτικὴ καὶ ἐκκλησίαστικὴ διαίρεσις, ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία ἐνόμισεν διτὶ ἔχει πολλὰς ἀφορμὰς νὰ μὴ εύνοη τὸν Κωνσταντίνον. Αὐτός, ἕδρυ-

σας τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὑπῆρξεν δὲ ἔμμεσος δημιουργὸς πολλῶν γεγονότων, τὰ δποῖα ἀδίκως καὶ παραλόγως ὑπέλαθεν ἀείποτε ἡ Ῥώμης ἐκκλησίᾳ ὡς ὅλεθρια· διότι ὁ τῆς νέας Ῥώμης ἀρχιερεὺς κατέστη μετ' οὐ πολὺ οὐ μόνον ἴσοβάθμιος τοῦ ἄκρου τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἀρχιερέως, ἀλλὰ καὶ ἐπεσκίασε μέχρι τυδες τὴν δόξαν αὐτοῦ· διότι ἡ ἐν Κωνσταντινούπόλει παραχθεῖσα ἵσχυρὰ μοναρχία οὐ μόνον κατεπολέμησε τὰς ὡς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν μηδένα λόγον ἔχουσας ἀξιώσεις τῆς παπικῆς ἔξουσίας, ἀλλ᾽ ἐπὶ τέλους καὶ ὅλως ἀνεξάρτητον κατέστησε τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. Ταῦτα πάντα δὲν ὑπῆρξαν βεβαίως ἔργα τοῦ Κωνσταντίνου, ὑπῆρξαν ἀπλαῖ συγέπειαι τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ αὐτοῦ πολιτεύματος· ἀλλ᾽ ἡ Παπικὴ ἐκκλησία δὲν ἐσυγχώρησεν ἔκτοτε εἰς τὸν βασιλέα ἐκείνον τὰς συνεπείας τοῦ πολιτεύματος τούτου, ἐθεώρησεν αὐτὸν ὑπεύθυνον διὸ αὐτάς, κατήργησε δὲ οὐ μόνον τὰς τιμάς, ἀς ἀπένειμεν αὐτῷ ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ἀναφανθόδην δὲν συνεστάλη νὰ ἐπιτιμήσῃ αὐτόν. Οἱ δὲ περὶ αὐτὴν ἴστορικοί, προσιμάζοντες ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν ἀτελεύτητον σειρὰν τῶν ὕδρεων καὶ συκοφαντιῶν, ἀς ἔμελλον νὰ ἐκτοξεύσωσι κατὰ τοῦ ἀνατολικοῦ, τοῦ ὅρθιοδόξου, τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, δὲν ἐδίστασαν νὰ διαγεισθῶσι τὰ δπλα τῶν ἔθνων καὶ τῶν φιλοσόφων ἥνα ἀσχημίσωσι πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρός.

Τὸ δὲ παραδόξερον, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς προθύμως ἀσπασάμενοι τὰς τοιαύτας τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης δοξασίας, ἥκιστα εὐλαβῶς, ἵνα μή τι χειρον εἰπωμεν, δριλοῦσι καὶ γράφουσι περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, μὴ ἀνερευνήσαντες τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν καὶ πρὸ πάντων μὴ νοήσαντες διτὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἐπιτιμήσεων ἐκείνων ἐπήγασαν ἐκ λόγων, διὸ οὓς ἡμεῖς οἱ Ἐλληνες ὀφείλομεν ἀπεναντίας νὰ τιμήσωμεν ἔξαιρέτως τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός. Τῷ ὅντι, ἀν οἱ δυτικοὶ ἔχωσιν ἀφορμὴν νὰ ἀγανακτῶσι κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου ὡς ἰδρυτοῦ τῆς νέας Ῥώμης καὶ τῆς ἐν αὐτῇ παραχθείσης καὶ διὸ αὐτῆς ἐπὶ μακρὸν ἀκμασάσης Ἑλληνικῆς μοναρχίας, πρόδηλον διτὶ ἡμεῖς δρείλομεν τὰνάπαλιν αὐτῷ ἴδιαζουσαν τούτων ἔγεκνεν εὐγνωμοσύνην, διότι διὰ τῆς μοναρχίας ἐκείνης δὲ Ἑλληνισμὸς οὐ μόνον ἐσώθη ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μακρὸν διετέλεσεν αὐθις ἵσχυρὸς καὶ μέγας. Ο Κωνσταντίνος ἀπέδειξεν Ἑλληνικὴν τὴν πρώτην τῶν χριστιανικῶν ταγμάτων σημαίαν, Ἑλληνικοῖς γράμμασι τὸ τοῦ Σωτῆρος σημαῖαν ἐπιγράψας αὐτῷ

καὶ ἐλληνιστὶ τὸ σύμβολον αὐτῆς «ἐν τούτῳ νίκα» καθιερώσας. Ὁ Κωνσταντῖνος συγεκάλεσε καὶ προσήδρευσε τὴν πρώτην μεγάλην τοῦ χριστιανικοῦ ἐλληνισμοῦ σύνοδον. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐνὶ λόγῳ παρεσκεύασε τὰ πάντα πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀναθίωσιν, καὶ ἡμεῖς θέλομεν χλευάσει, θέλομεν περιφρονήσει, θέλομεν ἀδικήσει τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός; Ναὶ μὲν δὲ Κωνσταντῖνος ἡμαρτεῖ νοθεύσας τὴν νέαν αὐτοῦ μοναρχίαν διὸ ὡς παρέλαβεν ἐν αὐτῇ περσικῶν θεσμῶν¹ καὶ προπαρασκευάσας οὕτω ἐν μέρει τὴν ἀλλοίωσιν, ἦν ἔπαθεν ὁ ἐλληνισμὸς ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι. Ἀλλ’ οὐδὲν ἡττον εἰς αὐτὸν ὅπωσδήποτε ὀφείλεται ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῆς ἀνατολικῆς μοναρχίας· ὥστε ἡμποροῦμεν νὰ κατακρίνωμεν αὐτὸν διὰ τινα τῶν ὅσων ἐπραξεν, ἀλλὰ νὰ καταδικάσωμεν τὸν ἄνδρα ἐν γένει, ἥθελεν εἶναι εἰδός τι ἴστορικῆς πατροκτονίας, τόσῳ μᾶλλον ἀσυγγάνωστου, ὅσῳ αὐτὴ ἡ δυτικὴ Εὐρώπη, ὑπείκουσα εἰς αἰσθήματα γενναιότερα, ἥρχισε ν΄ ἀναδεικνύεται δικαιοτέρα πρὸς αὐτόν. Διότι ὀφείλομεν νὰ ἐμολογήσωμεν ὅτι οὐκ ὀλίγοι τῶν καθ’ ἡμᾶς ἐν τῇ Δύσει ἴστορικῶν ἐκφέρουσιν ἥδη κρίσεις ἐπιεικεστέρας περὶ τοῦ ἀνδρός...

“Ἡ ἴστορικὴ λοιπὸν ἐπιστήμη τῶν καθ’ ἡμᾶς χρόνων, ἡ τοσάντας τοῦ παρελθόντος πλάνας καθ’ ἑκάστην διορθοῦσσα, διαλύει κατὰ μικρὸν καὶ τὴν ἀχλὺν τὴν ἐπὶ τοσοῦτον καλύψασαν τὴν μνήμην τοῦ Κωνσταντίνου καὶ παρίστησιν ἡμῖν τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εἰκόνα, εἰκόνα φέρονταν μὲν πάντοτε στίγματά τινα, ἀλλ’ οὐδὲν ἡττον μεγάλην καὶ σεβαστὴν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἴσταται εἰς τὰ μεθόρια δύο κόσμων, τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου, τοῦ ἔθνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ· ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐντὸς τοῦ πρώτου, ἐπραξεκαὶ ἀπέθανεν ἐντὸς τοῦ δευτέρου. Δὲν εἶναι ὅρα πρέπον νὰ κριθῇ ὑπὸ τὴν μονομερὴ καὶ ἀπόλυτον τοῦ ἐνὸς ἡ τοῦ ἀλλοῦ ἔποψιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἑκάστοτε αὐτῶν περιστάσεις δέον νὰ κριθῶσι, δέον νὰ ἐκτιμηθῶσιν αἱ ποικίλαι τοῦ βίου αὐτοῦ περιπέτειαι. Ὁ Κωνσταντῖνος δμοιάζει τὰ καρποφόρα ἐκεῖνα φυτά, εἰς τὰ ὅποια ἐγεκντρίσθη ὁ χυμὸς φυτῶν ἑτέρων, καὶ τῶν ὅποιων ὁ καρπὸς μετέ-

1. Καθ’ ἡ λέγει ἀλλαχοῦ ὁ συγγραφεύς, ὁ Κ. περιεβλήθη τὴν πομπὴν τῶν μοναρχῶν τῆς Περσίας, ἐκόσμητσε τὴν κεφαλὴν διὰ διαδίμαμπτος ἀπαστράπτοντος ἐκ πολυτίμων λίθων· ἀντὶ τοῦ σεμνοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἴμπατισμοῦ, ἐνεδύθη μακρὰς μεταξωτάς καὶ ἀνθοκεντήτους ἐσθῆτας, κτλ.

χει: ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν καὶ ἀμφοτέρων τῶν φύσεων. Τὸ δέγγυμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἀπεδέξατο εἰς γῆλικίαν ὥριμον, δὲν ἵσχυεις νὰ μεταβάλῃ παρ' αὐτῷ ὁλόκληρον τὸν ἀνθρωπὸν· ἐὰν δὲ νοῦς αὐτοῦ κατενόγησε τὰς ὑψηλὰς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀληθείας καὶ κατεμέτρησε τὰς εὑεργεσίας, δισας ἐπιγγέλλοντο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὑπηγόρευσεν αὐτῷ νὰ ἐπιταχύνῃ τῶν εὑεργεσιῶν τούτων τὴν διάδοσιν, ἡ καρδία αὐτοῦ, δὲν τὸ ἀργούμεθα, παρέμεινεν ἐθνική, σύτε ἡδυνήθη ποτὲ νὰ ἀποβάλῃ καθ' ὅλοκληρίαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀρχαίων ἔξεων καὶ παραδόσεων. "Ἄλλος αὐτῇ ἡ μεταξὺ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας πάλη, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους λαμπρῶς ὑπερίσχυσεν ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις, μαρτυρεῖ τὸ μέγεθος τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνδρός. "Οθεν δικαίως ἡ ἡμετέρη Ἐκκλησία ἀπεκάλεσεν αὐτὸν ἴσαπόστολον καὶ κατέταξε μεταξὺ τῶν πρωταγωνιστῶν, μεταξὺ τῶν ἀγίων τῆς πίστεως, παραβλέψασα μὲν τὰ ἀμαρτήματα, ὃν ἐθεώρησεν αὐτὸν ἀγεύθυνον, διότι ὑπῆρχεν προϊὸν ἀλλοτρίας ἀνατροφῆς καὶ ἔξεως, ἀποβλέψασα δὲ εἰς μόνην τὴν ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ προαιρέσιν, ἢτις ὑπῆρχεν ἀναμφισθῆτης. Δικαίως δὲ καὶ ἡ ἴστορία, ἔξαιρέτως ἡ ἐλληνικὴ ἴστορία, ἀποκαλεῖ αὐτὸν μέγαν, διότι ὀλίγοι τῇ ἀληθείᾳ ἀνδρες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἔχοντες πρὸς τοσαύτας ἡθικὰς καὶ πολιτικάς, ἰδίας τε καὶ κοινάς, νὰ παλαιστῶς δυσχερείας, ἐποιεῖτεύθυσαν μετὰ πλείονος δεξιότητος καὶ συνέδεσαν τὸ σηνομα αὐτῶν μετὰ μείζονος πραγμάτων καὶ πνευμάτων μεταβολῆς· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἀσφαλέστατον χαρακτηριστικόν καὶ τὸ κάλλιστον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς βραχεῖον.

1885.

Β'. ΟΜΑΔΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

"Ἐνας λαμπρὸς προεστώς.*Παύλου Καλλιγᾶ.*

Εἰσαγωγή: Ό χαρακτηρισμὸς ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ συγγραφέως Θάνος Βλέκας. Ό πανοῦργος Τάσος Βλέκας, (ἀδελφὸς τοῦ ἥρωος τοῦ μυθιστορήματος), ἐπέτυχε μὲ τοὺς ἐπιτηδείους του τρόπους νὰ προσοικειωθῇ τοὺς ἀπλοϊκοὺς χωρικοὺς τοῦ εὐφοριωτάτου χωρίου Τριβαί τῆς Πελοποννή-

σου, καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ ἵνα καταστῶσιν οὗτοι κύριοι τῆς γῆς, τὴν δόποιαν ὡς δουλοπάροικοι ἀπὸ πολλοῦ ἐκαλλιέργουν. Πράγματι κατώρθωσεν ὥστε νὰ ἐκτεθῇ εἰς δημοπρασίαν τὸ χωρίον. Ἐξαπατήσας δὲ τοὺς χωρικοὺς ἔπεισε νὰ ὑπογράψουν ἔγγραφον, διὰ τοῦ δόποιου ὀνόμαζον αὐτὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, καὶ παρεκάλουν τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐγκρίνῃ τὴν κατακύρωσιν τῶν γαιῶν ἐπ' ὄντοις αὐτοῦ, ὅστις ἔμελλε δῆθεν εὐθὺς ἀμέσως νὰ τὰς διανείμῃ εἰς αὐτούς. Μόλις δομως ὁ Βλέκας ἐγένετο κατ' αὐτὸν τὸν τοδόπον κύριος τοῦ χωρίου, ὅχι μόνον ἡθέτησε τὰς ὑποσχέσεις του, ἀλλ᾽ ἐγκαταστήσας εἰς αὐτὸν μαστιγοφόρον ἐπιστάτην, ἤρχισεν ὁ ἀπομυζᾶς καὶ τὰ παραμικρὰ εἰσοδήματα τῶν χωρικῶν. Οἱ δυστυχεῖς Τοιβαῖοι ἀπεφάσισαν τότε νὰ καταφύγωσιν εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ προυχόντων, ἵνα τοὺς δόδηγήσῃ πῶς νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν οὕτως αἰσχρῶς παγιδεύσαντα αὐτοὺς ἀπαίσιον δυνάστην των.

Ο πάρεδρος, ὁ Ἱερεὺς καὶ οἱ τρεῖς συγκαπεσταλμένοι τῶν Τριβαίων ἔκρουσαν τὴν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ προεστῶτος. Κατὰ τὸ ἔκπαλαι ἔθος, προσερχόμενοι εἰς τὸν προεστῶτα ἱκέται, ἔφερον ὡς δῶρον ἀρνίον, τοῦ δόποιου ἔθλιψαν τὸ ωτίον προθάντες εἰς τὴν αὐλήν, ὥστε ἐκ τοῦ βληγχήματος νὰ μάθῃ ἐκεῖνος ὅτι δὲν ἔρχονται μὲν χειρας κενάς.

Προσκυνοῦντες ἐστάθησαν πρὸ τῆς φλιας τῆς ἔξεδρας, καὶ πειθόμενοι εἰς τὸ νεῦμα τοῦ προεστῶτος, ὅστις διεστραμμένους ἔχων τοὺς πόδας ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ κλιντήρος, εἰσῆλθεν ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ πάρεδρος καὶ ἐκάθισαν χαμαί, καὶ αὐτοὶ διεστραμμένοι τοὺς πόδας, ταπεινοὶ καὶ συγκαπαλμένοι, οἱ δὲ τρεῖς συγκαπόλουθοί των ἔμειναν ἔξω τῆς φλιας ἴσταμενοι.

Ο προεστὼς μὲν τόνον ἡγεμονικῆς συγκαταβάσεως τοὺς ἡρώτησε πῶς ἔχουν, καὶ περὶ δλων τῶν διατρεχόντων ἐν τῷ χωρίῳ των, προσποιούμενος ὅτι ἀγνοεῖ τὰ πάντα, καὶ ἀπορῶν διατί δὲν ἐπληροφόρησαν αὐτὸν προτοῦ. Ο Ἱερεὺς καὶ ὁ πάρεδρος κατὰ μικρὸν ἀπῆγτων εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, ὡς περὶ πραγμάτων τοῖς πᾶσι γνωστῶν, τῶν δόποιων ἐθεώρουν φορτικὴν τὴν ἐπαγάληψιν, ἀν καὶ πολλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν γὰρ γνωρίζουν ἄλλοι τῶν παθόντων.

Ἐν ὅσῳ ἐγίνετο αὐτὴ ἡ κατ' ἐρωταπόχρισιν ἐξιστόρησις, ποτὲ

μὲν ἡ σύζυγος τοῦ προεστῶτος, ποτὲ δὲ ὁ ιουλίζων υἱός του ἢ ὁ
ὑπηρέτης του, εἰσερχόμενοι ἔλεγόν τι πρὸς τὸ ὄτιον του, προσε-
κτικῶς ἐνωτιζομένου καὶ ὑπομειδιῶντος, ἢ σοθαρευομένου ἢ ἀνα-
τείνοντος τοὺς ὕμους, ὥστε γὰ πιστεύσουν οἱ ἀπλούστεροι: διὶ δὲ
σπουδαιότερα ἐνασχολοῦν τὸν μεγαλεπήθολον νοῦν του, καὶ μόλις
ἔχει καὶ ρὸν γὰ δώσῃ, συγκαταβάίνων εἰς τὰς παρακλήσεις των,
ἀκρόασιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔρριψε καὶ τινας λέξεις, ὡς μεγαλοφύ-
νως μονολογῶν, διὶ τὸ καταχθόνιον ὑπουργείον προσεκλήθη λοι-
πὸν γὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του!... Ἰδοὺ ἐδοκιμάσθησαν καὶ οἱ
λογιώτατοι αὐτοί, οἱ λεγόμενοι ἐνάρετοι!... φωστῆρες!...». Ὁ
πάρεδρος καὶ δὲ οἱρεὺς διὰ νεύματος ἐφαίνοντο πρὸς ἀλλήλους λέ-
γοντες: «πίπτε τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Τάσου!» Καὶ πάλιν μετ' ὀλί-
γον δύνγους προεστώς ἀκούσας ἀγγελίαν τινὰ ἐξεφώνησεν: «Αὐ-
τοὶ εἶναι καλοὶ ὑπουργοί!... εἶναι φίλοι μου!...»

Ἄφοι ἔλαβεν δλας τὰς πληροφορίας παρὰ τῶν πρεσβευ-
τῶν, τοὺς ἡρώτησε τί θέλουν γὰ γίνη:

— Νὰ μᾶς σώσῃς ἀπὸ τὸν ἀθεόφοδον!...

— Νὰ σᾶς σώσω ἀπὸ τὸν ἐπάρατον νεήλυδα, ἀπήγντησεν δὲ σοθα-
ροβλέφαρος προεστώς, ἀφοῦ σᾶς ἔδεσε χεῖρας καὶ πόδας!... Ἡ φρό-
νησις σᾶς ἤλθε κατόπιν ἑορτῆς. Δὲν πρόκειται πλέον γὰ ιατρεύσω-
μεν τὸν ἄρρωστον, ἀλλὰ γ' ἀναστήσωμεν τὸν νεκρόν!...

— "Οταν θέλετε σεῖς οἱ ἀρχοντες, δλα γίνονται. Εἰς τοὺς πό-
δας σᾶς εἴμεθα!... εἰς τὸ ἔλεός σας!... θὰ σᾶς εὐλογοῦμεν μέ-
χρις ἐσχάτης γενεᾶς, δσον ὑπάρχουν Τριβαῖοι!..."

— Αἱ εὐλογίαι θέλουν θυμιατήριον, καὶ τὸ θυμιατήριον θέ-
λει λιβάνι, χωρὶς λιβάνι δὲν προσκυνοῦν Ἀγιον.

— Τὸ καταλαμβάνομεν, ἐκλαμπρότατε! Πλὴν γνωρίζετε πό-
σον εἴμεθα πτωχοί, μὲ τὴν ψυχὴν στὰ δόντια!..

— Δὲν σᾶς ζητῶ διὰ τὸν ἔχυτόν μου. Μὲ γνωρίζετε, ποτὲ
δὲν ἔλαβα, πάντοτε ἔδωκα. Τί θυσίας ἔχει τὸ σπίτι μου εἰς τὴν
ἐπανάστασιν καὶ κι πέτραι μαρτυροῦν· ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν στιγ-
μήν, ἐνῷ διμιλοῦμεν, ποίαν ἀμοιβὴν ἔλαβα; Καταδρομήν, κατα-
φρόνησιν... Ποιος ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ξένους σὲ γνωρίζει; Ἡμεῖς
ἐκοπιάσαμεν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἔθνους καὶ δὲν λυπού-
μεθα, ἣν ἔδώκαμεν καὶ τὸν τελευταῖον δούλον μας. Ἀλλὰ τούλα-
χιστον, ἣν ἔδιέπαμεν τὸ ἔθνος γὰ εύτυχη!... Τοῦτο μᾶς ἀγανα-

κτεῖ!... Τοῦτο μᾶς τήκει!... νὰ σᾶς βλέπωμεν διούλους, ἀφοῦ ἐσυντρίψουμεν τὸν ζυγόν σας μὲ τοὺς δδόντας μας!...

— Ναι, ἀνεβόησαν οἱ Τριβαῖοι, ἀναστενάζοντες καὶ ἀναβλέποντες πρὸς τὸν οὐρανόν, ὁ Θεὸς γινώσκει τί πάσχομεν!...

— Δι^ο ἐμὲ δὲν θέλω τίποτε. Ἔγὼ ἀπεφάσισα νὰ ζήσω μὲ τὸ δλίγον, καὶ τὸ εἶπα καὶ τὸ λέγω καθ^ο ἡμέραν εἰς τὴν γυναικά μου καὶ εἰς τὰ παιδιά μου. Εηρὸν ψωμί, πλὴν νὰ δουλεύσωμεν τὴν πατρίδα!...

— Νὰ εἰσαι πολυχρονεμένος, ἐκλαμπρότατε! καὶ σὺ καὶ τὰ παιδιά σου. Ἡμεῖς ἐννοοῦμεν ν^ο ἀνταμειφθῆς διὰ τοὺς κόπους σου κατὰ τὸ δίκαιον. Νὰ ἐλευθερώσωμεν τὸ χωρίον καὶ νὰ εἴναι τὸ γῆμασυ δικό σου, νὰ σ^ο ἀγαπῶμεν ως πατέρα. Πλὴν τώρα, τί θέλεις νὰ δώσωμεν, ἀφ^ο σὺ καὶ τὰ ζωντανά μας ἔφαγαν αὐτὰ τὰ σφροφάγα δρεα τοῦ Καπετάν Τάσου;

— Σᾶς εἶπον δτι δὲν θέλω τίποτε. Ζῆ δ Θεός! Ἀφοῦ ἐλευθερώσετε τὸ χωρίον σας καὶ εὐτυχήσετε, ἀν θέλετε νὰ μὲ δώσετε δειγμα τῆς εὐγνωμοσύνης σας, ἀλλος λόγος. Πλὴν τώρα ἔχετε ἀνάγκην δικηγόρων εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια, διὰ νὰ ἀκυρώσετε τὴν δημοπρασίαν, καὶ ἔξοδα δικαστικά! Ἐκτὸς τούτου, πρέπει νὰ γίνῃ πρὸς τὴν Κυδέρνησιν ἀναφορά, πρέπει νὰ συστηθῇ ὅπου ἀνήκει. Μή νομίζετε, δτι «τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται» σημαίνει δτι δστις κρούει, τοῦ ἀνοίγουν· ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸν τρόπον νὰ κρούσῃ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εὑρωμεν τὸν ἐπιτήδειον ἀνθρώπον. Αύτὰ καὶ τὰ τοιαῦτα θέλουν τοσαῦτα καὶ τοσαῦτα!...

“Ο πάρεδρος καὶ διερεύς σχετλαστικῶν προσέδελπον ἀλλήλους, δ δὲ προεστώς, σιωπῶν, δὲν ἔφαίνετο ἀνυπόμονος νὰ μάθῃ τί φρονοῦν, ἀλλ^ο δτι παρὼν ἀποδημει. Ἐπι τέλους δ πάρεδρος ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ, τί δύναται νὰ εἴναι τὸ ἔξοδον.

— Δι^ο αὐτὰ δλα σᾶς εἶπα, τὴν ἀναφοράν, τὴν δίκην, κτλ. τώρα ἐκ προκαταβολῆς μόνα χίλια τῶν πέντε.

Οι δυστυχεῖς Τριβαῖοι κατήφησαν καὶ δάκρυα πικρὰ ἔρρευσαν ἐκ τῶν δφθαλμῶν των.

— Ναι! τοὺς ἐπρόσθεσε, τὸ βλέπω, διὰ σᾶς ἵσως εἴναι πολλά, πλὴν σᾶς εἶπα τὸ ἐλάχιστον!... Ζῆ δ Θεός! Ισως καὶ αὐτὰ δὲν φθάσουν, πλὴν κατὰ τὸ παρὸν δίδω καὶ ἐγὼ δ, τι λείψει. Αύτὰ εἴναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνευ. Σκεφθῆτε, ἐρωτήσκετε τὸ χωρίον, καὶ, δταν ἀποφασίσετε νὰ τὰ δώσετε, ἐρχεσθε καὶ σᾶς ὁδηγῷ τί νὰ κάμετε.

“Ο ἐμφαντικὸς τόγος τῆς φωνῆς του κατέπληξε τοὺς ἵκετας, οἵτινες πιστεύσαντες ὅτι ἀλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει, καὶ μὴ δυνάμενοι: ν^ο ἀπαιτήσουν ἔξι ἴδιων νὰ προκαταβάλῃ ὁ ἵκετευόμενος, ἔκριναν πρέπον ν^ο ἀπέλθουν, διὸ ν^ο ἀναγγείλουν εἰς τοὺς λοιποὺς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρεσβείας των. ‘Ο πανικὸς φόδος, δστις κατεῖχε τοὺς πάντας, κατέστειλε πᾶσαν γοεράν φωνήν, δυναμένην νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ ἀπέραντον τῆς θλίψεώς των· ἀλλὰ τὰ πρόσωπά των ἀπεικόνιζον σαφῶς τὰ δύσυγηρά των αἰσθήματα.

1855.

• Ο μικροπωλητής.

Αναστασίου Πεζοπόδου.

Τὸν καημένον τὸν μικροπωλητήν. Μᾶς τὸν ἐπαναφέρουν πάντες αἱ μεγάλαι ἑτήσιαι: ἕορται εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πεζοδρομίου τῶν ἐμπορικῶν δρόμων, ὅπου στήνει τὴν μικρούλαν ἐξέδραν του, δπου φέρει τὸ καρροτσάκι του.

Τὴν γύντα αἱ σκελετοὶ ἐκεῖνοι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς χειμερινοὺς γυμνοὺς αλάδους τῶν δένδρων. Ἡ βροχὴ πλύνει τὰ φύλλα των καὶ ὁ ἀνεμος τὰ συγκλονίζει. Κάποτε ἡ νυκτερινὴ θύελλα ἀνατρέπει τὰ πρόχειρα ξύλινα κατασκευάσματα, ἀλλὰ τὴν πρωίαν ἀνασυντίθενται, μεταβάλλονται εἰς πολυχρώμους πύργους, οἵτινες ἔχουν πανηγυρικὸν τὸν στολισμόν των.

Τὶ δὲν ἔρχεται καὶ τὶ δὲν ἐκτίθεται: ὑπὸ τοῦ ψιλικατζῆ εἰς τὸν βροντῶντα καὶ κραυγάζοντα ἐμπορικὸν δρόμον! Μία πλημμύρα εἰδῶν χρησίμων καὶ διακοσμητικῶν χρειώδων ἀπαραιτήτων καὶ παχιγιδιῶν ποικίλων. ‘Ο μικροπωλητής τῶν μεγάλων ἕορτῶν εἶναι: βαθὺς γνώστης τῶν λαϊκῶν ἀναγκῶν, πόθων, ἐλπίδων. “Εχει: ψυχολογήσει: δλας τὰς ἡλικίας, ποὺ θὰ περάσουν ἐνώπιόν του, τὸ ἐνρύ κυμα τῶν ἀγοραστῶν, ποὺ γεμίζει τὸν ἐμπορικὸν δρόμον, ποὺ δὲν δύναται νὰ χωρέσῃ εἰς δλα τὰ καταστήματα, ποὺ δ, τι καὶ ἀν ἀγοράσῃ εἰς αὐτό, πάντοτε θὰ σταματήσῃ εἰς μίαν ἔξεδρούλαν, εἰς ἔνα καρροτσάκι πρὸ τοῦ πεζοδρομίου, διότι κάτι: θὰ ἐλγησμόνησε.

“Ἐκεὶ δὲν πακίθριος πωλητής του τὸ προσφέρει πρόθυμα, συγκαταδικιά, μὲ δητορείαν σαγγηνευτικήν: «Πάρτε, κυρίαι καὶ κύριοι.

Τζάμπα δ, τι και ἀν πάρετε. "Ορίστε, παρακαλῶ". "Οσον ἀδιάφορον και ἀν κινήται τὸ πλῆθος ἐγώπιον τῶν προχείρων αὐτῶν πρατηρίων, πολλοί, περισσότεροι ἀπὸ ὅσους ἡμποροῦν νὰ σταθοῦν εἰς τὸν στεγὸν χῶρον, θὰ σταματήσουν. Σώματα σκύδουν ἐπὶ τῶν χύδην ἐκθεμάτων, χέρια ἀπλώγονται, πιάνουν, ψηλαφοῦν, ἐπιθεωροῦν, ἐκλέγουν. "Ο ἀγοραστὴς εἶναι ἐλεύθερος γὰρ ἀναστατώσῃ τὰ πάντα, νὰ βυθίσῃ τὸ χέρι του εἰς τὸ ἐσώτερον βάθος τῶν σωρῶν, νὰ ὑποβάλῃ κάθε εἰδος εἰς τὸν αὐτηρότατον ἔλεγχον. "Ορασίς και ἀφῇ ἐργάζονται ἐκεῖ ἐπὶ ὥρας. "Εχουν ως ὑπόκρουσιν τὴν μελῳδικὴν διαλλήσιν του πωλητοῦ. Καρδερίνα μπορεῖ γὰρ βραχινάσῃ, ὅχι δμως και αὐτός. "Ομιλεῖ, δητορεύει, ψάλλει ἀπὸ τὴν ὁγδόην πρωινὴν ἔως τὴν ὁγδόην ἑσπερινήν. Δωδεκάρος ἐργασία λάρυγγος. "Οσον και ἀν πληρώσετε τὰ ἐμπορεύματά του, πάντοτε θὰ τοῦ μείνετε χρεώστης. Εἶναι δὲ πανηγυρικώτερος τόνος τῶν μεγάλων λαϊκῶν ἑορτῶν εἰς ηχον.

"Αλλὰ και διπλοῦτος τῶν χρωμάτων τῶν ἐμπορευμάτων του είναι ἀπαράμιλλος. Ποῦ πηγαίνει και βρίσκει ὅλην τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐντατικῶν χρωμάτων. Παραδείσιον πτηγὸν εἶναι τὸ καροτσάκι του. Μποροῦν νὰ είναι ἀπλᾶ, κοινά, χονδρά, βάναυσα,—ἀλλὰ τί είναι λεπτότερον σήμερα,—τὰ ἐκτιθέμενα, τὰ χρώματά των δμως είναι ζωηρά. Γνωρίζεις νὰ είναι δὲ πλουσιώτερος καλλιτέχνης τῶν χρωμάτων. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τὸ πῶς θὰ είναι, ἀλλὰ γνωρίζει, διτί μία λαϊκὴ χρωμολιθογραφία σταματᾶ περισσοτέρους θεατὰς ἀφ' ὅσον ἔνας Τιέπολος*, ἔνας Βερονέζε*, ἔνας Τισιαγός*. Οἱ πτηγοθήραι στήγουν τὸ βαλσαμωμένον γαρδέλι των, αὐτὸς τὴν ἐμπορικὴν πολυχρωμίαν του. Δὲν μαργνητίζει μονάχα τὸ φίδι: τὰ πουλάκια, ποὺ σαστισμένα φέρονται πρὸς τὸ στόμα του, ἀλλὰ και τὸ ἐμπορικὸν καρροτσάκι του μικροπωλητοῦ εἰς τὸν ἑορταστικὸν δρόμον. Περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ ή συνοικία, τὸ χωριό, ή ἐπαρχία, τὸ νησί, ή Ἀνατολή, δλη ή ἀδίστακτος διάθεσις πρὸς τὸ φαντακτερὸν χρώμα. Συλλαμβάνεται ὅπως τὰ βινίσματα τοῦ σιδήρου ἀπὸ τὸν μαργνήτην. Και ἀν δὲν ὑπῆρχαν τὰ χρώματα, θὰ τὰ ἐφεύρισκεν δὲ μικροπωλητὴς τῶν ἑορτῶν.

Εἶναι συγχρόνως δὲ μικροπωλητὴς και δὲ μέγας παρήγορος τῶν πολλῶν, τῶν ἀπλοϊκῶν και τῶν θλιψμένων καρδιῶν, αἱ δποῖαι: ἔχουν τὴν ἀνάγκην τοῦ ψεύδους διὰ νὰ ζήσουν. Δὲν είναι μόνοι οἱ πολιτικοί, οἱ δραματικοί συγγραφεῖς, οἱ ηθοποιοί, οἱ δητο-

ρες, που χρησιμοποιούν τὴν γοητείαν τοῦ ψεύδους διὰ νὰ ἐλκύουν τὰ πλήθη. Εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ὁ πραγματευτὸς τῶν δρόμων τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, ὁ γυρολόγος καθ' οἶλον τὸν χρόνον, ὁ φιλικατζῆς, που ἔγκαθιστῷ τὰς ἑορτὰς μίαν ἔξεδρίτσαν εἰς τὸν ἐμπορικὸν δρόμον. Δὲν πωλεῖ ἀπλῶς ἐμπόρευμα καὶ αὐτός, ἀλλὰ παρέχει τὴν γοητείαν τῆς ἀπάτης, τῆς ἀναγκαίας εἰς τὴν ζωὴν ὅσον καὶ ὁ ἥλιος. Καλλιτέχνης κοινωφελῆς εἶναι. Καὶ πόσον εὐεργετικῶτερος γίνεται εἰς τὰ παιδάκια καὶ τὰ κοριτσάκια, που τριγυρίζουν τὰ πολύχρωμα ἐκθέματά του. Ἐκεὶ ἀγαδροσίζονται εἰς τὴν συγκινητικὴν ποίησιν τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν καρδούλες πιστιρίγγων τῆς λαϊκῆς τάξεως καὶ ἐκεὶ χορταίνουν γοητείαν μυριάδες παιδικῶν ματιῶν, ἀφυπνίζονται καὶ χαίρονται φαντασίᾳ νεαρῶν ἐγκεφάλων. Ἔνα τυμπανάκι κροτοῦν, μία σαλπιγγούλα ἡχοῦσσα, ἔνας κοραχκιοζάκος χορεύων καὶ γελῶν, ἔνα τοπάκι ἀναπηδῶν, μία κουκλίτσα ἀποκρύπτουσα τὴν ἀχυρενικὴν καρδούλαν τῆς ὑπὸ χρωματιστὸν φόρεμα—πόση χαρὰ διὰ τὰς μικρὰς ὑπάρξεις!

Καταντῷ ὁ ὑπαίθριος ἑορταστικὸς πωλητῆς δημιουργὸς ψυχῶν ἀπολαύσεων, τὰς ὅποιας δὲν παρέχει οὔτε ὁ μῦθος, ἢ εὐκολωτέρα καὶ βαθυτέρα ποίησις τῆς ζωῆς.

1923.

• Ο βαρκάρης.

Αναστασίου Πεζοπόδου.

Ποίος τέλος πάντων θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιβάλῃ τάξιν εἰς τὸν βαρκάρην τῶν λιμένων μας; Πρὶν ἀκόμη ἀγκυροβολήσῃ τὸ πλοῖον, θὰ ἀναρριχηθῇ, θὰ πηγδήξῃ, θὰ ἀνατιναχθῇ ὡς ἐλαστικὴ σφαίρα καὶ θὰ ἐκσφενδονίσῃ εἰς τὸ πλοῖον, ἀπὸ τὴν γέφυραν ἔως τὸ κῦτος, μύδρους κραυγῶν, ἐπικλήσεων, βλρεων, βλασφημιῶν. Τὸ σκάφος τοῦ ἀνήκει ἔξι δλοκλήρου. Ἀποτελεῖ βέβαια τμῆμα τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ταξιδιωτικῆς ἐργασίας, ἐλάχιστον, ἀλλὰ αὐτὸς θέλει νὰ είναι ὁ αὐτοκράτωρ, εἰς καιρούς μάλιστα ἔξοχως δημοκρατικούς. Ωθεῖ, πατᾷ, ἀνατρέπει, συγκλονεῖ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Πρὸς τί δὲ οἶλος ὁ πάταγος; Διὰ νὰ ἐργασθῇ. Όλοι δημιώς οἱ ἀνθρωποί ἐργάζονται, ἀπὸ τὸν χρηματιστὴν ἔως τὸν ἐρ-

γάτην. Τὸν θόρυβον τοῦ λεμβούχου ἀγνοοῦν καὶ οἱ πωλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες διὰ τὸ ἔχουν καὶ δὲν ἔχουν, οἱ χρηματισταί.

Δύο εἰναι αἱ μεταπτώσεις τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν κραυγῶν τοῦ πορθμέως, ἡ ἀπειρος γλυκύτης καὶ ἡ μεγίστη ὁργή. Μὲ τὴν πρώτην σαγηγεύει θύματα, μὲ τὴν δευτέραν τὰ βασανίζει.

— Ἀφεντικός, βάρκα γὰρ ἔξω, παρακαλῶ;

Τρυφερώτερα δὲν θὰ εἴναι τὰ γιασεμιά τοῦ παραδείσου ἀπὸ τὴν πρόσκλησίν του. Οἱ ἐπιδάται ἔχουν ἀρκετὴν πεῖραν τῆς μελῳδίας γλύκας.

— Νὰ μὲ προτιμήσῃς, ἀφεντικό, νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου. Ἐδῶ εἰμι, κύριε. Περιμένω. Θὰ σὲ βγάλω ἔξω ἀπάνω στὰ πούπουλα. Ἀφέντη, 23 είναι ὁ ἀριθμός μου.

— Ἐστω, ἔλα.

Δὲν ἔχει κκνεῖς τὸ σχοινὶ τοῦ Ὁδοσσέως διὰ γὰρ δεθῆ ἀπέναντι τῶν νεωτέρων τούτων Σειρήνων. Ἔγδίδει. Ἀλλως τε κολυμβῶν δὲν ἥμπορει γὰρ ἀποδιδασθῇ, ἀν καὶ αὐτὸς θὰ ἥτο τὸ προτιμότερον.

— Τί θὰ σου δώσω, φίλε μου;

Ο φίλος είναι συμβιβαστικὸς δόσον ἀν ἥτον ἡ Εὔρώπη, θὰ ἐδασίλευεν ἡ πολιτεία τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν γῆν.

— Ἀφεντικό, σύμφωνα μὲ τὴν διατίμησις.

Ο βρόχος ἐρρίφθη εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ θύματος. Αὐτὴ ἡ «διατίμησις» διαφέρει: ἀρκετὰ ἀπὸ λιμένα εἰς λιμένα, ἀλλὰ ἡ μεθόδος τῆς ἐφαρμογῆς της είναι περίπου ἡ αὐτή, ίδιως ὅταν πρόκειται γὰρ ἀποδιδασθῇ τὸ θῦμα διὰ γὰρ ἐπανεπιδιδασθῇ: τὴν τελευταίαν στιγμὴν ζητεῖται τὸ διπλοῦν τίμημα. Ἄν οὐδερχῇ ἀκόμη ἀπλοικὸς τόσον, ὥστε γὰρ ἐκπλαγῇ ἐκ τῆς ἀξιώσεως καὶ γὰρ μὴν ὑποταχθῇ εἰς αὐτήν, λαμβάνει τὴν ἐξήγησιν διὰ εὑρίσκεται εἰς ἀπάτην, εἰς τὸ ἀδικον.

— Εἴκοσι δραχμές, ἀφεντικό, ποὺ σὲ ἔθγαλα, καὶ εἴκοσι ποὺ σὲ φέρνω μέσα, σαράντα.

— Αλλὰ εἰπαμε σύμφωνα μὲ τὴν διατίμησιν;

— Λάθος κάνεις, ἀφεντικό.

Πάντοτε μοῦ συμβάνει γὰρ παρατηρῶ πολλὰ ἀφεντικὰ γὰρ κάμγουν αὐτὸς τὸ λάθος. Ἀγαθοὶ ἀνθρώποι ἀποροῦντες. Ἀγαθώτεροι ἀν ἐπιμείνουν εἰς τὴν ἀποφύν των. Ἀνετέμνεται δλόκληρος ὁ βίος των, ἀλλὰ καὶ δικαιωνικὸς τοιοῦτος μὲ κραυγὰς λαχυράς, αἱ δοποῖαι θὰ ἔθραυν δχι τὴν ἀρνησιν, ἀλλὰ καὶ σιδηρᾶς πύλας. Ἔτσι

είναι αύτός δικόσμος. Δὲν καταλαβαίνει καὶ τοῦ πτωχοῦ τὴν θέσιν. Νὰ μὴ ξήσῃ καὶ αὐτός. Ὁρίστε μας, δικόριος δίγει: δέκα χιλιάδας γιὰ τὸ δικόριο καὶ λυπάται ἔνα ἐκατοστάρικον διὰ τὸν διαρκόν. Ὁ σιγαροπώλης ἐπιθετικός, κατανεύων εἰς τὴν ἀποβάθραν. Ἀποδοκιμάζει τὴν κοινωνίαν ἐπίσημος: «Ἀφεντάδες είναι αὐτοί; Δὲν ἐπῆραν οὔτε ἔνα πακέτο σιγάρα».

Ἐν τῷ μεταξύ διεμβούλχος δηλοὶ κατηγορηματικῶς διὰ δὲν δέχεται τὴν ἀμοιβήν. Μπορεῖ δικόριος νὰ πάρῃ πίσω καὶ τὰς εἰκοσι δραχμάς. Δὲν θέλει τίποτε, δηρὲ ἀδελφέ. Ὁπως ἔγινεν δικόσμος, δὲν χρειάζεται αύτός καμμίαν ἀμοιβήν. Ἀρκεῖ διὰ ἐπολέμησε εἰκοσι χρόνια. Ἐπιστρέψει περιφρονητικῶς τὰ χρήματα.

Εἶδος ἀγαθὸν ἐπιθέτην εἰς παρομοίαν περίστασιν γὰλαμβάνη τὰ ἐπιστρεφόμενα χρήματα καὶ νὰ τὰ ἔνανθραξῇ εἰς τὴν τοσέπην του. Ἄγηλθεν εἰς τὸ πλοῖον, χωρὶς νὰ κοιτάξῃ πίσω του. Συνέβη τότε χαριτωμένη σκηνή. Καθὼς ἡσαν δύο οἱ λεμβούλχοι, διὰνακτοῦχοι, ἔνας ἀνησύχησε ἐκ τοῦ διαβήματος τοῦ συναδέλφου του καὶ τὸν ἦκουσα νὰ τοῦ λέγῃ ταραχμένος: «Βρέ, τί ἔκαμες; Αὐτὸς τὰ ἐπῆρε στὸ ἀλήθεια τὰ λεφτὰ πίσω». Ὁ ἀγαθὸς ἀνθρωπὸς ἐκλείσθη εἰς τὴν καμπίναν του καὶ δὲν ἐνεφανίσθη παρὰ μετά τὴν ἀπαρσιν τοῦ πλοίου. Ἐπὶ ἀρκετὸν ἡκούαμεν ἐκ τῆς γεφύρας τὰς διαμαρτυρίας τῶν πτωχῶν συνεταίρων διὰ τὴν νυκτιγήσασαν ἐπιχείρησιν: «Βρέ, ἔδγα νὰ σοῦ πληρώσωμε καὶ τὸ ναῦλο!» Ἐξῆλθε πράγματι δικαῖος ἀνθρωπὸς, καὶ ἡ ἀπάθειά του, μὲ τὴν δροίαν ἐκοίταξε τὴν ἀναπαλλομένην λέμβον ἐπὶ τῶν κυμάτων, τοὺς ἔδαιμνισε τόσον, ὥστε ἥρχισαν νὰ ἀλληλοϋδρίζωνται. Τέλος ἐδάρησαν. Τότε δικληρώσαντος ὅτι δικά τους εἶναι τὰς εἰκόσι τάξις.

1923.

Γ'. ΤΥΠΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

·Ο κακὸς μαθητής.

·Ἀνδρέου Λασκαράτου.

Ἐξαιρὼ τὸν μαθητὴ τοῦ Πανεπιστημίου. Τοῦτος διοθέτεται ἐνήλικος, καὶ θὰ ἔχῃ ἀκολούθως ἀλληγράφη. Ἐννοῶ δὲ τὸν μαθητὴ τῶν κατωτέρων ἐκπαιδευτηρίων.

Τοῦτος, ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν ἔνγοσι καὶ δὲν ἐκτιμᾶται τὴν ἀξίαν τῆς μαθήσεως. Ηγγάνει στὸ σχολεῖον, ἐπειδὴ ἐσυνήθισε ἔως ἀπὸ νήπιος νὰ πηγαίνῃ, ἐπειδὴ οἱ γονεῖς του τόνε θέλουνε νὰ ἔξακολουθῇ νὰ πηγαίνῃ, καὶ ἐπειδὴ θέλει ποὺ καὶ τὸ ἄλλο παιδιά πηγαίνουνε. Ἀλλὰ στὸ σχολεῖο του γυρεύει κάθε ἄλλο παρά νὰ μάθῃ.

‘Η τις ὅδις αὐτὸν εἶναι ἔγκειδος συνεταιρισμοῦ, οὗπου ἐντὸς ὅλης γου καὶ αὐτὸς συνεταιρίζεται. Καὶ ἐπειδὴ σὸν ἔκεινη τὴν ἡλικία τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ φρονήματα λίγο διαφέρουν μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν, δὲν θέμερονε συμφωνοῦντες νὰ εὔρουνε πώς οἱ ἑορτές καὶ κάθε ἄλλο ποὺ ἐλευθερώνεις ἀπὸ τὴν ἀγδία τοῦ μαθήματος εἶναι εὐτύχημα, καὶ συνομώνονται διὰ νὰ ὑποχρεώνουνε τοὺς καθηγητές νὰ ἑορτάζουνε.

Δὲ φθάνει. Ἐντὸς τοῦ σχολαστικοῦ χρόνου τὰ ἐκπαιδευτήρια ἔχουνε διακοπές, κάποτε ἀπὸ πολλὲς ἡμέρες, καὶ τὸ καλοκαίρι μίαν ἀπὸ μῆνες. ‘Ο δὲ τοιοῦτος μαθητής, σὸν διεισδύεις διακοπές, δὲν ἀνοίγει ποτὲ βιβλίο.

Παρομοίως, ὅταν Ἑγμερώνῃ ἑορτή, δὲν πιάνει μήτε τότε βιβλίο. Καὶ πραγματικῶς, τί νόγιμα γῆθελ¹ ἔχεις ή σπουδὴ του ἔκεινη τὴν δραδία, ἀφοῦ σκοπὸς τῆς σπουδῆς του δὲν εἶναι ή προκοπή του, ἀλλὰ τὸ νὰ μπορέσῃ νὰ πῇ τὸ μάθημα, καὶ μάθημα τὴν ἀκόλουθην ἡμέρα δὲν εἶναι;

Ἐπειδὴ δέ, πηγαίνοντας εἰς τὸ σχολεῖο, μόνος του σκοπὸς εἶναι νὰ πῇ τὸ μάθημα, καὶ ἀν δυνατάν «νὰ περάσῃ», κάθε ἀπάτη πρὸς τὸν καθηγητή τοῦ εἶναι χρήσιμη, καὶ τὴν μεταχειρίζεται προθύμως.

Εἰς δὲ τές προετοιμασίες του διὰ τές ἔξέτασες τῆς χρονιάς, ὁ κακὸς μαθητής, ἀντὶ νὰ βαλθῇ νὰ συνάξῃ μὲ τὸ νοῦ του δλεις τές γνῶσες διποὺ εἰς τὸν σχολαστικὸν χρόνον ἀπόκτησε, καὶ νὰν τές οἰκειοποίησῃ στὸν ἔχυτό του διὰ τῆς ἐπανειλημμένης μελέτης, ἐτοιμάζει μόνον καλὰ-κακὰ τὰ μέρη ἔκεινα ποὺ σὲ κάθε βιβλίο νομίζει πιθανὸν νὰ ἔξετασθῇ· καὶ καλεῖ διὰ τὴν στιγμὴ τῆς ἔξέτασης μαθητάδες φίλους του, οἱ ἀποιτοῦντες, στεκόμενοι διπέσωθέ του, τὸν δοηθοῦν κρυφὰ στέκεις ἀπόκρισεις.

Μὲ τοῦτο τὸν τρόπον ὁ τοιοῦτος μαθητής ἔλπιζε «νὰ περάσῃ». ‘Αν δὲ ἀποτύχῃ... οἱ καθηγηταὶ τὸν ἀδικήσανε!¹.

1. Εδῶθε ηθελε ἐλλείπει κάτι, ἀν δὲν ἔλεγα ὅτι, καὶ ὁ πατέρας τότε τὰ βάνει μὲ τὸν καθηγητή, τὸν ὅποιον μέμφεται καὶ βρίζει, ώς ἀδικήσαντα τὸ παιδί του!...

“Αλλ’ ὁ τοιοῦτος μαθητὴς ἀξίνει:^{*} ἀμαθῆς. Καὶ ὅταν ἔρθῃ εἰς ἀνδρικὴν ἥλικία, εἰναι: ἀνίκανος καὶ ἀνάξιος διὰ κάθε ἐργασία. Συγκαταλογίζεται μὲ τοὺς χυδαίους, καὶ δὲν ἔχει νὰ προσμείνῃ παρὰ τὴν ἀψιφισία τῶν συμπολιτῶν του.

1886.

Ο καλὸς μαθητής.

“Ανδρέου Λασκαράτου.

“Ο καλὸς μαθητής, καὶ ἐννοῶ ἐπιμελῆς μαθητής, εἰναι: ἐκεῖνος δποὺ σπουδάζει, ὅχι διὰ νὰ ξέρῃ νὰ πῇ τὸ μάθημα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ μάθηση.

“Ο καλὸς μαθητής, ἀντίθετο τοῦ κακοῦ μαθητῆ, θεωρεῖ κάθε μάθημα ὡς μερίδα πνευματικῆς τροφῆς, τὴν ἑποίᾳ προσπαθεῖν° ἀφομοιώσῃ μὲ τὴν ψυχή του. Δὲν τόνε δικάει:^{*} γάν τὸ μάθη: ἀλλ’ ἀφοῦ τὸ μάθη, τὸ ἔξετάζει σὰν ἀνατόμος εἰς ὅλα του τὰ μέρη, ποριζό- μενος ἀπὸ αὐτὸν τὴν ὅσσα περισσότερην ὡφέλεια.

Οἱ ἑορτές δὲν εἰναι δι’ αὐτὸν ἀφορμές νὰ διασκεδάζῃ: ἀλλὰ εὐ- καιρίες νὰ καταγίνεται: ἐλευθέρως καὶ ἀνεμποδίστως εἰς τὴν σπουδὴν του.

Μένει ἀμέτοχος εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τῆς τάξης. Γυρεύει τὴν δουλειά του, δηλαδὴ τὴν σπουδὴν του· καὶ ἀδιαφορεῖ εἰς τές ἑορτές, ἐπει- δὴ αὐτὸς τές κάμψει: σπουδάσιμες.

“Ο τοιοῦτος ἐπιμελῆς μαθητὴς εἰναι πάντα ἔτοιμος γὰ δεχθῆ ἔξέ- τασες. Καὶ ὅμως εἰς τές γενικές ἔξέτασες τοῦ σχολαστικοῦ χρόνου, ἀφιερώνεται στὴν σπουδὴν, καὶ σπουδάζει ἀκατάπαυτα διὰ νὰ τακτοποιήσῃ στὸ πνεῦμα του τές γνῶσες δποὺ ἔλαβε μέσα στὸ χρόνο: νὰ κάμῃ μὲ αὐτές, εἰς κάθε αλάθιο μαθήσεως, ἔνα σύνολο τακτοποιημένο: τὸ ὄποιον θέλει: εἰναι γὴ ὡφέλεια ποὺ τοῦ ἐπρόκυψε ἀπὸ τοὺς κόπους του τῆς χρονιᾶς ἔκεινης, καὶ μέρος τῆς περαιτέρω του μόρφωσης καὶ τῆς μελλούσης προκοπῆς του.

“Ο μαθητὴς τοιοῦτος, δταν εἰς ἀνδρικὴν ἥλικία, θέλει ἔχει προκοπήν, ἴκανότητα, ἡμιπόρεσιν: καὶ θέλει εἰναι ποθητὸς καὶ ἐπιζήτη- τος εἰς ὅλα τὰ μέρη: ὕστε καὶ νὰ μπορῇ γὰ ζῆ, ἀν τοῦ χρεια- σθῆ, μὲ τὴν προκοπή του. Ἐπειδὴ, «ὅποιος ξέρει, μπορεῖ».

1886.

Ο οἰκονόμος.

Ἄνδρεον Λασκαράτου.

Ἡ οἰκονομία εἶναι ἡ μόνη ἀρμόζουσα κατάστασις εἰς ἔξευγενισμένον καὶ τίμιον ἀνθρωπὸν.

Οἰκονομῶ θὰ πῃ νέμω οἰκον., κυβερνῶ οἰκον. Εἰς δὲ τὴν κυβέρνησιν, τὴν οἰκονομίαν τοῦ οἰκον., ἀνήγονται πολλὰ εἴδη συμφερόντων, τὰ δοποῖα δὲ οἰκονόμος οἰκονομεῖ.

Ἡ κυβέρνησις τῶν χρημάτων τοῦ οἰκον. εἶναι μένον ἔνα
ἀπὸ τὰ οἰκονομῆσιμα, καὶ δὲ οἰκονόμος τὰ οἰκονομεῖ καλῶς,
ἔξοδεύοντάς τα ἀναλόγως μὲ τὴν ἡμιπόρεσιν ὅπού τοῦ δίνει ἡ πο-
σότης των, καὶ μὲ τὴν κοινωνικὴν θέσιν τῆς οἰκογενείας. Προσ-
παθεῖ νὰ κάμη γάστε νὰ μὴ λείπῃ τῆς οἰκογενείας του τίποτε
ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, νὰ ἔχῃ δσα περισσότερα ἀπὸ τὰ ὀφέλιμα, καὶ
ν' ἀποφεύγῃ δσο μπορεῖ τὰ ἀνωφελῆ καὶ περιττὰ κάθε εἰδούς.

Οἰκονομεῖ ἀκολούθως τὴν ὑγείαν τῆς οἰκογενείας, πορίζοντας δι'
ὅσου τοῦ συγχωροῦν τὰ μέσα του, καλὴν τροφήν, εὐέργην κατοι-
κίαν, ἀνάλογην καλὴν ἐνδυμασίαν καὶ καθαριότητα εἰς ὅλα.

Οἰκονομεῖ τὴν διανοητικὴν ἀνατροφὴν τῆς οἰκογενείας ἀρχίζον-
τας ἔως ἀπὸ εὐθὺς τὴν διάπλασιν τοῦ μέλλοντος τῶν μελῶν τῆς οἰ-
κογενείας, καὶ φροντίζοντας πᾶς νὰ καταστήσῃ τὸ καθένα κατὰ
τὸ γένος του, τὴν κλίσιν του, καὶ τὴν ἐπιδεκτικότητά του, ἵναγδ
νὰ πορίζεται μιὰ μέρω, χρείας τυχούσης, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς συγ-
τήρησίν του.

Οἰκονομεῖ τὴν ἡθικὴν ἀνατροφὴν τῆς οἰκογενείας, ἐνουσιώγον-
τας εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν ἡθικήν, καὶ δίνοντας ἡθικὰ παραδεί-
γματα· ὡς ἀκόμη προμηθεύοντας ὀφέλιμες σχέσεις μὲ ἀλλες ἔντι-
μες οἰκογένειες· καὶ ἀποφεύγοντας δσο τὸ δυνατὸν ἀλλες σχέσεις
ἀμφίβολες. Διὰ τῆς τιμίας καὶ ἀμέμπτου διαγωγῆς του δὲ οἰκο-
νόμος οἰκογενειάρχης ἀποκτᾷ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν οἰκο-
γένειάν του ἡθικὸν κεφάλαιον τὸ καλόν του ὄνομα. Ἡ ὑπόληψίς
του θέλει ἀντανακλᾶς καὶ ὀρατῆς εἰς ὅλην του τὴν οἰκογένειαν,
καὶ τὰ παιδιά του θέλει ἐκτιμῶνται ὡς ἀναθρέμματα τοῦ πα-
τρὸς ἐκείγουν.

Ο τοιοῦτος γνωστικὸς οἰκονόμος ξεύρει νὰ παράγῃ, ξεύρει νὰ δι-
ατηρῇ, ξεύρει νὰ ξαδεύῃ. Διὰ τῆς οἰκονομίας του μπορεῖ στὴν πε-

ρίσταση νὰ γίνεται καὶ δὲ Σαμαρείτης τῶν ληστευομένων, τῶν ἀδικουμένων, τῶν ἀναξίως πασχόντων. Ἐπειδὴ δὲ μπορεῖ δὲ οἰκονόμος νὰν τὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς οἰκονομίας.

“Ολα δὲν τὰ συμφέροντα, διλικά, διγεινά, διανοητικά, ήθικά, κλπ. κτλ. θὰν τὰ οἰκονομῆς δὲ γνήσιος οἰκονόμος, ἔξοδεύοντας πάντοτε γνωστικά, ἐπειδὴ οἰκονομῶ δὲν θὰ πῃ ἔξοδεύω λίγο, ἀλλὰ ἔξοδεύω καλά.

“Ἐτοι δὲ οἰκονόμος ἀρχίζει τὰς ἡμέρας του φρονίμως, καὶ τὰς τελειώνει εὐτυχῶς.

1886.

• Ο χαιρέκακος.

‘Ανδρέου Λασκαράτου.

‘Ο χαιρέκακος εἶναι κακόψυχος. Χαίρεται στὸ κακό, καθὼς δὲ φιλόκαλος χαίρεται στὸ καλό. Καθένας ἀπὸ τοὺς δύο τούτους χαίρεται στὰ πράγματα ποὺ μοιάζουν τῆς ψυχῆς του· καὶ δὲ χαιρέκακος χαίρεται στὰ κακὰ ποὺ μοιάζουν τῆς ἐδικῆς του.

Καίεται τὸ σπίτι τοῦ γειτόνου του; “Αν αὐτὸς δὲν ἔχῃ σπίτι, χαίρεται δὲ τὰώρα οὐδὲ δὲ γειτονάς του δὲν ἔχει. “Αν ἔχῃ, χαίρεται καὶ τότε δὲ τοῦ αὐτὸς ἔχει καὶ δὲ γειτονάς του δὲν ἔχει.

“Απέθανε τὸ παιδί του συγγενῆ του; «—Αἴ! μὰ εἶναι ἀπὸ καιρὸ ποὺ ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πάνε θλα καλά. Νὰ λάθη κι’ ἐκείνος μιὰ πίκρα.

Προμηγνύεται πόλεμος, καὶ αὐτὸς δὲν ἔχει παιδιὰ νὰν τοῦ πάρουνε; ‘Ο χαιρέκακος εἶναι πολεμικός. Φωνασκεῖ ὑπὲρ τοῦ πολέμου, καὶ ἐντρυφεῖ στὴν ἴδεα δὲ τι κινδυνεύουν τὰ παιδιὰ τῶν ἄλλων.

Νὰ διοφέρῃ δὲ κόσμος! Ιδού γὲ εὔχαριστηση τοῦ χαιρέκακου! Τὸ καλὸ τὸν πικράίγει!

‘Ο χαιρέκακος, καὶ ἐργάζεται συχνὰ χαιρεκάκως. Ἐδάλθηκε ἔνα εὕμορφο σκαλὶ μαρμάρινο σὲ μία νέαν οἰκοδομή; Τὴ νύχτα δὲ χαιρέκακος τὸ τσακίνει. Τσακίνει τὰ φανάρια τῆς χώρας. Κρημνίζει τέσ λιθιές* εἰς τὴν ἔξοχήν. Ξεφλουδίζει τὰ δένδρα. Καὶ κακομεταχειρίζεται τὰ ζῷα, ἀδικφορῶντας εἰς τὸν πόνο τους.

“Αν εἶναι ἀγώτερης κοινωνικῆς τάξεως, η ἀν μόνον οἱ περίστασες τὸν ἐδάλανε σὸ ἀγώτερη θέση καὶ ἔχῃ ἡμπόρεση, μεταχειρίζεται τὴν ἡμπόρεσή του ἐπὶ κακοῦ σπέρνει ξιξάνια μεταξὺ τῶν

κοινωνικῶν τάξεων προκαλεῖ ἀντίζηλίες μεταξὺ ἐπαρχιῶν διχόνοιες μεταξὺ διμόρων ἐπικρατεῖσιν, καὶ ἐμψυχώνει τὸν πόλεμον, δταν τὸν βλέπη πιθανόν.

Ο κακόψυχος καὶ διεστραμμένος τοῦτος χαιρένακος, κακολογεῖ καὶ μέμφεται κρυφὰ τὸν γείτονά του, τὸν συγγενῆ του, τὸν φίλο του, τὸν καλύτερό του καὶ χορτάνει κακίαν, ή δποία τοῦ φθείρει τὰ σπλάχνα του.

Αγ ἀκούσῃ δυστύχημα, τρέχει εὐθὺς νὰ τὸ διαδώσῃ στὸν τόπον, ὑποκρινόμενος λύπην.

Αγ ἀκούσῃ εὐτυχῆ τὸν ἀδερφό του, λέγει δτι χαιρεταί. Καὶ πασχίζει νὰ δείξῃ δτι χαιρεταί, ἀλλὰ δὲν πιτυχαίνει.

Ο χαιρένακος ἐπιθυμεῖ τὸ κακό, καὶ κάνει τὸ κακό, καθὼς ὁ φιλόκαλος ἐπιθυμεῖ τὸ καλό, καὶ κάνει τὸ καλό. Ετσι, βρίσκεται σὲ θέση ποὺ μπορεῖ νὰ βλάψῃ; Προτιμᾷ νὰ βλάψῃ τὸν ἔδικόν του, τὸν φίλον του, ἐκείνον τοῦ δποίου χρεωστεῖ περισσότερο χρέος. Ως ὁ φιλόκαλος ἥθελε προτιμήσει νὰ ώφελήσῃ τὸν ἔδικόν του, τὸν φίλο του, τὸν εὐεργέτη του.

Εὐεργέτησε τὸν χαιρένακο, καὶ θέλει τὸν ιδῆς νὰ κλείσῃ τὰ μάτια του ἀπάνου στὸ καλὸ ποὺ τοῦ κάνεις, καθὼς τὰ κλεῖ γάτα ἀπάνου στὸ φωμὶ ποὺ τῆς δίνεις ἐπειδὴ ὁ χαιρένακος εἶναι καὶ ἀχάριστος.

1886.

Ο προληπτικὸς καὶ ὁ δεισιδαίμων.

Ἀνδρέου Λασκαράτου.

Ο δεισιδαίμων τάξεται τῆς Παναγίας νὰ τοῦ κάμη τὸ παιδί του καλά, καὶ νὰ τῆς πάη τὸ τάμα. Αγ τὸ παιδί του γένη καλά, πιστεύει πώς ή Παναγία τὸ ἔκαμε καλὰ χάριν τοῦ τάματος. Τὸ δποίον ἀν δὲν τῆς τὸ πάη, καὶ συμβῇ ἐπειτα στὸ παιδί ν ἀπεθάνη, πιστεύει πώς ή Παναγία τοῦ τὸ ἐσκότωσε, ἐπειδὴ δὲν τῆς ἐπῆγε τὸ τάμα!...

Ο προληπτικὸς πιστεύει τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἀδάσκαλατος, τῆς γλωσσοφαγίας, καὶ τοῦ ματιοῦ, καὶ μάλιστα εἰς τὰ παιδιά. Ετσι, δταν τοῦ παραπαινᾶς τὸ παιδάκι του, καὶ τὸ χαίρεσαι, σοῦ ζητεῖ νὰν τὸ φτύσῃς, γιὰ νὰ μὴν τὸ πιάσῃ τὸ ἀδάσκαλα! Αν ὅμορφο παιδάκι ἀρρωστήσῃ, δὲν εἶναι ἀμφιβολία δτι τὸ ἔφαε τὸ μάτι!...

Ο δεισιδαίμων πιστεύει πώς οἱ καμπάνες ἔχουν κι ἔκιές κάτι τι

λατρεύσιμο, καὶ κάνει τὸ σταυρό του ὅταν ἀρχίζουνε νὰ σημαίνουνε. Φιλεῖ δὲ καὶ τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς του, τὴν ὅποιαν παρομοίως σέβεται, καὶ μισολατρεύει.

Ο προληπτικὸς πιστεύει πώς τὴν Τρίτη εἶναι ἀτυχο νὰ ἀρχίζῃ δουλειά. Καὶ ἂν τὴν ἀρχισε καὶ τοῦ ἥλθε κακά, τὸ ἀποδίδει στὴν Τρίτη.

Ο δεισιδαίμων πιστεύει πώς οἱ κακοὶ ἀνθρωποι βρικολακιάζουνε καὶ σκιάζεται τὸ βρικόλακά τους.

Ο προληπτικὸς πιστεύει πώς ἂν η κουκουδάγια λαλήσῃ ἀπάνου στὰ κεραμίδια του, τοῦ προμηγάει κακό.

Ο δεισιδαίμων ράσσοφορεῖ τὸ παιδάκι του, γιὰ νὰν τὸ προφύλαξῃ ἀπὸ ἐνάγτια.

Ο προληπτικὸς θεωρεῖ τὸν ἀριθμὸ δεκατρία ὡς ἀπαίσιον. Καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὸν τὴν ἐνδεχόμενην ἀποτυχία του.

κ.τ.λ.

κ.τ.λ.

Συνήθως δὲ Δεισιδαίμονία καὶ Πρόληψη, ἀδελφὲς ὅμοούσιες, εἶναι καὶ ἀχώριστες· κι ἐνρίσκονται συνύπαρχες εἰς τὸ αὐτὸν πρόσωπο. Ἐπειδὴ, τόσο τῆς μιᾶς, σὰν καὶ τῆς ἄλλης, βάση τους εἶναι η πλάνη. Σωρεία σφαλμένων πεποιθήσεων! Ἰδού τὸ παραχρύματικά φυσῆς καὶ πνεύματος, τόσον τοῦ προληπτικοῦ, σὰν καὶ τοῦ δεισιδαίμονος.

Κατὰ φυσικὸν λόγον, οἱ σφαλμένες τοῦτες πεποιθήσεις τυραννοῦν τοὺς ἀμαθεῖς μᾶλλον καὶ μὴ ἀνεπτυγμένους ἀνθρώπους. Ἀλλὰ καὶ ἀνεπτυγμένοι νόες εὑρίσκονται συχνὰ λεφωμένοι ἀπὸ τὰ ἀνάξια τοῦτα, τὰ δποῖα τοὺς ἐμείγανε βέβαια ἀπὸ τὴν παιδικὴ τους ἀγατροφή.

1886.

Τύπος τῆς ἐκθυαγορᾶς.

Σπύρου Μελᾶ.

Εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν συμβαίνει μὲ τὰ φάρια δ, τι καὶ εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου: ἀμπωτις καὶ πλήμμυρα. Ἐχομεν γέρας, κατὰ τὰς δποῖας δὲν γυαλίζει οὔτε λέπι: εἰς τὸν δρίζοντα· τὰ φαράδικα, κατάκλειστα, γεκρά, δμοιάζουν μὲ παράγγες ἐμποροπανηγύρεως, η δποῖα ἐτερματίσθη πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος: Εἶναι η ἀμπωτις... Αἴφνης ἐκατοντάδες κασέλλες ἀνοίγονται, κι-

θέωται γνωσκίων ἀρχαίων, ἀλιευθέντα εἰς τοὺς βυθοὺς τῶν θαλασσῶν, γεμάτα ἀπὸ μυθώδεις θηγαυρούς: ἀπὸ τὸν ροδίζοντα χρυσὸν τῶν μουστακάτων μπαρμπουνίων, ἀπὸ τὸν στιλπνὸν ἀργυρὸν τῶν λαυράκων, ἀπὸ τὸν σαπφειρίζοντα τῆς σαρδέλλας καὶ τὸν δεξιεῖδωμένον παλαιὸν ἀργυρὸν τῆς τοιπούρας, μὲ σπάραχνα γαρύφαλο καὶ μίαν σφήναν χρυσοῦ εἰς τὸ μεσόφρυδο: Εἶναι ή πλήμμυρα. Πλήμμυρα φαριῶν καὶ πλήμμυρα πλήθους, χιλιάδων ἀνθρώπων, οἱ δποιοι ἀγωνίζονται, σπρώχνονται, φωνάζουν, βραχυπλάκουν, ἐδρώντων πρὸ τοῦ φαρᾶ, δστις προσπαθεῖ νὰ ἐπιβληθῇ, κραυγάζων δυνατῶτερα ἀπὸ δλους τοὺς ἄλλους:

— Ὅπομονή, βρὲ παιδιά! Ποιόν νὰ πρωτοκοιτάξω; "Εγα κεφάλι τέχω κι' αὐτὸ δρωμέικο!

Εἰς αὐτάς τὰς ἡμέρας τῆς πλημμύρας μία διασκεδαστικὴ ἀσχολία είναι, δταν ἀπελπισθῇ κανεὶς δτ: Θὰ κατορθώσῃ νὰ πάρῃ φάρια, νὰ παρατηρῇ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν πελατῶν, καὶ, ἀν ἔχῃ καιρὸν διὰ χάσιμον, νὰ τοὺς κατατάσσῃ.

"Ας ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸν σπανιώτερον: Εἶναι δ φλεγματικός, ἀγνωστον πῶς ἔξοκείλας ἐν μέσῳ ἡμῶν τῶν νευροσπάστων, τέρας ὑπομονῆς, φωνιστής καλῶς ὠργανωμένος, μὲ τσαντάκι δικτυωτὸν στὸ ἔνα χέρι, τὰ χρήματα μετρημένα στὸ ἄλλο. Συπνῷ εἰς τὰς πέντε τὸ πρωί, εἰς τὰς ἔξ εύρισκεται βιδωμένος εἰς τὴν κορνίζαν τοῦ σχετικοῦ πάγκου, ψυχρός, ἀκαμπτος, ἀγγλος πολίσμαν, δράχος. Δέχεται ἀτάραχος δλα τὰ κύματα τῶν ἀγνοπομόγων εἰς τὴν δράχιν του, τοὺς ἀφήνει νὰ σπρώχνωνται, νὰ διαπληγητίζωνται, νὰ κραυγάζουν, μ' ἔνα μειδίαμα μόλις δρατὸν εἰς τὰ χείλη. Εἶναι τὸ μειδίαμα τοῦ σοφοῦ πρὸς τοὺς ἀσόφους. Οὔτος γνωρίζει νὰ περιμένῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ σιωπῶν. Καὶ παίρνει πάντοτε καὶ παίρνει ἀσφαλῶς καὶ φεύγει μὲ τὸ δικτυωτὸν γεμάτο. Διέτι δὲν ἔχει νεῦρα. Παρατηρεῖ ψυχράμως, ἐκλέγει τὴν κατάλληλον στιγμήν, πασσάρε: τὰ χρήματά του, καὶ ή δουλειά του τελείωνει ἀμέσως, ἐνῷ, ἀν τὸν ἰδῆτε κολλημένον εἰς τὸν πάγκον, ἔχει τὸ ψφος δτι αὐτὸς δὲν πρόκειται νὰ πάρῃ φάρια ποτὲ! Προσέξετε αὐτοὺς τοὺς τύπους. Κάνουν εἰς τὴν ἀγορὰν δ, τι καὶ εἰς τὴν ζωήν. Βαδίζουν μὲ ἀσφαλές, σταθερόν, μαθηματικόν, ἴσοχρονον βῆμα πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν.

Θέλετε τώρα καὶ τὸν ἀντίοδά του; Εἶναι δ συνηθέστερος τύπος, δ καπετάν Φασαρίας. Φθάνει, δημιουργεῖ πάραυτα ἐπεισόδιον, καλεῖ τὸν ἐπόπτην, μόλις ἔξευρεθῇ μισή ὀκτα φάχνει

γιὰ σακκούλα, ἡ μισὴ δὲ καὶ ἐξαφανίζεται, πιάνεται τότε μὲ τὸν σακκουλοπώλην, παρεμβαίνει ἔνας τρίτος, τσακώνεται καὶ μὲ τὸν τρίτον, διευθύνεται εἰς ἄλλον πάγκον, διαγκωνίζεται, φωνάζει οὗτοι εὑρίσκεται ἐκεῖ ἀπὸ τὰς τρεῖς τὸ πρῶτον, ἐνῷ ἔρχεται συνήθως στὰς δέκα, τοῦ σχίζουν εἰς τὸν συνωστισμὸν τὴν σακκούλα, τρέχει νῦν ἀγοράσῃ ἄλλην, διευθύνεται εἰς τρίτον πάγκον, κατορθώνει νῦν ὁνοίζῃ δρόμον, βλέπει ἔναν ἀξιωματικόν, κραυγάζει οὗτοι δέν εἰναι κατάστασις αὐτῆς, γίνονται προτιμήσεις, ἐπακολουθεῖ ἐπεισόδιον μὲ τὸν ἀξιωματικόν, χάνει τὴν σειράν του, διευθύνεται εἰς τέταρτον πάγκον, καὶ τέλος, ἀντορθώσῃ νὰ πάρῃ φάρια, μεταβαίνει νὰ τὰ ζυγίσῃ πάλιν εἰς τὸ ἀγορανομικὸν τμῆμα, λείπουν ἑπτάμισι δράμια, ἐπιστρέψει, ἐπιπίπτει ὡς κυκλών ἐναγτίον τοῦ φαρᾶ, διαμαρτυρίαι, ὅδρεις, πανδαιμόνιον, τέλος τοῦ παίρνουν πίσω τὰ φάρια μαζὶ μὲ τὴν σακκούλα. Ἡ ὥρα εἶναι μία μετὰ μεσημβρίαν. Ο καπετάν Φασαρίας εἶναι ἀκόμη στὴν ἀγορά: Ζητεῖ τὴν σακκούλα!

"Αλλος τύπος εἶναι δὲ κύριος Μελέτης. Ο ανθρωπος αὐτὸς πηγάνει εἰς τὴν ἀγοράν διὰ νὰ φωνίσῃ, ἡ διὰ νὰ κάμη φίλολογίαν; Τὸ βέβαιον εἶναι οὗτοι κάθεται, εἰς σχετικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν πάγκον, καὶ σχολαῖζει μεγαλοφώνως:

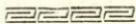
— "Ερίτιμε κύριε φαρᾶ, καταδεχθῆτε, παρακαλῶ, νὰ μᾶς ἀτενίσετε ἀπλῶς καὶ ἡς ἀποθάνωμεν!" Ανθρωποι εἴμεθα καὶ γῆμεταις, γνήσια τέκνα τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, ὅπως καὶ ἡ ὄμετέρα εὐγενία...». Αἴφνης στρέφεται πρὸς μίαν κυρίαν:

— "Ορίστε, περάστε. Θαυμάσια φάρια, δραίον θέαμα. Καθῆστε νὰ τοῦ ἀπολαύσωμεν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω οὗτοις αὐτὸς φεύγει σχεδὸν πάντοτε μὲ ἀδειανὰ χέρια; Ἡ ζωὴ δὲν εἶγαι φίλολογία.

Παρατηρήσατε τὸν ἀντίποδά του: τὸν ἀρπαγα. Φυσικῶς εἶναι ἀτλας. Μ' ἔνα διασκέλισμα, κλωτσᾷ ὅλους, ἀναποδογυρίζει ὅλους, εὑρίσκεται πρὸ τοῦ πάγκου. Ἀπλώνει τὸ χέρι του, τὸ δποῖον εἶναι ὡς βραχίων βαρούλκου, χουφτώνει πέντε τσιποῦρες, τέσσερας διασκέλισμα στὴν ζυγαριά μόνος του, καὶ, πρὶν προλάβῃ κανεὶς νῦν ἀναπνεύσῃ, ἔχει φωνίσει. Ο φαρᾶς πρέπει νὰ θεωρεῖται πολὺ εύτυχης ἀν προφθάσῃ νὰ πληρωθῇ. Ο ἀπόγονος οὗτος τοῦ Νταβέλη^{*} εἶναι πολὺ κακὸν παράδειγμα. Κλονίζει σοθαρώτατα τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ήθικῆς.

1920.

6. ΣΑΤΙΡΑΙ.

“Ελληνες καὶ βιθυνοφιλές.

Παύλου Νικβάνα.

Δύο μεγάλους φίλους ἔχουν τὰ βιθλία εἰς τὸν κόσμον αὐτόν : τοὺς ποντικοὺς καὶ τοὺς Ἐλληνας. Κάθε ἀνθρωπος ποὺ ἔχει εἰς τὸ σπίτι του τὸ περιπτὸν ἐπιπλον, τὸ ὄνομαζόμενον βιθλιοθήκη, εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ γνωρίζῃ.

Ἐγώ, λόγου χάριν, ἐὰν εἶχα κάποτε μερικὰ βιθλία καὶ ἐὰν δὲν ἔχω σήμερον, τὸ δφείλω εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς παράγοντας. Τὰ μισά μου τὰ ἔφαγαν οἱ ποντικοί, χωρὶς νὰ γίνουν σοφώτεροι ἀπὸ ὅ, τι ἦσαν. Τὰ ἄλλα μισά μου τὰ ἔφαγαν οἱ φιλαναγνῶσται φίλοι.

— Μου δανείζεις, καημένε, κανένα βιθλίο, νὰ περνάνω τὴν ὥρα μου ;

— Ποιὸν εὐχαρίστως, φίλε μου. Τί εἰδος βιθλίον θέλεις;

— “Ο, τι καὶ νὰ είναι ! Μου είναι ἀδιάφορον.

“Ο Ἐλλην φιλαναγνώστης δὲν ἔχει προτιμήσεις. Τὸν ἐνδιαφέρουν ἑξ ἵσου ὅλα τὰ βιθλία. Πῶς ἡμπορεῖ λοιπὸν οὐαὶ τοῦ ἀρνηθῆ κανεὶς τὸν πνευματικόν του ἄρτον ; Δὲν τὸν ἀρνήθηκα ποτέ μου εἰς κανένα. Βαθμηδὸν τὰ ἐρμάρια τῆς βιθλιοθήκης μου ἡρχισσαν νὰ χάσκουν ὡς γεροντικὴ ὁδοντοστοιχία.

— Αὐτὰ τὰ βιθλία ποὺ δανείσατε, κύριε, δὲν θὰ ξαναγυρίσουν καμμιὰ φορά ; μου εἴπε κάποτε ή ὑπηρέτριά μου, ή ἐπιφορτισμένη μὲ τὸ ξεσκόνισμα τῆς βιθλιοθήκης, καὶ ή δποία ἀπεστρέφετο τὰ κενά, ὅπως ή Φύσις.

— Θὰ ξαναγυρίσουν κάποτε, παιδί μου ! τῆς εἰπα. Ἀλλὰ ταξίδι είναι αὐτό, βλέπεις. Ποιός ξέρει τί τοὺς συνέδη στὸ δρόμο ; Ὑπάρχουν, δπως γνωρίζεις, καὶ ναυάγια !

“Ωμιλοῦσα ἐκ ναυτικῆς πείρας. Πράγματι, πολλὰ ἀπὸ τὰ πτωχά μου βιθλία δὲν ἐγύρισαν ποτέ... Κύριος οἶδεν εἰς ποίους ὠκεανοὺς ἔχουν ναυαγήσει. Τὰ ἐπερίμενα, ὅπως περιμένεις κανεὶς τοὺς ξενιτευμένους του, τρέμων νὰ βάλῃ τὸ κακόν εἰς τὸν γοῦν του. Καὶ ἔξακολουθῶ νὰ ζῶ μὲ τὴν τραγικὴν αὐτὴν πρασδοκίαν. Ποιός ξέρει ! Καὶ δ Ῥοδονόσων είχε χαθῆ χρόνια καὶ χρόνια. Οἱ δικοὶ του τὸν ἐθεωροῦσαν χαμένον. Ἔξαφνα ἔνα εὔσπλαχνικὸ κῦμα τὸν ἔφερεν εἰς τὴν πάτριον γῆν. Ἀλλὰ μήπως δ Ὁδυσσεύς ; Πόσους

ένιαυτούς τὸν ἐπερίμενεν ἡ Πηγελόπη; Ἐξαγαγύρισε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ἰθάκην. Διατί νὰ μὴν ἐλπίζω καὶ ἐγώ, δτι ἡ Ἰθάκη τῆς βιβλιοθήκης μου θὰ ἔχει πάντα τοὺς Ὁδυσσεῖς τῆς;

Ἐν τῷ μεταξὺ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἔνειτευμένους μου φθάνουν ἔξαφνα ἐκεῖ ποὺ δὲν τοὺς περιμένω. Καὶ δλοι ἔχουν τὴν θλιδερὰν ὅψιν τῶν ναυαγῶν. Ὅλοι διηγοῦνται ἀπὸ μίαν τραγῳδίαν. Κουρελιασμένοι, βρώμικοι, ἀκρωτηριασμένοι, ἀγνώριστοι. Ἀπὸ τὸν ἔνα λείπει τὸ ἔξωφυλλον. Ἀπὸ τὸν ἄλλον τὰ μισά του φύλλα. Ἀλλος εἶναι γεμάτος λαδιές, ὡς πετσέτα λαχικοῦ οἰνομαγειρέου. Καὶ ἄλλος μαρτυρεῖ μὲ τὶς καπνιές καὶ τὴν στεαρίνην, ποὺ εἰκονογραφοῦν τὰς σελίδας του, δτι, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας του, κατεγίνετο νὰ σδήνῃ κάθε βράδυ τὸ σπερματσέτο του φιλομαθοῦς φίλου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δποίου εἶχεν ἀποσπασθῆ. Ὁ τελευταῖος, δταν μοῦ ἐπέστρεψε τὸ ταλαίπωρον βιβλίον, ἔθεωρήσεν ὑποχρέωσίν του νὰ μοῦ δικαιολογήσῃ τὸ ἀσύνθετος γεγονός:

— Σοῦ ἔφερα, μοῦ εἶπε, ἐκεῖνο τὸ βιβλίο. Δὲν μοῦ χρησιμεύει πλέον. Ἐδαλα, ξέρεις, ἡλεκτρικὸ στὸ σπίτι μου καὶ δὲν μεταχειρίζομαι τώρα σπερματσέτο.

Ἐννοεῖται δτι, κατόπιν τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτῶν συγκινήσεων, ποὺ μοῦ ἐδημιούργησεν ἡ βιβλιοθήκη μου, ἔπαισα πρὸ πολλοῦ γ' ἀγοράζω βιβλία. Ὑπάρχουν τόσοι βιβλιόφιλοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ώστε νὰ μὴν χρειάζωμαι κι' ἐγώ. Ἐξέκαμα λοιπὸν καὶ τὰ τελευταῖα μου βιβλία καὶ ἀπέστειλα τὸ σχετικὸν ἔπιπλον εἰς τὴν κουζίναν, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πιατοθήκη.

Τὸ συμπέρασμα εἶγαι δτι ὅποιος ἀγαπᾷ τὰ ζῷα καὶ τὰ βιβλία εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ οὔτε ζῷα, οὔτε βιβλία. Ἀποτελοῦν ἔνα διαρκῆ πόνον ψυχῆς!

1921.

ΙΚυνηγούς.

Σπύρου Μελᾶ.

— Μαύρη μπογιά, ἔνα πινέλο, ἔνα κομμάτι λινό! . . . Καὶ γρήγορα, γιατὶ χαθήκαμε! . . .

“Οταν πάγτα ταῦτα προσεκομίσθησαν, κατεσκευάσθη κι' ἐτοποθετήθη πρὸ τῆς σκηνῆς, μὲ μεγάλα γράμματα, ἡ ἐπομένη ἐπι-
‘Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Δ' γυμν. ἔκδ. β' 1932. 8

γραφή:

ΚΥΡΙΟΙ ΚΥΝΗΓΟΙ!
ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΡΥΓΟΝΙ.
ΕΙΝΑΙ ΤΣΑΝΤΗΡΙ.

Δε βαριέσθε!... Ἡ κατάστασις ἀμετάδηλητος: Ήριν ἀκόμη
ὅ θαμβὸς περουζὲς* τῆς πρώτης αὐγῆς φένη εἰς τὴν κορυφὴν
τοῦ Ἀετοῦ*, ἡ σκηνὴ γίνεται: Ντουωμόν*, ἐναντίον τοῦ ὅποιου ὅρ-
μοῦν ἀκάθεκτα βραχδεμδουργαῖανἀ* τάγματα. Τὰ Φραγκότ, τὰ Πί-
περ, οἱ καραμπίνες Μπράουνιγκ, τὰ πανάρχαια ἐμπροσθιογεμῆ δί-
καιννα, οἱ τσάγκρες μᾶς στέλνουν ἔνα φοβερὸν καταιονισμόν. Ὁλός-
κληρο πρωτοβρόχι ἀπὸ σκάγια δέρνει τὰ πανιά μας μὲ μπουμπού-
νισμα καὶ ἀστραπές... Διαρκῶς περισφιγγόμεθα στεγώτερον. Δὲν
μᾶς μένει, σὲ λίγο, παρὰ ἡ ἄνευ ὅρων παράδοσις.

Εὔτυχῶς τὸ κῦμα τῶν ἐπιτιθεμένων ἀλλάζει: αἰφνιης κατεύθυν-
σιν. Μὲ κρότους, φωνές, σφυριξίες, γαυγίσματα, ὅρμῃ ἐναντίον ἀλ-
λῶν θέσεων, ἀλλων σκηνῶν, ἀλλων τομέων, καὶ τὰ δασωμένα διά-
σελα* καὶ τὰ σκιερὰ φαράγγια βροντολαλοῦν ὡς τὸ μεσημέρι, τὸ
ἀπόργευμα, τὸ βράδυ ἀκόμη, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν πάλι ἀπὸ τὸ ἄγρια
μεσάνυχτα.

Ο τόπος καίεται. Ἀπὸ τὸ Σούνιον ἔως τὸν Ἀγιον Κοσμᾶν
ντουφεκίδι ἀσήγητον. Χιλιάδες φυσέκια, τόννοι πυρίτιδος. Κάρ-
ρο, σοῦστες, μοτοσυκλέτες, καμιόνια, μεταφέρουν ἀενάως ὅπλα,
τσάντες, φυσεκλίκια, σκυλιά, τσαντήρια, κουβέρτες. Εύρισκεσθε
εἰς τὰ μετόπισθεν μεγάλης στρατιᾶς, ἡ ὁποία ἔχει αὐτοσχεδια-
σθῇ βιαστικὰ καὶ βαδίζει ν ἀποκρούσῃ κάποιαν αἰφνιδίαν εἰσθο-
λήγη ἔχθροο. "Οταν τὰ φῶτα τῶν αὐτοκινήτων φύγουν πρὸς Νότον
καὶ ἡ βοὴ τῶν κυνητήρων κοπάσῃ κάπως, ἀκοῦτε βήματα στὸ σκο-
τάδι, καὶ εἰς τὰς ὅχθας τοῦ σκονισμένου δρόμου διακρίνετε σίλουέτ-
τες ζαλωμένων* βραδυπόρων, ποὺ γλιστροῦν μὲ τὴν λάμψιν
μιᾶς κάννης εἰς τὸν ώμον: Αὗτοί ὅλοι νοσηγλεύονται, σὲ λιγάκι,
εἰς τὸν σταθμὸν τῶν πρώτων βοηθειῶν—στρατοπεδεύουν εἰς τὸ
Κοντοπήγαδο, κάτω ἀπὸ τὴν μεγάλην λεύκα, γιὰ νὰ πάρουν
ἀναπνοή... ντομάτα, ρέγκα, στουμπισμένο κρεμμύδι, ρέτσίγα, καὶ
νὰ βιθυρίσθων ἔπειτα, μὲ δλονύκτιον, σύντονον πορείαν εἰς τὰς
ἀπείρους πτυχὰς τῆς δισωμένης Ἀττικῆς.

Θεέ, τί πινακοθήκη ἀνεξάντλητος!... Είναι οἱ ἀστακοί, χα-
καρχαρεμένοι, κακσαφορεμένοι, μποτταρισμένοι, μὲ διπλὰ μπαλκο-

νάκια φυσεκιών, διπλά σκυλιά, πελώρια, γιὰ θηρία, διπλές τσάντες, διπλά παγούρια, ποὺ δὲν τους λείπει οὔτε για κυνηγετική μάχαιρα, καὶ γομίζετε ὅτι δὲν πᾶνε γάλικη σουν κεφαλάδες (ἔστω καὶ διπλούς), ἀλλὰ κάπρους εἰς τὰ Ἀκροκεραύνια. Οὗτοι κτυποῦν συνήθως μὲ σκάρια τῶν δκτῶν κι ἑδομήντα πέντε.... (δραχμῶν) ἔκκστον τρυγόνι. Καὶ εἰναι οἱ ἀντίποδές των, οἱ «ἀετονύχηδες», γι ἐλαφρὰ φάλαγξ, τὰ εὐζωνάκια τοῦ κυνηγιοῦ, σάκκος μηδέν, λουρὶ κανέν, φυσέκια ἀσράτον (τὰ ἔχουν στὶς τσέπες), μπόττα ποσῶς, ἔνα σκυλί, ποὺ φαίνεται ως ψωριάρικο, ἀλλὰ εἰναι: «γκέκικο», δηλαδὴ ξέρει γάλικοτῷ λαχρὸ ἀπὸ τὸ αὐτό, κι ἔνα τουφέκι κούκλα, ὅπερ, ἀν ἔλειπε, θὰ ἐνομίζετε ὅτι τώρα θγῆκαν ἀπὸ τὴ δουλειά τους καὶ πᾶνε περίπατο. Εἰναι κατόπιν οἱ τύποι τῶν ἐπαγγελματιῶν κυνηγῶν, τοὺς δποίους ξεχωρίζει ἔνα ὄφος κουρασμένου ἀπὸ τὸν κόρον ἀνθρώπου, καὶ οἱ ἐρασιτέχναι, ποὺ δλίγον εὐθυδεῖς ῥετσινάτο τοὺς καρφώνει δριστικῶς εἰς τὸ Κοντοπήγαδο, δπου κυνηγοῦν μπουτάκι στὸ χαρτὶ μέχρι πρωίας. Εἰναι κατόπιν οἱ θετεράνοι, τὰ παλαιὰ στοιχειὰ τῶν ἀττικῶν πευκῶνων, ἀληθινὰ μαντεῖα Δελφῶν τῆς κυνηγεσίας, ποὺ χρησμοδοτοῦν ἀν τὴν νύκτα θὰ πάρῃ τρυγονόκαιρος η δρτυκόκαιρος, ἀν θὰ ἔχῃ πέρασμα μεγάλο η μικρὸ (κι ἔννοεται συμβαίνει κατὰ κανόνα τὸ ἀντίθετον). Καὶ εἰναι οἱ ἀρχάριοι, τὰ μαθητούδια, ποὺ δὲν μποροῦν γάλικωρίσουν ἔνα νυκτοβάτη ἀπὸ ἔνα τσιμπογιαννάκη, ζητοῦν τὸ τρυγόνι στὰ σχοῖνα καὶ τὰ δρτύκια στὰ σύγγεφα, τοὺς ὄποδέχονται μὲ εἰρωνικὰ κλεισίματα ματιῶν οἱ ἀλλοι: (τὰ μέλη τῆς συντεχνίας τῶν κυνηγῶν γγωρίζονται μεταξύ των καὶ δικαιούργιος φαίνεται), δ δὲ Κώστας, δ καταστηματάρχης, στὸ Κοντοπήγαδο, τοὺς στακιτὰ καὶ τοὺς προστρέπει:

— "Ακου δῳ!.., Πάρε κι ἔκατὸ δράμια τυρί!.... "Αμα τὸ... τρίψης, κείνου εἰν' ἔνα κι ἔνα γιὰ τοὺς δρτυκοσοῦρτες*!... Τοὺς κατεβάζει—γραμμή!

"Ολος αὐτὸς δ κόσμος, ἀετονύχηδες καὶ ἀστακοί, μαστοροκυνῆγοι κι ἐρασιτέχναι, παλαιοί καὶ μαθητευόμενοι, πλημμυρίζουν δάση, πλαγιές, χαράδρες, λόφους, λαιμούς. Κάθε ρίζα πεύκου καὶ καρτέρι. Μάλις τὸ πρῶτο φτερὸ τρυγονοῦ σχίσῃ τὸν ἀέρα μὲ τὸν ἀπαλὸν θροῦν μεταξωτοῦ φορέματος, λόχος δλσκληρος βάλλει ἀμοιβαδόν. "Επεσε; Καυγάς τρικούθερτος, τὸ διεκδικοῦν δέκα. Κατ' ἀρχὰς εὐγενῶς: «Περικαλῶ, ἀν εἴδατε καλῶς, κτύπησα πρῶτος!

— Μὲ τὸ μπαρδόν, λανθάνεσθε, εἰχα προλάβει ἐγώ!... Σ' ἔνα λεπτὸν τὰ πράγματα γίγονται ἑλληνικῶτερα, δηλαδὴ ἔξελίσσονται μὲ τὸ «ρέ»: «Ἄς το κάτου τὸ τρυγόνι, ρέ!... — Ἐγώ, ρέ;... — Ἐσύ, ρέ!... Καὶ ἀπειλεῖται μάχη. Ἐνίστε τὰς περιπλοκὰς αὐτὰς λύουν τὰ ἵδια τὰ τρυγόνια. Παρέστην εἰς κάτι τέτοιο. Ἐκτυπήθη ἔνα τρυγόνι ἀπὸ κάποιον, ἐπέρασε ἀπὸ τὸ καρτέρι ἐνδός δευτέρου, κι² ἔπεισε στὰ κλαριά τοῦ δένδρου ἐνδός τρίτου.

— «Αν τολμήσετε καὶ τὸ θίξετε (ἐφώναξεν δὲ πρῶτος καὶ δεύτερος εἰς τὸν τρίτον), θᾶξετε γὰ κάμετε μ³ ἐμάξι!...» Ο τρίτος τὸ ἐσεβάσθη πράγματι. Ο πρῶτος καὶ δεύτερος ἤρχισαν τότε τὸν καυγάν ἐν ἀνέσει: «Δικό μου! — Οχι, δικό μου!... — Τὸ παίρνεις, ἀλλὰ σὲ παίρνει διάβολος! — Ἐμένα; — Ἐσένα! — Λοιπὸν θὰ τὸ πάρω! — Απλωσε, ἀν σοῦ βαστάζῃ!..., κτλ. κτλ.»... «Ησκαν ἔτοιμοι ν⁴ ἀλληλοφαγωθοῦν, δταν τὸ τρυγόνι φρρρρρτ!.. ἐπέταξεν ἥσυχα — ἥσυχα εἰς ἄλλον τομέα: Εἶχε μόνον πληγωθῆ κι⁵ ἐξεκουράζετο τόσην ὥραν, ἐπωφελούμενον τοῦ καυγᾶ.

Μετὰ τὰς πρώτας δύοδροντίας κάνουν δλα τὰ τρυγόνια φτερό, παρασύρει τὸ ἔγκα τὸ ἄλλο καὶ ἀδειάζουν ἐντελῶς τὴν βαλλομένην περιοχήν. Επομένως δ, τι κτυπηθῇ, θὰ κτυπηθῇ κατὰ τὴν δραχυτάτην αὐτήν, σχετικῶς, περίσσον τῆς ἐκκενώσεως. Τί τουφεκῆ λοιπὸν δλην τὴν ἡμέραν, δ ἀναρίθμητος λαδὸς τῶν κυνηγῶν; Κεφαλάδες, τσιλιβήθρες, μυιγοχέφτες, τρυποκάρυδα, δ, τι βρῆ. Προχθὲς ἀπὸ τὴν μανίαν τοῦ πυρὸς δὲν ἐσώθησαν οὕτε οἱ γερανοί. Καὶ τὰ κακόμοιρα τὰ χελιδόνια, ποὺ εἰχαν δέσει τὶς βαλίτζες των καὶ ἥσκαν ἔτοιμα γὰ μπαρκάρουν γιὰ τὸ ταξίδι τῶν θερμῶν κλιμάτων, τὰ βλέπετε τώρα γὰ πετοῦν ἀνήσυχα, κοπαδιαστά, φηλά, πολὺ φηλά, καὶ ν⁶ ἀγγυντεύουν μὴν τύχη καὶ φανῆ κακμιὰ καινούργια ἐναέριος νηοπομπή, εἰς τὰ βάθη τοῦ δρίζοντος. Τὰ λυπήθηκα. «Εμοιαζαν μ⁷ ἐπιβάτας ποὺ είχαν ἔνα καὶ μόνον τραίνο. Καὶ τὸ ἔχασαν ἀπὸ δυστύχημα. Καὶ τώρα περιμένουν πιὰ στὴν τύχη!...

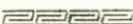
— Άλλοι πάλι χθὲς ντουφεκούσαν τὴν θάλασσα.
— Τί χτυπάτε, παιδιά;
— Ηπαπαγαλλάκια, κύριοι!
— Ηπαπαγαλλάκια; Στὰς Ἰνδίας δρισκόμαστε;
— Είναι αὐτὰ τῆς θαλάσσης, χρυσᾶ, κύριοις, δὲν τρώγονται: Ξμως. Είναι γιὰ μπαλσάμωμα!... Γιὰ τὸ σπίτι.

Ἐφαντάσθηγεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ψευτισμοῦ, ἀπὸ τὰς αἰωνίας τῶν κυνηγῶν, τὰς ὁποίας δὲ Κώστας ματαύως προσπαθεῖ νὰ περιστείλῃ εἰς τὸ Κοντοπήγαδο (ἔχει κρεμάσει κουδούνια πίσω ἀπὸ τὸν πάγκον τοῦ μαχαζειοῦ του καὶ εἰς κάθε φέμια ποὺ ξεφουργίζει κυνηγὸς ἀρχίζει τὴν κωδωνοκρουσίαν), ὅταν ἔνας ἄλλος, δυνατώτερος εἰς τὴν πτηγολογίαν, μοῦ ἔξήγγησε:

— Αὐτὰ τὰ χρυσᾶ παπαγαλλάκια τῆς θαλάσσης, κύριοι, τὰ λένε παπουτσῆδες, τὸ δόποιον οἱ γραμματισμένοι τόχουνε μετονομάσει... ἀλκυών!

Τὰ θηρία! Υπεδέχοντο μὲν ντουφεκιές τὶς διλόγχρυσες ψυχὲς τῆς χειμωνιάτικης καλωσύνης, τὰ φτερωτὰ χαμόγελα τῶν ζαφειρένιων μαξιάκων — τὰς ἀλκυόνας*!... Τί τοὺς πληρώνεις;...

1922.

7. ΚΡΙΤΙΚΗ.

ΗΙΟΪΓΕΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ!

Έμμανουὴλ Ροΐδου.

Εἰσαγωγή. Ο συγγραφεὺς εἶχεν δρισθῆ κατὰ τὸ 1877 κριτής εἰς ποιητικὸν διαγωνισμόν. Κατὰ τὴν εἰσήγησίν του, τὴν δόποιαν ἀνέγνωσεν ἀπὸ τοῦ βῆματος τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ,* ὑπῆρξε δριμύτατος ἐναντίον ὅλων τῶν μετασχόντων εἰς τὸν διαγωνισμόν, καὶ τῶν περισσότερων ἐκ τῶν τότε γραφόντων ποιητῶν, τοὺς δόποίους κατέκρινε διότι ἔγραφον χωρὶς ἀληθινὸν αἴσθημα καὶ χωρὶς καμμίαν τέχνην, καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατώρθωναν νὰ συγκινήσουν τὸ κοινόν. ὑπεστήριξε δὲ ὅτι καὶ τὸ περιβάλλον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (ἥ «περιφρόεσσα ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα») δὲν ἦτο κατάλληλον διὰ νὰ μορφώσῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ ποιητὰς ἀξίους τοῦ ὀνόματος.² Ἐναντίον τῶν ἰδεῶν τούτων τοῦ Ροΐδου ἀντεπεξῆλθον διὰ φυλλοδίων καὶ διαλέξεων πολλοὶ ἐκ τῶν θιγομένων καὶ ἐν γένει οἵ ἀντιφρονοῦντες (μεταξὺ τῶν δόποίων δὲ Ἀγγελος Βλάχος* καὶ δὲ Ἰω. Παπαδιαμαντόπουλος, δὲ κατόπιν διαπρέψας ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Jean Moréas*), δὲ δὲ Ροΐδης ἀπαντῶν εἰς τοὺς ἐπικριτάς του ἔγραψε τρεῖς μελέτας μὲ τοὺς τίτλους

«Περὶ συγχρόνου ἐλληνικῆς ποιήσεως, Ὡ σύγχρονος ἐν Ἐλλάδι κοιτική, καὶ Τὰ κείμενα». Οὕτω ἀνεπτύχθη μεγάλη συζήτησις καὶ ἔρις, οἵτις ὅμως, ὡς γράφει ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος, «συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποιητικοῦ αἰσθήματος ἐν γένει καὶ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν ποδὸς τὴν ὑγιαῖ μελέτην καὶ τὴν ἀληθεστέραν ἔμπνευσιν τῶν νεωτέρων μας ποιητῶν».

Αἱ ἐπόμεναι σελίδες ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Ποίδου «Περὶ συγχρόνου ἐλληνικῆς ποιήσεως», τὴν δποίαν ἀνέγνωσε καὶ αὐτήν, πρὸ τὴν τυπώσῃ, εἰς τὸν Παρνασσόν.

Θέλετε νὰ μάθετε, διατί οὕτως ἀξεστα παραδίδονται εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ ἔργα τῶν ἡμετέρων στιχοπλόκων, καὶ πᾶς ἐν Ἑλλείψει τῆς αἰγαλῆς τοῦ ποιητοῦ δὲν λάμπει τούλαχιστον ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν διδρώς εὐσυνειδήτου ἐργάτου; Τοῦτο διδασκόμεθα ἐκ τοῦ προλόγου λυρικῆς τινος συλλογῆς, ἣς ἀσπλαγχνία γῆθελεν εἶναι νὰ ὀνομάσωμεν τὸν αὐτούργον.

Οὐδὲ τῆς Ραχήλ ἡ φωνὴ θρηγούσης ἐπὶ τὰ τέκνα της εἶναι γιαερωτέρα τῶν δύσυρμῶν τοῦ μουσοπόδου τούτου ἐπὶ τῇ ψυχρότητι τοῦ ἀμούσου κοινοῦ. «Ἐπὶ τέλους ὅμως, σπογγίσας τοὺς διφθαλμούς, ἀνακράζει: «Ἄδιάφορον ὅμως! »Ας ἀντιτάσσῃ ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία τὴν παχεράν της ἀδιαφορίαν εἰς πᾶν αὐτοφυές ποιητικὸν προϊόν, ἀλλ᾽ ἂς ἀντιτάσσωμεν καὶ ἡμεῖς ἵσην ἀδιαφορίαν εἰς τὴν ἀδιαφορίαν της. Δὲν τῇ μέλει ἀν διάρχωμεν; Διατί νὰ μᾶς μέλη ἀν διάρχη;» Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ κοινοῦ ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ συντάσσεται συμβόλαιον ἀμοιβαίας περιφρονήσεως, ἐξ οὐ δικαιοιούται διὸ μὲν ποιητὴς νὰ γράφῃ ἐκ τοῦ προχείρου διτι φθόνη, τὸ δὲ κοινὸν νὰ μὴ ἀναγινώσκῃ. Περὶ τούτου ὅμως ἀδιαφορεῖ δι προλογογράφος, ἀνακράζων: «Τὸ παρὸν δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν ἔκυτῷ καὶ τὸ μέλλον, καὶ οἱ ἐπελευσόμενοι ἔχουσι καὶ δὲν νὰ μὲ ἀποζημιώσωσιν». Ἐκ τούτων βλέπομεν διτι, διπως ἐν Γερμανίᾳ μουσικὴ τοῦ μέλλοντος, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν διδρύεται ποίησις τοῦ μέλλοντος.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη ἐξηγέμωσε πρὸ πολλοῦ πᾶσαν τοιαύτην ἐλπίδα, ἀποδείξασα διτι πρῶτος ὅρος τῆς ἀθανασίας ποιητοῦ εἶναι τὸ νὰ ζήσῃ παρὰ τοῖς συγχρόνοις. Κατὰ

τὸν Ἀρίχτερ* ποιητὴς δύναται γὰρ ὀνομασθῆ μόνον ὁ κατορθώτας γὰρ ἐλκύσῃ τὸν θαυμασμὸν ὀλοκλήρου λαοῦ. Πλείστους ἀγαφέρει: ἡ ἴστορία ῥαψῳδοὺς ἀδικηθέντας, λιμώττοντας, δεσμώτας, φυγάδας καὶ δυστυχεῖς, ἀπαρατήρητον δύμας καὶ ἀγνωστον τοῖς συγγενεῖς καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἀνακαλυφθέντα δὲν μηδενεύει κανένα.

Καὶ τοῦτο ἔγκειται ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῆς ποιήσεως, ἢτις οὐδὲν ἄλλο οὕτω εἰμὶ ἔρμηνεία τῶν μυχίων αἰσθημάτων, ἀτινα ἐν ὀρίσμένῃ τινὶ ἐποχῇ καὶ κάρδια ταράττουσι πᾶσαν καρδίαν, ἀδυνατον εἶναι γὰρ παραγνωρισθῆ, ἀν εἶναι πιστή, ἢ γὰρ μὴ ἀκουσθῆ, ἀν ἔχῃ δέ ἔρμηνες τὸ πρῶτον καθ' Ὁράτιον προσὸν ποιητοῦ, «os magna sonaturus», μέγα δηλ. καὶ βαρύηχον στόμα. Κάλλιστα ἔννοοῦμεν ἐπιστήμονα, ἔφευρέτην ἢ καὶ φιλόσσοφον δυσανασχετοῦντα ὅτι δὲν ἔννοεῖται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἄλλα ποιητής, ῥήτωρ, χορεύτρια, ἀοιδὸς ἢ ἄλλος κτῆμα τῶν πολλῶν τεχνιτης, παραπονούμενος ὅτι δὲν ἔκτιμάται κατ' ἀξίαν, διμοίζει: μάγειρον μεμφόμενον τοὺς δαιτυμόνας ὅτι εύρισκουν ἀγοστα τὰ φαγητά του. Ὁ τοιοῦτος λησμονεῖ ὅτι οἱ λειμοδύχοι τῆς Ἐνετίας ψάλλουσιν, ἐλαύνοντες τὴν κώπην, στροφὰς τοῦ Τάσσου*. ὅτι αἱ ὑπηρέταις τῆς Βαξιάρης διελέγοντο περὶ τοῦ τελευταίου δράματος τοῦ Σχιλλέρου* πληροῦσαι τὰς στάμνας τῶν εἰς τὴν βρύσιν, οἱ δὲ στίχοι τοῦ Βεραντέρου* καὶ τοῦ Τεγυσθνος* εύρισκονται ἐν τῇ μνήμῃ παντὸς Ἀγγλογάλλου, ὡς παρ' ἡμῖν οἱ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Χριστοπούλου*.

Οπωσδήποτε, μὴ τολμῶντες γὰρ δικάσωμεν ἡμεῖς μεταξὺ τῆς μελλοντικῆς ταύτης ποιήσεως καὶ τοῦ οὕτως ἀσπλάγχνως περιφρονοῦντος αὐτὴν ἐλληνικοῦ κοινοῦ, ἀναθέτομεν τὴν κρίσιν εἰς ἄλλον πολὺ ἡμιώνῳ ἀρμοδιώτερον δικαστήν. "Οτε τὸ πρῶτον κατήλθομεν νεώτατοι ἔτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡξιώθημεν εὐτυχήματος ἀνεκτιμήτου, τῆς εὐνοίας τοῦ Κωνσταντίνου Ἀσωπίου. Τὸν ἀείμνηστον πρεσβύτην, ὃν ἔμελλον γὰρ προπέμψωσι μετ' ὀλίγον εἰς τὸν τάφον δύο ὅλαις ὑπὸ αὐτοῦ διδαχθεῖσαι Ἑλλήνων γενεαῖ, εύρισκομεν καθ' ἐσπέρων οὐχὶ ὡς ἄλλον Βέκκερον* ἢ Ἐρμάνον* ἐν μέσῳ εὐσεβοῦς διμίου ῥιοφύντος ἀπλήστως πᾶσαν ἐκ τῶν χειλέων του ἀποστάζουσαν λέξιν, ἄλλος ἔργημον καὶ μόνον, κύπτοντα ἐπὶ πενιχρᾶς τραπέζης, ἐφ' ἡς ἔτυχε μάλιστα καὶ γὰρ ἔδωμεν ἐνίστε λοιδορα φυλλάδσια ἀνθρωπαρίων ὑβριζόντων τὸν διδάσκαλον τοῦ Γένους.

Τοιαύτη δὲ ήτο τοῦ ἀρχαικοῦ τούτου λογίου ή ἀγαθότης, ὥστε πολλάκις, μετὰ μακρὰν ἐσπέραν, καθ' ἣν μὲ εἶχε παντοιοτρόπως εὐεργετήσει, ἀγοράγων μοι ταμεῖον ἀνεξαντλήτων γνώσεων, διορθῶν τὰ πρώτα μου δοκίμια καὶ παντοίας ἐπιδαψιλεύων πολυτίμους συμβουλάς, μὲ συνεκίνει τῆς πειτα μέχρι δικρύων εὐχαριστῶν με διτὶ τὸν ἔκαμπτον συντροφιάν. Τοιαύτας ἐσπέρας διήλθομεν δικρύων πολλάκις, καὶ πολλὰ ἦκουσα περὶ τῆς συγχρόνου ποιήσεως παρὰ τοῦ δλόκληρον τὸν βίον εἰς τὴν μελέτην καταγαλώσαντος τῶν ποιητῶν. Τάξ ἀναμνήσεις ταύτας ἔφερεν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ καλάμου ἡ πρὸς τὸν διδάσκαλον εὐγνωμοσύνη καὶ οὐχὶ ἡ ἀνάγκη ν ἀντλήσωμεν ἐκ τοῦ ἴδιαιτέρου αὐτοῦ πρὸς ήμας κληροδοτήματος, ἀφοῦ εἰς δλόκληρον τὸ ἔθνος κατέλιπεν ἐν τῇ «Ιστορίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων» τὰς ἔξης πολυτίμους συμβουλάς, ἀνακράζων μετ' ἀδημονίας: «Τί νὰ εἴπωμεν περὶ ἀνθρώπων, οἵτινες, οὔτε ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τοῦτο κεκλημένοι, οὔτε διὰ τῆς τέχνης παρασκευασθέντες, πλημμυρίζουσι τὸν κόσμον ποιημάτων, ἀτινα νωπὰ εἰσέτι καὶ ἀχνίζοντα φίπτονται: εἰς τὴν κόνιν, ἢ ὅπου καλύτερα τοῖς πρέπει; Οἵτινες αὐτοὶ ἔχουσι κειροτογοῦντες καὶ ὀνομάζοντες ποιητάς, ἀν εὑρωσι καὶ ἄλλον μωρὸν γὰ τοὺς ἐπαινέσῃ, καθίστανται ἀφόρητοι; Ἀλλ ἵνα μὴ φανῇ ἀδικος ἢ αὐστηρὰ ἢ περὶ τῶν ψευδοποιητῶν κρίσις μου, πρέπει νὰ συλλογισθῆτε ὅτι ἡ ποίησις δὲν εἶναι ἀρτος ἐπιούσιος, ὥστε ἐν ἐλείψει ἄλλου καλυτέρου ν ἀρκώμεθα εἰς τὸν κατώτερον. Δὲν εἶναι πρώτης ἀνάγκης πρᾶγμα, ἀλλὰ τρυφὴ καὶ πολυτέλεια, ἣτις πρέπει ἢ νὰ εἶναι καλή, ἢ νὰ λείπῃ διόλου. Ὁ ποιητής, εἴτε ἀετός εἶναι ως ὁ Πίνδαρος, εἴτε στρουθίον ως ἄλλοι κατώτεροι, πρέπει πάντοτε νὰ πετῇ ἀλλὰ πτηγά, τὰ δροῖα οὐχὶ νὰ πετάξωσιν, ἀλλ ὅποδε τὸν βόρδορον δύνανται γὰ νπεργηδήσωσιν, ἀδικοῦσι καὶ τὰ τετράπόδα ἐν ταῦτῳ καὶ τὰ πτερωτά.»

1877.

Ἡ ποέησες τοῦ Ρήγα.

Κωστή Παλαμᾶ.

Εἰσαγωγή. Τὸ τεμάχιον εἶναι ἀπόσπασμα ἐκ διαιλέξεως «Π ερὶ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως», τὴν διοίσαν ἔκαμεν δ συγγραφεὺς τὸ 1897 ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσός*».

... Καὶ ὅμως ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἴδιαν ἱστορικὴν περίοδον, κατὰ διώδεκα περίου ἔτη πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν τοῦ Χριστοπούλου* καὶ τοῦ Βηλαρᾶ*, ἔνας ἀνθρωπος· τοῦ προφήτου τὴν αἰγλην ἀναδίδει, καὶ τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον θά περιβληθῇ· δὲ ἀνθρωπος αὐτὸς δὲν γράφει, σαλπίζει στίχους· καὶ δὲ στίχος του εἶναι ἀτεχνος, γυμνός, πρωτογενῆς· ἀν τὸν μετρήσετε μὲ τὸν πῆχυν τῶν αἰσθητικῶν κανόνων, θὰ μορφάσετε. Ἀλλ ὅπως δὲ νομοθέτης τοῦ Ἰσραὴλ μεταβάλλει μὲ τὸν κτύπον τῆς ράβδου του τὴν ἔηρὰν πέτραν εἰς δροσόρρυτον πηγήν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος, μὲ μόνην τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας του, μετουσιώνει τὸν στίχον αὐτὸν τὸν ἀτεχνον, τὸν γυμνόν, τὸν πρωτογενῆ, εἰς ἄσμα ἀναστάσεως πρωτάκουστον:

Ως πότε, παλικάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι, σὰν λιοντάρια, στὲς δάκες, στὰ βουνά;
Σπηλιές νὰ κατοικῶμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
νὰ φεύγωμεν ἀπ' τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;
Νὰ χάνωμεν ἀδέλφια, πατρίδα καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιά μας, κι ὅλους τοὺς συγγενεῖς;
Κάλλιο ναι μιᾶς ὥρας ἔλευθερη ζωή,
παρὰ σαράντα χρόνους σκλαβιὰ καὶ φυλακή.

Κάπου ὁ "Ρενάν*", μὲ τὴν χάριν τῆς διαλεκτικῆς του, ἀνεκήρυξε τὸν μασσαλιωτικὸν ὕμνον τοῦ "Ρουζὲ Δελί", ως τὸ μαλλιὸν περισπούδαστον ποιητικὸν προϊόν τῶν γεωτέρων χρόνων. "Αν κανεὶς ζυγίσῃ μὲ τὴν πλάστιγγα τῆς κοινωνικῆς σημασίας καὶ τῆς ἑθνικῆς ἐπιδολῆς τὸ ἔργον τοῦ Φεραίου, κατὰ πολλὰ ἐμπνευσμένον ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἴδεαν τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἄσμα τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ κάτι ἀνάλογον, δίχως νὰ θεωρηθῇ καὶ πολὺ παραδοξολόγος. Διότι σήμερον ή Τέχνη δὲν τιμάται ἀσυζητητῇ καὶ ἀνεπιψυλάκτως ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν φιλοσοφούντων περὶ τοῦ δραίου, ὡς δύναμις ἀντλοῦσσα ἐξ ἑαυτῆς καὶ μόνης πᾶσαν ἰσχὺν καὶ πᾶσαν εὐμορφιάν, ἀνευ ἀλλου τινὸς σκοποῦ, ἔνεου πρὸς τὴν ἀγνῆν καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν. Καὶ ἀπλῶς ἐνταῦθα μηγμονεύω δτὶ ὑφίσταται σχολὴ κριτικῶν καὶ ψυχολόγων συγγραφέων, η δποία τὴν ἀλγήθειαν τῆς ποιήσεως μετρεῖ συμφώνως

πρὸς τὸ μέγεθος τῆς κοινωνίκης αὐτῆς ἐπενεργείας εἰς κύκλου δέσφ τὸ δυνατὸν εὑρύτερον.

Καὶ τί περίεργον! Ἡ ποίησις αὐτή, ποὺ δὲν δύναται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἀπολύτου καὶ τοῦ ἰδεώδους ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ δημιουργίᾳ μήτε κάνει δύναμέεται ποίησις, ἀτημέλητος καὶ κυριολεκτοῦσα μέχρι πεντητος, ή χωρὶς εἰκόνας, χωρὶς μεταφοράς, χωρὶς ἀκνίσματα καὶ ἐλιγμούς, χωρὶς ἄνθη καὶ φυμάθια, ή βαίνουσα εὐθέως πρὸς τὸν σκοπόν· ή ποίησις, τῆς δποίας οἱ μονότονοι καὶ στοιχειώδεις ρυθμοὶ διαδέχονται δεις τὸν ἄλλον, ώς οἱ κτύποι τῆς σφύρας ἐπὶ τοῦ ἄκμονος· ή ποίησις αὔτη, δέσφ δὲν είναι πλαστική, τόσφ είναι ἐθνοπλαστική. Ἡ ποίησις αὔτη, καὶ τοιαύτη, στέκεται εἰς περιωπὴν ἀνωτέρων τῆς φιλοπαιγμονος καὶ φορφοδεοῦς Μούσης τῶν φευδανακρεοντέων καὶ τῶν αἰσωπείων ἀπομιμήσεων, αἱ δποίαι φαίνονται ἀντικρύ της ώς θεματογραφίαι κορρασίων. Μὲ τὴν κλαγγήν τῶν θουρίων τοῦ Φεραίου ή ποίησις συνδέεται: πρὸς τὴν μεγάλην πανελλήνιον κοινωνίαν· λαμβάνει νέαν συνείδησιν, εὔρεται τώρα καὶ ὑψηλήν, τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς. Τὸν μικνδρότοιχον, τὸν δποίον δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν οἱ δύο ἐκεῖνοι· νὰ τὸν καταρρίψουν, τὸν κρημνίζει δὲ Ῥήγας διὰ τῶν σαλπισμάτων του, καθὼς τὰ τείχη τῆς Ιεριχοῦς. Καὶ διαδιλέπομεν τώρα τὰ πλάτη ὅλα τοῦ ὅρίζοντος, καὶ συγκοινωνοῦμεν μὲ τὴν ζωήν· ἀνατριχιάζομεν καθὼς ἐγγίζομεν τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ δὲν κινδυνεύομεν νὰ πάθωμεν ἀσφυξίαν, ώς πρίν· ἀέρα γεμίζουν οἱ πνεύμονες ήμῶν, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν ἐν χορῷ μὲ δληγην τῶν πνευμόνων μας τὴν δύναμιν:

Σ^τ ἀνατολὴ καὶ δύση καὶ νότον καὶ βοριά,
γιὰ τὴν πατρίδα δλοι νᾶχωμεν μιὰ καρδιά.

Στὴν πίστιν τοῦ καθένας ἐλεύθερος νὰ ξῆ,
στὴν δόξαν τοῦ πολέμου νὰ τρέξωμεν μαζί...

“Ως πότε ὀδφικιάλος* σὲ ξένους βασιλεῖς;

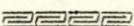
“Ἐλα νὰ γίνης στῦλος δικῆς σου τῆς φυλῆς.

Κάλλοι γιὰ τὴν πατρίδα κανένας νὰ καθῆ,
ἢ νὰ κρεμάσῃ φοῦντα γιὰ ξένον στὸ σπαθί.

1. ὁ Βηλαρᾶς δηλαδὴ καὶ ὁ Χριστόπουλος.

Είναι θλιγώτερον στίχοι καὶ περισσότερον κραυγαῖ· δὲν πλουτοῦσιν εἰς ἴδεας ἀπὸ ἐκείνας, αἱ ὅποιαι ἀπομονοῦσι τὸ πνεῦμα εἰς τὸν ἔθδομον οὐρανὸν τῆς θείας ὄντειροπολήσεως· ἀλλ᾽ εἴναι αὐτοὶ ἐν τῇ διλότητι αὐτῶν μία ἴδεα, η ἐλευθερία. Δὲν μᾶς θαμβώνουν μὲν εἰκόνας· ἀλλὰ μᾶλις τοὺς προφέρομεν, καὶ ἔπως μὲ τὰς μαγικὰς λέξεις οἱ Ἀράπηδες τῶν παραχαμυθιῶν, οὕτω μὲ ἐκείνους ἐμφανίζεται ἐνώπιόν μας μία εἰκών: η σκλαβία. Οἱ Ῥήγας δὲν είναι ρυθμῶν καὶ ἀρμονιῶν ὄντειροπόλιος, σφυροκόπος καὶ δημιουργός· τὸ μόνον καὶ μέγα του ὄντειρον είναι η ἀνάστασις τῆς πατρίδος τῆς πανελληγίου. Είναι ἀνὴρ δράσεως. Τὸ ἄσμα τὸ μεταχειρίζεται ως ἐν ἀπὸ τὰ ἵσχυρότερα πρὸς δράσιν ὅπλα, καθὼς ἔξι ἐναντίας ἀλλοι, καλλιτέχναι μέχρι μυελοῦ τῶν δστέων, καταφεύγουν εἰς τὴν δράσιν ως εἰς πηγὴν πνευματικῶν συγκινήσεων. «Οἱ ἀνθρώπινος λόγος», εἶπεν δὲ Ἀγγλος φιλόσοφος «Κάρλαϊλ*, «ἐν τῇ ζέσει τῆς δργῆς του καθίσταται μουσικός». Οὕτω καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ῥήγα μεταβάλλεται εἰς ἄσμα· καὶ μόνη τῆς εἰλικρινείας του η ζέσις καὶ τῆς θελήσεως του η δρμή τὸ ἔξαίρουν εἰς ποίημα. «Οληγ τὴν οἰκουμένην διαφέρεται δὲ Ῥήγας νὰ τὴν μυήσῃ καὶ νὰ τὴν δπλίσῃ κατὰ τῆς τυραννίας» τὴν οἰκουμένην δληγην νὰ τὴν μεταβάλῃ εἰς ἐλευθέρων ἑλληνικὴν πολιτείαν. «Ἄς ητο δυνατὸν γὰρ ἐγκαταστήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν πρωτεύουσαν τῆς ἴδεώδους ταύτης κοσμοπολιτείας!»

Βουλγάροι κι^ο Ἀρβανίτες, Ἀρμένιοι καὶ Ῥωμιοί,
 Ἀράπηδες καὶ Ἀσπροί, μὲ μιὰ κοινὴν δομή,
 γιὰ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ζώσουμε σπαθί,
 πῶς εἴμεθ ἀντρειωμένοι παντοῦ νὰ ξακουσθῇ.
 Σουλιῶται καὶ Μανιᾶται, λιοντάρια ξακουστά,
 ως πότε στέξ σπηλιές σας κοιμᾶστε σφαλιστά;
 Μαυροβουνιοῦ καπλάνια*, Ὄλύμπου σταυραετοί,
 κι^ο Ἀγοάφων τὰ ξεφτέραια*, γενῆτε μιὰ ψυχή.
 Σπετσῶν, Ψαρῶν καὶ Ὅδρας θαλασσινὰ πουλιά,
 δ νόμος σᾶς προστάζει νὰ βάλετε φωτιά,
 νὰ κάψτε τὴν ἀρμάδα τοῦ καπετάν Πασιᾶ,
 νὰ μπῆτε εἰς τὴν Πόλιν κι^ο εἰς τὴν Ἀγιὰ Σοφιά.

8. ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ.

Τὸ «σταμνὴ τῆς ζωῆς» τοῦ Πολέμη¹.

Γρηγορίου Ξενοπούλου.

Ἄγαπητοί μου,

Πόσον διμορφα, πόσον ἐπιτυχημένα διμιλεῖ δι Πολέμης εἰς τὸ ποίημά του «Τὸ σταμνὴ τῆς ζωῆς» γιὰ τὴν Εὐτυχία! Ὁ ποιητὴς τὴν φαντάζεται σὰν μιὰ βρύση ποὺ τρέχει διλοένα. Ὁ ἀνθρωπὸς πηγαίνει μὲν ἔνα σταμνὶ — τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς του, — καὶ θέλει νὰ τὸ γεμίσῃ δλο ἀπὸ τὴν βρύση τῆς Εὐτυχίας. Ἀλλὰ τὸ γέμισμα δὲν εἶναι καθόλου εὔκολο! Ἡ βρύση δὲν ἔχει παρὰ ἔνα μονάχα κρουνό, κι ὁ κρουνὸς αὐτὸς εἶναι ἀνάποδος, ἀπίστευτα στενὸς καὶ φράξει κάθε τόσο. «Ἐτσι τὸ νερὸ στάζει λιγοστό, στάλα — στάλα, κι ὁ ἀνθρωπὸς πρέπει γᾶχῃ μεγάλη ὄπομονή γιὰ νὰ γεμίσῃ ἀπὸ τὶς σταξὶές τῆς βρύσης δλο τὸ σταμνὶ του. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο τὸ γέμισμα δύσκολο. Ἀκόμη πιὸ δύσκολο εἶναι νὰ κρατηθῇ τὸ σταμνὶ γεμάτο. Γιατὶ τὸ σταμνὶ αὐτὸς εἶναι ἔσθαθο, κι ἔχει στόμα ἀπίστευτα πλατύ. Τὸ παραμικρὸ ἀδέξιο κίνημα νὰ κάμῃ ὁ ἀνθρωπὸς ποὺ τὸ κρατεῖ, πάει τὸ νερό του δλο, χύνεται ὡς τὴν τελευταία σταλιά. Σὲ μιὰ στιγμὴ χάνεται δι τι μάζευε κανεὶς ὄπομονητικὰ τόσου καιρό. Ὅσο βραδὺ τὸ γέμισμα, τόσον ταχὺ τὸ ἀδειασμα. Ὁ κρουνὸς τῆς βρύσης στενός, τὸ στόμα του σταμνιοῦ πλατύ.»

Κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους, δι Πλάτων νομίζω, μὲν ἔνα τέτοιο σταμνὶ παραβάλλει τὰ ζωηρά, τὰ ἔξυπνα, μὰ καὶ κάπως ἐπιπόλαια παιδιά, ποὺ μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐκολία τὰ παίρονυ δλα, μὰ καὶ μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐκολία τὰ ἔχενον: σταμνὶα πλατύστομα. Ἐνῷ τὰ σοδαρὰ παιδιά, τὰ φρόνιμα, τὰ προσεκτικὰ κι ἐπιμελῆ, εἶναι σὰν τὰ στενόστομα σταμνιά, ποὺ δισο δύσκολα γεμίζουν, τόσο δύσκολα κι ἀδειαζουν. Ὁποιος δηλαδὴ μαθάνει κάτι τι μὲ κόπο, τὸ θυμαται, τὸ κρατεῖ περισσότερο ἀπὸ ἔναν χλλον ποὺ θὰ ταρπαζε στὸν ἀέρα. Ὁ κ. Πολέμης,

1. "Ιδε τὸ ποίημα εἰς τὸ Β' μέρος τοῦ βιβλίου, εἰς τὰ «Παραινετικὰ ποιήματα» (σελ. 162).

βλέπετε, κάμνεις μίαν άλλην ἐφερμογήν αὐτῆς τῆς κλασσικῆς παρομοιώσεως. Μὲ τὸ πλατύστομο σταμνὶ παραβάλλει τὸν ἀνθρώπο τὸν γεμάτο εύτυχία, γιατὶ μὲ τὴν παραμικρὴ ἀπροσεξία μπορεῖ νὰ τὴν χάσῃ ὅλη δικαιία, τόσον εὔκολα, ὅσο δύσκολα τὴν ἀπέκτησε.

Κι^τ ἔτσι εἰναι. Αὐτὸν τὸ ποιηματάκι του κ. Πολέμη συνοψίζει ὅλη τὴν ζωὴ του ἀνθρώπου. Μὲ μεγάλη ὑπομονὴ καθένας μάζεύει, δηλαδὴ προετοιμάζει τὴν εύτυχία του. Ἀπὸ μικρός, ἀπὸ παιδί, ἀπὸ νέος, κοπιάζει, γιὰ νὰ μάθῃ γράμματα, γιὰ νὰ γνωρίσῃ κόσμο, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις, πλοῦτο, ὑπόληψη, φίλους, φήμη, δόξα, καὶ κάθε ἀγαθὸ τῆς ζωῆς. Ἐπὶ τέλους εἰν^τ εύτυχισμένος. Τὸ σταμνὶ του ἐγέμισε. Ἀλλὰ τότε ἵσα-ἵσα τοῦ χρειάζεται ἡ μεγαλύτερη προσοχή: νὰ κρατῇ γεμάτο αὐτὸν τὸ σταμνὶ. Μιὰ ἀπροσεξία, καὶ πάει ὁ πλοιτός του. Μιὰ ἀνοησία, καὶ πετῷ ἡ φήμη του. Μιὰ ἀδυναμία, καὶ κηλιδώνεται τῶνομά του. Τὸ σταμνὶ ἄδειασε, ἡ Εὐτυχία ἐχάθη. Νὰ πάγη πάλι στὴ βρύση, νὰ τὸ γεμίσῃ ἐξ ἀρχῆς: "Ε, δὲν εἰναι τόσο εὔκολο! Ο ἀνθρώπος δὲν εἰναι πιὰ παιδί, δὲν εἰναι πιὰ νέος. Μιὰ φορά γεμίζει τὸ σταμνὶ μὲ τὸν ἀνθρώπινο κόπο, μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἐπιμονή. Νὰ ξαναγεμίσῃ, θάταν κάτι ὑπεράνθρωπο. Γι^τ αὐτὸν σπάνια, πολὺ σπάνια, βλέπουμε στὸν κόσμο ἀνθρώπους, ποὺ δυστύχησαν μιὰ φορά «ἄπὸ τὸ κεφάλι τους», νὰ ξαναγίνουνται εύτυχισμένοι.

Σεῖς, ἀγαπητοί μου, γεμίζετε δλοένα τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς σας μὲ τὸ νερὸ τῆς Εὐτυχίας. Πρέπει νάχετε ὑπομονή. Νὰ μὴ σᾶς ἀπελπίζῃ δ στενὸς κι^τ ἀνάποδος κρουνὸς τῆς βρύσης, ποὺ τρέχει στάλα-στάλα καὶ φράζει κάθε τόσο. Μὲ τὴν ὑπομονή, μὲ τὴν ἐπιμονή, τὸ σταμνὶ σας θὰ γεμίσῃ. Καὶ θὰ μπῆτε στὴ ζωὴ εὐτυχισμένοι. Ἀλλὰ τότε πρέπει νάχετε τὴν μεγαλύτερη προσοχή. Θυμᾶστε πάγτα τὸ ὥραϊο ποιηματάκι: τὸ στόμα τοῦ σταμνιοῦ εἰναι πλατύ καὶ τὸ νερὸ χύνεται εὔκολα. Μήγιν πῆτε ποτέ, δπου κι^τ ἀν φθάσετε, «ἔξασφαλίσθηκα γιὰ πάντα». Μόνο ἡ ἀκοίητη προσοχή σας θὰ κρατῇ τὸ σταμνὶ σὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ νὰ μὴ χύνεται σταλιά.

Σάς ἀσπάζομαι,

Φαίδων.

1918.

• Η γέννησις τῆς παροιμίας.

Δημητρίου Γρηγ. Καμπούρογλου.

"Οταν δο νοῦς ἀπασχολεῖται ἀπὸ μελέτας καὶ ἀπὸ γενικωτέρως σκέψεις· έταν εἶναι περιωρισμένος ὁ ἀρίζων τῆς δράσεως τοῦ ἀτόμου καὶ δὲν συλλογίζεται τίποτε ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ καλλιεργήσῃ ἐπικερδέστερα τὴν γῆν του, καὶ πῶς νὰ βοσκήσῃ ἐπωφελέστερα τὴν ζῷά του, διὰ νὰ προικίσῃ τὰ κορίτσια του, ν' ἀφῆσῃ ἀπὸ ἔνα σπιτάκι καὶ ἀπὸ δίλγα κτήματα εἰς τὸ ἀγρό του καὶ νᾶχη κι' αὐτὸς καλὰ γεράματα· έταν, μετὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας, μέσα εἰς ἀγοκτὸν ἔδαφος καὶ εἰς τὸν καθαρὸν καὶ μυρωμένον ἀέρα τῆς πλαγιᾶς, ἐπιστρέφει δὲ γέρος, τὴν ὥραν ποὺ ἀρχίζει νὰ γέρνῃ δὲ γῆλος, ἀπὸ τὸ πράσινον ἀμπέλι του καὶ ἀπὸ τὸ κόκκινον χωράφι του εἰς τὸ μικρό του χωρί... τότε, μετὰ τὸ λιτὸν καὶ ύγιεινὸν δεῖπνον, ποὺ τοῦ παρεσκεύασεν ἡ γυναῖκα του, ἀφοῦ πρώτα δοξάσῃ εἰς τὸ τέλος—ἐσταυροκοπήθη δὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν—τὸν Θεόν, δὲ ποῖος δὲν φροντίζει μόνον διὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, πίνει καὶ ἄλλη μιά, κροταλίζει καὶ τὴν γλῶσσάν του, καὶ κατόπιν βγαίνει καὶ κάθεται εἰς τὸ πεζούλι τῆς χαμοκέλλας* του, ἔως τὴν ὥραν ποὺ θὰ κουρνιάσουν οἱ κόττες του καὶ θὰ ποθήσῃ καὶ αὐτὸς τὸ ἀχυρόστρωμά του.

Νάτος· ήσυχος—γῆσυχος, μόνος καὶ ἀκίνητος, κρατεῖ μὲ τὰ δυού του χέρια τὸ ράβδι του, στηριγμένον εἰς τὴν γῆν, καὶ εἰς τὴν ἀκρηγην του ἀκηκουμπά τὸ πηγούνι του. Όμοιάζει μὲ ἀττικὸν νεκρικὸν ἀνάγλυφον· ἀλλ' ἂν φαίνεται θλιμμένος, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς μακρᾶς δουλείας ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν προγόνων του· αὐτοὶ ἐπαγίωσαν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του τὴν θλιψιν ποὺ δὲν ἔχει κατὰ βάθος. Είναι μόνον συλλογισμένος.

Βλέπει καὶ κρίνει. Παρατηρεῖ, χωρίς νὰ ἔκδηλώνῃ τοῦτο διὰ τῆς κινήσεως τῶν ματιῶν του, πάντας, πάσας καὶ τὰ πάντα ποὺ διέρχονται: ἐντὸς τῆς διπτικῆς του ἀκτῖνος· παρακολουθεῖ τὰς διαφάροους σκηνήδες τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἀδιαφορῶν ἂν τὰ πρόσωπα τῶν σκηνῶν αὐτῶν εἶναι ἀνθρώποι ή ζῷα· κουνεῖ τὸ κεφάλι του, χαμογελᾷ καὶ κάπου ἐκστομίζει καὶ ἀπὸ κάποιαν ἔκφρασιν. Η ἔκφρασις αὐτὴ εἶναι ἡ Παροιμία.

Βλέπει τώρα τὸν συμπλέθερόν του τὸν Θανάση, ποὺ τρέχει

δεξιά καὶ ἀριστερά, ἀπάνω καὶ κάτω, ψάχγοντας ναῦρη τὸ γάιδαρό του. Ὁ γέρος εἶχε παρατηρήσει διὰ τὸν ἐξεσαμάρωσε, τοῦβαλε εἰς ἕνα κουρούπι* πίτουρον, εἰς ἐν ἄλλο νερόν, καὶ ἔφυγεν. Ὁ γέρος δύμας εἶχε παρατηρήσει καὶ κάτι ἄλλο: διὰ τὸ ζῷον ἦτο λυτόν, διὰ ἀνέμιζε τὴν οὐράν του, καὶ διὰ ἄμα ἡ μουργέλα* τοῦ ἐχώθη καὶ εἰς τὸ ρουθούνι, ἀρχισε τις κλωτσιές. Καὶ τώρα ποὺ ἀπελπισμένος ὁ Θανάσης τὸν πλησιάζει καὶ τοῦ λέγει:

—Νὰ μὴν εἰδεις, συμπέθερε, κατὰ ποὺ ἔκανες ὁ γάιδαρός μου; Ὅγερος, ἀντὶ ἀπαντήσεως ἄλλης, τοῦ ἐκστομίζει, ἐμμέτρως μάλιστα, τὸ ἑξῆς:

«Κάλλιο γαιδουρόδενε, παρὰ γαιδουρογύρευε».

Καὶ διαν θλέπη γὰρ κατηφορίζῃ ὁ γείτονάς του ὁ Σιδέρης μὲ τὸ ταγάρι* εἰς τὸν ὄμον, ποὺ κάπου χασμάρησε καὶ τώρα μόλις φθάνει εἰς τὸ χωριό, ἰδρωμένος καὶ μὲ τὴ γλώσσαν του ἔξω ἀπὸ τὴν τρεχάλα, τὸν κοιτάζει μόνον καὶ χαμογελᾷ· καὶ ἐκεῖνος τοῦ λέγει πρῶτος:

—Μήν τὰ γιουρεύεις¹, ζάδαλι* γείτονα. Ξέχασα τὸ ταγάρι μου κρεμασμένο στὸν πεῦκο, τοσοὶ γιούρικα πίσω πάλι, γιὰ νὰ τοῦρω. Μιὰ ὥρα δρόμο!

Καὶ ὁ γέρος μὲ κίνησιν τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ μορφασμὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀπαντᾶ:

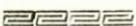
«Οποιος δὲν ἔχει μυαλό, ἔχει ποδάρια».

Αἱ παροιμίαι, τὰς δύοίας ἀπὸ αἰώνων δημιουργεῖ ὁ λαϊκὸς νοῦς —ἐκδηλώσεις δυνατάς καὶ συμπυκνωμένας τοῦ ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς ἀμαθείας σωζόμένου ἐλληνικοῦ πνεύματος—δροιάζουν σὰν τὸ ἐξαφνικὸν καθέρεπτισμα ἡρέμου ρυακίου. Τὸ νερὸν τοῦ ρυακίου αὐτοῦ κατηφορίζει, αἰώνας τώρα, καθαρὸν καὶ διαυγέστατον, ἀπὸ τὴν παγντοτινὴν καὶ ἀστερέυετον πηγὴν τοῦ ἐλληνικοῦ κορφοθουγιοῦ μέσα εἰς λεῖα πέτρινα αὐλάκια—τὰ δύοια τὸ ἵδιο τὸ νερὸν ἐσχημάτισε τρέχοντας ἀνάμεσα εἰς τοὺς δράχους,—χώνεται κατόπιν μέσω εἰς τὰ δάτα καὶ τοὺς ἀγριωκισσοὺς τῆς δράχους, καὶ πάλιν ἀγαφάνεται κάπου κάπου ὡς διὰ νὰ σκορπισθῇ ἐπάνω του τοῦ ἥλιου ἡ ζωὴ καὶ τοῦ φεγγαριοῦ ἡ παρηγορία. Οσάκις τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἀναφράνεται, δημιουργεῖται ἔνα ποίημα, ἔνα τραγούδι, μία παροιμία.

1. Ὁ γέρων διμιλεῖ ἐν τῇ παλαιῇ ἀθηναϊκῇ διαλέκτῳ.

“Ολαι αι παροιμίαι, θσαι δὲν εἰναι λείψανα λησμονημένων μεγαλυτέρων ἔργων, πάντοτε ἔχουν καὶ ἀπὸ μίαν ἀφορμήν, ή διπόια τὰς ἐγέννησεν. Αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν τὰς περισσοτέρας φορᾶς τὴν ἐπῆρε μαζὶ του εἰς τὸν τάφον διέρος ποὺ τὰς ἐδημιούργησε. Καὶ ψάχνουν νὰ εὕρουν, μὲ τὴν κρίσιν, μὲ τὴν σύγκρισιν, μὲ τὴν φαντασίαν, ἀνεπιτυχῶς πολλάκις, οὐτι διέρος μέσα ἀπὸ ἕνα εἰρωνικὸ χαμόγελον θὰ γμποροῦσε νὰ ἐξηγήσῃ ἀπλούστατα μὲ δύο μόνον λέξεις.

1922.

9. ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ.

Γνώματα.

‘Αδαμαντίου Κοραῆ.

Μήν γέλπιζωμεν καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἂν δὲν ἐλευθερώσωμεν καὶ τὰς ψυχάς μας ἀπὸ τὰ τυραννικὰ καὶ μισάνθελφα πάθη. Δὲν ἀρκεῖ οὐτι ἐρρήξωμεν τὰς ἀλύσεις μας, ἂν δὲν φροντίσωμεν νὰ ἔξαλείψωμεν καὶ τοὺς δποίους αἱ ἀλύσεις μας ἀφήκασι μώλωπας. Δὲν ἀρκεῖ οὐτι ἀπετινάξωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ μιαροῦ τυράννου, ἂν δὲν πλύνωμεν καὶ τοὺς βύπους, μὲ τοὺς δποίους ἐμίανε τὰς ψυχάς μας ή τυραννία. Διὰ ποίαν αἰτίαν, ἐρωτῶ σας, φίλοι δμογενεῖς, ἐπαναστάθητε κατὰ τοῦ τυράννου; Διὰ τί τὸν πολεμεῖτε; Διὰ τὰς ἀδικίας του· διότι εἰχε δύο ζύγια, δύο μέτρα ἄνισα, δύο νόμους δ ἀνομοις, ἔνα διὰ τοὺς δμοθρήσκους του καὶ ἄλλον δι’ ήματς τοὺς ἀσεβεῖς, ὡς ἐτόλμα νὰ μας ὀνομάζῃ δ ἀσεβέστατος. “Αν αὐτὴν εἴναι ή αἰτία, διὰ τὴν δποίαν ἐχύσατε καὶ χύνετε καθ’ ήμέραν τὸ αἰμά σας· ἂν σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ἀρπάξετε μόνον τὰ ἄνισα καὶ ἀδικα μέτρα ἀπὸ τὰς χειρας τοῦ τυράννου, διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζεσθε ἔσεις μὲ τὴν αὐτὴν ἀνισότητα πρὸς ἀλλήλους, διὰ νὰ ὑψώνεσθε δ ἔνας ὅπερ τὸν ἄλλον, διὰ νὰ καταδυναστεύῃ δ πλούσιος τὸν πτωχόν, δ δυνατὸς τὸν ἀδύνατον καὶ δ παγοῦργος τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀκακον πολίτην· ἔάν, λέγω, τοιοῦτον ἔχετε σκοπόν, πιστεύσατε με, ἀγαπητοί ἀδειλφοί, οὐτι ἀδίκως ἐταράξατε καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τυράννου καὶ τὴν ἡσυχίαν ὅλου τοῦ γένους μας...

⁷ Η ἀρετὴ εἶναι πρᾶγμα ἔθιστόν, καὶ ἀποκτᾶται, ὡς δλα τὰ ἀπο-
κτόμενα, ἀπὸ μακρὰν συγήθειαν, οἵτις καταντῷ εἰς ἔξιν καὶ σχε-
δὸν εἰς δευτέραν φύσιν. ⁸ Αλλὰ τὸ ἔθος τοῦτο πρέπει νὰ ἀρχίσῃ
μὲν ἀντὶ τὴν νηπιῶδην ἥλικίαν. Καθώς, δοτὶς συνειθίσῃ παιδιάθεν
τὸν καφὲν ἢ τὸν θρωμασμένον ταμβάκον, κρίνει τὴν στέρησίν του
μεγάλην δυστυχίαν, ἀπαράλλακτα, καὶ δοτὶς συνειθίσῃ ἀπὸ μικροῦ
νὰ χαίρῃ εἰς τὰ δίκαια καὶ νὰ ἀγανακτῇ εἰς τὰ ἀδίκα, τὴν
ἀντὶ τὴν ἔξιν καὶ συνήθειαν θέλει ἔχει καὶ δταν φθάσῃ εἰς ἀνδρικὴν
ἥλικίαν.

Παρηγοροῦ μὲν τὸν λογισμόν, δτι δλη δλων ἡμιῶν, ἀπὸ πρώτης
γενέσεως μέχρι τελευτῆς, ἡ ζωὴ ἀλλο δὲν εἶναι πλὴν ποτήριον
συγκερασμένον ἀπὸ λυπηρὰ καὶ χαρμόσυνα καὶ ἡ σύγκερασις αὐ-
τῆ εἶναι ἔργον τῆς Προνοίας, διὰ νὰ μὴν ἀγδιάζωμεν ἀπὸ τὸ μέ-
λι τῶν χαρμοσύνων, μηδὲ νὰ ἀγανακτῶμεν πάλιν ἀπὸ τὴν πι-
κρίαν τῶν λυπηρῶν, ἀλλὰ νὰ κρατώμεθα πάντοτε εἰς τὸ μέσον, τὸ
δποῖον διακρίνει τοὺς ἀληθεῖς ἀνδρας ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀγ-
θρώπους.

Τὸ πρώτον ἔργον τοῦ θέλοντος νὰ πείσῃ, εἶναι νὰ λαλῇ σαφῶς,
ζῆγουν εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ τὸν πρὸς τὸν
δποῖον λαλεῖ.

⁹ Αληθινὴν ἐλευθερίαν τότε μόνον ἔχει ὁ πολίτης, δταν τὴν με-
ταχειρίζεται μὲ τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἐμποδίζῃ ἀλλου συμπολίτου
κανενὸς ἐλευθερίαν καὶ τότε μόνον ἡμπορεῖ νὰ τὴν φυλάξῃ, δταν
σέβεται καὶ τοὺς συμπολίτας του ὡς ἐλευθέρους. ¹⁰ Η ἀκρατος
ἐλευθερία εύρισκεται εἰς τὴν κατάστασιν τῆς φύσεως καὶ διὰ
νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοὺς καθημεριγοὺς πολέμους καὶ τὰς εἰς
ἀλλήλους ἀδικίας, δσας ἡ τοιαύτη ἐλευθερία γεννᾷ, ἐνώθησαν
οἱ ἀνθρώποι εἰς πολιτικὰς κοινωνίας καὶ ἡναγκάσθησαν νὰ θυ-
σιάσῃσι μικρὸν καθένας μέρος τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας, διὰ νὰ φυ-
λάξῃ τὸ διπόλοιπον μὲ εἰρήνην. Διὰ τοῦτο ὡνόμασαν προσφέστα-
τα τὴν δικαιοσύνην θυγατέρα τῆς ἀνάγκης καὶ μητέρα τῆς εἰρή-
γης.

1821—1830.

A. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Δ' γυμν. ἔκδ. β' 1932. 9

Στοχασμοί.

‘Ανδρέου Λασκαράτου.

Οἰκονομῶ δὲ θὰ πῃ ἐξοδεύω λίγο, ἀλλὰ ἐξοδεύω καλά. Ἡ δὲ οἰκονομία στηρίζεται εἰς τὴν φιλοπονίαν, καὶ εὐγενίζεται ἀπὸ τὴν ἐλευθεριότητα.

Ἡ σπατάλη εἶναι ἀθέτησις τῆς οἰκονομίας.

Ἡ φιλαργυρία εἶναι κατάχρησις τῆς οἰκονομίας. Φιλαργυρία ζήειν καὶ σπατάλη ἀδελφάδεις ἀντίθετες τῆς οἰκονομίας.

Ἡ ἀγνομονησία χαλάει κάποτε τις δουλειές. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπάθεια δὲν κάνει δουλειές.

Μία δυσάρεστη ἀλήθεια εἶναι καλύτερη ἀπὸ μίαν εὐχάριστην κολακείαν.

Ἐγράψαν τὸ 1884.

Θρύψαλα.

Δημητρίου Γρ. Καμπούρογλου.

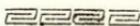
Ἡρώτησεν δὲ Θεός ἔνα παπουτσῆγ τί ἀτελείας φρονεῖ ὅτι ἔχει ὁ ἄνθρωπος· καὶ ὁ παπουτσῆς τοῦ ἀπεκρίθη: «Δυὸς πόδια ποὺ τοῦδωσες, μεγαλοδύναμε, τὰ δρίσκω πολὺ δέλιγα».

Τι εὐλαβεῖς ποὺ εἶναις μερικοὶ ἐκ τῶν «καθὼς πρέπει» ἀνθρώπων, ποὺ θεωροῦν καθήκον των γὰ ἔχουν καὶ διβλιοθήκην! Οὐδέποτε ταράττουν τὴν κόνιν τῶν νεκρῶν.

Οἱ ἐγωισταὶ δόμοιάσουν μὲ τὴν συκιά. Τίποτε δὲν φυτρώνει κάτω ἀπὸ τὸν ἵσκιο της. Κι ἀν καμμιὰ φορά φυτρώσῃ κάτι, θὰ εἶναι φειδόγορτο.

Καταπίπτει δὲ ἀλτρουϊσμὸς ὅταν δέχεται κανεὶς συγχαρητήρια· πραγματικὸς ἀλτρουϊστῆς εἶναι τὸ δελφίνι, ποὺ παίρνει τὸν πνιγόμενον ἄνθρωπον εἰς τὴν δάχιγ του καί, ἀμα τὸν ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν παραλίαν, δουτῷ στὰ νερὰ καὶ χάνεται.

1911—1922.

IO. ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΕΡΓΑ.

Α ΘΥΟΣ

ἐπὶ τῇ ἑκατοστῇ ἐπετείω τῆς 25ης Μαρτίου, ἐκφωνθεὶς τῇ 24ῃ Μαρτίου 1921 ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις μεγάρῳ τοῦ «Παρνασσοῦ».

ὑπὸ Σίμου Μενάρδου.

Ἄπὸ 54 ἑτῶν, ἑκάστην παραμονὴν τῆς μεγάλης ἔορτῆς, ἀπὸ τοῦ βῆματος τοῦ «Παρνασσοῦ» ἐξεφωνεῖτο πανηγυρικός, ἀποτελῶν μνημόσυνον διοσύνης καὶ προσευχήν. Μνημόσυνον εἰς τὴν μνήμην ἑκείνων, δοσού ἀπέθανον κληροδοτοῦντες εἰς ἡμᾶς τὴν ἐλευθερίαν προσευχὴν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ τῶν ἔργου.

Τοὺς πρώτους πρώτους λόγους ἥκουσαν καὶ οἱ τελευταῖοι ἀγωνισταί. Τῷ 1873 ἀνέδαινε τὸ βῆμα τοῦτο δὲ Ἰω. Φιλήμων*, καὶ ἐπανελάμβανε περίπου τὰς δακρυσμένας λέξεις, που ἔγραψε προτοῦ:

«Εἴθε ἀναφανῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι διάδοχοι ἀξιοί πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὄλου Ἑλληνικοῦ, πρὸς περάτωσιν τῆς ἀρξαμένης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ὅποι τοιοῦτον οἱ Φιλικοὶ εἰργάσθησαν πνεῦμα· ὑπὸ τοιαύτην ἐλπίδα ἀγαθὴν κατέβη εἰς τὸν τάφον ἡ πολυπαθὴς γενεὰ τοῦ πολέμου· ὑπὸ τοιαύτην καὶ μόνην καταβαίνομεν εἰς τὸν τάφον αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ καὶ ἡμεῖς, τὰ δλίγιστα ἥδη λείψανα τούτου, κληροδοτοῦντα ἐπίσης τοῖς τέκνοις ἡμῶν τὸν ὑπὲρ τῆς δρυθοδοξίας καὶ τοῦ ἔλληνισμοῦ ἀγῶνα».

Ἐφέτος, Κύριοι, δτε ὑπὸ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐλογίας δλῶν ἐκείνων τῶν ψυχῶν ἡ πατροπαράδοτος ἐντολὴ σὺν Θεῷ βαίνει πρὸς τὸ πέρας, δτε δὲ χρόνος ἐπανέφερε τὸ θυρυλικὸν ἔτος εἰκοσιέν, ἐνομίσαμεν οἱ ἔφοροι τοῦ «Παρνασσοῦ» δτε ἀπλοῦς πανηγυρικὸς θὰ ἥτο μνημόσυνον ὑπερβολικὰ λιτὸν τῆς ἐνναετοῦς σχεδὸν τιταγομαχίας. Καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ τελέσωμεν κάτι τιδαχτικώτερον καὶ συγκινητικώτερον, σειρὰν διαλέξεων, παρακολουθοῦντες πᾶσαν ἐπέτειον σπουδαίου γεγονότος, χωρὶς νὰ παραλείψωμεν, εἰ δυνατόν, ἐπεισόδιον κανὲν τῆς φοιτερὰ περιπετειώδους ἐκείνης τραγῳδίας. Αρχίσαντες ἀπὸ τῆς 22ας Φεβρουαρίου, δτε δὲ Ἀλέξανδρος Ὅψηλάντης, διαβαίνων τὸν ποταμόν, ἀνέρριπτε τὸν κύδον

της ίπαρξεως της φυλής, έλπιζομεν νὰ συνεχίσωμεν τους λόγους μέχρι της 12ης Σεπτεμβρίου του 1929, της έκατοστης ἐπετείου της ήμερας, δτε ἀλλοις Ὅψηλάντης, συντρίβων μεταξὺ Θηθῶν και Λεβαδείας τὸν Ἀσλάμπεην, ιπηγόρευε τὴν ἀείμνηστον συνθήκην, καθ' ἥν αἱ τουρκικαι φρουραι παρέδιδαν ὅλην τὴν Στερεάν, ἔκτος δύο λόφων—τοῦ ἑνὸς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἄλλα πλὴν τῶν γεγονότων, ἀλλοι μελετηται τῶν διαφόρων ἀπόψεων τοῦ Ἀγῶνος, θὰ ἐκθέσωμεν ἐδῶ και τὰ πορίσματα τῶν ίδιων ἔκαστος μελετῶν, λόγιοι: διαφόρων ἀσχολιῶν, ἀλλὰ πάντες ταπεινοὶ εὐχαριστεῖται τῶν παθῶν και τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος.

Τοιουτοτρόπως δὲν θὰ τελέσωμεν μόνον δλίγηην, ἀλλὰ φίληη δρειλήγην εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνδρῶν, ποὺ μᾶς ἔχάρισαν τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ συγχρόνως ἀκροαται και μελετηται θὰ διδαχθῶμεν. Θὰ διδαχθῶμεν διδαγμα χρησιμώτατον εἰς τὸν βίον τῶν ἀτόμων και τὸν βίον τῶν ἑθνῶν, δτι, καθὼς ἔλεγεν δ Καστελάρ*, δὲν ιπάρχει δύναμις ιπερτέρα τῆς ίδέας.

Και ηδη θὰ ἐπέλθῃ τὸ ἑρώτημα, ποῖον γεγονὸς ἐτελέσθη κατὰ τὴν ήμέραν τῆς ἔθνικῆς ἕορτῆς ποὺ ἐπιτελοῦμεν.

Γεγονὸς ἀξιόλογον κανέν, ἀπαντᾷ τὸ ἀψευδὲς στόμα τῆς ιστορίας. Ἄλλως αὐτὸς δ Κολοκοτρώνης διηγεῖται, ἡ 25η Μαρτίου είχεν δρισθῇ ὡς ήμέρα τῆς γενικῆς ἐπαναστάσεως του Γένους. Ο Ἀλέξανδρος Ὅψηλάντης, εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ὁδησσὸν κατ' Αὔγουστον του 1820, ἐμελέτα ν' ἀποδιδικθῇ δ ίδιος εἰς τὴν Μάνην και νὰ στήσῃ ἐκεὶ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας τὴν 25ην Μαρτίου. Κατὰ δὲ τὴν ἐν Αἰγαίῳ δραματικὴν ἐκείνην συγέντευξιν τῆς 26ης Ἰανουαρίου 1821 τῶν προκρίτων τῆς Ἀχαΐας μετὰ του Παπαφλέσα, ἐ ρχοσφόρος ἐκείνος ἀπεσταλμένος του Ὅψηλάντου ἐνεδιάλωνεν δτι «ἡ σεβαστὴ Ἀρχὴ ἐπρόβλεψε παντοῦ νὰ ἔχῃ δυνάμεις καθὼς και εἰς τὸν στόλον οὐπάρχει πλῆθος στρατιωτῶν νὰ κάψουν τὸν στόλον και νὰ σκοτώσουν τὸν Σουλτάνον, ή δὲ διμόθησκος Ῥωσία θὰ συντροφεύσῃ τὸν Ὅψηλάντην μὲ στρατεύματα» και ἐπειθεν δ Παπαφλέσας τὴν διμήγυριν και «πῶς νὰ παίξουν τὰ πράγματα μὲ τὴν ἔξουσίαν», διότι, καθὼς εἰπεν, «ἡ ἐπανάστασις ἦτο ἀδύνατον νὰ βραδύνη περισσότερον τῆς δισθείσης ήμέρας, ἦτοι τῆς 25ης Μαρτίου».

Ο Παπαφλέσσας, μὲ τὰ δύο του πιστόλια κρεμασμένα εἰς τοὺς ὅμους, ἦτον ἡρωικὸς φαντασιούπος, τὸν ὅποιον ὁ Παλαιών Πατρῶν ἡναγκάσθη σφοδρῶς νὰ ἐπιτιμήσῃ, ἀλλ' οἱ πρόκριτοι τῆς Ἀχαΐας ἤσαν οἱ συνετώτατοι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δμως τόση ἥτο ἡ ψυχὴν παραφορὰ τοῦ ἔθνους, τόση ἡ πεποίθησις εἰς τὴν τελείαν ὀργάνωσιν καὶ τοὺς πόρους τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ὥστε ὁ Ὑψηλάντης ὥρμησεν εἰς τὸ τόλμημα ἔνα μῆνα πρίν, τὴν δὲ 15ην Μαρτίου ὁ σιωπηλὸς ἐκεῖνος Ἀσημάκης Ζαΐμης ἔδιδε τὴν ἀδειαν εἰς δύο αἰλέπτας νὰ φονεύσουν τὸν Τούρκον φορολόγον, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ καὶ μακάριμης Ἰμπραῆμ Ἀρναούτογλους, κλειόμενος εἰς τοὺς τρεῖς πύργους τῶν Καλαθρύτων,—οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ κηρυχθοῦν μνημεῖον ἑθνικόν,—ἐποιιορκεῖτο καὶ παρεδίδετο εἰς τοὺς Πετμεζῆδες. Ἐπειδὴ δὲ φοβούμενοι ἀπεσύροντο οἱ Τούρκοι εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Πατρῶν, τὴν Τρίτην, 22αν Μαρτίου, εἰς ἡγέθεαν ἐκ τῶν περιχώρων οἱ πρόκριτοι, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Λόντος, ὁ Ζαΐμης, ὁ Ροῦφος, μετὰ πλήθους διπλοφόρων καὶ ροπαλοφόρων. Ἡ κραυγὴ τῆς νίκης ἥτο μία: καὶ στὴν Πόλιν. Αὐθημερόν, ὁ Παλαιών Πατρῶν ἔστησεν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὸν σταυρὸν καὶ πάντες ὠρκίζοντο «τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ὄρκον». Τὴν ἐπαύριον, 23ην Μαρτίου, «πρώτη ἡ Μάνη μαθοῦσα τὰ συμβάντα ἔχυθη εἰς τὴν Καλαμάταν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πετρόμπεη», τὸν ὅποιον συνάδευεν δ Κολοκοτρώνης.

Ἡ ἐπανάστασις εἶχε πράγματι διαδοθῆ εἰς δληγ τὴν Πελοπόννησον πολὺ πρὶν ἡ δημιώδης φαντασία βλέπη τὸ λάθαρον ἀνυφύμενον εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας.

Διὰτι λοιπὸν καθιερώθη ἡ 25η Μαρτίου ως ἡμέρα τῆς ἑθνικῆς παλιγγενεσίας;

Ἡ καθιέρωσις ἔγινε μόλις τὴν 15/27ην Μαρτίου τοῦ 1838 διὰ τ. Β. Δ. τοῦ Ὀθωνος, ποὺ καθώριζε τὴν ἡμέραν ταύτην «εἰς τὸ διηνεκὲς ὡς ἡμέραν ἑθνικῆς ἕօρτῆς». Πολλοὶ δὲ τότε διεμαρτύροντο, ὅτι τοιουτοτρόπως ἔμεναν ἔξω τὰ γεγονότα τῶν Ἕγειμονιῶν καὶ ἡ δληγ δρᾶσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.

Καὶ δμως πάντες θὰ συνομολογήσωμεν ὅτι ἡ καθιέρωσις ἔγινε δεόντως. Οἱ μυστηριώδεις Φιλικοὶ ἐγνώριζαν τὴν ὑψηλήν, τὴν θρησκευτικὴν τῆς ἡμέρας σημασίαν. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν αὐτήν, πρέπει ν' ἀγατρέξωμεν εἰς ἀπωτέρους χρόνους. Οἱ παλαιότεροι τῶν μεσαίων: μας χρονογράφων, ἥδη ἀπὸ τοῦ πέμπτου αἰώ-

νος δ' Ἀννιανός*, παρέδιδαν ὅτι ἡ Μαρτίου κε' δὲν ἦτο μόνον ἡ
ἡμέρα τῆς θείας σαρκώσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ
τὸ παραδοξότερον, καὶ αὐτὴ ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς δημοφυγίας.
Τοῦτο ἔξαίρει κατὰ τὸν ἔνατον αἰῶνα διεργιος διαγεγέλλος*,
ὅτι «τὴν ἄγιαν καὶ δόλοφωτον ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως, κε' τοῦ
παρὰ Θωμαίοις Μαρτίου μηνὸς.., καὶ πρωτόκτιστον ἡμέραν...
διεσάφησε». «Πνεῦμα ἄγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις
Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι». «Ἐναγγελίζου γῆ χαράν μεγάλην»,
μελωφεῖ ἡ Ἐκκλησία.

*Ιδού λοιπὸν διατί ἡ ἑθνικὴ θέλησις ἐπέμεινε νὰ συνεχίσῃ
παράδοσιν ὑπερχιλιετή καὶ νὰ συνάψῃ θρυλικῶς εἰς μίαν ἑστήνην
τὰ ὑπερκόσμια θαύματα τῆς πίστεως μὲ τάνθρωπινα θαύματα τῆς
ἱστορίας.

*Ο ταυτισμὸς οὗτος Ἑλλάδος καὶ θρησκείας, τὸν δποτον παρε-
σκεύασαν ἐναρμόλως οἱ ἀοίδαις διδάσκαλοι καὶ κληρικοὶ τῶν
χρόνων τῆς δουλείας, ὑπῆρξε τὸ κύριον ἥθικδν ἔρεισμα τοῦ Ἱεροῦ
Ἀγῶνος. *Ἐπὶ τοῦ διπλοῦ τούτου θεμελίου ἐστερεώθη κατὰ τὴν
πρωτόκτιστον καὶ θαυματουργὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέραν τὸ
ὅλον κτίσμα τοῦ 1821, ἡ τρίτη Ἑλλὰς τῆς ιστορίας.

*Οχι, Κύριοι, δὲν μὲ πλανᾶς ἡ ἑορτή! *Ἐσχημάτισα πρὸ πολ-
λοῦ τὴν στερράν πεποιθήσιν μου. *Η ἐπανάστασις ἀποτελεῖ τὸ
ὑψηλότατον κατόρθωμα τῆς τρισχιλιετοῦ μας ιστορίας καὶ ἵσως
ἵσως τὸ καρποφορώτατον τοῦ ιθ' αἰῶνος γεγονός. Τὸ θέμα, καθὼς
ἐτέθη, βεβαίως εἶναι μέγα καὶ πολύ, ἀλλ' ἀξιόπολεν, Κύριοι,
εὐλαβῶς καὶ θὰ πεισθῶμεν.

Μακρὰ συνήθεια καὶ τέχνη ὑψηλὴ παιδιόθεν μᾶς ἐδίδαξε νὰ
σεβθείται ὡς ἀνυπέρβλητον κατόρθωμα τὰ Μηδικά. Τοὺς μα-
ραθωνομάχους καὶ σαλαμινομάχους εἶχαν ἐγκωμιάσει ῥήτορες καὶ
ποιηταὶ καὶ τὰς μορφάς των ἀπετύπωσαν γλύπται καὶ ζωγράφοι.
*Αλλὰ πλὴν αὐτῶν ἐμεγάλυνε τοὺς ἥρωας ἐκείνους καὶ ἡ παρά-
δοσις ἡ λαϊκή, διότι 700 ἔτη μετά τὴν μάχην, ὡς διναφέρει δι
Ιαυσανίας, ἐν Μαραθώνι «ἀνὰ πᾶσαν νύκτα καὶ ἵππων χρειετι-
ζόντων καὶ ἀνδρῶν μαχομένων ἐστὶν αἰσθέσθαι».

*Αλλ' δι Μελιτιάδης, ἐκδιώκων τὸν Δαστιν κατὰ Σεπτέμβριον
τοῦ 490, παρέτκασσε πολίτας μικρᾶς ἀλλὰ κατ' ἔξοχὴν ἐλευθέρας
πολιτείας, πεπαιδευμένους διὰ τῶν νόμων καὶ τῶν στίχων τοῦ

Σόλωνος, συγειθισμένους γὰ περιφρονοῦν τοὺς Πέρσας ὡς βαρδάρους, καὶ πάλλοντας ὑπερηφάνως ὅπλα τεχνικῶς ὑπέρτερα τῶν περσικῶν, καθὼς καυχάται ὁ Αἰσχύλος. Τύποι: Περσομάχων εἶναι οἱ μαρμάρινοι ἐκεῖνοι νέοι, ποὺ θαυμάζομεν ἐντὸς τῶν ἀρχαῖκῶν τοῦ μουσείου αἰθουσῶν ὡς ἴδαινικὰ νεότητος καὶ ἀλκῆς. Ἀλλ ὁ Κολοκοτρώνης τὴν 12ην καὶ 13ην Μαΐου τοῦ 1821, φορῶν μόνην τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Μιλτιάδου, εἶχε νὰ λύσῃ εἰς τὸ Βαλτέται δεινότερον ἀναντιρρήτως πρόσδηλημα. Ὅπως ἀποκρούσῃ τὸν Μουσταφᾶν, ἔπρεπε γὰ συνάγῃ διὰ προτροπῶν καὶ συμβουλῶν ὅχι μόνον ἀπειροπολέμους καὶ σχεδὸν ἀπλοὺς χωρικούς, ἀλλὰ, τὸ χειρότερον, ἀποσθέποντας ἐκ γενετῆς πρὸς τοὺς ἀγάδες καὶ πασάδες ὡς αὐθέντας καὶ δεισπότας.

Ο Λεωνίδας βεβαίως προέταξε τὰ στήθη πρὸς ἀπείρως παλυαριθμότερον ἔχθρον. Ἀλλ ὁ βασιλεὺς εἶχε Σπαρτιάτας, ποὺ εἶχαν ἀναθρέψει καὶ ἐπλίσει: Λάκαιναι μητέρες, στρατιώτας, τῶν ὅποιών τὸ βῆμα τὸ βαρὺ ἔρρυθμιξαν ἐμβατήρια τοῦ Τυρταίου καὶ τοὺς εἶχαν διδάξει: πειθαρχίαν σιδηρᾶν οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου, αἱ αὐστηραὶ τῶν ἐφόρων προσταγαί. Ο Λεωνίδας ἔπεσεν ἀληθῶς «ἀνὴρ γενόμυενος ἄριστος». Ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδαινικὴ μορφὴ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ὑπερασπίζοντος μετὰ ὑπερδισχίλια ἔτη τὰ αὐτὰ στενά καὶ ἐν τέλει μαχομένου μετὰ 40 μόνον συντρόφων ἐνχυτίον τῶν ἀλδαινικῶν στρατευμάτων τοῦ Ὁμέρ, δὲν σμικρύνει, μεγεθύνει τὴν δόξαν τῶν Θερμοπυλῶν. Πρὸς τὴν περιφρονητικὴν ἀπάντησιν τοῦ Σπαρτιάτου «ὑπὸ σκιὰν πολεμῆσομεν» ἀμιλλάται κατὰ τὸ θάρρος ἡ κραυγὴ τοῦ Διάκου: «Σκυλιά, κι ἀν μὲ σουβλίσετε, ἔνας Γραιικὸς ἔχαμη».

Ο Θεμιστοκλῆς διὰ γὰ συντρίψη τὸ βαρὺ τοῦ Ξέρξου γνωτικόν, ἐκυδέργα, πλὴν ἔκατὸν ἄλλων, 200 τριήρεις ἀττικάς, τὰ τελειότατα τῶν τότε πολεμικῶν πλοίων, τὰ ὅποια εἶχεν δ ἴδιος δημιουργήσει ἐκ τῶν ἀργυρείων τοῦ Λαυρέων κατὰ γνωτικὸν πρόγραμμα, περιλαμβάνοντας γεώργια, λιμένας καὶ γνωστάθμους. Ἀλλὰ τὰ 176 πλοῖα τῶν τριῶν γῆσων, τὰ ὅποια διεσκόρπισαν, ἔσάρωσαν, κατέκαυσαν ἡ ἔρριψαν γνωσάγια τοὺς στόλους τοῦ Μαχμούτη καὶ τοῦ Ἰμπροκήμ, ἥσαν πλοῖα φορτηγά, τῶν ὅποιών μέγιστα ἥσαν ὀνομαστὶ τρίχ, τὸ τρικάταρτον τοῦ Τομπάζη, τὸ τρικάταρτον τοῦ Λαλέχου καὶ τὸ δικάταρτον τοῦ Μιαούλη.

Ἡ δὲ λαμπρὰ γίνη τῶν Ηλαταιῶν ἦτο τελεία μάχη τακτικῆς,

καθ' ἦν ὁ μὲν ἀναποφάσιστος Μαρδόνιος ἔκαμνεν ἀλλεπάλληλη-
λα στρατηγικὰ λάθη, οἱ δὲ ἑκατοντακισχίλιοι καὶ πλέον Ἐλληνες,
ἰδίως οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ὡπλισμένοι πολὺ κάλλιον
τῶν Περσῶν, ἔχοντες ἔκαστος πλησίον ἕνα δοῦλον, ἥγωντες
το περὶ τόλμης καὶ ἀνδρείας πρὸς ἀλλήλους.

Οὐαδήποτε παραβολὴ εἶναι ἀδύντος. Τὴν περσικὴν ἐπιθρο-
μήν, ποὺ ἦλθε διες ὡς τρομερὸς ἀνεμοστρόβιλος, ἀπέκρουσεν ἐν-
τὸς δλίγων ἡμερῶν, ἐλευθέρα καὶ ἀκμαία μετὰ μακροτάτην εἰρή-
νην, ὡς παρετήρησεν ὁ Θουκυδίδης, ἡ Ἐλλάς, παρατάξασα πα-
νόπλους μαχητάς, πεπαιδευμένους διὰ τῶν δμητρικῶν ἐπῶν καὶ γυ-
μνασμένους διὰ τῶν πανελληγίων ἀθλητικῶν ἀγώνων.³ Άλλα τοὺς
Ὀθωμανούς, ἐγκατεστημένους καὶ ὠχυρωμένους ἀπὸ αἰώνων ἐντὸς
τῆς ἀλληνικῆς γῆς, ἐπροκάλεσεν εἰς θανάσιμον πάλην ἡ Ἐλλάς,
αἰχμάλωτος, ἀπαίδευτος, δοπλος, διακένθυτος, αἴματος, πειγῶσα.

Βεβαίως οἱ περσικοὶ πόλεμοι ἐσήμαναν λαμπρὰν τροπὴν τῆς
ἀρχαίας ἴστορίας. Διότι ἐδημιουργησαν τὸ νησιωτικὸν κράτος τῶν
Ἀθηνῶν καὶ παρεσκεύασαν ἐντὸς δλίγων δεκαετηρίδων τὴν ἀπαρά-
μιλλον ἐκείνην ἀκμήν, τὴν δοιάν τὸ κόσμος εἶδε μίαν μόνον φο-
ράν, καὶ ὁ 'Ρενάν* ὡγόμασε διὰ τοῦτο ἀλληνικὸν θαῦμα.

'Αλλ' ἡ ἐπανάστασις ἐπετέλεσεν ἄλλο τῆς ἴστορίας θαῦμα.
Τὴν Ἐλλάδα τὴν παλαιὰν καὶ φιλέληνες πολλοὶ ἐθεώρουν ὡς νε-
κρὰν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. 'Αλλ' ὁ Υψηλάντης, ὁ Πετρόμπε-
νης, οἱ Ἀχαιοὶ πρόκριτοι, οἱ Υδραῖοι καπετάνοι, κηρύξαντες αἴ-
φηνης διὰ τῶν ἀνδρικῶν προκηρύξεων καὶ ἐγκυκλίων, διὰ αὐτοὶ
ἥσαν οἱ ἀπόγονοι καὶ μόνοι κληρονόμοι τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀ-
θηνῶν, καὶ ἀποδεῖξαντες διετὸν ἀληθῶς ἀλληνικῶν ὅτι ἐγνώριζαν
νὰ μάχωνται καὶ γ' ἀποθνήσκουν ὑπὲρ τῆς ἰδανικῆς πατρίδος,
ἥν ἀγκασσαν ἔκπληκτον τὸν κόσμον νὰ πεισθῇ, ὅτι τὸ ἔθνος ἐκείνο
τῆς ἀρχαίας ἴστορίας, ποὺ ἐπάλαις πρὸ χιλιετηρίδων ἐμπορικῶς ἦ-
πολεμικῶς πρὸς τοὺς Ἀσιάτας, Κάρας καὶ Λέσηγας, Λυδοὺς καὶ
Ἄσσυρίους, Φοίνικας καὶ Μήδους, δόλους ἐκείνους τοὺς ἀρχαίους
ἀντιπάλους, δόσις ἐηηφανίσθησαν ἀφωνοὶ εἰς τὸν στρόβιλον τῶν αἰ-
ώνων, ὅτι αὐτὸν ἐκείνο τὸ ἔθνος τὸ μικρόν, ἀνιστάμενον ἐκ τοῦ
δουλικοῦ του τάφου, ἐνεφράντετο καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πεδί-
ων, ἐπὶ τῶν ἰδίων θαλασσῶν, ἀπαίτοιν, ὡς ἔλεγεν ὁ Πετρόμπενης, νὰ
ἀναγνωρίσθοι τὰ κληρονομικά του δίκαια, καὶ ἔχον ὡς σύνθημα

τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἱεροῦ τὰς αὐτὰς ἐκείνας λέξεις: 'Ελλάς καὶ Ἐλευθερία! Τοιχύτη ἀναδίωσις εἶναι κάτι τι τὸ μοναδικόν.

"Αλλ' ἀφοῦ ἀνεγνωρίζετο πλέον, διτὶ ή παναρχαία ἑλληνικὴ ἀμπελος, ἔξι ἡς ἐποτίσθη τὸ νέκταρ τῆς ἐμπνεύσεως, τῆς γνώσεως καὶ τῆς πίστεως ἡ πολιτισμένη ἀνθρωπότης, ἀνέθαλε κατὰ τὸν ιθ' αἰῶνα, ἐγίνετο ἥδη φανερὸν ὅτι οὐδέποτε εἶχε ξηρανθῆ ἐν τῷ μεταξύ. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐπανάστασις ἀναδρομήκως ἀγέτρεπε τὰς περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἴστορίας τῆς Ἀνατολῆς θεωρίας τῶν δοκιμωτάτων τοῦ ιθ' αἰῶνος ἴστορικῶν. Αὐτὸς δὲ Γίθεων*, αὐτὸς δὲ φιλεληνικώτατος Βολταΐρος*, φανταζόμενοι τὸ χιλιετὲς κράτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς ῥωμαϊκόν, ἀπεκήρυσσαν αὐτὸς ὡς ἔκφυλον διάδοχον τοῦ κράτους τῶν Κυριάρχων. Φοβερὰ παρερμηνείᾳ!... Αἱ φλόγες τῆς ἐπαναστάσεως ἔρριψαν φῶς εἰς τὴν ὅλην ἴστορίαν τοῦ Βυζαντίου. «'Ανευ τῆς ἐπαναστάσεως», λέγει δὲ Zinkeisen*, «δὲν ἥθελεν ἡ ἐπιστήμη ἐννοήσει τὸν ἀληθῆ τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους χαρακτῆρα». Τοιουτοτρόπως ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ βυζαντιακὴ ἴστορία, αἱ θεωρούμεναι ὡς ὅλως χωρισταί, ἀπεδεικνύοντα φυσικὴ συνέχεια, διάφορος ἐκδήλωσις τῆς πολυμόρφου ἑλληνικῆς ζωῆς, καὶ συνεδέοντα εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς Εὐρώπης δσα ἀπὸ τῆς πρώτης ἀλώσεως εἰχαν ἀρρήκτως ἐνωθῆ ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς: 'Αγία Σοφία καὶ Παρθενών, Κωνσταντινούπολις καὶ Ἀθῆναι!

"Αλλη εἶναι τῶν μηδικῶν γικῶν ἡ μεγάλη σημασία. "Έγκειται εἰς τὸ γενικώτερον ἀποτέλεσμά των. "Αποτελοῦσι σταθμὸν τῆς παγκοσμίου ἴστορίας, διότι πάντως δὲ εὑρώπακόδες πολιτισμὸς θὰ ἥτο διάφορος, ἐὰν εἰς τὰς ἐλευθέρας πολιτείας τῆς Ἑλλάδος ἐπεβάλλετο βαρύς δὲ σιατικὸς ζυγός τοῦ Δαρείου ἢ τοῦ Ξέρξου. Τί θὰ ἥτον ἡ ἀνθρωπότης χωρὶς τῶν Ἀθηνῶν;

"Αλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἡ ῥοπὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν καθόλου ἴστορίαν τῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι πολὺ κατωτέρα τῶν μηδικῶν. Αἱ, κύριοι, δταν μᾶς εἶχε συνοικίσει παρὰ τὰ χεῖλη τῆς Εὐρώπης ὅμοιοι καὶ τῆς Ἀσίας, ἐγνώριζε τί ἔκαμψεν δὲ Θεός. "Ανέθετεν εἰς τὸν φιλότιμον τοῦτον λαόν, ὑπέροχον, ἀλλ' ὑπερβολικὰ διαρεῖται ἐντολήν,—ἐντολήν, τὴν ἐποίησαν ἐκτελεῖ θρησκευτικῶς μέχρι τῆς ὥρας καὶ τῆς στιγμῆς ταύτης.

"Ας λέγουν Β. τι θέλουν, ξένοι καλοθεληταί. Δὲν θπήρ-
ξμεν μόνον οἱ ἀρχαῖοι τοῦ πολιτισμοῦ δημιουργοί· θπήρξμεν
—καὶ θπάρχομεν—αἰώνιοι φρουροὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου. Ἡ Δύ-
σις ἐπενέθη δίς, τὸν δεύτερον αἰῶνα π. Χ. καὶ τὸν δωδέκατον
κατόπιν, ἀλλὰ μᾶλλον δπως πλήξῃ τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῶν νώ-
των. "Ας ἀναλογισθῶμεν πόσον ἔχόσαμεν ἐπὶ τῆς Ἀσίας αἰμά
—ἄς ἀφήσωμεν τὰ πρὶν—ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡρακλείου μέχρι
τοῦδε, μόνοι, αἰωνίως μόνοι, πάντοτε καὶ νῦν, δπως δικαζόμεν
τὰς ίσλαχικὰς τίγρεις. Εἰς τὴν αἰωνίαν ταύτην πάλην ἐνική-
σκμεν ἐκατοντάκις,—ἄν δὲ λείπουν ὀλίγοι ἀριθμοί, συμπληρώσα-
τέ τους σεις, ὡ εὑζωνοι, σεις, ὡ πεζοί, δλη ἡ φιλότιμος νεότης,
ἡ πετῶσα σήμερον πέραν τοῦ Αἰγαίου,—ἡττήθημεν δίς, τὸν ἐν-
δέκατον αἰῶνα, δτ' ἔχόσαμεν τὸ πλεῖστον τῆς μεγάλης μας ἀσι-
ατικῆς πατρίδος, καὶ τὸν δέκατον καὶ πέμπτον, δτ' ἔχόσαμεν τὸ
πᾶν. Ἡ ἀσιατικὴ Ἑλλάς, τὸ προπύργιον τῆς χριστιανικῆς Εὐρώ-
πης, μετεβλήθη ἐκτοτε εἰς ἀπέραντον ἐναντίον τῆς στρατῶνα. Ἡ
ἀγρία δρμὴ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκ τῆς Προύσης εἰς τὴν Εὐρώπην
ἥτον, ἀλίμονον! καὶ αὐτὴ ἐλληνική, διότι στρατηλάται καὶ
στρατὸς ἥσαν κατὰ μέγα μέρος οἱ δύστηνοι ἐλληνόπαιδες, οἱ
ἀπανθρώπως ἀποσπώμενοι τῆς μητρικῆς ἀγκάλης. Ἡ πόλις τοῦ
Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀντὶ ἀκροπόλεως τοῦ Ισλάμ καὶ
σταθμὸς πάσης διελυγμάτων... Καὶ παρέμειναν οἱ Σουλτάνοι ἀπὸ
Μουράτ* μέχρι Μαχμούτ* φόβητρα καὶ ἐφιάλται τῆς Εὐρώπης
καὶ κατεδέχετο π. χ. δ ἵπποτικώτατος τῶν Γάλλων δισιλέων, δ
Φραγκίσκος*, νὰ τὸν διομάζῃ ἀπλούν μπένη δ Σουλεϊμάν καὶ
διμολόγει τῷ 1711 δ Μέγας Πέτρος «τῆς Μοσχοβίας» δτι: «τοὺς ἀν-
θρώπους δπου ἔστειλα εἰς Κωνσταντινούπολιν τοὺς ἐψυλάκισαν»,
καὶ ἔζητούσαν δλοι, Ῥώσοι, Γάλλοι, Ισπανοί, Ηπαπας, Βενε-
τοὶ τὴν διήθειαν τοῦ ἐλληνικοῦ καριοφιλιοῦ—τὸ δποῖον δὲν ἔσι-
γησε ποτὲ—καὶ κατόπιν ἐλησμονοῦσαν δλοι: τοὺς φιλτάτους τῶν
Γραικούς καὶ ἀπέστειλλαν τοὺς πρέσβεις τῶν νὰ κλίνουν εἰδα-
θῶς ἐνώπιον δχι: τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ τῆς σουλτανικῆς παρυφῆς,
μέχρις οὐ πρὸ ἐκατὸν ἑτῶν ἔγονάτισεν αίμοσταγῇ τὸν τύραν-
νον ἡ ἐλληνικὴ πυγμὴ καὶ τὸν ἀνέτρεψε χαμαὶ τὸ ἐλληνικὸν τσα-
ρούχι.

"Ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως δ κατὰ τῶν Τούρκων

χριστιανικός ἀγών άλλάζει: χαρακτήρα, ἀντὶ ἀμυντικοῦ καταγ-
τῷ ἐπιθετικός, καὶ διὰ τῶν ὅπλων τῶν ἐλληνικῶν ἀπὸ τῆς ἀκρο-
πόλεως τῶν Πατρῶν, ἐντὸς ἑκατὸν ἑτῶν, μετατοπίζεται εἰς τὸ
κέντρον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐλέχθη, κύριοι, πολλάκις καὶ ὅρθως, ὅτι ἂνευ τῶν ἀρχαίων
μας νικῶν κατὰ τῶν Μήδων ηθελεν ἀποσθεσθῇ ἐπὶ μακρὸν ἡ Ἱερὰ
ἱδέα τῆς ἐλευθερίας.

Ἄλλα καὶ ὡς φάρος τοῦ ἀνθρωπίνου ἰδανικοῦ ἡ ἐλληνικὴ
ἐπανάστασις ὑπῆρξε μικροτέρας ἵσως ἀκτίνος, ἀλλ᾽ ἔξισου φω-
τεινός.

Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονῶμεν, ὅτι τὰ μεγάλα κηρύγμα-
τα τῆς ἀμερικανικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τῆς δποίας
οἱ δῆτορες εἶχαν ἀνὰ στόμα τοὺς ἀρχαίους, ἐσίγησαν ἐντελῶς
ὅς περίφορα πτηγάν, μετὰ τὴν Ἱερὰν τοῦ 1815 συμμαχίαν; Ἡ μο-
ναρχικὴ πυγμὴ, ἡ διπλωματικὴ σφιστεία εἶχαν καταρθώσει: νὰ
καταπιξίουν πᾶσαν ἔξέγερσιν, πᾶν κίνημα τῶν Καρδονάρων* τῆς
Ἴταλίας, τῶν Ἰακωβίνων* τῆς Ἰσπανίας. Ἡ μοναρχικὴ ἀντίδρα-
σις εἶχε καταλάθει καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Γαλλίαν. Οἱ ἀπομείναν-
τες ἐν Εὐρώπῃ φιλελεύθεροι ήσαν οἱ ὁμοιοτικοὶ ποιηταὶ καὶ λογο-
γράφοι, μερικοὶ θεωρητικοὶ φιλόσοφοι, διάλογοι ιδεολόγοι καθη-
γηταὶ γερμανικῶν ιδίως πανεπιστημίων.

Ἐπρεπε γ' ἀντηχήσῃ ἀπὸ τῶν ὅχθων τοῦ Δαγουσίου τὸ ἐλλη-
νικὸν τουφέκι, ἐπρεπε γ' ἀκουσθῇ ἡ ἐκδικητικὴ κραυγὴ τῶν πορ-
θητῶν τῆς Τριπολιτεῖας, ἐπρεπε νὰ φωτίσῃ τὸ Αἴγαλον τοῦ Κα-
νέρη ὁ πυρσός, νὰ θυσιασθοῦν ὡς δλοκαυτώματα αἱ Κυδωνίαι,
ἡ Χίος, ἡ Κάσος, ἡ Κρήτη, τὰ Ψαρά, ὅπως ἡ κοινὴ γνώμη
τῆς Εὐρώπης ἀποκρούσῃ τοὺς κραυγμούς τοῦ Μεττερίχου* καὶ
τοῦ Γέντζ*, καὶ στρέψῃ τὴν ἀκοήν πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Σατω-
ριάνδου*, τοῦ Βεραγκέρου* καὶ τοῦ Ούγκω*, τοῦ Μπάιρον καὶ
τοῦ Shelley, τοῦ Wilhelm Müller καὶ τοῦ μουσολήπτου πρίγκη-
πος τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου*, καὶ πλήθους ἀλλων μικροτέρων
πάσης γλώσσης ποιητῶν, δσων ἡ συνείδησις δὲν ἐπέτρεπε γ'
ἀπαρνηθοῦν τὸ Ἱερὸν Πιστεύω τῆς Ἐλλάδος. Ἄλλα ταῦτα δὲν
ἡσαν ἀρκετά.

Ἐπρεπε γ' ἀναγγελθῇ εἰς τοὺς Παρισίους ὅτι ἔπεσε καὶ πῶς
ἔπεσεν, ἀφοῦ ἐτινάχθη ὡς πύραυλος ὑψηλός, τὸ Μεσολόγγι, ὅπως

ὁ Κάρολος* ὁ Δέκατος, ἐξερχόμενος μεσάνυχτα εἰς τὸν ἔξωστηγ τοῦ Κεραμεικοῦ*, βεβαιώσῃ τὴν φοιτητικὴν νεότητα, ἐξαλλον ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ «Λεωνίδα» τοῦ Pichot, ὅτι συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ καὶ γὰ προσθέσῃ: «θὰ συνακολουθήσω τοὺς Ἐλληνας εἰς τὴν Πόλιν».

Ἐπρεπεν ἔπειτα νὰ σπείρῃ ἀλας τὴν Πελοπόννησον ὁ Ἰμπραήμ, ὅπως εἰς τὸ περιθώριον τῶν πρὸς τὸν ναύαρχον Κοδριγκτῶνα διαταχῶν σημειωθῇ διὰ βασιλικῆς, ὡς λέγεται, χειρὸς «go on, Nell, ἐμπρόστις, ναύαρχε», καὶ ἔπρεπε Σουλτάνος καὶ βεξύρης νὰ κηρύξουν νέον, καθολικώτερον διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν, ἐκδίδοντες τὸν φοιβερὸν ἐκεῖνον βεγιανναμέν*, διο πανταχού σαν τὰ κακουργάτα τῶν σχεδίων, ὅπως ὁ Τσάρος Νικόλαος*, καταλείπων τὴν αὐστριακὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου* πολιτικήν, ἐνθυμηθῇ, ὅτι ἥτο προστάτης τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ποῦ ὄφειλε τὴν θρησκείαν καὶ αὐτὸν τὸ ἀλφάρητόν της ἡ Ῥωσία, καὶ κηρύξῃ τέλος τὸν πόλεμον, τὸν ἐξασφαλίσαντα διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανούπολεως τὴν πολιτικὴν ὑπαρξίαν τῆς Ἐλλάδος.

Οταν, κύριοι, ἡ ἵδεα τῆς ἐλευθερίας ἐνὸς λαοῦ φθάσῃ ἀπὸ τοῦ πιστολίου ἐνὸς ἀντάρτου τῶν Καλαβρύτων, εἰς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσῶν, δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι διέσχισεν δλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν.

Ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις δὲν ἀπηλευθέρωσε μόνον μίαν γνίαν γῆς, ἐπέδειξε καὶ πάλιν νικηφόρον εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν σταυρόν, ἐπέδειξε τὰ δίκαια τῶν ἐθνοτήτων, ἐδίδαξε τοὺς πάσχοντος λαοὺς τὴν δόδον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπανέφερεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ γέου κόσμου αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν παιᾶνα τὸν σεμνόν, ποὺ ἀπήγχησαν ἄλλοτε οἱ βράχοι τῆς Σαλαμίνος.

«Μεγάλη τοῦ κόσμου ἐποχὴ ἀρχίζει πάλιν. Ἐνδοξοτέρα Ἐλλὰς ὑψώνει τὰ βουνά της ἀπὸ θάλασσαν ἀσυγκρίτως λαμπροτέραν. Παύσατε νὰ ὑμνῆτε μύθους τρωικοὺς»—ἔφαλε τῷ 1821 εἰς τὴν «Ἐλλάδα» τοῦ ὁ Shelley, ὁ ἰδαικώτατος τῶν Ἀγγλῶν ποιητῶν, ἀφιερῶν αὐτὴν, ὡς λέγει, «μετὰ θαυμασμοῦ» εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον.

Καὶ δταν ὁ ἄλλος Βρεττανὸς τῆς Ἐλλάδος ἐραστὴς ἔσπευσεν ἐδῶ νὰ τῆς χαρίσῃ πλούτη, ἐμπνευσιν, ἀνδρείαν καὶ ζωήν, καὶ προσιθανόμενος ὅτι θὰ ἐξέπνεεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἐμελπε:

«Τῆς τιμῆς ἐδῶ ν' ὁ τάφος, μεῖν' ἐδῶ νὰ σκοτωθῆς»,
δυνάμεθα γὰ εἴπωμεν δτὶ ή ἀγία αὕτη γῆ εἰχεν ἐξαρθῆ εἰς ἀληθῆ
βωμὸν τῆς ἐλευθερίας.

Πτωχοὶ διδάσκαλοι, δσοι: ἐσπείρατε τὸν σπόρον τῆς ἰδέας,
ἀγράμματοι ἔμποροι γενόμενοι ἀπόκρυφοι συνωμόται, δψηλόφρο-
νες εὐπατρίδαι, δσοι: ἐθυσιάσατε θρόνους καὶ τιμᾶς, νεαροὶ σπου-
δασταί, δσοι: ὡμόσατε τὸν δρκον τῶν ἐφήβων τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν,
αὐτοσχέδιοι πολεμισταί, δσοι: συνετρίψατε στρατούς, πλοίαρχοι,
δσοι: ἀπεκλείσατε μεγάλους στόλους, πυρποληταί, ποὺ ἀνετινάξατε
ναυαρχίδας καὶ ναυάρχους, σιωπηλοὶ πρόκριτοι, δαπανήσαντες
τὸ πᾶν, δὲν ἐμοχθήσατε εἰς μάτην!

Καὶ σεῖς, ἀπόλεμοι θύματα τοῦ τρομεροῦ πολέμου, μεγαλομάρ-
τυρες ἱεράρχαι, δσοι: ἐπεσφραγίσατε τὰς ἀναιμάκτους θυσίας μιᾶς
ζωῆς μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδίας, ἀναρίθμητοι φυγάδες, δσοι: ἀφή-
σατε περίτρομοι τὴν πατρικήν σας γῆν, ἀδύνατοι μητέρες, δσοι:
εἶδετε τὰ τέκνα σας ἀποσπώμενα τῶν μητρικῶν σας κόλπων, παρ-
θένοι, δσοι: ἐφονεύθητε, ἐδιάσθητε, ἢ ἐσύρθητε εἰς τὰ χαρέμια
διοῦλαι, κόραι τῆς Χίου, τῆς Κύπρου, τῶν Κυδωνιῶν, γυναικόπαιδα
τῆς Κρήτης, δσα ἐπνίγθητε διὰ καπνοῦ ἐντὸς κλειστῶν σπηλαίων,
γυναικες τοῦ Μεσολογγίου, δσοι: ἐξήλθετε τὴν γύντα τῆς ἑξέδου
μὲ μαχαίρας καὶ πιστόλια, δπως διασχίσατε τὸν στρατὸν τοῦ
Ιμπραήμ, παιδία, δσα ἡκολουθήσατε κατόπιν ὠπλισμένα, τέκνα
τῆς Πελοποννήσου, δσα ἐφορτώθητε καὶ ἐπωλήθητε εἰς βαρδάρους
ἀγοράς, ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀναρίθμητον καὶ ἀνώνυμον καὶ σιωπηλὸν
πλήθος τῶν θυμάτων, τὸ συνεχίζον σειράν δληγ γενεῶν μαρτυρι-
κῶν, σεῖς, οἱ χωρὶς συναξάρια ὁμολογηταί, χωρὶς εἰκόνας ἄγιοι,
δὲν ἐμπατυρήσατε εἰς μάτην!

“Αν μετὰ πάροδον ἔκατὸν ἐτῶν δὲν κατωρθώσαμεν ἀκόμη ἐπὶ¹
τῆς γῆς ταύτης τοῦ μαρμάρου γὰ στήσωμεν Ἱερὸν εἰς τὴν μνήμην
σας μαυσωλεῖον, ἐὰν παρουσιαζόμεθα ἐνώπιόν σας λιτοὶ προσκυ-
νήται, φελλίζοντες λέξεις ἀδεξίας θαυμασμοῦ—συγχωρήσατέ μας.

Τηροῦντες τὴν ἴδιαν σας ἐντολήν, συμπληρώγομεν τὸ Ἱερόν
σας ἔργων!

“Ἐπάξιον μνημόσυνόν σας, μαχηταί, τελεῖ σήμερον ἀλλοῦ ή
ἐλληνικὴ γεύτης, φυλάκτουσα πιστὴ τὸν ἴδιον σας δρκον.

Διὰ δὲ τὸ μνημόσυνόν σας, μάρτυρες, εἶγαι στενοὶ καὶ χαμηλοὶ

οί ναοὶ τῶν Ἀθηνῶν! Ἡ ἀγία σας ψυχὴ ποθεῖ εὐρύτερον γαόν,
ὑψηλοτέρους τρούλλους. Ἐκεῖ περιπετῆσύμερον εἴπερ ποτὲ ἀνυ-
πόμονος καὶ ἥμων τῶν ζώντων ἡ ψυχὴ. Ἐκεῖ, ἀφοῦ συμπληρώ-
σωμεν μίαν λειτουργίαν, πρὸ πολλῶν αἰώνων ἀτελή, ἀφοῦ φάλω-
μεν τὰ νικητήρια εἰς τὴν Ὑπέρμαχον τοῦ Γένους Στρατηγόν, θὰ
τελέσωμεν τὸ ἑρὸν μνημόσυνόν σας!

“Αλλ’ ἐνῷ παρέρχεσθε πρὸ τῶν ὁμμάτων τῆς ψυχῆς μας τὸν
πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος σας αἰώνα, ὑπέροχοι σκιαί, ἀτελεύτητος
ποιμπή ἡρώων καὶ μαρτύρων, ἀποτείνομεν εὐλαβῶς τὴν προσευχήν:
«Φυλάττε τὴν Ἑλλάδα σας νικήτριαν, ὡς νικηταί, ἀνήτητον, ὡς
ἐνδοξοί, εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων!».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ.

Α'. ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

1. ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΗ.

‘Απόσπασμα ἀπὸ τὸν ‘Ἐρωτόκριτον.

‘Ο ‘Ἐρωτόκριτος σώζει τὸν ‘Ἡράκλην.

(Ἐκ τοῦ Δ' μέρους, στ. 963—1195).

Βιτζέντζου Κορνάρου.

A'. Πληροφορίαι περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ποιήματος.
Τὸ μακρὸν τοῦτο, ἀπὸ 10.000 περίπου στίχους, ποίημα ἐγράφη εἰς τὴν Κρήτην, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς κατοχῆς τῆς νήσου ἀπὸ τοὺς Ἐνετούς. Περὶ τοῦ ποιητοῦ του γνωρίζομεν μόνον ὃσα δὲ ἔδιος λέγει διὰ τὸν ἔκυτόν του εἰς τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ ποιήματος: εἶναι δὲ Βιτζέντζος Κορνάρος, ὅστις ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν πόλιν τῆς Κρήτης Σητείαν, ὅπου καὶ συνέθεσε τὸ ποίημά του, βραδύτερον δὲ μετέφηγεν εἰς τὸ Κάστρον (τὸ σημερινὸν ‘Ἡράκλειον), ὃπου καὶ ἐνυμφεύθη. Τὸ ποίημα ἐκυκλοφόρει ἐν χειρογράφοις εἰς τὴν Κρήτην, δταν δὲ οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τὸ 1669 τὸ Κάστρον, Κρήτες πρόσφυγες μετέφεραν αὐτὸν εἰς τὴν Ζάκυνθον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διέδωκαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀλλην ‘Ελλάδα. Πρώτην φορὰν ἐτυπώθη εἰς τὴν Ἐνετίαν τὸ 1713, δτε φαίνεται: ὅτι δὲ ἐκδότης τὸ διήγεσσεν εἰς πέντε μέρη. Ἐκτοτε ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως, καὶ ἔγινε προσφιλέστατον ἀνάγνωσμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.

B'. Εἰσαγωγή: ‘Ο Κορνάρος ὑποθέτει: ὅτι ὃσα διηγεῖται γίνονται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀρχαίων ‘Ελλήνων καὶ ἐν ‘Αθήναις, ἐπὶ βασιλέως ‘Ἡράκλη, ἀλλὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ποιήματος

εισάγει πρόσωπα καὶ περιγράφει πράγματα καὶ χώρας μεσαιωνικῶν χρόνων καὶ σύγχρονά του.—⁹Οἱ Ἡράκλης εἶχε κόρην τὴν Ἀρετοῦσαν, τὴν δποίαν ἡγάπησε καὶ ὑπὸ τῆς ἀποίας ἀντηγαπήθη ὁ υἱὸς τοῦ συμβούλου του Πεζοστράτου Ἐρωτόκριτος. Οὗτος ἐξήτησε τὴν Ἀρετοῦσαν εἰς γάμον· ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς ἐξεμάνη διὰ τὴν θρασύτητα τοῦ νέου καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἔγριπον (τὴν Εὔδοιαν). Μετά τινα χρόνον ὁ ἥρηγας τῆς Βλαχίας Βλαντίστρατος, ἔνεκα ἀμφισδητούμενης τινὸς χώρας, ἐπέρχεται μετὰ πολυπληθοῦς στρατοῦ κατὰ τῶν Ἀθηγῶν. Οἱ Ἐρωτόκριτος εἰδοποιεῖται παρὰ τοῦ φίλου του Πολυδώρου καὶ αἰσθάνεται καθῆκον νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ κινδυνεύοντος βασιλέως καὶ πατρὸς τῆς Ἀρετούσης. ¹⁰Ινα μὴ ἀναγνωρισθῇ, λαμβάνει παρά τινος μαγίσσης υγρόν, μὲ τὸ δποίον ἀλειφθεὶς μεταβάλλει τὸ ξανθόν του χρῶμα εἰς βαθὺ μελαχροίνδν καὶ οὕτω ἀγγώριστος ἔρχεται εἰς τὴν Ἀττικήν. Καὶ τὴν μὲν νύκτα διήρχετο ἐν ἀποκρύφῳ σπηλαίῳ, τὴν δὲ ἡμέραν, ὅτε συνεκρούοντο οἱ δύο στρατοὶ ἔξω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἔφιπποις ἔσπευδεν εἰς τὴν μάχην, ἐνσπείρων διὰ τῆς ἀνδρείας του τὸν τρόμον εἰς τοὺς Βλάχους καὶ μεγίστας ἀπωλείας ἐπιφέρων εἰς αὐτούς. Οὗτοι περίφοβοι λέγουσι πρὸς τὸν βασιλέα τῶν:

«Δὲν ξεύρομε νὰ ποῦμε,

ἀνθρωπος εἶναι γὴ θεοὶδ ἐκεῖ ποὺ πολεμοῦμε·

965 ¹¹Αλλοι δυὸς νᾶρθουν μοναχάς, νᾶναι σὰν εἶναι τοῦτος,
τὸ βασιλίκι σου ἔσβηνε κι ἔχάνετο τὸ πλοῦτος».

¹²Οἱ Ἕρηγας δὲ Βλαντίστρατος, γροικώντας εἶντα* λέσι*,
ἐβάλθηκε μὲ τοῦ λαοῦ τὸ πλῆθος νὰ κερδαίσῃ,
γιατρὸς ἥβλεπε κι ἔχάνονταν οἱ ἀντρες κι ἔφυροῦσα*,
970 μὲ τὴ βοήθεια τοῦ θεοιοῦ οἱ λίγοι τις ἐνικοῦσα·
κι ἔστοντας νᾶχῃ πλιά* λαό, ἐβάλθη μιὰν ἡμέρα
ν¹³ ἀρματωθῆ, νὰ δοδινιασθῆ¹⁴ τὴν νύκταν ἀποσπέρα,
νὰ μὴν ἀφήσ¹⁵ δπίσω ντου στρατιώτη ν¹⁶ ἀπομείνῃ,
μ¹⁷ ἀρματωμένοι νὰ βρεθοῦν δλοι τὴν ὁρα κείνη,
975 καὶ τὴ βαθειὰ βαθειὰν αὐγὴ εἰς τὰ γλυκιὰ τοῦ ὄπνου,
δποῦν¹⁸ ἀκόμ¹⁹ ἀχώνευτοι δλοι οἱ καπνοὶ τοῦ δείπνου,
ἀξάφονοι μὲ πολλὲς φωνὲς καὶ ταραχὴν ἀρμάτω
νὰ δώσου ζάλη τοῦ δχθοῦ νὰ φεύγ²⁰ ἀπάνω κάτω.

Κι' ἔστοντας νάχη πλιὰ λαό, κι' ὅλοι καλοὶ ἀντρειωμένοι,
ἀσφαλτα* κείνη τὴ φορὰ τὸ νῖκος* ἀνιμένει, 980
καὶ λέ: «ὦστε νὰ πέμπωμε λίγους νὰ πολεμοῦσι,
νῖκος ποτὲ μὲν ἔτοιο* θεριὸ δὲν ἥμποροῦ νὰ δοῦσι.
Μὰ σὰ σμιχτῇ ὅλος ὁ λαός, τὸ πλῆθος τὸ περίσσο,
μὲν θέλει κάμει σήμερο ἀσφαλτα νὰ νικήσω,
κι' εἶντα μπορέσῃ ἔνας μοναχὸς σὲ τόσους νὰ βουηθήσῃ, 985
τσὶ λίγους, δχι τσὶ πολλοὺς μπορεῖ νὰ πολεμήσῃ».

*Ηκαμεν δ, τι λόγιασε, βαθειὰν αὐγὴ ἀρματώνει
μὲ σιγανάδα τὸ λαὸ καὶ τοῦ ὅχθοῦ σιμώνει.

Μὲ σάλπιγγες, μὲ βούκινα*, μὲ χτύπους τῶν ἀρμάτω
τ' ἄλλο φουσσᾶτο* ξύπνησε, ποὺ ὅλο τὸ πλιὰ κοιμᾶτο, 990
κι' ὕστε νὰ καταρδινιαστοῦ σ' δ, τι τῷς κάνει χρεία,
ἐχάσασι τῇ δύναμη, τέχνη καὶ τὴν ἀντρεία.

Πᾶν τὰ μαντᾶτα τὰ πρικιὰ* εἰς τοῦ Ῥηγὸς στὴ χώρα*,
βοήθεια γλήγορα ζητοῦ, γιατὶ τσὶ βιάζεις* ἡ ὕδρα.
Ο Βασιλιός, ὅποῦτονε στὸ στρῶμα κουμπισμένος, 995
πάραυτας ἐσηκώθηκε σὰν ἑπεριωρισμένος*.
σπουδαχτικὰ ἀρματώνεται, τς ἀπομονάρους* κράζει,
ν' ἀρματωθοῦ, νὰ τ' ἀκλουθοῦ στὸν πόλεμο τσὶ βιάζει.
γέρους καρδιὰ δὲν ἥδειξε, μὰ νιότη κοπελλιάρη*
καὶ δὲ δειλιὰς τὸ θάνατο, δντε κι' ἀν τόνε πάρη. 1000
Βγαίν* δχ τῇ χώρα, κι' ἀκλουθοῦ ὅλ' οἱ ἀρματωμένοι.
πάσιν ἔκει ποὺ ὁ θάνατος κι' ὁ Χάρος τς ἀνιμένει.

*Ανακατώνετ' ὁ λαὸς καὶ τὰ φουσσᾶτα σμίγουν,
μά τον ἀκόμη σκοτεινὰ καὶ δὲν καλοξανοίγουν*.
Δίδου στὰ βούκιν* ἀναπνιά, τσὶ σάλπιγγες φυσοῦσι,
πάει ἡ λαλιὰ στὸν οὐρανό, τὰ νέφ* ἀντιλαλοῦσι. 1005

Mὲ τὴ βαθιούρα* τὴν πολλὴ καὶ χτύπους τῶν ἀρμάτω
ἐγροίκησ* ὁ Ῥωτόχριτος, γιατὶ δὲν ἔκοιματο.
Ο λογισμὸς τῆς Ἀρετῆς δλίγο τὸν ἀφήνει
νὰ κοιμηθῇ, γιατ* ἀγρυπνῆς τς τς ἀγάπης τὴν ὁδύνη. 1010

*Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. 'Αναγνώσματα Δ' Γυμν. ἔκδ. β' 1932. 10

"Άλλο μαντάτο νὰ τοῦ ποῦ δὲ στέκει ν' ἀνιμένη·
μὲ σπουδα καβαλλίκεψε, στὸν κάμπο κατεβαίνει.
Σὰν ὅντε εἰν' καλοκαιριά, μέρα σιγανεμένη*,
κι' ἀξάφων' ἀνεμοστρόβιλος ἀπὸ τὴ γῆς ἐβγαίνει,
1015 μὲ βροντισμὸ καὶ ταραχὴ τὴ σκόν' ἀνασηκώσῃ,
καὶ πάει τὴν τόσο ψηλά, ὅπον στὰ νέφη σώσῃ,
ἔτσι κι' ὅντεν ἐκίνησε, μ' ἔτοια* ἀντρειὰ πορπάτει,
ὅπον βροντὲς καὶ σκονισμοὺς κάνει στὸ μονοπάτι.
Μ' ἔτοια μεγάλη μάνιτα* ἥσωσε στὸ φουσσάτο,
1020 δπ' ὅποιος κι' ἀν ἐγλύτωσε, μὲ φόβο τὸ δηγᾶτο.

Εἰσὲ καιρὸ δ 'Ρωτόκριτος ἥσωσε στὸ λιμιῶνα*,
ποὺ οἱ Ἀθηναῖοι φεύγασι κι' οἱ Βλάχοι τσὶ ζυγῶνα.
Μὲ φόβον ἐγλακούσανε*, βοήθεια δὲν εὑρίσκα·
καὶ οἱ δύθροὶ τσὶ διώχνανε κι' ἀλύπητα βαρίσκα·

1025 Κι' ὁσὰν λιοντάρο δόντε πεινᾶ κι' ἀπὸ μακρὰ γροικήσῃ,
κι' ἔρχεται βρῶμα*, πούπασκε νὰ βρῇ νὰ κυνηγήσῃ,
κι' εἰς τὴν καρδιὰ κινᾶ ὡς τὸ δῆ, ή πεθυμιὰ τὴ μάχη,
τρέχει ζιμιὸν* ἀπάνω ντου, κι' ἀγριεύγει σὰν τοῦ λάζη,
φωτιὰ πυρὸ στὰ μάτια ντου ἀνεβοκατεβαίνει,
1030 καπνὸς δχ τὰ ὁυνθούνια ντου μαῦρος βραστὸς ἐβγαίνει,
ἀφροκοπᾶ τὸ στόμα ντου, τὸ κοῦφος* του μουγκρῖζει,
ἀνασηκώνει τὴν δρά, τὸν κόσμο φοβερῖζει,
καταχτυποῦ τὰ δόντια ντου, καὶ τὸ κορμὶ σφαράσσει,
ἀναχεντρώνουν* τὰ μαλλιὰ καὶ τρέχει νὰ τὸ πιάσῃ'
1035 ἑδέτσι ξαγριεύτηκε γιὰ τὰ κακὰ μαντάτα,
κι' ὁσὰν ἀιτὸς ἐπέταξε κι' ἐμπῆκε στὰ φουσσάτα.
Βλάχοι, κακὸν τὸ πάθετε, εἰς τὰ σᾶς ηὗδ' ἀφνίδια*,
ἑδά ὁμασι τ' ἀπαρθινὰ* κι' ἐπάψαν τὰ παιχνίδια.

"Οπούν λαχε νὰ δῆ ποτὲ σύγκλυση* νὰ φουσκώσῃ,
1040 νὰ πνίξ ἀμρώπους καὶ θεριά, δεντρὰ νὰ ξερρίζωσῃ,
καὶ νὰ μουγκρῖζο οἱ ποταμοί, κι' δ ἀκόσμος ν' ἀγριέψῃ,
κι' ἀστροπελέκια οὐρανὸς χάμαι στὴ γῆς νὰ πέψῃ,
νὰ τρέμουν ὅσοι τὰ θωροῦ, τὸ πνέμα ντως νὰ χάνουν,
νὰ ξεψυχοῦ δχ τὸ φόβον τως, πρὶ παρὰ ν' ἀποθάνουν,

ἔδέτσι κι' ὁ Ρωτόκριτος κάνει τὴν ὥρα κείνη.

1045

Πολλὰ μεγάλη σύχυση εἰς τὸ φουσσᾶτο γίνη·
τίνος τὸν πόδαν ἥκοβγε, τίνος τὴν χέρα δίχτει,
τίνος ἐκόπ' ἡ κεφαλή, τίνος τὸν ἀστήθ' ἀνοίχτη,
ποιὸν δχ τὴν μέσην χώριζε, τίνος κοιλιὰν ἐτρύπα,
πάντα καν' αἷμ' ἡ κοπανιά*, ἐκεῖ ποὺ τὴν ἔχτύπα.

1050

Σὰν κάν' ὁ λύκος εἰς τὸν ἀρνιά ὄντε πεινᾷ, κι' ἀφάσσει*,
καὶ πνίγει τὸν ὅπου κι' ἄν τὰ βρῆ, καὶ φτάνει τὸν πάσι,
ἔτσ' ἥκαν' ὁ Ρωτόκριτος ἔτεροντας* τὸν νίκος·

οἱ Βλάχοι τρέμουν σὰν τὸν ἀρνιά, κι' ἐκεῖνος εἶν' ὁ λύκος.

Ζεφὺς δεξὰ τοὺς πολεμῷ, κι' ἀλύπητα σκοτώνει, 1055

καὶ σὰ θεριὸ της ἀπογλακᾶ, σὰ δράκος τσὶ ζυγώνει·

ἥκοβγε μέσες καὶ μεριά, κορμιὰ πόδι πάν' ὃς κάτω,

ἥκλαιγ* ἐκεῖνος ὁ λαός, κι' ἡτρεμε τὸ φουσσᾶτο·

πέφτει δχ τὴν χέρα τὸ σπαθί, χάνουν τὸ χαλινάρι,

τὸ θέλαν δεῖ ἀπὸ μαρῷα τοῦτο τὸ παλικάρι,

ἀποκρυγαῖναν οἱ καρδιές, τὴν ἀντρειὰν ἔχάνα,

ἔφευγαν κι' ἐγλακούσανε, τὰ μονοπάτια πιάνα.

1060

*

Παίρνει ψυχὴ καὶ δύναμη της Ἀθήνας τὸ φουσσᾶτο,
ποὺ τοῦθεν δλοσκόρπιστο, κι' ἐγλάκ** ἀπάνω κάτω.

Τὸ πρόσωπο γυρίσανε, ποὺ δείχνασι τὴν ἕάζη, 1065

κι' ὅσο ματώνουν τὰ σπαθιά, τόσο πληθαίν' ἡ μάχη.

Τὶς πέφτει καὶ ψυχομαχεῖ, τὶς πέφτει ἀποθαμένος,
καὶ τὶς ἔλιγα*, τὶς πολλὰ βρίσκεται λαβωμένος.

Μεγάλος καλορροΐζικος ἐκράζουντον τότες

ἐκεῖνος, δόπον πόθαινε μὲ τοὺς πληγές τοὺς πρῶτες, 1070

κι' ὃς εἰχε πέσει ἀπὸ τὸ φαρι*, τὴν ζήση νὰ τελειώσῃ,

κι' οὐδὲ ἄλλο πόνον δ πόλεμος κι' ἡ μάχη νὰ τοῦ δώσῃ·

μὰ οἱ ἄλλοι ποὺ γκρεμίζουνταν, κι' εἰχαν πνοὴ κι' ἔξοῦσα,

οἱ καβάλλαροι κι' οἱ πεζοὶ τοὺς ἐκλοτσοπατοῦσα,

κι' ἀπάνω τοὺς λαβωματιὲς τὰ πέταλα βουλοῦσα, 1075

καὶ τὴν πληγὴν ἔεσκιζασι, καὶ πόνους ἐγροικοῦσα,

καὶ μὲ τσινιές* λαβωματιὲς κριτήρια* ποὺ τῶς δίδα,

πολλὴ ἄσκημα τελειώνασι δίχως ζωῆς δλπίδα.

- Κείτεται τ^ο ἄλογο, ψιφᾶς στ^ο ἀφέντη του τὸ πλάι,
1080 στρέφετ^ο δ φύλος καὶ θωρεῖ τὸ φύλο πὼς ἐσφάν·
σύντροφος μὲ τὸ σύντροφο νὰ ἔψυχοῦν δμάδι,
τὸ αἴμα εἰν^{το} ἥ κλίνη ντως, κι^{το} ἥ γῆς προσκεφαλάδι.
Κείτετ^ο ἀπάνω στὸ νεκρὸ δ ἡσαντανός, κι^{το} ἀκόμη
δὲν ἥρθαν τοῦ ἔψυχισμοῦ οἱ ἰδρωτες κι^{το} οἱ τρόμοι.
1085 Ἡπεφτεν ἔτσ^ο δπού ἔχανεν, ὁσὰν κι^{το} δποὺ κερδαίνει,
κι^{το} ὅντεν δ γεῖς* ψυχομαχεῖ, δ ἄλλος ἀποθαίνει.
Βαβούρα* κακορρίζικιας, λόγια θανατωμένα
ἔσυντυχαίναν τὰ κορμιά τὰ κακαποδομένα*.
Λυπητερὰ καὶ θλιβερὰ τὸν πόνον τως ἐλέγα,
1090 θάνατο γληγορύτερο καὶ πλιά^{το} φκολο γυρεῦγα.
Πολλοί, ἀπῆς* σκοτώσασι μ^ο ἀντρεία τὸν δχρόν τως,
τότες κι^{το} αὐτοὶ κρυγιοὶ νεκροὶ πέφταν δχ^{το} τ^ο ἄλογόν τως.
Οἱ καβαλλάροι πᾶν πεζοί, τ^ο ἄλογα σκοτωμένα,
κι^{το} ἄλλα γλακοῦσι* μοναχά στὸν κάμπο σκορπισμένα.

1095 Τὰ αἴματα κινούσανε χειμωνικὸ ποτάμι·
τῶ σκοτωμένω τὰ κορμιά, ποὺ κείτουνταν ἀντάμη,
τράφους* ἔκάναν τὰ βουνιά· κι^{το} δ Ῥώκριτος στὴ μέση
ἀλύπητα τσὶ πολεμᾶς καὶ πάσκει νὰ κερδαίσῃ·
κι^{το} δποὺ κι^{το} ἀν ἐπορπάτηξεν ἔκείνην τὴν ἡμέρα,
1100 ἥτονε Χάρος τὸ σπαθί, καὶ Θάνατος ἥ χέρα.
Ἡ·γῆς, δπού τὸν πράσινη μὲ χόρτα στολισμένη,
ἔγίνηκ^ο δλοκόκκινη τὰ αἴματα βαμμένη.

‘Ο πόλεμος ἐπλήθαινε μὲ ταραχὴ μεγάλη,
κι^{το} ὥρες ἐνίκ^ο ἥ μιὰ μερά, κι^{το} ὥρες ἐνίκ^ο ἥ ἄλλη.
1105 Σὰν τοῦ γιαλοῦ τὰ κύματα ἵσ καιροῦ ἀνεκατωμένου,
ποὺ οἱ ἀνέμοι τὰ φυσοῦ καὶ πρὸς τὴ γῆς τὰ πηαίνου,
κι^{το} ὥρες ἀφρίζουν καὶ σκορποῦν δξω στὸ περιγιάλι,
κι^{το} ὥρες στὸ βάθος τοῦ γιαλοῦ ἔαναγιαγέρονουν πάλι,
ἔτσι καὶ τὰ φουσσᾶτ^ο αὐτά, τ^ο ἄγρια, τὰ θυμωμένα.
1110 ὥρες δπίσω ἐσύρουνταν, κι^{το} ὥρες δμπρὸς ἐπηαίνα.

*

Γίνονται ματοκυλισές, πολλῶ λογιῶ θανάτοι,
καὶ τὸν Ἡράκλ^ο δλημερνίς τρομάρα τὸν ἔκρατει,

μὴ χάσῃ τὸ φουσσᾶτον του, κι' εἰς τὴν καρδιὰ τὸν πιάνει,
καὶ σκλαβωθῆ, κι' εἰς τὴν σκλαβιὰ σὰ σκλάβος ν' ἀποθάνῃ.

Δὲν ἡμπορεῖ ὁ Ἀριόκριτος νᾶναι σὲ κάθα τόπο, 1115
μὰ δπούχε σώσει, θάνατο ἥδιδε τῶν ἀθρώπων.

Μπλιὸ τὴν ζωὴν του δὲν ψηφᾷ, πολλά βραζε τὸ αἷμα,
σὰν εἴδε τὸν Ἀφέντην του μὲ τες ἄλλους κι' ἐπολέμα.
Ἡ ἀγριότη τῆς ἀντειᾶς, κι' δι φόβος τοῦ θανάτου,
ποὺ τῶν ὀχθῶν του ἥδιδε μὲ τὰ καμώματά ντου, 1120
παρὰ τὸν ἵδιο θάνατο ἕ πλιὰ φόβο τούσε βάνει,
καὶ τὸ κορμί ὅ φην' ἡ ψυχή, ποὶ παρὰ ν' ἀποθάνῃ.
Ἐπέσασιν ἀρίφνητοι* δίχως ψυχὴ στὸ χῶμα,
τῶν λύκων ἐγενήκασι καὶ τῶν κοράκω βρῶμα.

Εἰς τούτους τες ἀνεκατωμοὺς εἶκοσιδυὸ ἀντρειωμένοι 1125
είχαν δχ τὸν Βλαντίστρατο μιὰν δρδινιὰ* παρομένη
νὰ βροῦν τὸν ἄλλο βασιλιό, νὰ τόνε πολεμήσουν·
κι' ἄν δὲν τὸν πιάσου ζωντανό, νεκρὸ νὰ τὸν ἀφήσου·
καὶ συντροφιάζει τους κι' αὐτός, κι' δμάδι συνοδεῦγα,
κι' ἀπάνω κάτω σὰ θεριὰ τὸν Ἀρήγαν ἐγνοεῦγα. 1130

Ἐνδρήκασι τὸν γέροντα, κι' ὡς λιόντας ἐπολέμα,
μὲ τὸ σπαθὶ δλοκόκκινο ἀπὸν τὸ τόσον αἷμα·
ἐκεῖ τὸν κι' δ Πολύδωρος στὴ συντροφιάν του, κι' ἄλλοι,
τὸ Ἀρήγα παραβλέπουσι εἰς ἔτοια χρειὰ μεγάλη.

Ως ἡσωσ* δ Βλαντίστρατος, δσὰ λιοντάρι τρέχει 1135
ἀπάνω ντου μὲ τ' ἄλογο, κι' ἀπομονὴ δὲν ἔχει,
κι' δπίσω ντου ἄλλοι κοσιδυό, κι' ὡς δράκοντες ἐράσσα,
κι' δχτὼ κοντάρια στὸν Ἀρηγός στὸ κούτελ* ἐχαλάσα·

Ἡ πεσεν ἀπὸν τ' ἄλογο δ Ήράκλης κι' ἐξαλίσθη,
χάμαι στὴ γῆς ἐξάπλωσε, στὰ αἷματα κυλίστη. 1140
Πεέδες εἰν* κι' δ Πολύδωρος, μὰ ἕκανε σὰ λιοντάρι,
κι' ἥβλεπε τὸν ἀφέντην του, κιανεὶς μὴν τόνε πάρη.

Ἐξεξαλίστ* δ Βασιλίὸς κι' δγλήγηρα σηκώθη,
κι' ἥκραξε τὸν Πολύδωρο, σ* ἐκεῖνο παραδόθη. 1145
Μὲ τὸ σπαθὶ στὴ χέραν τως σὰ λιόντες πολεμοῦσι
κι' ἀπὸ τσὶ Βλάχους ζωντανοὶ πάσκου νὰ μὴν πιαστοῦσι.
Μὰ σανε τόσοι οἱ δχθροί, δπὸν τοὺς τριγυρίζου,

ὅποὺ κιανένα γλυτωμὸ γιὰ τότες δὲν ὀλπίζου.

Μὲ δυὸ κακὲς λαβωματιὲς στὴν κεφαλή, στὴν χέρα,

115θ εὐρίσκετ' ὁ Πολύδωρος ἐκείνην τὴν ἡμέρα.

‘Ο ‘Αφέντης μὲ τὸ δοῦλόν του τὸ θάνατο θωροῦσι,
ὅντε φωνὴ καὶ ταραχὴ παλικαριοῦ γροικοῦσι.

Τούτ’ ἡ φωνὴ κι’ ἡ ταραχὴ τῆς μάχης τὸ σημάδι
ἡτονε τοῦ ‘Ρωτόριτου, π’ ὧς εἶδε, κι’ εἰν’ ὅμαδι

1155 δ’ ‘Αφέντης μὲ τὸ φίλον του σὲ κίντυνο θανάτου,
τοῖ σκάλες* ἀντιπάτησε, καὶ σφίγγει τ’ ἄρματά ντου.

‘Ο πρῶτος ποὺ τοῦ πάντηξε, ἦτο δικὸς τοῦ ‘Ρήγα
τοῦ Βλάχου, καὶ καθημερὸν σέ μιὰ βουλὴν ἐσμίγα,
καὶ δίδει του μιὰ κονταρά, καὶ τὸ κοντάρι μπήχτει

1160 εἰς τὸ λαιμὸ ποκατωμιό*, καὶ χάμαι τόνε δίχτει
κρυγὶο νεκρὸ κι’ ἀσάλευτο καὶ καταματωμένο,
τὰ μαθημένα ντού καμε τὸ χέρι τ’ ἀντρειωμένο.

Σκοτώνει καὶ τὸ δεύτερο, τὸν τρίτο ξεσελλώνει,
καὶ τὸ κοντάρ* ἐτσάκισε, καὶ τότες ξεσπαθώνει,

1165 κι’ ἵκαμε πράματα φριχτά, καμώματα μεγάλα.
Θάνατο τὸν ἔλεγασι, Χάρο ὄνομα τοῦ βγάλα.

Σὰν τὸ γεράκιν, ὅντε δῆ στὴ λίμνη καθισμένο
πλῆθος πουλιῶ, κι’ ἐκεῖ χυνθῆ ἄγριο καὶ θυμωμένο,
καὶ ἀπὸ τὰ ὑψη τ’ οὐρανοῦ τὴν ταραχὴν ἀρχίσῃ,

1170 γρυλλώσουσι* τὰ μάτια ντου καὶ τὰ φτερὰ χτυπήσῃ,
δώσῃ στὴ μέση τῶν πουλιῶ, κι’ ἐκεῖνα τρομασμένα
νὰ σκορπιστοῦ καὶ νὰ χαθοῦ καὶ νὰ χωστοῦ ποὺ κι’ ἔνα,
εἰς τὸ νερὸ ἄλλα νὰ βουτοῦ, στὰ ὑψ* ἄλλα νὰ πάσι,
γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωὴ πᾶσα πουλὶ ν’ ἀράσσῃ,

1175 νὰ φεύγουν ὅσον τὸ μποροῦ τὴ μάνιταν ἐκείνη,
καὶ τὸ γεράκι μοναχὸ ν’ ἀφήσου ν’ ἀπομείνῃ·

ἐδέτσ* ἔγινη κι’ εἰς αὐτοὺς ἐκείνην τὴν ἡμέρα·

πολλὰ τὴν ἐτρομάξασι τοῦ ‘Ρώκοριτου τὴ χέρα·
τόσους νὰ δῆ νὰ πολεμοῦ τὸ φίλο καὶ τὸ ‘Ρήγα,

1180 ωσὰ γεράκι χύθηκε, κι’ ὥσαν πουλιὰ τοῦ φύγα.

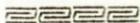
Γλυτώνει, ξεγκουσεύγει* τσι, ἄλογα τῶς γυρεύγει,

εὐρίσκει τως, καὶ δίδει τως, κι’ δ’ ‘Ρήγας καβαλκεύγει,

καὶ τῆς Βλαχιᾶς ὁ βασιλιὸς θωρώντας εἶντα κάνει,
φεύγ⁷ ἀποκεῖ, γιατὶ θωρεῖ πὼς στέκει ν⁸ ἀποθάνῃ.
Δὲ θέλει μπλιὸ δ 'Ρωτόκριτος τ' Ἀφέντη νὰ μακρύνῃ, 1185
πάντα κοντά ντου πολεμᾷ, καὶ σπλαχνικὸς ἐγίνη.
Ἐμίσσεψ⁹ δ Πολύδωρος, δὲ στέκει ν⁹ ἀνιμένῃ,
γιατ¹⁰ εἴχε δυὸ πληγὲς κακές, καὶ μέσ¹¹ στὴ χώρα μπαίνει.
Βαρὰ* πολλὰ γκροικάτονε, λαβωματιὰ μεγάλη
είχε σιμὰ στὸ κούτελο κι¹² δύμποδς στὸ στῆθος ἄλλη. 1190
‘Ολημερνής δ πόλεμος πολλοὺς θανάτους κάνει,
κι¹³ ἔκεινος, δόπον κέρδαινε τὴ μιά, τὴν ἄλλη χάνει.
‘Εβράδιασε κι¹⁴ ή σάλπιγγα ἥπαιξε νὰ σκολάσου,
οἱ σκοτωμοὶ νὰ πάψουσι, γιὰ τότες νὰ περάσου.
Κάθε φουσσᾶτο σύρρηκε στὰ μέοη τὰ δικά ντου.... 1195

Περίληψις τῶν ἐπομένων: Μετά τινας ἡμέρας ἀποφασίζεται νὰ κριθῇ δ πόλεμος διὰ τῆς μονομαχίας δύο ἡρώων ἀπὸ τὰ ἀγτίπαλα στρατόπεδα. ¹⁵ Απὸ τὸ μέρος τῶν Βλάχων πολεμεῖ δ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως Ἀριστος, ἀπὸ δὲ τοὺς Ἀθηγαίους ἀναδέχεται τὸν ἀγῶνα δ Ἐρωτόκριτος, δστις καὶ μετὰ δεινὴν πάλην φονεύει τὸν ἀντίπαλόν του. Οἱ Βλάχοι τότε φεύγουν, δ Ἐρωτόκριτος πλυθεὶς δι¹⁶ ἄλλου μαχικοῦ ὑγροῦ ἀναλαμβάνει τὴν μορφήν του, δ δὲ Ἡράκλης προθυμότατα δίδει εἰς τὸν σωτῆρα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ βασιλείου του τὴν Ἀρετούσαν.

¹⁷ Εγράφη περὶ τὸ 1650.

2. ΜΙΚΡΑΙ ΕΠΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

Α'. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΘΕΜΑ.

•Ο Γαλέριος.

'Ιωάννου Πολέμη.

Ελσαγωγή. Καθώς είναι γνωστόν, περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὃ ἐν τῇ Ἀγατολῃ̄ Καίσαρ τότε Γαλέριος, ἔξωθησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔκδοσιν (τῷ 303 μ. Χ.) αὐστηροτάτων διαταγμάτων, διὰ τῶν ἐποίων ἐπεδιώκετο ἡ τελείκ ἔξολόθρευσις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὰ διατάγματα ταῦτα ὁ μὲν ἐν τῇ Δύσει Καίσαρ Κωνστάντιος ὁ Χλωρὸς ἐφήρμοσε μετὰ μεγίστης μετριοπαθείας· ἀλλ' ἐν τῇ Ἀγατολῃ̄ ὁ φανατικὸς Γαλέριος προέβη μετὰ ὑμέτητος καὶ λύσσης εἰς φοιβερὸν διώγμὸν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, πυρπολήσας ναοὺς, πολλοὺς φυλακίσας καὶ ἔξορίσας, οὐκ διλίγους δὲ παραδώσας εἰς τὸ μαρτύριον. "Οτι δημως οὐδὲν κατώρθωσε καὶ θτὶ ἡ νέα θρησκεία, παρ' ὅλον τὸ χυθὲν αἷμα καὶ τὰς ποικίλας διώξεις, ἐπεκράτησε βαθμηδὸν εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ἀνεγνώρισε μετ' ὀλίγα ἔτη ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου του κλίνης ὁ Ἰδιος ὁ Γαλέριος, Αὔγουστος πλέον, καί, αἰσθανόμενος πικρὰς τύψεις διὰ τὰ ὅπ' αὐτοῦ ἀλλοτε κατὰ τῶν Χριστιανῶν διαπραχθέντα, ἔξέδωκε τὸ διάταγμα τῆς 307ῆς Ἀπριλίου τοῦ 311, διὰ τοῦ ὅποιου ἐπαυει μὲν πᾶσα διώξις τῆς νέας θρησκείας, προσεκαλοῦντο δ' ἐν τέλει οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἀπευθύνωσιν εἰς τὸν Θεὸν αὐτῶν δεήσεις πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ σωτηρίαν τῆς πολιτείας. Ολίγας ήμέρας μετὰ τοῦτο ὁ Γαλέριος ἀπέθανε.

1

Μερόνυχτα στὴ νεκρική του κλίνη
δ ἀντίχριστος Γαλέριος παραδέοντει.

Ο Χάρος τὴν ψυχή του μιὰ τὴν παίρνει
καὶ μιὰ σπαρταριστὴ τοῦ τὴν ἀφήνει.

2

Τὰ βότανα, τὰ βάλσαμα, τὰ μῦρα
τοὺς ἄγρυπνους ἀν τοῦ κοιμίζαν πόνους,
ὅχι ἔνα θρόνο μόνο, χίλιους θρόνους
θὰ παραιτοῦσε... Ξάφνω ἀνοίγει ἢ θύρα.

3

Στὰ μάτια του, ποὺ τοῦ θανάτου ἡ σκέπη
τὰ θάμπωσεν, ἀγαλινὰ προβάλλει
πλῆθος νεκρῶν μαρτύρων. Στὸ κεφάλι
τοῦ καθενὸς χρυσὸς στεφάνι βλέπει.

4

Κρυσταλλωμένα δάκρυα σὰν διαμάντια
λάμπουν στὸν αἵματόλουστο χιτῶνα.
‘Απλώνοντας ἀργὰ τὸ χέρι τόντα
δείχνουν πρὸς τὸ παράθυρον ἀγνάντια.

5

Τὴν ὄψη τρομαγμένη ἔκεινος στρέφει
πέρα. Σὰν δλοφάνερη δπτασία
θωρεῖ τῶν Χριστιανῶν τὴν ἐκκλησία
στὶς φλόγες μέσα, στοῦ καπνοῦ τὰ νέφη.

6

Τὸν δάινει δικύος ἴδρως στάξῃ πρὸς στάξη,
νοιώθει τὶς φλόγες μέσ’ στὰ σωμικά του,
καὶ δύχνοντας βαριὰ τὰ μάτια κάτου
θυμάται πῶς αὐτὸς τὸ εἶχε προστάξει.

7

Βραχνόφωνα τὰ χείλη ἀνοιγοκλείνει
μὲν ὁργχους ποὺ ἀνεβαίνουν νὰ τὸν πνίξουν:
«—Οἱ ἐκκλησίες τῶν Χριστιανῶν ν’ ἀνοίξουν!»
Εἰπε, κι’ ἀνάγειρε νεκρὸς στὴν κλίνη.

1920.

Αὲ τελευταῖς θελήσεις τοῦ Λιθίνη.

Δημόδες.

Εἰσαγωγή: ‘Η Ἐνετία, βαρέως φέρουσα τὴν ἀπώλειαν τῆς
Κρήτης (1669), ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1684 διὰ τοῦ στρατηγοῦ
Μοροζίνη τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεάς.
Οἱ Ἐλληνες προθυμότατα μετέσχον τοῦ ἀγώνος τούτου κατὰ
τῶν Τούρκων. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ δὲκα Καρπενηγήσιον ἀρμα-
τολὸς Λιθίνης. Οὗτος ἐνίκησε μὲν τοὺς Τούρκους εἰς ἕνα λόφον
κοντὰ εἰς τὸ Καρπενήσιον, διτὶς καλεῖται ἀπὸ τότε «τοῦ Λιθίνη»,

ἀλλ' ὅλιγον κατόπιν διωκόμενος ἐφονεύθη εἰς τὴν Ἀράχωδαν τῆς Εύρυτανίας.

Τοία μεγάλα σύγνεφα στὸ Καιρενήσι πᾶνε·
τὸνα φέροντες ἀστραπόβροντα, τἄλλο χαλαζοβρόχια,
τὸ τρίτο τὸ μαυρύτερο μαντάτα τοῦ Λιβίνη.
«Σὲ σένα, Μῆτρό μου γαμπρέ, Σταθούλα ψυχογιέ μου,
5 ἀφήνω τὴ γυναικα μου, τὸ δόλιο μου τὸ Γιώργη,
πούνται μικρὸς γιὰ φαμελιὰ κι' ἀπ' ἄρματα δὲν ἔρει.
Καὶ σὰ διαβῆ τὰ δεκαννιὰ καὶ γίνη παλικάρι,
ἔλατε νὰ ἔειθάψετε τὰ δόλια τάρματά μου,
πὸν τάχωσα στὴν ἔκκλησιά, μέσα στὸ ἄγιο βῆμα,
10 νὰ μὴν τὰ πάρουν τὰ σκυλιὰ κι' ὁ Τουρκοκωσταντάκης*».

1685.

Ο θάνατος τοῦ Χρίστου Μιλιόνη.

Δημῶδες.

Εἰσαγωγή : (Κατὰ τὸν Ν. Πολίτην*). «Ο Μιλιόνης, ὀπλαρχηγὸς ἐκ Δωρίδος, εἰσέδαλεν εἰς τὴν Ἀρταν καὶ ἀπήγαγεν ἔκειθεν τὸν καδῆν καὶ δύο ἀγάδες, παρ' ὧν ἔζήτει λύτρα ὅπως τοὺς ἐλευθερώσῃ. Σφόδρα ταραχθεὶς διὰ τὸ τόλμημα τοῦτο ὁ μουσελίμης τῆς Ἀρτης, ἦτοι ὁ ἐπίτροπος τοῦ πασᾶ, ἡξίωσε παρὰ τοῦ Ἐλληνος προεστῶτος Μαυρομάτη καὶ τοῦ δερδέναγα* Μουχτάρ Κλεισούρα γὰρ θανατώσωσε τὸν Μιλιόνην. Οὗτοι δὲ ἀγέθεσαν τὸ ἔργον εἰς τὸν Ἀλβανὸν Σουλεϊμάνην, ὅστις, βλάμης* ὥν τοῦ Μιλιόνη, ἡδύνατο γὰρ πλησιάσῃ αὐτόν, χωρὶς γὰρ διεγείρη ὑπόνοιαν. Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάνης, ὅτε μετ' ὅλιγον χρόνον συνήντησε τὸν παλαιὸν φίλον του εἰς τὸ χωρίον Ἀλμυρὸν τοῦ Βάλτου καὶ συγευωχήθη μετ' αὐτοῦ ἔκει, ἔκρινεν ἀτιμον γὰρ τὸν δολοφονήση προσδοτικῶς καὶ ἐπροτίμησε γὰρ τῷ ἀποκαλύψῃ εἰλικρινῶς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του, τὸν προσεκάλεσε δὲ γὰρ παραδοθῆ ἔκουσίως. Ο Μιλιόνης ἡρνήθη, συγεπλάκησαν διὰ τῶν ὅπλων, καὶ κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν ἐφονεύθησαν καὶ οἱ δύο.

Τοία πουλάκια κάθονται στὴ δάκη, στὸ λημέρι·
τὸνα τηράει τὸν Ἀλμυρό, τἄλλο κατὰ τὸ Βάλτο,

τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μοιριολογάει καὶ λέει :

—Κύριέ μου, τί νὰ γίνηκεν ὁ Χρῖστος ὁ Μιλιόνης ;
οὐδὲ στὸ Βάλτο φάνηκεν, οὐδὲ στὴν Κρύα Βρύση.

Μᾶς εἶπαν πέρα πέρασε, κι' ἐπῆγε πρὸς τὴν Ἀρτα, κι' ἐπῆρε σκλάβο τὸν κατῆ μαζὶ μὲ δυὸ ἀγάδες.

Κι' ὁ μουσελίμης τάκουσε, βαριὰ τοῦ κακοφάνη.
Τὸ Μαυρομάτην ἔκραξε καὶ τὸ Μουχτάρ Κλεισούρα :

«Ἐσεῖς, ἂν θέλετε ψωμί, ἂν θέλετε πρωτάτα,
τὸ Χρῖστο νὰ σκοτώσετε, τὸν Καπετάν Μιλιόνη.

Τοῦτο προστάζει ὁ βασιλιᾶς καὶ μούστειλε φερμάνι».

Παρασκευὴ ξημέρωσε, ποτὲ νὰ μὴ εἴχε φέξει !

κι' ὁ Σουλεϊμάνης στάλθηκε, νὰ πάγῃ νὰ τὸν εῦρῃ.
Στὸν Ἀλμυρὸ τὸν ἔφτασε κι' ὡς φύλοι φιληθῆκαν.

Ολονυχτίς ἐπίνανε ὅσο νὰ ξημερώσῃ,
καὶ ὅταν ἔφεξε ἡ αὐγὴ πέρασαν στὰ λημέρια.

Κι' ὁ Σουλεϊμάνης φώναξε τοῦ καπετάν Μιλιόνη :
«Χρῖστο, σὲ θέλει ὁ βασιλιᾶς, σὲ θέλουν κι' οἱ ἀγάδες.

—“Οσο ν' ὁ Χρῖστος ζωντανός, Τούρκους δὲν προσκυνάει !». 20
Μὲ τὸ τουφέκι ἐτρέξανε ὁ ἔνας νὰ φάγῃ τὸν ἄλλον.
Φωτιάν ἐδῶσαν στὴ φωτιά, κι' ἔπεσαν εἰς τὸν τόπο.

Συνετέθη περὶ τὸ 1750.

Β' ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΜΥΘΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
(ΘΡΥΛΟΙ, ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ, ΚΑΠ.)

Τὸ δοκίμιον* τὴς ἀγάπης.

Δημόδες.

Σαράντα δυὸ ἀρχοντόπουλα μιὰ κόρην ἀγαποῦσαν,
κόρη πανώρια κι' ὅμορφη καὶ στὰ φλουριὰ χωσμένη.

Κι' ὅλοι ν' ἐκαλεστήκανε μιὰ μέρα γιὰ νὰ πᾶνε.
Γεμίζου οἱ στάβλοι νᾶλογα, τὰ παραθύρια σέλλες,
καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σκάλες καὶ χαλινάρια.

Στρώνει τὴν τάβλα* νὰ γευτοῦν πολλῶ λογιῶ τραπέζι.

«Τρῶτε καὶ πίνετε, ἀρχοντες, κι' ἐγὼ νὰ σᾶς φηγοῦμαι.

Μέσα στὸ περιβόλι μου, στὴ μέση τῆς αὐλῆς μου,

μάρμαρον ἔχει ὁ ἀφέντης* μου, δοκίμιν* τῆς ἀγάπης.

- 10 Κι' ὅποιος βρεθῇ καὶ πιάσῃ το, κι' ὀπίσω του τὸ ὁῖξη,
ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἄντρας μου κι' ἐγώ μ' ἡ ποθητή του».

Κι' οὗλοι μονοσυνάγουνται*, κι' οὗλοι τὸ δοκιμάζουν,

κι' ἔνας τὸ παίρνει δάχτυλο*, κι' ἄλλος μούτε καθόλου·
καὶ τῆς Μαριᾶς ὁ ψυχογυιός, τᾶξιο τὸ παλικάρι,

- 15 μονοχεριάρι* τῦπιασε κι' ὀπίσω του τὸ ὁίχτει·
«Ἐγώ είμαι, κόρη, ὁ ἄντρας σου καὶ σὺ είσαι ἡ ποθητή μου».

Τῆς Αυγερῆς καὶ τοῦ Χάρου.

Δημῶδες.

‘Η Εὐγενούλα ἡ μοσκονιὰ* κι' ἡ μικροπαντρεμένη,
ἔβγηκε κι' ἐπαινεύτηκε πώς Χάρο δὲ φοβᾶται·

γιατὶ εἰν^τ τὰ σπίτια της ψηλά, κι' ὁ ἄντρας της παλικάρι,
γιατὶ ἔχει τοὺς ἔννια ἀδερφούς, τοὺς καστροπολεμίτες,

- 5 ποὺ ὅλα τὰ κάστρα πολεμοῦν κι' οἱ χῶρες παραδίνουν.
Κι' δ Χάρος δποὺ τ^ρ ἄκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνη.

Μαῦρο πουλίν ἔγινηκε, σὰν ἄγριο χελιδόνι,
ἔβγηκε κι' ἐσαΐττεψε τὴ μοναχὴ τὴν κόρη
μέσ^τ στὸ λιανὸ τὸ δάχτυλο πούχε τὴν ἀρραβώνα.

- 10 Καὶ μπαίνοβγαίνουν οἱ γιατροί, καὶ γιατρεμὸ δὲ βρίσκουν,
καὶ μπαίνοβγαίνει ἡ μάννα τῆς μὲ τὰ μαλλιὰ λυμένα:
«Τί ἔχεις, μαννούλα μου, καὶ κλαῖς, τί ἔχεις κι' ἀναστενάζεις;
—Πεθαίνεις, Εὐγενούλα μου, καὶ τί μοῦ παραγγέλνεις;
—Σ' ἀφήνω, μάννα, τὸ ἔχε γειά, καὶ ντύσε με σὰ νύφη·
15 κι' ὅταν θὰ σοῦρθῃ ὁ Κωσταντῆς νὰ μὴ μοῦ τὸν πικράνης
μόν^τ στρῶσ^τ του γιόμα νὰ γευτῇ καὶ δεῖπνο νὰ δειπνήσῃ,
κι' ἀπλωσε μέσ^τ στὴν τσέπη μου καὶ πάρε τὸ κλειδί μου,
καὶ βγάλ^τ τὴν ἀρραβώνα του καὶ τὰ χαρίσματά του,
καὶ δῶσ^τ του τα τοῦ Κωσταντῆ, ἀλλοῦν ν^τ ἀρραβωνίσῃ,
20 ώσταν κι' ἐγὼ παντρεύομαι, παίρνω τὸ Χάρον ἄντρα».

Κι' δ Κωσταντῆς ἐπρόβαλε στοὺς κάμπους καβαλλάρης,
μὲ δεκαπέντε φλάμπουρα*, μ' ἔννια ζυγίες* παιχνίδια,
μὲ τετρακόσιους ἄρχοντες, πεζούς, καβαλλαρέους.

Βλέπει μεγάλη σύναξη, δποῦναι μαζωμένοι.

«Γιὰ χαμηλῶστε, φλάμπουρα, πάψετε σεῖς, παιχνίδια,
γιατὶ σταυρὸς ἐπρόβαλε ἀπ' τὸ πεθερικό μου·
γιὰ πεθερός μου πέθανε, γιὰ πεθερά μου χάθη,
γιὰ ἀπ' τὰ γυναικαδέρφια μου κανένα νέσκοτώθη». 25
Καὶ τ' ἄλογό του βάρεσε στοῦ πεθεροῦ νὰ πάγῃ.

Αὐτοῦ σιμά, αὐτοῦ κοντὰ βαστοῦσε μοναστήρι. 30

Βρίσκει τὸν πρωτομάστορη κι' ἔκανε τὸ κιβούρι.

«Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορη, τίνος εἰν' τὸ κιβούρι;

— Εἶναι τ' ἀνέμοι, τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς ἀνεμοζάλης.

— Γιὰ πέ μου, πρωτομάστορη, καθόλου μὴ μοῦ κρύψῃς.

— Ποιός ἔχει γλῶσσα νὰ σ' τὸ πῆ, στόμα νὰ σοῦ μιλήσῃ; 35

τούτη ἡ φωτιὰ ποὺ σ' ἄναψε, ποιός θὲ νὰ σοῦ τὴ σβήσῃ;

‘Η Εὐγενούλα πέθανεν ἡ πολυαγαπημένη.

— Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορη, κάμε το πιὸ μεγάλο,
νᾶναι πλατύ, νᾶναι μακρύ, νᾶναι γιὰ δυὸ νομάτους».

Βιτσιὰ βαρεῖ τ' ἄλογου του, στοῦ πεθεροῦ του πάει.

40

Βρίσκει παπάδες ποῦψελναν, μοιρολογίστρες κλαῖνε.

«Μεριὰ σταθῆτε, ψάλτηδες, μεριά, μοιρολογίστρες!»

Χρυσὸ μαντήλι σήκωσε, τὴν εἶδε πεθαμένη.

Σκύφτει, φιλεῖ γλυκά—γλυκά, γλυκά τὴν ἀγκαλιάζει.

χρυσὸ μαχαίριν ἔβγαλεν ἀπ' ἀργυρὸ φρηκάρι,

45

ψηλὰ ψηλὰ τὸ σήκωσε καὶ στὴν καρδιὰ τὸ χόνει.

Ἐκεῖ ποὺ θάψανε τὸ νιὸ φύτρωσε κυπαρίσσι,

κι' ἔκει ποὺ θάψανε τὴν νιὰ ἐβγῆκε καλαμιῶνα.

Δυγογυρίζει ἡ καλαμιά, σκύφτει τὸ κυπαρίσσι.

Κι' ἔνα πουλὶ κελάδας, σ' ἄλλο πουλὶ ἔηγιώταν :

50

«Γιὰ δέξ τα τὰ κακόμοιρα, τὰ πολυαγαπημένα !

δὲ φιληθῆκαν ζωντανά, φιλιοῦνται πεθαμένα».

Τοῦ Χάρου καὶ τοῦ ήσοῦ.

Δημῶδες.

- Τρῶτε καὶ πίνετε ἄρχοντες, κι' ἐγὼ νὰ σᾶς δηγοῦμαι,
κι' ἐγὼ νὰ σᾶσε δηγηθῶ γιὰ ἔναν ἀντρειωμένο,
γιὰ ἔνα νιόν, ποὺ εἶδα ἐγὼ στοὺς κάμπους κι' ἐκυνήγα·
κυνήγα κι' ἐλαγώνευεν* ὁ νιὸς κι' ἀγριμολόγα*.
- 5 Στὸ γλάκιο* πιάνει ὁ νιὸς λαγό, στὸν πῆδο πιάνει ἀγρίμι*,
τὴν πέρδικα τὴν πλουμιστὴ δπίσω τὴν ἀφήνει.

- Μὰ ὁ Χάροντας ἐπέρθασε κι' ἡτονε μανισμένος·
«Ἐβγαλε, νιέ, τὰ δοῦκα σου καὶ θέσε τάρματά σου,
δέσε τὰ χέρια σου σταυρό, νὰ πάρω τὴν ψυχή σου.
- 10 — Δὲ βγάνω γὼ τὰ δοῦκα μου, δὲ θέτω τάρματά μου,
μηδὲ τὰ χέρια μου σταυρό, νὰ πάρῃς τὴν ψυχή μου.
Μ' ἀντρας ἐσύ, ἀντρας κι' ἐγώ, κι' οἱ δυὸς καλὰ ἀντρειωμένοι,
κι' ἀντε νὰ πᾶ ἡ παλάνψωμε στὸ σιδερὸν ἄλωνι,
νὰ μὴ ὁαίσουν τὰ βουνὰ καὶ μὴ χαλάσῃ ἡ χώρα».
- 15 Καὶ πᾶνε κι' ἐπαλεύγανε στὸ σιδερὸν ἄλωνι.
- Κι' ἐννιὰ φορὲς τὸν ἔβαλεν ὁ νιὸς τὸ Χάρο κάτω.
Μ' ἀπάνω στὶς ἐννιὰ φορὲς τοῦ Χάρου βαροφάνη.
Πιάνει τὸ νιὸ ἀπὸ τὰ μαλλιά, χάμι τὸν γονατίζει.
«Ἄφες με, Χάρο, τὰ μαλλιά, καὶ πιάσ' μ' ἀπὸ τὴ μέση·
20 καὶ τοτεσά σου δείχνω ἐγὼ πῶς εἰν' τὰ παλικάρια.
— Ἀποκειδὰ τὰ πιάνω ἐγὼ οῦλα τὰ παλικάρια,
πιάνω κοπέλλες ὅμορφες κι' ἀντρες πολεμιστάδες,
καὶ πιάνω καὶ μωρὰ παιδιὰ μαζὶ μὲ τὶς μαννάδες».

Τῆς Ἀγιᾶς Σοφιᾶς ἡ "Αγια Τράπεζα.

Γεωργίου Δροσίνη.

1

Τῆς Ἀγιᾶς Σοφιᾶς τὴν "Αγια Τράπεζα
ποὺν οἱ Τοῦρκοι μποῦν καὶ τὴν κουρσέψουν,
σὲ καράβι οἱ Χριστιανοὶ τὴ φόρτωσαν
νὰ τὴν ξενιτέψουν.

1

2

Τὸ καράβι μὲ τὴν Ἀγια Τράπεζα,
πλέοντας σ' ἀνοικτὰ μεγάλα βάθη,
ξάφνω, χωρὶς ἔρες, χωρὶς σίφουνα,
πνίγηκε κι' ἔχαδθη.

3

Τὴν μεριά, ποὺ βούλιαξ³ ἢ Ἀγια Τράπεζα,
δείχνει ἔνα θαυματουργὸ σημάδι:
πάντα ἐκεῖ εἰν⁹ ἢ θάλασσα ἀτρικύμιστη
κι' ἔχει ἀπάνω λάδι.

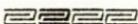
4

Στάλες τοῦ λαδιοῦ τῆς Ἀγιας Τράπεζας
τὶς μαζεύονταν μὲ στεγνὸ μπαμπάκι
καὶ τὶς φέρονταν γιὰ τὰ μάτια τὸ ἄρρωστα
ναῦτες ἀπ' τὴ Θράκη.

5

Στὸ βυθὸ πεσμένη ἢ Ἀγια Τράπεζα
σέρνεται, κυλέται ἀγάλι-ἀγάλι,
κι' ὅταν πάλι γίνῃ ἢ Πόλη ἐλεύθερη
θᾶργη στὸ ἀκρογιάλι.

1920.

Γ'. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ.

‘Ο νεκρὸς τοῦ ναύτη.

Ἀριστομένους Προβελεγγίου.

1

Στὸ ναυτοχώρι τὸ μικρό,
πούναι ψηλὰ κτισμένο
κι' εἶναι σὰν κρεμασμένο
στὸ κῦμα τὸ πικρό,

3

πετῷ στὴν ἀκροθαλασσιὰ
δὸ ἥχός του, καὶ πάγει
στὰ γύρω τὰ πελάγη,
στὰ κοντινὰ νησιά.

2

χτυπᾷ τὸ σήμαντρον ἀργὰ
ἔκει στὸ ναυτοχώρι,
καὶ θλιβερὰ στὰ δόρη,
στὰ βράχη ὥχολογῷ·

4

Στὸ ναυτοχώρι τὸ μικρὸ
ναυτόπουλα βαστᾶνε
καὶ δακρυσμένα πᾶνε
τὸ ναύτη τὸ νεκρό.

Είναι τὰ μνήματα ψηλὰ
καὶ κάτω τὸ ἀκρογιάλι
κινήσσει μεγάλη,
ποὺ στὸν "Απειρον" κυλᾶ.

Τὸν θάβουν νὰ ἔκουνασθῇ
στὴν ὑστερή του κλίνη,
σ' ἀτέλειωτη γαλήνη
τοῦ πόντου τὸν ἀγωνιστή.

Τὸ πλοῖο θὰ τὸν χαιρετᾷ
ποὺ θὲ ἀρμενίζῃ κάτω
κινήσει μεγάλη
στὸ κῦμα θὰ πετᾷ.

Καὶ μέσ' στοῦ ὕπνου τὰ βαριὰ
θενὰ τὸν νανοφίζῃ
τὸ κῦμα ποὺ θὲ ἀφοίζῃ,
τὸ κῦμα τοῦ βοριᾶ.

1916.

Ο καλὸς σπορεύς.

Αἰμιλίας Στεφ. Δάφνη.

'Ο παπᾶς τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ τριμμένο
δάσο, τὸ ἀσπρα γένεια, τὴ γαλήνη,
περνάει μέσ' στὸ χωράφι τὸ ὠργωμένο
κινήσεια τὰ σπόρο γύρω ἀφήνει.

Μὲ κινήματα ἀργά, σάμπως νὰ δίνῃ
στὴ μάννα γῆ εὐλογίες, τὸ διαβασμένο
σιτάρι του σκορπάει μὲ ἐμπιστοσύνη
στὸ πατοικό του χῶμα τὸ βρεγμένο.

«Τοῦ Κυρίου ή γῆ. . .» κινήσεια
σὲ ψαλμό, ἀλληλούια λὲν τὰ χεῖλη . . .
Χινόπωρο, στοιβές τὰ φύλλα ὁσύουν

στὰ χαντάκια πεσμένα. Μὰ τοῦ Ἀπρίλη
τὸ φῶς μέσ' στὴν ψυχή του ὁ γέρος φέρνει
καθώς, σὰ βιβλικὸς* λευίτης, σπέρνει.

Θεοφάνεια. 'Ο οὐρανὸς πανηγυρίζει·
ἔν' ἀσπρο περιστέρι φεύγει ἀπάνου.
Μ' ἔνα κλωνὶ ὁ παπᾶς δεντρολιβάνου
μ' ἀγιασμὸ τὸ γρασίδι του ὁντίζει.

'Η δέηση χρίνος μέσα του, κι' ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικὰ τὰ λόγια μουρμουρίζει,
ποὺ λένε γιὰ τὸ θῆμα τοῦ Ἰορδάνου.

Καὶ πέφτει τὸ νεράκι τὸ ἀγιασμένο,
διαμάντια ὑγρά, στὸ πράσινο χωράφι.
Σὲ κάθε αὐλάκι πέφτει χλοϊσμένο,

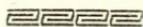
στὰ φύτρα, στὸ ἀγριολούλουδα, στὸ ἀγκάθι,
πέφτει στὸ νέο σιτάρι καὶ στὸ βάτο,
καὶ στὸ σκορπιό ποὺ κρύβεται ἀπὸ κάτω.

Καὶ νά, τοῦ Θεοιστῆ τοῦ μήνα ἡ ὥρα,
τῶν ἔργων καὶ τῶν κόπων ἡ μητέρα.
Μιὰ χρυσοθάλασσα εἶναι καρποφόρα
ὅ κάμπος ποὺ γιορτάζει πέρα ὡς πέρα.

'Υγείας κι' ὅμορφιας σχήματα τώρα
τὰ στάχια ποὺ τρεμίζουν στὸν ἀγέρα,
μὲ ὑποταγὴ προσμένουν τὴν ἡμέρα
νὰ δώσουν, ἵερὴ θυσία, τὰ δῶρα.

Καὶ νά, ὁ καλὸς σπορέας ὁ γέρος φτάνει,
κι' ἀστράφτει πιὸ πολὺ ἡ μορφὴ ἡ χιονάτη
παρὰ τὸ καλοτρόχιστο δρεπάνι.

Μὰ κόβοντας τὸ στάρι καὶ τὴν ἥρα,
γιὰ τὸν τσιγγάνο τὸ φτωχὸ θὸ ἀφήσῃ κάτι,
γιὰ τὸ πουλάκι τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ τὴ κήρα.

1923.

'Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσιμα Δ' Γυμν. ἐκδ. β' 1932. 11

3. ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΑ.

Χρόνου φεέδου.

'Ιωάννου Βηλαρᾶ.

- 1   “Οσοι τὸν καιρὸν ἔοδεύουν
καὶ τὸ μέλλον δὲν μετροῦν,
στὰ χαμένα τὸν γυρεύουν
σὰν καὶ πρῶτα νὰ τὸν βροῦν.
- 2   “Ἐπειδὴς φτερὰ βαστάει,
φεύγει, τρέχει σὰ νερό,
κι' ὅποιος δὲν τὸν κυνηγάει,
χάνει πάντα τὸν τορό*.

1827.

Τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς.

'Ιωάννου Πολέμη.

- 1   “Οποιος θέλει νὰ γεμίσῃ
τῆς ζωῆς του τὸ σταμνὶ^{την}
ἀπ' τῆς Εὐτυχίας τὴ βρύση,
πρέπει νάχ^{τη} ὑπομονή.
- 2   Γιατὶ ἡ βρύση μόλις στάζει
κι' ὁ μονάχος της κρουνὸς
εἰν^{τη} ἀνάστροφος καὶ φράζει,
κι' εἰν^{τη} ἀπίστευτα στενός.
- 3   Κι' ὅταν τὸ γεμίσῃ ἀκόμα,
τρόμος πῶς θὰ τὸ κρατῇ,
γιατὶ τοῦ σταμνιοῦ τὸ στόμα
εἰν^{τη} ἀπίστευτα πλατύ.
- 4   Κι' ἔτσι, πρὸν νὰ τὸ προφτάσῃ,
μόλις γείρῃ τὸ σταμνί,
ὅλο μονομιᾶς θὲ ἀδειάσῃ
ώς τη στάλα τὴ στερνή.
Αριγάτι μὲ φτηνὴ μοστὸς παντός μὲ την 1917.

8901

τι τη σεντ ληφτή η αποτέλεσμα λέγεται σημείο Η. Κ.

Β' ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

I. ΚΥΡΙΩΣ ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Α'. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ.

Ο σκαφεᾶς.

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

Βαριὰ κοιμᾶται ὁ γέροντας αὐτὸς ποὺ κάθε μέρα 1

ἐκίναε σ' ἄκοπη^{*} δουλειὰ

προτοῦ λαλήσουν τὰ πουλιὰ

στὸν ἥσυχον ἀγέρα.

Βαριὰ κοιμᾶται σήμερα, κι^τ ἡ δίκοπή του μνήσκει 2

διμένη ἀκόμα στὴν αὐλή,

ὅπου, σαστίζοντας, ἀργὴ

τ^ε ἀβέβαιο φῶς τὴ βρίσκει.

Τοῦ κάκου ἀποχαιρέτησαν τῆς χαραυγῆς τὸ χρῶμα 3

ὅλες τοῦ κήπου του οἵ φωλιές·

μὴν διειρεύεται; γιὰ ἴδες,

γελάει τ^ε ἀχνό του στόμα.

Δὲ θὰ ξυπνήσῃ ἀλίμονο! Γιὰ τὸ φτωχὸ ἀσπρομάλλη, 4

πᾶσκαφε κάμπους καὶ βουνά,

δυνὸ πῆχες τόπο μαναχὰ

τώρα θὰ σκάψουν ἄλλοι.

Θαρρεῖς δπού, ἀναπαύοντας τὴ σκεβρωμένη ὁάχη, 5

λαλήματ^ε ἄλλα καρτερεῖ

νὰ χαιρετήσουν μίαν αὐγὴ

ποὺ φῶς αἰώνιο θάχη.

1890.

‘Ο γέρος καρβανάρος.

Κώστα Κευστάλλη.

Ἐνα πουλάκι λάλησε σιῆς ποταμιᾶς τὰ δέντρα·
ἔνα πουλάκι δποὺ λαλεῖ τὸν Μάνη μὲ τὴν αὐγούλα,
κι' δποὺ ἔυπνάει τοὺς πιστικούς*, ἔυπνάει τοὺς καρβανάρους,
τοὺς καρβανάρους στ' ἄλογα, τοὺς πιστικοὺς στὰ γίδια.

- 5   “Ἐξύπνησ” ἔναν γέροντα, γέροντα καρβανάρον,
ποὺ κόνευε στὴν ποταμὶα παράμερα τοῦ δρόμου.
Ξεπεδούκλώνει τ' ἄλογα καὶ πάει νὰ τὰ ποτίσῃ.
“Ἐρρόδιζες ἡ ἀνατολὴ κι' ὁ Ἀνγερινὸς τραυιῶταν,
πάγηνε στὰ δρόγωματα ὁ ζευγᾶς κι' ἡ κοπελλὶὰ στὸ πλύμα,
10 καὶ τὸ πουλάκι δλόγλυκον κελαϊδισμὸ κρατοῦσε.

“Ακουγε ὁ γέρος τὸ πουλί, τήραε τὰ κορφοβούνια,
δλογυροῦσε τὰ δεντρά, κι' ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του:

- Καλότυχα, μωρὲ δεντρά, ποὺ ζᾶτε χίλια χρόνια,
ποὺ ἀνθίζετε κάθ' ἄνοιξη καὶ κάθε καλοκαίρι.
15 Γεράματα δὲν ἔχετε καὶ Χάρο δὲν φοβᾶστε.
Τὰ μεσημέρια ἀπλώνετε τὸν ἵσκιο στὸ διαβάτη,
στὸ ζευγολάτη, στὸ βισκό, στοῦ κοπαδιοῦ τὸν πλῆθο·
τὴ νύχτα δλόρθα κι' ἄγρυπνα, πίνετε καὶ ύσουράτε
δροσιὰ βουνίσια ἀχόρταγα· καὶ τὸ ταχύ, δταν φέγγη,
20 ἐσεῖς παλάτια γίνεστε στὸν κότσυφα, στ' ἀηδόνι.
“Ἐσας σᾶς τρέφουν κρύα νερά, τὰ χιόνια σᾶς πλαταίνουν.
Μωρὲ βουνά, ψηλὰ βουνά, ψηλὰ καὶ δασωμένα,
τώρα ποὺ ὁ Μάνης σᾶς γιόμωσε μὲ ἀνθούς, μὲ χλόη, μὲ νιάτα,
γιατί δὲν ἔανανιώνετε κι' ἐσεῖς τὸν γέρο ἔμένα,
25 σάμπως καινούρια γένονται καὶ σάμπως ξανανιώνουν
τοῦτα τὰ χαμηλὰ κλαριὰ καὶ τὰ παλιὰ τὰ δέντρα,
νὰ γίνω πάλι ὡς ἥμουν νιός, νὰ γίνω παλικάρι;

Θάνατος.**Ίωάννου Γρυπάρη.**

Καλῶς νῦν θῆσθαι σὰν ἔρθ' ἡ στερνὴ ὥρα
τὰ μάτια μου γιὰ πάντα νὰ μοῦ κλείσῃ,
κι' ὅποτε νᾶναι, ἢ τώρα ἢ ἀργήσῃ,
φτάνει νὰ μὴν ἔρθῃ σὰν ἄγρια μπόρα.

”Ανοιξη βέβαια νᾶναι, σὰν καὶ τώρα,
κι' ἀκόμα μιὰ γλυκειὰ γλυκούλα δύση·
κι' ἔτσι νὰ πάρῃ μιὰ αὔρα νὰ φυσήσῃ
καὶ νὰ πέσῃ ἡ ψυχούλα ἢ λευκοφόρα

σὰν ἄνθι τῆς μηλιᾶς· κι' ὅπου τὸ βγάλη
ἡ ἀγνή νεροσυρὴ ποὺ δέει ἀγάλι
σὲ δεντρόκηπους μέσα καὶ βραγιές*

κι' ὅπου τὸ πάρη κι' ὅπου ἀκόμα μείνῃ
ἀπ' τὶς παλιές μονάχα τὶς φωνὲς
ν' ἀκούῃ τὸ χαῖρε ποὺ θὰ κλαίῃ ἢ Κρήνη.

1898.

Lacrimae rerum.**Λάμπρου Πορφύρα.**

1

”Αμοιρη! τὸ σπιτάκι μάς ἐστοίχειωσεν
ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου τὴν θλιμμένη·
στοὺς τοίχους, στὸν καθρέφτη, στὰ εἰκονίσματα
ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου κάτι μένει.

2

Κάτι σὰ μόσκου μυρωδιά, κι' ἀπλώνεται
καὶ τὸ φτωχὸ σπιτάκι πλημμυρίζει,
κάτι σὰ φάντασμα, θολὸ κι' ἀνέγγιχτο,
κι' ὅπου περνᾷ σιγὰ τὸ κάθε ἀγγίζει.

3

”Οξω, βαρύ, μονότονο ψιχάλισμα
δέρνει τὴ στέγη μας· καὶ τότε ἀντάμα
τὰ πράγματα ποὺ ἀγιάσανε τὰ χέρια σου
ἀρχίζουν ἔνα κλάμα... κι' ἔνα κλάμα...

4

Κι' ἀπ' τὴ γωνιά, ὁ καλὸς τῆς Λήθης σύντροφος,
τ' ἀγαπημένο μας παλιὸ δολόι,
τραγουδιστὴς τοῦ Χρόνου, κι' αὐτὸς κλαίοντας,
ὕνθμιζει ἀργά, φριχτά, τὸ μοιρολόι.

1905.

Νύν ἀπολύτες...

Γεωργίου Αθάνα.

1

”Ησυχα, τίμια, ταπεινὰ ἔχω ζήσει.
Παρόμοια θέλω τώρα νὰ πεθάνω.
Κανείς, παιδιά μου, ἀγγόνια, δὲ θὰ χύσῃ
ψεύτικο δάκρυ στὸ νεκρό μου ἀπάνω.

2

Στὴ σάλα τοῦ σπιτιοῦ θὰ μὲ ξαπλώσουν.
Σάμπως νά είναι γιορτὴ θᾶξω τὸ θώροι*.
Τὴν κάσα μου θὰ τρέξουν νὰ σηκώσουν
τέσσεροι συντεχνίτες μου μαστόροι.

3

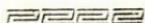
Θά είναι ἀλαφρὸ στὸ φιλικό τους νῶμο,
γιατί, ὡς τὴν ὥρα ποὺ θὰ μὲ εῦρῃ ὁ Χάρος,
στῆς χωριανῆς μας τῆς ζωῆς τὸ δρόμο
ποτὲ δὲ θὰ τοὺς ἔχω γίνει βάρος.

4

Στὴ γέραικη ἐκκλησιά μας θὰ μὲ ψάλουν
μὲ τὴν ἀπλῆ, συνειθισμένη τάξη·
κι' ἔπειτα θὰ μὲ πᾶνε νὰ μὲ βάλουν
στὸν τόπο, ποὺ ἦ γενιά μου ἔχει φυλάξει.

“Ησυχα, τίμια, ταπεινὰ ἔχω ξύσει.
Παρόμοια θέλω τώρα νὰ πεθάνω.
Καὶ εἴθε ἡ ψυχή μου τόσο νὰ εὐτυχήσῃ,
ὅσο εὐτύχησα μόνο κι' ἐδῶ ἀπάνω !”

1929.

Β.' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ.

Πόνος συζύγου.

Δημᾶδες.

Κόρη ξανθὴ τραγούδαγε στῆς Τρίχας τὸ γεφύρι
ψιλὰ τραγούδια νέλεγε καὶ παραπονεμένα.
Κι' ἀπὸ τὸ χλιβερὸ σκοπό, τὸ χλιβερὸ τραγούδι,
καὶ τὸ γεφύρι ἐρράγισε καὶ τὸ ποτάμι ἐστάθη,
καὶ τὸ Στοιχεὶο τοῦ ποταμοῦ στὴν ἄκριαν ἐπετάχθη.

Κι' ἔνας διαβάτης φώναξε πὸ πέρα ἀπὸ τὴν ὁάκη :
«”Ἄλλαξε, κόρη, τὸν ὥχο, καὶ πὲς ἄλλο τραγούδι,
γιὰ νὰ κινήσῃ ὁ ποταμός, νὰ σμέξῃ τὸ γεφύρι,
καὶ τὸ Στοιχεὶο τοῦ ποταμοῦ στὸν τόπο του νὰ πάῃ.

—Τὸ πῶς ν' ἄλλάξω τὸν ὥχο, νὰ πάψω τὸ τραγούδι ; 10
τὶ τὸ τραγούδι ποὺ εἶπα ἐγώ, γιὰ μοιρολόγι τὸ εἶπα,
γιατὶ ἔχω πόνο στὴν καρδιά, ποὺ γιατρεμὸ δὲν ἔχει.
Μάννα καὶ κύριην* ἔχασα κι' ἔννια ἀδερφοὺς στρατιῶτες.
Εἶχα καὶ τὸν πολλαγαπῶ ἄρρωστο στὸ κρεββάτι,
κι' ἀρρωστικὸ μοῦ γύρεψε τὸ τὶ δὲν εἶν’ στὸν κόσμο.... 15
Μοῦ γύρεψε λαγοῦ τυρὶ κι' ἀπ’ ἀγριογίδι γάλα·
κι' ὕστε νὰ πάω στ' ἄγοια βουνά, νὰ κατεβῶ στοὺς κάμπους,
νὰ κυνηγήσω τὸ λαγό, νὰ πιάσω τάγριογίδι,
νὰ στήσω μαρμαρόμαντρα καὶ νὰ τυροκομήσω,
πολλαγαπῶ παντρεύτηκε κι' ἄλλη γυναῖκα πῆρε : 20
πῆρε τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα».

Φωτειὰ στὸ περιβόλι.

Μοιρολόγιο δημόσιες.

Ποιός ἦταν κεῖνος πόδιανε φωτιὰ στὸ περιβόλι*,
κι' ἐκάη ἡ φράκτη τάμπελιοῦ, κι' ἐκάη τὸ περιβόλι,
κι' ἐκάησαν τὰ δυὸ δεντρά, πού ἥσαν ἀδεφωμένα;
καὶ τῶνα κάη κι' ἔπεσε, καὶ τάλλο κάη κι' ἐστάθη.

5 Κεῖνο ποὺ κάη κι' ἔπεσε, ἐβγῆκε ἀπὸ τίς ἔννοιες,
κεῖνο ποὺ κάη κι' ἔμεινε, ποιλλά χει νὰ περάσῃ
θὰ τὸ φυσήξῃ κι' ὁ βιοϊάς, καὶ θὰ τὸ βρέξῃ ὁ νότος,
θὰ ἔτζη ξεροπάγουνο νὰ κάψῃ τὴν καρδιά του.

Εἰς τὸ φεγγάρι.

Γεωργίου Ζαλοκώστα.

Εἰσαγωγή : Τὸ ποίημα ἐγράφη μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον
ἔνδις ἐκ τῶν τέκνων τοῦ ποιητοῦ.

- 1 Χαρὰ τῆς πρότης μου ζωῆς, Φεγγάρι ἀγαπημένο,
σὺ δὲν πονεῖς, ἐγὼ πονῶ.
γιατί ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
κρεμιέσαι λυπημένα;
- 2 Ἐσὺ ποὺ χρύσωνες τὴ γῆ κι' ἐμάγευνες τὸ κῦμα,
γιατί μοῦ δίχνεις φῶς πικρό,
σὰ νὰ φωτᾶς ἔνα νεκρὸ
ποὺ κοίτεται στὸ μνῆμα;
- 3 Φεγγάρι! Στὸ βασίλειο σου μὴ κατοικοῦν ἀγγέλοι,
κι' ὁ ἄγγελός μου κατοικεῖ;
Μή, φύλημα πικρὸ ἀπὸ κεῖ,
τὴ λάμψη σου μοῦ στέλλει;
- 4 Τὸ φῶς σου ἀν εἶναι φύλημα, μυστήριο χυμένο
ἀπὸ τοῦ γιοῦ μου τὴν ψυχή,
ῶχ, ἀκουσέ μου μιὰν εὐχή,
φεγγάρι ἀγαπημένο!

Ὦχ, λάβε αὐτὸν τὸν στεναγμὸν καὶ πέ του, δὲ φοβᾶται   5
 ἄλλην ὁ νοῦς μου συμφορά·
 κάθε μου πόνθος καὶ χαρά·
 στὸ χῶμα του κοιμᾶται.

Αὐτά, Φεγγάρι, σοῦ ζητῶ· καὶ πέ του, ἀν σ' ἐρωτήσῃ   6
 πότε θὰ παύσουν οἱ καημοί;
 "Οταν μιὰ ἀχτίδα σου χλωμὴ
 τὴν πλάκα μου φωτίσῃ.

1859.

•Ο χωρισμός.**Γεωργίου Δροσίνη.**

Σάν ἔρθ' ἡ βαρυχειμωνιὰ στὸν οὐρανό μας μαύρην   1
 δὲν κλαίω τὸ γοργὸ πουλί, ποὺ πάει μὲ τὰ πουλιὰ
 ναῦρη στὰ ἔνα ἄλλη φωλιὰ
 καὶ καλωσύνη ναῦρη.

Μὰ κλαίω τὸ φτωχὸ δεντρὶ ποὺ θὲ νὰ μένῃ ἀκόμα,   2
 καὶ μ' ὅλα τὰ χιονόβροχα καὶ μ' ὅλον τὸν βιοταῖ,
 πάντα στὴν ἵδια τὴ μεριά,
 πάντα στὸ ἵδιο χῶμα.

Κι' ὅταν χωρίζῃ δυὸ καρδιὲς ἡ τύχη ἡ ὠργισμένη   3
 δὲν κλαίω ἔκεινη τὴν καρδιὰ ποὺ θὰ ἔνιτευθῇ,
 μὰ κλαίω καὶ πονῶ γι' αὐτὴ
 ποὺ μοναχὴ θὰ μένῃ.

1889.

▲ ♀ ▲**Γερασίμου Μαρκορᾶ.**

Εἰσαγωγή: Τὸ ποίημα ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ
 ποιητοῦ κοντέσσαν Δούσμανη, ἥτις ἔμεινε χήρα καὶ ἀτεκνος καὶ
 αὐτῆ, καθὼς ἐ ποιητής.

Μείναμε δύο! Ποιός παρακάτω ξέρει
 γιὰ μᾶς τί λέει τῆς Μοίρας τὸ βιβλίο.
 Ποιός πρῶτος θὲ νὰ πάῃ στ' ἀνήλια μέρη,
 ποιός μόνος του θὰ μείνῃ ἀπὸ τοὺς δύο!

"Αν οἱ μαῦροι νὰ ζοῦμε ἀτεκνοὶ γέροι
ἐπρόσταξε αὐστηρὸ δέλημα θεῖο,
τὸ χέρι ἐνὸς τάλλου ἃς βαστάῃ τὸ χέρι
ώς νὰ τ' ἀκούσῃ ἀναίσθητο καὶ κρύ.

Μιὰ τέτοια χάρη ἃς μὴ ζηλέψουμε ἄλλη
στὴ λάβρα ποὺ βαθιὰ μᾶς ἔχει κάψει,
εἶναι, ἀδελφή, παρηγορὰ μεγάλη.

"Αχ! Τὴν ἡμέρα ὅποὺ καὶ τούτη πάψει,
ἄν ἔνα μόνο δάκρυ δ κόσμος βγάλῃ,
τὸ ζωντανό, ὅχι τὸν ἄλλο, ἃς κλάψῃ!

1890.

Αθῷοι φόβοι.

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

- Τὸ παιδί: Θέλω τὴ μάννα.
Ο πατέρας: Ἐπέταξε καὶ στ' ἀστρα πάει νὰ ζήσῃ.
Τὸ παιδί: Πῶς τόσο μάκρος ἀρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίσῃ;
Ο πατέρας: Ἐχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.
Τὸ παιδί: Γιατί δὲν τὲς ἀπλώνει
τότε ή δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξῃ τ' ἀστέρια μόνη;
Ο πατέρας: Δὲν εἶναι μόνη γύρω της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.
Τὸ παιδί: Ἐν ἀγγελό της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλῃ.
Ο πατέρας: Ω! Δίχως κάλεσμα Θεοῦ, ψηλὰ κανεὶς δὲν πάει.
Κοιμήσου τώρα· ησύχασε.
Τὸ παιδί: Καὶ ποιός μοῦ τραγουδάει;
Ο πατέρας: Εγώ, πουλάκι μου.
Τὸ παιδί: Εσὺ κλαῖς.
Ο πατέρας: Οχι· σ' ἐμὲ ἀπιθώσου.
Ζάχαρη νάναι ὁ ὑπνος σου καὶ μέλι τοῦνειρό σου.
Τὸ παιδί: Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξῃς.
Δός μου τὸ χέρι—σκιάζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξῃς.

1898.

Η ἐπεστροφὴ τοῦ πολεμιστοῦ.

Τιωάννου Πολέμη.

1

Τάκ ! Τάκ !—Ποιός κρούει τὴν θύρα τόσο θαρρετός ; 1
—Κάποιος ποὺ γιὰ τὸν πόλεμο γοργὰ εἶχε φύγει.

Τάκ ! Τάκ !—”Ανοιξε, μάννα, κι’ εἰν’ δι γιός σου αὐτός.

‘Η μάννα, τρεμογόνατη, γιὰ ίδες, ἀνοίγει 2
διάπλατη καὶ τὴν θύρα καὶ τὴν ἀγκαλιά·
καὶ μέσ’ ἀπὸ τὴν λαζτάρα ποὺ γλυκὰ τὴν πνίγει,

κι’ ἀνάμεσ’ ἀπὸ γέλια, δάκρυα καὶ φιλιὰ 3
κατρακυλοῦν τὰ λόγια τῆς μισά, κομμένα,
μὲ βιαστική καὶ μὲ τρεμάμενη λαλιά.

Τόσο ἔχει κλάψει ἡ δύστυχη, τόσο γιὰ σένα, 4
λεβέντη στρατοκόπε, ποὺ τὴν ὥρα αὐτὴ
τὰ γέλια τῆς τῆς φαίνονται σὰν γέλια ξένα.

Κι’ ἐνῷ σὲ βλέπει ἀχόρταγα, σὰν νὰ ζητῇ 5
τὸ σκορπισμένο νοῦ τῆς νὰ περιμαζέψῃ·
κι’ ἐνῷ στὴν ἀγκαλιά τῆς σὲ σφιχτοκρατεῖ,

τὸν ἐρχομό σου δὲν μπορεῖ νὰ τὸν πιστέψῃ. 6

2

Εὐτυχισμένη μάννα ! Μὲ τὰ χείλη ἀχνὰ 1
φύλησε, διπλοφύλησε, φίλησ’ ἀκόμα,
καὶ διώξε ἀπὸ τὸ νοῦ σου τὸ βαρὺ βραχνᾶ

ποὺ ἐρχόταν κάθε νύχτα στ’ ἄχαρό σου στρῶμα. 2
Μην ψάχνης λόγια ναῦρης, πνίξε τὴν λαλιά,
φύλησε μάτια, μέτωπο, μάγουλα, στόμα. 1

Ταχιά, μόλις ξυπνήσῃ, θὰ τὰ μάθῃ πλιὰ 3
τὰ δάκρυα, τὶς τρομάρες καὶ τὰ τάματά σου
στοὺς ἄγιους· τώρ’ ἀγκάλιασμα, τώρα φιλιά.

- 4 Ή μακρυνὴ λαχτάρα σου νά την, κοντά σου!
Τὰ μάτια πῶς καρφώνεις! Ὡ! πῶς τὴ θωρεῖς
τὴ λιοκαμένην ὅψη του! Τὰ γόνατά σου
- 5 τρέμουν; Κάθισε, μάννα, μάννα, δὲν μπορεῖς
νὰ τὴ σηκώσῃς τὴ χαρά σου· εἶναι μεγάλη,
καὶ θέλεις ὅλη μονομάτς νὰ τὴ καρῆς.
- 6 Σὰν νὰ τὸν ξαναγέννησες ἀπόψε πάλι.

1918.

‘Ο πατέρας ἀπ’ τὸν πόλεμο.

Ιωάννου Πολέμη.

- 1 Ἡρθ' ὁ πατέρας! Ὡ! καιρὸν ποῦχε νὰ βάλῃ
στὰ γόνατά του τὸ τριπλόχονο παιδί,
τ' ὥραιο παιδί μὲ τὸ χυσόσμαλλο κεφάλι!
- 2 Εἶναι πουλάκι καθισμένο στὸ κλαδί;
Σπαρταριστὲς φτεροῦγες ἢ χεράκια ἀπλώνει;
μιλεῖ λογάκια τῆς χαρᾶς ἢ κελαϊδεῖ;
- 3 Καλότυχος πατέρας! Σὰν σφυρὶ στ' ἀμόνι
χτυπῇ ἡ καρδιά του ἀπὸ λαχτάρα καὶ χαρά·
καὶ γιὰ τ' ἀθῶ παιδί του τόσο καμαρώνει,
- 4 ὅσο δὲν ἐκαμάρωνε στὰ βροντερὰ
μηνύματα τῆς Νίκης ποὺ λαχανιασμένη
τὴ μάχη ἀκολουθοῦσε μὲ γοργὰ φτερά.
- 5 Εὐλογημέν' ἡ Εἰρήνη, τρὶς εὐλογημένη!

1918.

Γράμμα.

Γεωργίου Αθάνα.

- 1 «Καλέ μου, οἱ Ἀι-Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι
κι' ἀσπρολογῷ, σὰ νάπεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.
- 2 Ὅσοι περνοῦν στὴ γειτονιὰ κι' ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦντε τάγουρα παιδιὰ κι' ἀνθὸς κοιτοῦν νὰ κλέψουν· 3
ἔρχονται οἱ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲν δίνω κανενός. Καὶ μοναχὸς στεφάνι 4
γιὰ τὸ Ἀι-Δημήτρη, κάτασπρο, τὸ κόνισμα εἶχα κάνει.

Ἄνημερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου 5
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχὴ μου

—πού εἶναι στρατιώτης σὰν κι' ἐσὲ—οἱ φλόγες τοῦ πολέμου 6
νὰ μὴ σου γγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!»

1915.

Χρυσὲς ζυγαριές.

Γεωργίου Αθάνα.

Στὰ παλιὰ τὸ ἀμπέλια τὰ ξεθυμασμένα 1
ποὺ τοὺς κόπους πιὰ δὲν τοὺς πληρώνουν,
σκύβουν οἱ ξωμάχοι ὅλη μέρα
καὶ τελεύονται καὶ δὲν ἀπολαβαίνουν.

Στὰ μικρὰ σπιτάκια—πάντα εὐλογημένα— 2
τὰ καλὰ κορίτσια ποὺ τὰ ἴσκιώνουν,
ξέρουν τὸν ἀγῶνα τοῦ πατέρα
κι' οἱ γλυκοί τους τρόποι πιὸ πολὺ γλυκαίνουν.

Κάτου στὸ παῖάρι—χλαλοὴ καὶ ζάλη— 3
μέσ' στὴν μπαραγκούλα τὴν ξυλένια
ὅ μπαλωματής σκυμμένος στέκει
καὶ τὰ χοντροπάπουτσα μερεμετίζει.

Στὸ μικρὸ σπιτάκι νὰ τὸν βγάλῃ 4
δὲν μπορεῖ ἡ μαννούλ' ἀπὸ τὴν ἔννοια
κι' ὅσο τὴ χοντρὴ φανέλλα πλέκει
τόσο εὐχὲς καὶ ξόδια σιγομουρμουρίζει.

- 5 Πέρα στ^ε ἀκρωτήρια τὰ φουρτουνιασμένα
γεύονται κακὴ θαλασσοφάγια
οἱ ψαράδες μέσα στὶς τραποῦλες,
ποὺ σὰν καρυδότσουφλα χαροπαλεύουν.

6 Στὰ μικρὰ σπιτάκια, ποὺ σὰν κουρασμένα
ἀκουμποῦν στοῦ κάστρου τὰ μουράγια,
τὸ θυμοῦνται πάντα οἱ γυναικοῦλες
κι^τ ὅλη μὲ στοργὴ κι^τ ἀγάπη ὑπομονεύουν.

7 Στὸ μακρὺ τὸ κάρο, ποὺ βαρὺ περνάει
καὶ τραντάζει τὰ στενὰ σοκάκια,
ὅλη μέρα μὲ ἄκοπη τὴ μέση
δ ἔανθδς λεβέντης τὸ ταῖνι βγᾶζει.

8 Στὸ μικρὸ σπιτάκι, ποὺ μοσκοβολάει
μὲ τὰ στολιστὰ παραθυράκια,
δ πατέρας ποὺ ἔχει καταπέσει
τάχεις ὅλα στὰ χέρια^{*} κι^τ ὅλο εὐχῆς μοιοῦζει.

1919.

Γ' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Εἰς Ἀγαπηνούς*.

'Αγδοέου Κάλβου.

1	3
<p>Ἐνας θεὸς καὶ μόνος ἀστράπτει ἀπὸ τὸν ὑψιστὸν θρόνον· καὶ τῶν χειρῶν του ἐπισκοπεῖ τὰ αἰώνια ἀπειρα ἔργα.</p>	<p>Ἄλλος δὲ φωνή του ἀκούεται, φωνὴ δικαιοσύνης, καὶ οἱ ψυχαὶ τῶν ἀνόμων ὅς αἴματος σταγόνες πέφτουν στὸν ἄδην.</p>
2	4
<p>Κρέμονται ὑπὸ τοὺς πόδας του πάντα τὰ ἔθνη, ὡς κρέμεται βροχὴ ἔτι ἐναέριος, ἔν φοιτῶνται οἱ ἄνεμοι τῆς οἰκουμένης.</p>	<p>Τῶν δοίων τὰ πνεύματα ὡς ἀργυρόει διμύχλη τὰ ὑψηλὰ ἀναβαίνει, καὶ εἰς ποταμοὺς διαλύεται φωτὸς καὶ δόξης.</p>

5

Μόνον βλέπω τὸν Ἡλιον
μένοντα εἰς τὸν ἀέρα.
Τοὺς τριγύρῳ χροεύοντας
οὐρανοὺς κυβερνάει
μὲ δίκαιον νόμον.

6

Φαίνεται εἰς τὸν δρῦζοντα
ῶστὰν χαρᾶς ἰδέα,
καὶ φωτίζει τὴν γῆν
καὶ τῶν θνητῶν τὰ ἔργα
τῶν πολυπόνων.

7

Οὐμως ἵδον τὰ σκῆπτρα
ἀφησεν, ἐβασίλευσεν·
ὅτι ἀνάγκην τὸ ἀνθρώπινον
στῆθος ἔχει ἀναπαύσεως,
ἀνάγκην ὅπνου.

8

Ποῖος ποτὲ τοῦ Θεοῦ,
ποῖος τοῦ Ἡλίου ὁμοίασεν;
Διατί βωμούς, θυμίαμα,
διατί ζητοῦν οἱ μάριοι
τύραννοι, κι' ὕμνους;

9

Υψιστοι αὐτοί! - λαμπρότεροι
αὐτοὶ τῶν ἄλλων! — μόνοι! —
Λαμπροί, κι' ὑψιστοι οἱ δίκαιοι,
καὶ μόνοι, τῶν ἀνθρώπων
οἱ εὐεργέται.

10

Κριταὶ ὡς Θεοί! Καὶ πότε
τὴν ἀρετὴν ἀδίλιως,
πότε δὲν ἐκατάτρεξαν;
Πότε εὐσπλαχνίαν ἐγνώρισαν,
δίκαιοισύνην;

11

Μὲ ὑπερηφάνους πόδας,
καταφρονητικούς,
δὲν πατοῦν τὸ χρυσοῦν
συντριψθὲν τῷρα ζύγωθρον*
τοῦ δρυθοῦ νόμου;

12

Τὸ ἀχόρταστον δρέπανον
αὐτοὶ βαστοῦν· θερζίουν
πάντ' ὅσα δὲν δωτάς μας
δρίμασεν ἀστάχνα
διὰ τοὺς νῖούς μας.

13

Τρέξε ἐπάνω εἰς τὰ κύματα
τῆς φοβερᾶς θαλάσσης,
κινδύνευσε, ἀναστέναξε,
πίε τὸ πικρὸν ποτήριον
τῆς ξενιτείας.

14

Διὰ τὴν τροφὴν ποὺ ἐσύναξες
μὲ κόπους ἀνεκφράστους,
εἰς τὰ παραθαλάσσια
ἵδον χάσκει τὸ λαίμαργον
στόμια τυράννων.

15

Τί τὰ εὐωδῆ ἀγκαλιάζετε
προσκέφαλα τοῦ γάμου;
Τί φιλεῖτε τὸ μέτωπον
ἴροδὸν τῶν γονέων σας
μὲ τόσον πόθον;

16

Ἡ σάλπιγγα, τὰ τύμπανα
σᾶς προσκαλοῦν· ἀδίκους,
ἀσυνέτους πολέμους
φέρετε, κατασφάξατε
τὰ ἔθνη ἀθῆα.

17

"Οχι μόνον τὸν ἵδρωτα,
ἀλλὰ καὶ τὸν αἴμα οὐ τύραννοι
ζητοῦσιν ἀπὸ σᾶς,
κινδύνῳ οὖν ποτάμια ἔχύσατε,
μῆπως τοὺς φθάνει;

18

Τὴν πνοήν σας ἀχόρταστοι
ἐπιθυμοῦν· ἀλίμονον
ἄν ποτε ἐπὶ τὰ σφάγια*
τῶν τυράννων ἀναστε-
νάξῃ ἡ ψυχή σας.

19

*Αλίμονον, ἀλίμονον,
ὅταν δὲ Θεός πέμψῃ
ἀκτῖναν ἀληθείας,
καὶ μὲν αὐτὴν τὸ στῆθός σας
ζωοποιήσῃ.

Ἐάν τις τὸ νουθέτημα
θεῖον ἀκολουθήσῃ,
στόμα μαχαίρας, βάσανα,
κλαύματα φυλακῆς
τότε ἀς προσμένῃ.

21

Καὶ τοιοῦτοι, ἐμπρός σας
ἐγὼ νὰ γονατίσω!
*Η γῆ ἦς σχισθῆ, εἰς τὸ βάρανθρον
ἡ βροντὴ τὸ οὐρανοῦ
ἦς μὲ τινάξῃ,

22

προτοῦ σᾶς ἀτιμήσω,
ὦ γόνατά μου. *Ατάρακτον
ἔχω τὸ βλέμμα δπόταν
τὸ κατεβάσω εἰς πρόσωπον
ἔνδος τυράννου.

23

*Εσεῖς ὥσπερ δὲ "Ηλιος
λαμπροί!—Ναι, φλόγας βέβαια
βλέπω διαδημάτων,
ἀλλὰ τὰς δυστυχίας μας
μόνον φωτίζουν.

1824.

Κάποιο νησάκι.

Κωστή Παλαμᾶ.

"Ἄσ τὰ ζητᾶνε μακρυνοὶ ταξιδευτάδες ἄλλοι
στοῦ "Αλπεια βούνα τετράφηλα τὰ μαγικὰ ἐντελβάις*.
εἶμαι τὸ ἀσάλευτο στοιχειό, κάθε χρονιά μὲν εὑφραίνει
δὲ Ἀπρίλης μέσ' στὸν κῆπο μου, μέσ' στὸ χωριό μου δὲ Μάης.
Ω λίμνες, φιόρδες, τῆς Φραγκικᾶς παλάτια, ναοί, λιμάνια,
φέγγη ὑπερβόρεια, τροπικὰ λουλούδια καὶ δουμάνια,
τῆς τέχνης θάματα, διμορφίες ἀπίστευτες τοῦ κόσμου,
κάποιο νησάκι ἐδῶ ἀγαπῶ κινδύνῳ τὸ βλέπω ἐμπρός μου.

1904.

Ο χορὸς τοῦ Ζαλόγγου.

Σωτήρη Σκίτη.

1

Σὰν ἰδέεις μέσον σὸν ἔγκεφαλον
ἐνὸς Θεοῦ ἀθανάτου,
χροεύσουν οἱ Σούλιώτισσες
στὸ βράχον τοῦ Ζαλόγγου
μὲν ὁνθμὸν ἄγγιον.

2

Μεγαλώνουν, πλατύνονται,
δὲ χωροῦν στὴν Ἑλλάδα.
Βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα
τῆς ζωῆς, καὶ σὰ σύμβολα
ἀεροκινοῦνται.

3

Πάνου στῆς Αἰωνιότητας
τὸ βράχον, οἱ κοινοδάχτυλες
ἄγγειλικά χροεύσουν
κινέονται δὲ γκρεμνός τους τώρα
ἀθανασία.

4

“Οχι, δὲν ἐτελείωσε,
μόνον ἀνυψώθη ἀμέτρητα
κινέονται δὲ νέος ἀστερισμὸς
δὲ Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου
λάμπει στὰ θύψη.

1909.

Οἱ ἥρωες.

Γεωργίου Σουρῆ.

Μέσα σὲ βόλια κινέονται
ἔπεσαν νιᾶτα μέσον στὸν ἀνθό τους.
Πᾶνε λεβέντηδες, πᾶνε κορμιά,
κινέονται τάχθαψαν στὴν ἐρημιά.

1

Κανεὶς δὲν ἔρει ποῦ τάχουν θάψει,
κανεὶς δὲν πῆγε γιὰ νὰ τὰ κλάψῃ,
κανεὶς δὲν ἔκαψε γινέονται λιβάνι,
κανεὶς δὲν ἔπλεξε γινέονται στεφάνι.

2

“Ανώνυμος” ἥρωες, ἀγνωστοι τάφοι,
κανένας δὲν γνωρίζει τοὺς δὲν γράφει,
μήτε τὸ χῶμα τους φιλοῦνε χείλη
σταυρὸν δὲν ἔχουνε, μήτε καντήλι.

3

Μόνο μιᾶς κόρης μαργαριτάρια
κυλοῦν σὲ τάφους, ποὺ κάπια μέρα
θὰ γίνουν κόσμου προσκυνητάρια
καὶ φάροι Νίκης γιὰ μιὰ μητέρα.

4

1912.

Α. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσιματα Δ' Γυμν. ἔκδ. β' 1932. 12

Στὴν μαύρη ἔεινετεά.

Ἀριστομένους Προθελεγγίου.

“Υπόγειο σκοτεινό.

Σ' ἔνα κρεββάτι ξαπλωμένο
ἀγόρι ἀρρωστημένο.

“Απ' ἔξω στενοορρύμι δυπαρό,
5 σὲ μιὰ μεγάλη πόλη.

“Αλλὰ σὲ τούτη τῇ γνωὶ^α
ἀπλώνετ' ὅλ'^α ή σκοτεινιά,
τῆς μεγαλόπολης ή ἀθλιότης ὅλη.
Στὸ προσκεφάλι του γερμένη

10 ή μάννα βουρκωμένη
τὴν κεφαλὴν καιδεύει τὴν ξανθὴν
μ'^α ἐν^α ἀναστέναγμα βαθύ.

Καὶ μέσ'^α στὸν πόνον της, μέσ'^α στὸν κατημό,
μὲ μάννης ἡρωισμό,
15 πνίγει τὰ δάκρυα, τοῦ χαμογελᾶ
καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ μέτωπο ποὺ καίγει·
καὶ λέγει, καὶ τοῦ λέγει :

«Σὲ λίγο θὰ γενῆς καλά,
20 ζυσό μου, καὶ θὰ σηκωθῆς.
Καὶ θὲ νὰ φύγωμεν εὐθύς.
Μᾶς περιμένει στὸ λιμάνι
τὸ τρεχαντήρι τοῦ Καπετάν Γιάννη,
ποὺ στὸ νησί μας θὰ μᾶς φέρῃ.
Θενὰ σὲ νανουρίσῃ πάλι
25 ή γαλανὴ τῆς θάλασσας ἀγκάλη
καὶ θ'^α ἀναπνεύσῃς τ'^α ἀρμυρὸ τ'^α ἀγέρι.
“Οταν θὰ φθάσωμε μὲ τὸ καλό,
θὰ πάμε στὸ χωριό μας τὸ ψηλὸ
μέσ'^α ἀπ'^α τὴ δοσεοὴ δεματαριὰ
30 ποὺ ὅλη ἀπ'^α τὶς διοδοδάφνες κοκκινίζει,
κι' ή πλοιμισμένη λυγαριὰ
τὸ ἄψυ της ἀρωμα σκορπίζει.

"Ω, τί στιγμὲς γλυκειές,
δταν τὸ σπίτι μας προβάλῃ
μὲ τὴ μουριά του τὴ μεγάλη
καὶ μὲ τὶς φουντωτὲς συκιές ! 35
Σὲ σιγανὸ μελτέμι θὰ σαλεύουν
καὶ θενὰ σκύβουν καὶ θὰ σὲ χαιδεύουν.
Κι' δταν τὸ βῆμα σου στὸ σπίτι θ' ἀντηχήσῃ,
τὸ παλαὶ στοιχεῖό του θὰ σὲ χαιρετίσῃ 40
μαζὶ μὲ τὴν ὥχῳ ποὺ θὰ ξυπνήσῃ.
"Ολα σὲ λαχταροῦν,
ὅλα θενὰ χαροῦν !
Καὶ πάλι θενὰ παίξῃς
στὸν ἵσκιο τῆς μουριᾶς τὸ δροσερό. 45
Καὶ πάλι θενὰ τρέξῃς,
ἔλεύθερο καὶ ζωηρό,
χαρούμενο ὡς τὰ φυλλοκάρδια,
στὶς ὕεματιές καὶ στὰ λαγκάδια.
Κι' ἀμέσως ή ὅψις σου θὰ πάρῃ 50
τὰ ὁόδα ποὺ σοῦ μάρανεν ή ξενιτειά,
καὶ θὰ γενῆς ὡραῖο παλικάρι
μὲ δύναμη καὶ λεβεντιά».

Αὐτὰ τοῦ λέγ' ή μάννα.
Στὰ λόγια τῆς τὰ πλάνα 55
ή θιλωμένη του ματιά
ἔλαμψε ἀπὸ κουφὴ φωτιά,
ώσαν νὰ διάβαινε στὰ μάτια του ἐμπροστά
ὅλη ή μαγεία τῆς εἰκόνος,
ποὺ τὴ ξωγράφιζε μὲ χρώματα λαχταριστά, 60
τῆς μάννας ή στοργὴ κι' δ πόνος.
"Αχ ! τῆς χαρᾶς ή φλόγα ἔκείνη
ἀμέσως σβήνει πάλι.
"Ενα καμόγελο στὰ χείλη του ἔχει μείνει.
"Η μάννα σιγοκλαίει στὸ προσκεφάλι. 65

1916.

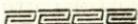
Δ'. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ.

*Εσπερινός.

Λάμπρου Πορφύρα.

- 1 Βουβής ψυχές, θλιψιμένες! Καὶ τὸ ἀπόβραδο
προσμένουν τὸ Χριστό μας, ἀπὸ πέρα,
ποιός ξέρει; ἀπὸ μακριά. Κινέκενος ξόχεται
μέσ' στὸ θολὸ τοῦ φθινοπώρου ἀγέρα.
- 2 Μὲ τὸ ἄγιο φῶς ἀγνόφεγγο στεφάνι του,
μὲ τὰ θεῖκά, χαμηλωμένα μάτια.
Μόνος. Καὶ τὰ ξερόφυλλα τοῦ στρώνουνε
χρυσᾶ χαλιὰ στὰ ξόμα μονοπάτια.
- 3 Τοῦ κάμπου τὰ στρουθία καὶ τὰ πετούμενα
πὸν στὶς φωλιές κοπαδιαστὰ γυρίζουν,
ἄμα τὸν δοῦνε χαμηλώνουν πρόσχαρα,
χαμοπετοῦν καὶ τὸν καλωσορίζουν.
- 4 Ἄναριο τὸ σκοτάδι, μισοδιάφανο,
μόλις πὸν τὸν σκεπάζει στὴν καπνιά του,
καὶ τὰ γυμνὰ κλαδιὰ σὰ χέρια ὑψώνονται
καὶ δέονται στὸ ἄνυλο πέρασμά του.
- 5 Δέονται σιωπῆλά. . . Κινέκενος ξόχεται
καὶ σκύβει στὶς ψυχὲς πὸν τὸν προσμένουν
σιγά. . . πονετικά. Κινέργα τὰ σήμαντρα
πονετικά κινέργα σιγοσημαίνουν . . .

1911.

Ε'. ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ.

Ἡ ψυχούλα.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

1

Ὦσὰν γλυκόπνοο
δροσᾶτο ἀεράκι
μέσα σὲ ἀνθότοπο
κεὶ τὸ παιδάκι
τὴν ὑστερη ἔβγαλε
ἀναπνοή.

2

Καὶ ἡ ψυχούλα του,
εἰς τὸν ἀέρα,
γρήγορα ἀνέβαινε
πρὸς τὸν αἰθέρα,
σὰν λιανοτρέμουλη
σπίθα μικρῆ.

3

Ὦλα τὴν ἔκραζαν
ὅλα τ' ἀστέρια,
κι' ἐκείνη ἐξάπλωνε
δειλὴ τὰ χέρια,
γιατὶ δὲν ἥξερε,
σὲ ποῖο νὰ ὡμπῆ.

4

Ἄλλα, νά, τοῦ ἔδωσε
ἔνα ἀγγελάκι
τὸ φιλὶ ἀθάνατο
στὸ μαγουλάκι,
ποὺ ἐξαφνα ἔλαμψε
σὰν τὴν αὐγή.

Ἐδημοσιεύθη τὸ 1859.

Ἡ μοναξία τοῦ κάμπου.

Ἀνδρέου Λασκαράτου.

Ὦντας εἶμαι στὸν κάμπο μοναχός μου,
ἔχω μιὰ συντροφιὰ τῆς ὁρεξιᾶς μου,
συντροφιὰ τὴν καλύτερη τοῦ κόσμου·

1

ἔχω τὴ συντροφούλα τῆς καρδιᾶς μου:
Καρδούλα μου, πιστὴ συντροφίσσα μου,
ποὺ δὲ δίνει ὑποψίες τῆς φαντασιᾶς μου,

2

ποὺ δὲ χολοταράζει τ' ἄντερα μου
καὶ ποῦναι ὅλη γιὰ μέ, κι' ὅλη δική μου,
δική μου, σὰ μπορεῖ νάναι ἡ καρδιά μου.

3

- 4 Πόσες φορές κι' ἔκείνη κλαίει μαζί μου
μὲ πίκρα αληθινή τὸ διζικό μου!
Μὰ ἔκείνη ἡ πίκρα εἰν' εὐχαρίστησή μου.
- 5 Κι' εὐθὺς παρηγοριῶμαι ἀνάμεσό μου.
Πίχνω τὸ βλέμμα γύρου εἰς τὶς δουλειές μου
κι' ἐδῶ βλέπω ἔνα φύτευμα δικό μου,
- 6 τὸν κόπο μου, τὲς ἔγνοιες κι' ἕδρωτές μου.
Πιάνω τότες τὰ σχέδιά μου, καί, ὃ θεέ μου,
πόσες δροῦνται οἵ εὐχαρίστησές μου!
- 7 καὶ λέω στὴ χώρα νὰ μὴν πάω ποτέ μου...

1845.

‘Ο σκάρος*.

Κώστα Κρυστάλλη.

- Τί νᾶναι ἡ λαμπερὴ φωτιὰ μέσος στὸ βουννὸ τὸ πέρα,
ποὺ πότε-πότε ἀνάβεται καὶ πότε-πότε σβητέται;
- Αὗτὴ τὴν ὥρα οἱ πιστικοὶ* τὰ πρόβατα σκαρίζουν*.
Βόσκουν αὐτὰ μὲ τὴ δροσιὰ καὶ μὲ τὸ κρύο τῆς νύχτας
5 σὲ γούπατον*, σὲ λαγκαδιὰ καὶ σ' ὅχτους* ἀπλωμένα.
Γλυκὸς γλυκὸς ἀντίλαλος χύνεται ἀπὸ τὰ κουδούνια,
κάποτε δὲ νυχτοκόρακας, κάποτε ἀγρίμι σκουόζει,
κάποτε σκύλου βάθυσμα βαθιὰ βαθιὰ γροικιέται
μέσος στὴ μαυρίλα τὴν πυκνή. Κι' ἀπὸ τές στάνες γύρα
10 οἱ πιστικοὶ συνάζονται, κόβουν κλαριὰ ἀπὸ κέδρους,
σταίνουν τετράφηλη φωτιά, στρώνονται ἀράδα ἀράδα,
καὶ μέσος στὴν πύρα τῆς φωτιᾶς, στὴ μυρουδιὰ τοῦ κέδρου,
καθένας λέει τὰ λόγια του.
- Κι' ἄλλος γιὰ ἀγάπες λέει,
καὶ μολογάει πὼς ἀγαπάει ἀπὸ καιρὸ μιὰ κόρη...
- 15 *Ἀλλος γιὰ κοῦρσες μολογάει, γιὰ κλέφτες, γιὰ πρωτάτα,
γιὰ ἀρματωσές, γιὰ σκοτωμούς, καὶ κάπου κάπου ἀπλώνει
κι' ἀναγυρίζει τὴ φωτιὰ καὶ παίρνει ἔνα τραγούδι,
τραγούδι τοῦ παλιοῦ καιροῦ, τοῦ Πάλλα τὸ τραγούδι.

"Αλλος γιὰ τὸ κυνήγι λέει στῆς νύχτας τὸ καρτέρι,
σίντα^{*} ξεβγαίνει τὸ καπρί^{*}, τὸ ἀρκούδι, τὸ πλατόνι^{*}. 20
"Αλλος πυξάρι^{*} πελεκάει καὶ ζωγραφίζει ἀγκλίτσαν.
"Αλλος γαλαροκούδουνα περνάει στὰ κόθρα^{*} μέσα.
"Αλλος ἀδράζτι σφροντυλάει^{*} καὶ κλώθει τ' ἀρνοπόνι^{*}.
"Αλλος καυκόπουλο^{*} κεντάει, ἄλλος καρδάραν δένει.
"Αλλος γιὰ τράστον^{*} γιὰ ἀραγὸ μαδάει προβιὰν καινούργια.
"Αλλος ξανοίγει τὴ φωτιά, τρανάει δλίγα θράκια
καὶ φένει ἀπὸ ήμερόδεντρο^{*} βαλάνι καὶ μοιράζει.
"Αλλος θυμάται τοὺς χορούς, ἄλλος ἀγάλια-ἀγάλια
μὲ τὴ βραχνὴ τζαμάρα^{*} του τὸ «λάγιο^{*} ἀρνὶ» μαθαίνει.
"Αλλος τὸν ὅμορφο βοσκὸ καὶ τὴ βασιλοπούλα 30
θυμάται τοῦ παραμυθιοῦ ποὺ τοῦλεγε ἡ βαβά του
κι² ἀρχίζει καὶ τὸ μολογάει καὶ οἱ γύρα τὸν ἀκοῦνε.

Κι² ἔνας ἀπ² ὅλους πιὸ τρανὸς κι² ἀπ² ὅλους λογισμένος,
ποὺ γέρνει ἀπάνου στὸ ὁρθὸ, στερνὸς ἀπ² ὅλους λέει
γιὰ τὴν τσοπάνικη ζωή, κι² ὅλο τὸν δρμηνεύει 35
γιὰ τὴ βοσκή, γιὰ τ' ἀρμεγμα, γιὰ τῆς ἐρμιᾶς τ' ἀγρίμι,
γιὰ τὸ μαντρί, γιὰ σάλαγον, γιὰ στάλισμα^{*}, γιὰ σκάρον,
γιὰ γέννον καὶ γιὰ βύζαμα καὶ γιὰ τὸν ἔρμον κοῦρο.

1893.

Χεονταμένη νύχτα.

Κωνστ. Χατζοπούλου.

1

Πλατιὰ τὸ χιόνι στρωθῆκε
σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση·
γυάλινα κάστρα τὰ βουνά,
λευκὸ δνειρον ἡ πλάση.

2

Κι² ἀπάνου τους βαθειά, βουβὴ
νυχτιά, παταγωμένη^{*}.
δὲν ἀναδέύεται κλαδί,
πνοὴ δὲν ἀνασαίνει.

3

Οὔτε προβάτου βέλασμα,
οὔτε ἔνα κλάμα γκιώνη·
γύρω παντοῦ ἔνα σάβανον
ἀπλώνεται τὸ χιόνι.

4

Κι² ἀπὸ ψηλὰ στὴν ἄπειρη
κι² ἄλαλη αὐτὴ κρυάδα
τάχνῳ φεγγάρι ὀλότρεμο
σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

1898.

Ο καταρράκτης.

Κωνστ. Χατζοπούλου.

1

Γοργὸ τὰ μαῦρα σύγνεφα
σκῆζει, βροντάει τ' ἀστροπελέκι, κι' ὁ ἥλιος λάμπει πάλι·
ἔδω τὰ βράχια σκάβοντας,
τὰ λόγκια ἀνάβοντας παρέκει.

2

Δρολάπι* καὶ δριμόχολο*
χυμάει*, βογγάει μὲ λύσσα·
πέρα μουγκρίζει ἡ θάλασσα·
νύχτα, σκοτάδι, πίσσα.

3

Ομως ἔημέρωσε ἡ αὐγὴ
πάλι λαλοῦνε τὰ πουλιά,
τὸ κῦμα παιζει στ' ἀκρογιάλι.

4

Μὰ τώρα πιὸ ἀπ' τὸν ἄνεμο
γοργὸς καὶ πιὸ βογγῶντας
ἀπ' τ' ἀστραπόβροντα, βουνά
καὶ βράχους ὁριζολῶντας*,

5

βραχνὴ φοβέρα στὰ στοιχεὰ
κι' ἄγριος πολέμου κράχτης,
ἀφρόκοπος κι' ἀσπέδιστος*
πηδάει ὁ καταρράκτης.

1898.

Παεδειὰ δάκρυα.

Ίωάννου Πολέμη.

1

Ματάκια τῶν παιδιῶν, ματάκια ἄγνα,
ποὺ δσα θωρεῖτε γύρω σας εἶναι παιχνίδια·
ἐσεῖς ποὺ δακρυσμένα καὶ στεγνὰ
τὴν ἵδιαν ὅψη δείχνετε, πάντα τὴν ἵδια.

2

*Αμίλητοι καθρέφτες, φωτεροὶ
ποὺ ἡ σκέψη δὲ σᾶς θάμπωσε μηδὲ κι' ἡ ἔννοια.
παραθυράκια ποὺ ἡ ψυχὴ θωρεῖ
κι' δλα καλὰ τῆς φαίνονται, τριανταφυλλένια.

3

Ματάκια, σεῖς ποὺ δίχως ἀφορμὴ
κάθε στιγμὴ δακρύζετε, καθὼς γελᾶτε,
ματάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἄχ! μὴ
τὰ δροσερά σας δάκρυα τὰ σπαταλᾶτε.

4

"Ἐχετ' ἐμπρός σας στοάτα μακρυνή...
Θὰ σᾶς μαράνη ἡ κούραση κι' ἡ θλίψη ἡ μαύρη·
ἀνέλπιδα ἡ καρδιά σας θὰ πονῇ,
καὶ θὰ ξητήσῃ δάκρυα καὶ δὲ θὲ ναῦρη.

1900.

Γαλήνη.

Λάμπρου Πορφύρα.

1

Σήμερα πάλι λιόχαρος εἶναι ὁ γιαλὸς κι' ὁ δρόμος
ὁ ἔρημικὸς ποὺ σέρνεται κοντὰ στ' ἀκροθαλάσσι·
τὸ καλοκαίρι τὸ δόδιωξαν τὰ πρωτοβρόχια, κι' ὅμως
τὸ σκοτεινὸν φθινόπωρο δὲν ἔχει ἀκόμα φτάσει.

2

Εἶναι μιὰ τόση ἀπανεμιὰ καὶ μιὰ γαλήνη τόση,
ποὺ τὰ καράβια ἀπόμακρα μὲ τὰ πανιὰ ἀνοιγμένα
σταμάτησαν—μὰ κοίταξε—σὰν νάχουν μετανοιώσει
πὼς τέτοιο φῶς ἀφήσανε καὶ πᾶν στὰ μαῦρα ξένα.

3

Τώρα ώς κι' οἱ πένθιμοι καπνοὶ τῶν βαπτοριῶν ἀράζουν
ἀσάλευτοι σὰ σύννεφα κι' αὐτοὶ μέσ' στὸν ἀγέρα.

"Ολα ἀπ' τὸν κόπο τῆς ζωῆς τοιγύρω μους ἡσυχάζουν,
ὅλα, καὶ μόνο στοῦ γιαλοῦ τὴν ἀμμούδιὰ ἔκει πέρα,

4

μονάχα ἔκει, Γαλήνη μου, σαλεύοντας τὸ κῦμα,
ξητάει κάπωι τραγούδι του νὰ πη μέσ' στὴ γιορτή σου,
μὰ δὲν ξεσπάει νὰ σοῦ τὸ πῆ, λές καὶ πὼς τόχει κρῆμα
νὰ σοῦ ταράξῃ τὴ χαρά, ποὺ βρῆκες στὴ σιωπή σου.

1921.

2. ΣΑΤΙΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Ίατρική παρηγορά.

Ιωάννου Βηλαρᾶ.

1

Βογκομαχοῦσεν ἀσθενῆς
κατάκοιτος στὴν κλίνην
τοῦ Χάρου παίονει, δίνει·

2

καὶ λυπημένη, καὶ πικρή,
ἡ μαύρη σύζυγός του
θρηνοῦσε στὸ πλευρό του.

3

Σὲ τοῦτο μπαίνει κι' ὁ γιατρὸς
καὶ τὸ σφυγμὸ τοῦ πιάνει,
τὸν ἐδωτάει τί κάνει.

4

«Ὦχ ! τί νὰ κάμω, δὲν μπορῶ
χειρότερα ὅσο πάνω·
φοβοῦμαι, θὰ πεθάνω.

5

—Μὴ δὰ τὸ θάνατο εὐθὺς
στοχάζεσαι, δειλιάζεις
καὶ τοῦ πατρός σου μοιάζεις.

6

«Ο μακαρίτης, σάν ἐσύ
μου ἔλεγε, θυμοῦμαι,
γιατρέ, δὲν τὸν πατοῦμε

7

τὸ Χάρο τούτη τῇ φορά !»
Μόν' κεῖνος ἡταν γέρος,
καὶ τοῦ θανάτου μέρος.

8

—Δὲν ἔχω δύναμη, γιατρέ,
μηδὲ γιὰ νὰ μιλήσω,
καὶ δὲ θαρρῶ νὰ γλύσω*.

9

—Τὸν ἕδιον εἶχε καὶ σωστά,
ὅ μακαρίτης θειός σου,
τὸ φρόβιο τὸ δικό σου.

10

Μόν' ἐσύ, φίλε μου, ἀγκαλὰ
ἀπὸ πολλῆς στὸ στρῶμα,
χαμοβαστιέσαι* ἀκόμα.

11

—Καλὸ δὲ βλέπω, κὺρο γιατρέ,
δὲν τρώγω, δὲν κοιμοῦμαι...
Πᾶς λές νὰ μὴ φοβοῦμαι ;

12

—Σοῦρθαν στὸ νοῦ, καθὼς θωρᾶ,
τὰ λόγια τοῦ ἀδερφοῦ σου,
τοῦ μεγαλύτερού σου.

13

«Ο μακαρίτης φαγητὸ
καὶ ὑπνον ἐποθοῦσε,
καὶ μὲ συχνορωτοῦσε.

14

Μόν' ἐσύ, φίλε μου, προκτὲς
ζουμί, θαρρῶ, καμπόσο
νὰ ξούφησες δῆς τόσο>.

15

Αὐτὰ ν' ἀκούσῃ, ή ὁρφανὴ¹
γυναῖκα του, ἀρχινάει
νὰ κλαίγῃ, νὰ θογνάῃ.

16

«Ὦχ !» λέγει ὁ ἀντρας* «ἄμ γιατρί²
τοῦ κάκου νὰ λυπιέσαι,
καὶ δὲν παρηγοριέσαι ;

17

Κᾶν τὸ γίατρὸ δὲν ἀγροικᾶς*, — Ἄμ μὲ τί θάρρος, καὶ καρδιά! »
ποὺ λέει νὰ παντέχω,
καὶ κίντυνο δὲν ἔχω;

18

ἡ ἄτυχη φωνάζει,
βαριὰ ἀναστενάζει.

19

« Ἀφοῦ ἀκέραια φαμελιὰ
τὴν ἔχει μακαρίσει,
σ' ἐσένα θὰ εὐτυχήσῃ ; »

1827.

Τεμ. πελεά.

Γεωργίου Σουρῆ.

1

Δὲν ἔχω κέφι γιὰ δουλειά.
Πάλι μὲ δέρνει τεμπελιὰ
καὶ κάθθιμαι στὸ στρῶμα...
Βρίσκω τὸ σῶμά μου βαρὺ
καὶ δλ̄ ἥ γῆ δὲν μὲ χωρεῖ
κι' δ ὁ οὐρανὸς ἀκόμα.

2

Κακὰ νομίζω τὰ καλὰ
καὶ βλέπω μιὰ στὰ χαμηλὰ
καὶ μιὰ κοιτῶ ἀπάνω...
Σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τὸν χαῖδ
ἄς ἡμποροῦσα νὰ μὴ ζῶ,
μὰ... δίχως ν' ἀποθάνω !

1886.

Βιαστικός.

Γεωργίου Σουρῆ.

1

Ἐρχεται κάποιος βιαστικός...
Τί κύριος εὐγενικός!
Ἄν ἔχης κάλο, τὸν πατεῖ
κι' εὐθὺς συγγνώμην σου ζητεῖ.

2

Σὲ τόσα βάσανα σκληρὰ
καὶ τόσων πόνων σάλον
είναι θωπεία τρυφερὰ
τὸ πάτημα τῶν κάλων.

3

Καθόλου μὴν πειράζεσθε, συγγνώμην μὴ ζητήσετε,
κι' ἐνθέρμως σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ξαναπατήσετε.

1902.

Διευχύνσεις.

Γεωργίου Σουρῆ.

“Ενας τὸν ὄλλον περγελῆ
μὲ ψευτοδιαχύσεις...
«Τί κάνετε; —Πολὺ καλά.
Τοῦ λόγου σας; —Ἐπίσης!
—Πῶς εἶναι ὁ πατέρας σας;
κι' ἡ σεβαστὴ μητέρα σας;
Πῶς εἶναι τὸ μωρό σας,
κι' ὁ γέρο-πεθερός σας;
—Πολὺ καλά! —Πῶς χαίρω!
—Ἐνχαριστῶ, τὸ ξέρω.
Καὶ λέγοντας πώς χαίρεται
σᾶς ἀποχαιρετῶ,
καὶ σεῖς βεβαίως ξέρετε
πῶς δὲν ἐνδιαφέρεται
γιὰ τούτους ποὺ φωτᾶ.

1902.

3. ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Εἰς Φραγκέσκα Φραζέρ*.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

Μικρὸς προφήτης ἔρριξε σὲ κορασιὰ τὰ μάτια,
καὶ στοὺς κρυφούς του λογισμοὺς χαρὰ γιομάτους εἶπε:
«Κι' ἀν γιὰ τὰ πόδια σου, καλή, κι' ἀν γιὰ τὴν κεφαλή σου,
κρίνους ὁ λίθος ἔβγανε, χρυσὸς στεφάνι ὁ ἥλιος,
δῶρο δὲν ἔχουνε γιὰ σέ, καὶ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτος.
“Ομορφος κόσμος, ἡθικός, ἀγγελικὰ πλασμένος!».

1849.

Ξερὴ πολυμάθεεια.

Διονυσίου Σολωμοῦ.

«Δῶ μιὰ φορὰ ἡταν ἄνθρωπος, κι' ἐκεῖ ἡταν ἔνας τόπος».

1859.

Ο καυχησιάρης.

Γερασίμου Μαρκοπᾶ.

Καὶ μέσ' στὸ ἔιλοκρέβθατο νὰ καυχηθῇ προσμένω·
θὰ λέη: «Ποιός εἶδε λείψανο νὰ εἴν' ἔτσι κορδωμένο;»

██████

1890.

Γ'. ΕΠΙΚΟΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

Η ἀπονεὰ τοῦ Χάρου.

Δημῶδες.

Ακοῦστε τί διαλάλησε τοῦ Προικοχάρου* ἥ μάννα:
«Πόζουν παιδιά, ἃς τὰ κρύψουνε, κι' ἀδέρφια, ἃς τὰ φυλάξουν,
γυναῖκες τῶν κελῶν ἀντρῶν ἃς κρύψουνε τοὺς ἄντρες,
τὶ ὁ Χάρος συγνοῖςεται, γιὰ νᾶβγῃ νὰ κουρσέψῃ...»

Καὶ νά τον καὶ κατέβαινε στοὺς κάμπους καβαλλάρης. 5
Μαῦρος ἦταν, μαῦρα φορεῖ, καὶ μαῦρο τάλογό του·
σέρνει στιλέτα δίκοπα, σπαθιὰ ἔγυμνωμένα,
στιλέτα τάχει γιὰ καρδιές, σπαθιὰ γιὰ τὰ κεφάλια.

Στέκω καὶ τὸν παρακαλῶ μὲ χέρια σταυρωμένα:
«Χάρε, γιὰ δὲν πληρώνεσαι; γιατί δὲν παίρνεις ἀσπρα*; 10
Πάρε τῶν πλούσιων τὰ φλουριὰ καὶ τῶν φτωχῶν τὰ γρόσια,
καὶ πάρε καὶ τῶν πένητων τάμπελοχώραφά τους....

— "Ἄσ χαίρουν πλούσιοι τὰ φλωριὰ καὶ οἱ φτωχοὶ τὰ γρόσια,
ἄς χαίρωνται κι' οἱ πένητες τάμπελοχώραφά τους,
τὶ ἔγὼ παίρνω ὅμορφα κορμιά, τάγγελοκαμωμένα, 15
νὰ τσιγαρίζω ἀδερφές, νὰ λαχταρίζω μάννες,
καὶ νὰ χωρίζω ἀντρόγυνα, τὰ πολυαγαπημένα.

Εἰς Σούλι.

Ἀνδρέου Κάλβου.

1

Φυσάει σφοδρὸς ὁ ἀέρας,
καὶ τὸ δάσος κυμαίνεται
τῆς Σελλαιίδος· φθάνουσι
μακρὰν ἐδῶ, ὅπου κάθομαι,
μουσικὰ μέτρα.

2

Ἄφροντίστων ποιμένων
στίχοι δὲν εἶναι, ή γάμου,
ἢ πανηγυριζόντων
νέων γυναικῶν καὶ ἀνθρώπων,
μήτε ἰερέων.

3

”Αλλη λαμπρὰ πανήγυρις
τὴν σήμερον ἔορτᾶξεται
εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ ἄγγελος
χορεύει τοῦ πολέμου·
δάφνας μοιράζει.

4

Βράχοι ὑψηλοί, διαβόητοι,
βουνὰ τοῦ Τετραχώδου*,
ἀπὸ σᾶς καταβαίνουσι
πολλοὶ καὶ δυνατοὶ
ἀδάμαστοι ἄνδρες.

5

Κάθε χέρι, κλαδύ·
κάθε κεφάλι φέρονει
στέφανον· ἀπὸ βράχου
πηδάουν εἰς βράχον ψάλλοντες
πολέμιον ἄσμα:

6

•Μακρὰν καὶ σκοτεινὴν
ζωὴν τὰ παλικάρια
μισοῦν· ὅνομα ἀθάνατον
θέλουν καὶ τάφον ἔντιμον
ἀντὶς διὰ στρόμα.»

7

Οὔτως ἐβόουν· συμφώνως
τ' ἀρματά τους ἐβρόνταον
καὶ τ' ἄντρα...—”Ω, δὲν ἀκούω
πλέον παρὰ τὸν ἀνεμον
καὶ τοὺς χειμάρρους...

8

»Ἐσὺ δποὺ τρέχεις, πρόσμενε,
ῳ στρατιῶτα· εἰπέ μου,
καὶ ἂς μὴ σὲ κυνηγήσῃ
βόλι τοῦ ἐχθροῦ, ποῦ ὑπῆγαν
οἱ σύντροφοί σου;

9

—Λείπει ὁ καιρός. ”Αν ἔχῃς
ἐλαφρὰ τὰ ποδάρια,
καὶ στῆθος, ἀκολούθα με·
τρέξε καὶ σὺ μὲν ἐμένα.
Μᾶς φεύγει ή ὥρα.

10

—Γνωρίζω τὴν φωνὴν σου.
”Οδήγει». Οἱ βράχοι φεύγουσι
τώρα ὑπὸ τὰ πατήματα
συγνά, φεύγουν ὁπίσω
σπήλαια καὶ δένδρα.

11

Τῶν παταμῶν πλατέα
νερά, βαθέα λαγκάδια,
ἔρημα μονοπάτια,
δάση, βουνά, χωράφια,
φεύγουν δπίσω.

12

*Ιδοὺ τὸ Καιρενήσι.
Αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ψηλώματα,
ὅπου ἀναμένω, βλέπω
κρυπτὸν στεφανωμένων
σύνταγμα ἡρώων.

13

Καὶ ἀντίκρου τὰ ἀναθρέμματα
τοῦ Ὁσμάν μὲ δίχως τάξιν,
πλὴν χιλιάδας, χιλιάδας
βλέπω συγκεχυμένων
πεζῶν καὶ ἵππεων.

14

*Ως εἰς χώραν ἐօρτάζουσαν
συντρέχει μὲν ὁ κόσμος
πολύς, κλαγγάς δὲ ὁργάνων,
φωνάς δὲ ἀνδρῶν χαιρόντων
ἀκούεις καὶ κρότον,

15

οὕτω καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον
τῶν βαρβάρων ἀκούεις
κραυγάς, τύμπανα, κτύπους.
*Ομοις ἀτέμια ὁ θάνατος
στέκων τοὺς βλέπει.

16

*Ως τόσον τῆς ἥμέρας
τὸ φῶς ἐγίνηκ' ἄφαντον.
Τοὺς οὐρανοὺς σκεπᾶζει
τὸ φοβερόν σου κάλυμμα,
ἴεοù νύκτα.

17

Μητέρα φρονημάτων
νήψηλῶν, συνεργὲ
ψυχῶν τολμηροτάτων,
νύκτα οὐρανία καὶ σύγχρονε
δικαιοσύνης.

18

Συγνὰ ἀπὸ σὲ παιδεύονται
λαοὶ ἄφρονες, ἄσωτοι.
Συγνὰ καὶ τῶν τυράννων
ἄλλαζεις τὴν χρυσῆν
ζώνην εἰς στάκτην.

19

Τώρα ἔδω τὸ πυκνότερον
σκότος σου χύσε. *Ανθρωπος
ἄνθρωπον ἃς μὴ βλέπῃ,
ἃς μὴ ξανοίγῃ μάτι
χειρα δρπλισμένην.

20

Τὸ πνεῦμα ταραγμένον
τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος μου
ἄς πλάσσῃ φοβεροὺς
γίγαντας, καὶ ἄς φαντάζεται
παντοῦ μαχαίρας.

21

*Ἀκούω, ἀκούω τὸν θόρυβον
ῶς ἀρχομένης μάχης.
Κουφοβροντάει τοιούτως,
ὅτε ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους
δίχνεται ἡ θάλασσα.

22

Δάσος βούει τοιούτως,
δόποτε ἀπὸ τὰ σύγγεφα
σκληρὸς τὸ δέρνει δ ἀνεμος,
Ξηρὰ τὰ φύλλα φεύγουσιν
εἰς τὸν ἀέρα.

23

Νά, τῶν σπαθιῶν ὁ κρότος
προδήλως τώρα ἀκούεται·
Νά, πέφτουν ὡς οὐράνιαι
βρονταί, πολλά, ἀπροσδόκητα
βόλια θανάτου.

24

Νά, πανταχοῦ σηκώνονται
δμοῦ καὶ τῶν νικώντων,
καὶ τῶν νενικημένων
οἱ φωναί, τρομερὴ
φρικτὴ ἄμονία.

25

Ὦ ἄγγελοι, ὅπου ἐτάχθητε
φύλακες τῶν δικαίων,
τῆς Σελλαιίδος σώσατε
τὰ τέκνα καὶ τὸν Μπότσαρην
διὰ τὴν Ἑλλάδα.

26

Ἐπαυσ' ἡ μάχη ὀλότελα,
ἀναχωρεῖ καὶ ἡ νύκτα.
Ίδον ποὺ τ' ἀστρα ἀχνίζουσι,
καὶ οἱ καθαροὶ λευκαίνονται
αἰθέριοι κάμποι.

31

Ψυχαὶ μαρτύρων, χαίρετε·
τὴν ἀρετὴν σας ἀμποτε
νὰ μιμηθῶ εἰς τὸν κόσμον,
καὶ νὰ φέρω τὴν λύραν μου
μὲ σᾶς νὰ ψάλλω.

27

Πυκναί, πυκναὶ ὡς ὁμίχλῃ,
περνάουν ἀπὸ ἔμπροσθέν μου
τῶν ψυχῶν οἱ χιλιάδες·
Τὰ χέρια των ἀκόμα
σταζούσιν αἷμα.

28

Ἄνομοι, τὸν Σταυρὸν
ἐχθρὸν ἐπῆραν· καὶ ἄγγελος
τοὺς ὁδηγεῖ· εἰς τὸ πρόσωπον
τοῦ λάμπει ἡ καταδίκη,
ὅμοφαία στὸ χέρι.

29

Ίδον ἀνὰ δεκάδας,
πετάουν καὶ τῶν Ἑλλήνων
τὰ πνεύματα ἐλαφρά.
Ἀστράπτουν ὡς οἱ ἀκτῖνες
τοῦ πρώτου ἥλιου.

30

Φέρνει Σταυρὸν καὶ βαϊα
δ πτερωμένος ἄγγελος
ποὺ τοὺς ἡγεμονεύει·
Ψάλλοντες ἀναβαίνουσιν
ὑπὲρ τὰ νέφη.

1826.

•Ο Θάνατος τῆς ὄρφανῆς.

Διουσίου Σολωμοῦ.

—Πές μου, θυμᾶσαι, ἀγάπη μου, ἐκείνη τὴν παιδούλα,
ὅπού ἔχε στὰ ξανθὰ μαλλιά νιοθέριστη μυρτούλα^{*};
ὅπού ἔχε σὰν παρθενικὸ τριαντάφυλλο τὸ στόμα;
κι^β εἶχε τὰ μάτια γαλανὰ σὰν τούρανοῦ τὸ χῶμα;
ποὺ πρὸς τὸ βψάνων πάντοτε μονάχη ἐπερπατοῦσε,
κι^β εἶχε κοντά της ἐν^τ ἀρνὶ ποὺ τὴν ἀκολουθοῦσε;
ποὺ καθισμένη ενδίσκαμε στὸ ἔρημο ἀνθογιάλι,
καὶ λυπηρὰ ἐτραγούδαγε τῆς ἀνοιξῆς τὰ κάλλη;
"Αχ! τὸ τραγούδι ἀκλούθαγε, κοιτάζοντας τὸ κῦμα
μὲ τόση λύπη, πούλεγες δπώς ἐκεῖ ἔχε μνῆμα." 10

—Τὴν μαύρη τὴν ἀπάντησα τὸ χάριμα στὸ δρόμο
ἀλλὰ τὴν κόρη τέσσεροι τὴν ἔφερναν στὸν ὕμιο.
Χυμένα ἦταν σ^τ ὅλη τῆς τὸ λείφανο ποὺ εὐώδα,
μοσκοῦλες, γιούλια καὶ γατζίες, τριαντάφυλλα καὶ ὁδά. 15
Σβημένα ἦταν τὰ μάτια τῆς ποὺ ἐλάμπαν σὰν ἀστέρια
καὶ μὲ κορδέλλες κόκκινες δεμένα εἶχε τὰ χέρια.
"Αχ! κατεβάζοντάς τηνε οἵ τέσσεροι ἀπ^τ τὸ βράχο,
κανεὶς δὲν τὴν ἀκλούθαγε παρὰ τ^ρ ἀρνὶ μονάχο.
"Ασπρα λουλούδια κίτρινα τοῦ κάνανε στολίδια
λουλούδι^ο ἀσπρα καὶ κίτρινα ποὺ τά ἔχε μάσει ἡ ἔδια." 20
"Ετρεχε, ἐβέλαζε βραχνά, μπέ-μπέ, μπέ-μπέ φωνάζει
μπέ-μπέ, μπέ-μπέ, πάλι μπέ-μπέ, καὶ τὴν παιδούλα κράζει.
Μὲ τὸ κουδούνι στὸ λαιμὸ εἰς τοὺς γκρεμοὺς περπάτει
ντίν ντίν ντίν μοιρολογεῖ στὸ νεκρικὸ κρεββάτι.

"Εδήμωσιεύθη τὸ 1857.

‘Ο βράχος καὶ τὸ κῆμα.

Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

«Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ!» Τὸ κῆμ^τ ἀνδρειωμένο
λέγει στὴν πέτρα τοῦ γιαλοῦ θολό, μελανιασμένο·
«Μέριασε! Μέσ^τ στὰ στήθη μου, πούσαν νεκρὰ καὶ κούνα,
μαῦρος βοριᾶς ἐφώλιασε καὶ μαύρη τρικυμία.
5   Αφροὺς δὲν ἔχω γι^τ ἄզματα, κούφια βοὴ γι^τ ἀντάρα,
ἔχω ποτάμι αἴματα, μὲ θέριεψε ἡ κατάρα
τοῦ κόσμου ποὺ βαρέθηκε, τοῦ κόσμου πούπε: «τώρα,
βράχε, θὰ πέσης, ἐφθασεν ἡ φοβερή σου ἡ ὥρα».
“Οταν ἔρχόμουνα σιγά, δειλό, παραδαρμένο,
10   καὶ σδ̄γλυνφα, καὶ σδ̄πλενα τὰ πόδια δουλωμένο,
περφάνα μ^τ ἐκοίταξες κι^τ ἐφώναζες τοῦ κόσμου
νὰ ἰδῇ τὴν καταφρόνεση ποὺ πάθαινε ὁ ἀφρός μου.
Κι^τ ἀντὶς ἐγὼ κρυφά κρυφά, ἐκεῖ ποὺ σ^τ ἐφιλοῦσα,
μέρα καὶ νύχτα σ^τ ἐσκαφτα, τὴ σάρκα σου ἐδαγκοῦσα·
15   καὶ τὴν πληγὴ ποὺ σ^τ ἀνοιγα, τὸ λάκκο πούθε κάμω,
μὲ φύκη τὸν ἐπλάκωνα, τὸν ἔκρυβα στὸν ἄμμο.
Σκύψε νὰ ἰδῃς τὴ δίζα σου στῆς θάλασσας τὰ βύθη:
τὰ θέμελά σου τάφαγα, σ^τ ἔκαμα κουφολίθι.
Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! Τοῦ δούλου τὸ ποδάρι
20   θὰ σὲ πατήσῃ στὸ λαιμό! Ἐξπνησα λιοντάρι...».

‘Ο βράχος ἔκοιμωτουνε. Στὴν καταχνιὰ κρυμμένος,
ἀναίσθητος σοῦ φαίνεται, νεκρός, σαβανωμένος.
Τοῦ φώτιζαν τὸ μέτωπο, σχισμένο ἀπὸ ὑντίδες,
τοῦ φεγγαριοῦ, πούταν χλωμό, μισόσβηστες ἀχτίδες.
25   Ολόγυρά του ὀνείρατα, κατάρες ἀνεμίζουν,
καὶ στὸν ἀνεμοστρόβιλο φαντάσματα ἀρμενίζουν,
καθὼς ἀνεμοδέρνουνε καὶ φτεροθορυβοῦνε
τὴ δυσωδία τοῦ νεκροῦ τὰ δρνια ἢν μυριστοῦνε.

*

Τὸ μούγκρισμα τοῦ κύματος, τὴν ἀσπλαχνη φοβέρα,
30   χύλιες φορὲς τὴν ἀκουσεν ὁ βράχος στὸν ἀθέρα

ν^τ ἀντιβοῦ τρομαχτικὰ χωρὶς κἄν νὰ ξυπνήσῃ·
καὶ σήμερ^ο ἀνατρέχιασε, λέει θὰ λιγοψυχήσῃ...

«Κῦμα, τί θέλεις ἀπὸ μὲ καὶ τί μὲ φοβερίζεις;
Ποιός εἶσαι σὺ κι^ν ἐτόλμησες, ἀντὶ νὰ μὲ δροσίζῃς,
ἀντὶ μὲ τὸ τραγούδι σου τὸν ὑπνο μου νὰ εὐφραίνῃς 35
καὶ μὲ τὰ κρύα σου νερὰ τὴ φτέρνα μου νὰ πλένῃς,
ἐμπρός μου στέκεις φοβερό, μ^ο ἀφρούς στεφανωμένο;
Οποιος κι^ν ἀν εἶσαι, μάθε το, εὔκολα δὲν πεθαίνω.

—Βράχε, μὲ λένε Ἐκδίκηση. Μ^ο ἐπότισεν ὁ Χρόνος
χολὴ καὶ καταφρόνεση. Μ^ο ἀνάθρεψεν ὁ Πόνος. 40

“Ημουνα δάκρυ μιὰ φροά, καὶ τώρα, κοίταξέ με,
ἔγινα θάλασσα πλατειά, πέσε, προσκύνησέ με.
Ἐδῶ μέσα στὰ σπλάχνα μου βλέπεις δὲν ἔχω φύκη·
σέρνω ἔνα σύγγενεφο ψυχές, ἐρμιὰ καὶ καταδίκη.

Ξύπνησε τώρα, σὲ ζητοῦν τοῦ ὄδη μου τ^ο ἀχνάρια... 45
Μ^ο ἔκαμες ξυλοκρέβθατο... Μὲ φόρτωσες κουφάρια...
Σὲ ξένους μ^ο ἔρριξες γιαλούς... Τὸ ψυχομάχημά μου
τὸ περιγέλασαν πολλοί, καὶ τὰ παθήματά μου
τὰ φραμακέψανε κρυφὰ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη.

Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! Ἐπέρασε ή γαλήνη,
καταποτήρας * εἴμ^ο ἔγω, δ^ο ἀσπονδος ἔχθρος σου,

Γίγαντας στέκω ἐμπρός σου!»

“Ο βράχος ἐβουνβάθηκε. Τὸ κῦμα στὴν δομή του
ἐκαταπόντισε μὲ μιᾶς τὸ κούφιο τὸ κορμί του.
Χάνεται μέσ^ο στὴν ἄβυσσο, τρίβεται, σβητέται, λειώνει, 55

σὰν νάταν ἀπὸ χιόνι.
Ἐπάνωθέ του ἐβόγγηξε γιὰ λίγο ἀγριωμένη
ἡ θάλασσα κι^ν ἐκλείσθηκε. Τώρα δὲν ἀπομένει
στὸν τόπο ποῦταν τὸ στοιχεῖο κανεὶς παρὰ τὸ κῦμα,
ποὺ παίζει γαλανόλευκο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μνῆμα. 60

1863.

‘Απόσπασμα ἀπὸ τὸν «Ορκον».

Γερασίμου Μαρκορᾶ.

‘Η θλιβερὰ ἐπάνοδος.

(τὸ τέλος τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ποιήματος).

Εἰσαγωγή. Τὸ ποίημα περιλαμβάνει 1680 ἐν συνόλῳ στίχους, διαιρεῖται δὲ εἰς δύο μέρη.

Κατὰ τὴν ἐπαγάστασιν τοῦ 1866 μία νεαρὰ Κρητικοπόλιχ, ἡ Εὔδοκιά, εἶδε τὸν πατέρα της νὰ φονεύεται εἰς τὴν μάχην. Ἐνα μῆνα κατόπιν ἡ κολούθησεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον ἡ μητέρα της. Τότε ὁ ἀρραβωνιαστικός της Μάνθος τὴν ἔπεισε νὰ φύγῃ μαζὶ μὲ ἄλλας γυναικας καὶ παιδιά εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνας ὅτου παρέλθῃ ἡ θύελλα τοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεως της μὲ θερμοὺς λόγους τῆς συνέστησε νὰ ἔχῃ θάρρος· κάποια προκίσθησις τοῦ λέγει ὅτι ὁ χωρισμός των θὰ είναι βραχύς· καὶ τῆς κάμνει ὅρκον (ἐντεῦθεν ὁ τίτλος τοῦ ποιήματος) ὅτι συντόμως θὰ ξαναϊδωθοῦν.

‘Η Εὔδοκιά ἔρχεται ἔτσι πρόσφυξ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλος ἡ ἐπικνάστασις, ὡς γνωστόν, ἀπέτυχε, ἀρρεύ παρέσχεν εἰς τὸν θυμόντων κόσμον, μαζὶ μὲ τόσους ἄλλους ἡρωὺς μερούς τῶν ἐπαναστατῶν, τὸ ὑπέροχον δλοκαύτωμα τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου*. ‘Η Κρήτη ἔμεινε σκλάδια πάλι. Καὶ ἡ Εὔδοκιά, θεραπεύοντας τὰ χρόνια, γυρίζει μαζὶ μὲ ἄλλα πολλὰ γυναικόπαιδα στὴν πατρίδα της. Μελονότι ἔχει πολὺν καιρὸν ποὺ δὲν ἔλαθε εἰδήσεις ἀπὸ τὸν Μάνθον, εἶναι βεδούικα, συμφώνως πρὸς τὸν ὅρκον του, ὅτι θὰ τὸν εῦρη γῶντα.

Τὸ πλοιόν προχωρεῖ. Πληγιάζουν τὰ ἔξημερώματα. ‘Ολοι κοιμοῦνται, ἔξηντλημένοι ἀπὸ τὰ τόσα βάσκια καὶ τὸν πόνο ποὺ θὰ βροῦνε τὴν πατρίδα τους σκλάδια πάλι. ‘Η Εὔδοκιά μονάχα ἔχει γρυπνά... Κι’ ἔξαρνα, μέσα στὸ σύθαμπο τῆς αὔγης, διακρίνει ἀπὸ μακρύν τὰ βουνά τῆς πατρίδος της. Φωνάζει τότε πρὸς τοὺς γύρω της, τονομα τῆς Κρήτης. Γυναικεῖς, κόρες καὶ παιδιά, μὲ ἀχνὴ θωριάς καὶ ζάλη ἀπὸ τὸν ὅπνο, σηκώνουν τὸ κεφάλι...

«Η Κρήτη!» Δὲν ἔχύθηκε τέτοια φωνὴ τοιγύρου; 280 Δὲν είν’ ἀπάτη λογισμοῦ, δὲν είναι πλάσμα δνείσου.

Ἄκομα—νά !—τῆς Εὐδοκιᾶς ἀχνολογάει* τὸ στόμα·
δι μαγεμένος ἥχος του δὲν ἀποσβήστη ἀκόμα !

὾ ! Πῶς χουμάνε* γιὰ νὰ ἵδοῦν τ' ἀγαπημένα μέοη
ποὺ σημαδεύει ἀκίνητο τῆς κορασιᾶς τὸ χέοι !

Μὲ τί φωνή, ξανοίγοντας* μακρυὰ τὸν Ψηλορείτη, 285

χίλιες φορὲς νὰ ξαναποῦν «ἡ Κορήτη !» ἀκοῦς, «ἡ Κορήτη !».

Λέξ διτὶ ἡ φλόγα τῆς αὐγῆς, ποὺ φέγγει ἀπὸ τὴν Ἰδα,

τὰ στήθη αὐτὰ ἔπειρασε μὲ μία τῆς μόνη ἀχτίδα,

καὶ τόσα κλάματα χαρᾶς ἔκειθε μέσα βγαίνουν,

δποὺ τὰ πρῶτα αἰσθήματα σὰ χόρτο ἀναχλωραίνουν. 290

Χαίρονται οἱ δύστυχες ! καὶ τί στὸν κόσμο θὲ νὰ ἐλπίσουν ;

“Αχ ! Γιὰ τὴν ἔρμη τους χαρὰ κι’ οἱ ἀγγέλοι θὰ δακρύσουν !

Στὴ γῆ, ποὺ πλῆθος ἔπεσαν, σὰ θερισμένο στάρι,

ἴσως κανένα θάβοιουν τοῦ δλέθρου ὅπομεινάρι

ἡ μιά, χωρὶς τὰ τέκνα τῆς, τὸν ἄκληρο ἀσπρομάλη, 295

ἔνα τῆς μόνον ἀδερφό, κάποιο παιδί της ἄλλη.

Στὸ χῶμα ἔκεινο, πόρθηκαν τόσοι γενναῖοι τὸ μνῆμα,

νὰ κλάψουν θὰ δυνηθοῦν, δῶς τὸ κομμένο κλῆμα.

Μιὰ μέρα ἔκει τὰ κόκκαλα θέλει καὶ αὐτὲς ἀφήσουν.

“Αχ ! Γιὰ τὴν ἔρμη τους χαρὰ κι’ οἱ ἀγγέλοι θὰ δακρύσουν ! 300

Ἐκεῖ ποὺ κλαῖνε, καὶ γελοῦν, καὶ δυνατὰ φωνάζουν,

μὲ ἀθόφα τρομάρα τὰ μικρὰ στὰ μάτια τὶς κοιτάζουν.

Ψευδὰ τῆς Κορήτης τόνομα κατόπι ξαναλένε,

καὶ σὰν τὴ μάννα τους κι’ αὐτά, χαμογελοῦν καὶ κλαῖνε.

Άλλ’ ὅσα Κορητικόπουλα χλωμή καὶ μακρυσμένη 305

στὸ νοῦ τους μνήμη ἐφύλαξαν τῆς γῆς ποὺ τ’ ἀναμένει,

σκαρβαλωμένα* στὰ σκοινιὰ καὶ στὸ κατάρτι τώρα,

νὰ ξαναϊδοῦν γυρεύουντε τὴν ἀκοιβή τους χώρα.

Κι’ ἐνῷ κατάγγαντα* τὸ φῶς ἀπλοχωράει* καὶ βάνει

στὰ πορφυρένια γνέφια τῆς ἔνα χρυσὸ στεφάνι, 310

βλέποντας τοῦτα νὰ σειστοῦν ἀπ’ τὴ πνοὴ τ’ ἀνέμου,

θιαροῦν πώς εἶναι οἱ γίγαντες τοῦ κορητικοῦ πολέμου,

δποὺ μὲ δοῦχα αἴματηρα καὶ δόξας θεῖο σημάδι,

ψηλὰ στὰ κορφοβούνια τους γυρνοῦν ἀπὸ τὸν Ἀδη.

315 Ἰδὲς τὸ ἀτρόμητα παιδιά! Στιγμὴ δὲν ἀπαριάζουν*
τὸ ἀνάερο* ἔγγναντο*, κι^τ ἐκεὶ συμμαζωμένα, μοιάζουν
χρυσὸ μελίσσι ἀρίθμητο, πιασμένο ἀπὸ κλωνάρι,
ποὺ πλέει στὲς αὔρες τοῦ Μαγιοῦ, κρεμάμενο κουβάρι!

Πλὴν σὲ ψηλότερη κορφή, σὲ τέτοιο μέρος, ὅπου
320 δὲ φτάνει πέταμα πουλιοῦ, δὲ φτάνει μάτι ἀνθρώπου,
τῶν γυναικῶν ἡ δέηση φλογόβολη ἀνεβαίνει,
κι^τ ἵσως οἱ ἀγγέλοι τὴν ἀκοῦν, κατὰ τὸ πλοῖο γυρμένοι.
Παρακαλοῦν οἱ δύστυχες, θεομά παρακαλοῦντε
γιὰ τοὺς πολλούς, δόπτεσαν, γιὰ τοὺς ἀθλίους ποὺ ζοῦνε,
325 δίχως ἐρώτηση κρυφῇ στὸν Πλάστην^ν αὐθαδιάσουν
ποιόν ἀκριβὸ θὰ κλάψουντε καὶ ποιόνε θ^τ ἀγκαλιάσουν.
Ἐλπίδα, φρόβος, λύπηση, χαοὶ κι^τ εὐγνωμοσύνη,
σμύγουντε χίλια αἰσθήματα στὴν προσευχὴν ἑκείνη,
ποὺ μουσικοῦζουντε τὸ ἄγνα τῆς Κρήτης περιστέρια,
330 μὲ σηκωμένα βλέμματα, μὲ σηκωμένα χέρια.
Ἐτσι κι^τ ἡ νύχτα σὰ διαβῆ, σὰν πάψ^θ ἡ ἀνεμοξάλη,
στὸ φῶς ξανασηκώνονται τὰ λουλουδάκια πάλι·
ξανασηκώνονται στὸ φῶς καὶ, πυρωμένα, βγάνουν
χίλιες δλόγυρα εὐωδιές, ποὺ μία μονάχη κάνουν·

335 Ὁμπρός!—Ἡ γῆ, ποὺ ξέμακρα πολὺ δὲν εἶν^τ ἀκόμα,
δόλιγο λίγο ἀπόσβησε τὸ ἀγερικό τῆς χρῶμα·
φαίνετ^θ ἡ χλόη, καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ ἵσκιου τὸ σκοτάδι
βουνὸ χωρίζει ἀπὸ βουνό, καὶ δάχη ἀπὸ λαγκάδι.
Δὲν εἶν^τ ἀπάτη! Ξάστερα^{* σ} αὐτὸ τὸ πλάγι κάτου
340 ἀσπρολογάει τὸ Ρέθυμνο, καὶ γύρω τὰ χωριά του·
πλὴν μαῦρο κάφαλο^{*} κι^τ ἐρμιὰ δείχγουν τὰ μέρη ἑκεῖνα,
ὅμε δωρισμένη ἐπέρασε Τούρκου φωτιὰ κι^τ ἀξῖνα!
Γοργά, πουλί μου, ἀσμένιζε^τ, κι^τ εὔχομαι πάντα δύμπρός σου
σὲ κάθε πέλαγο νὰ ἴδῃς τὸ μοναχὸν ἀφρό σου!
345 Μικρὸς δρόμος^{*} μοναχὰ στὰ μάτια μεγαλώνει,
γιατὶ τὸ μαῦρον ἵσκιο τους δίχνουν αὐτοῦ τρεῖς χρόνοι.
Τρεχάτε, ἀγγέλοι τὸ οὐρανοῦ, μὴ τὰ θλιμμένα στήθια
στὴ νέα χαροτρομάρα τους βρεθοῦν χωρὶς βοήθεια!

Νά ! Μὲ τὸ ἀρώματα τῆς γῆς τερπνὸ ἀγεράκι φτάνει !

Αγνάντια—ἰδὲς—ἐπερόβαλε τὸ ποθητὸ λιμάνι !

350

Ἐδῶθε σκούζουν. μὲ φωνὲς ἐκεῖθε ἀπολογιῶνται*.
μικρὰ ξεφτέραια* τοῦ γιαλοῦ κατὰ τὸ πλοιο πετιῶνται·
γοργὰ τὰ γυναικόπαιδα λαβαίνουν, καὶ κατόπι
ξαναχτυποῦν καὶ σχίζουν τὸ κῦμα οἵ λαμνοκῶποι*.
γλιστροῦνε, χύνουνται, πετοῦν, κοντὰ ὅσο πάει ζυγώνουν, 355
οἱ βάρκες ὅλες τὸ κουπὶ μέσῳ στὰ ὄηκὰ στυλώνουν !

Μὲ τόσῃ δομῇ καὶ δύναμῃ βαθιὰ διγμένο κάτω,
τοῦ καραβιοῦ τὸ σίδερο δὲν ἀρπαξε τὸν πάτο,
ὅς οἱ γυναικες, ποὺ μὲ μιᾶς δομοῦν στὸ περιγιάλι,
ἀδράζουν* στὲς ἀγκάλες τους μίαν ἀκριβήν ἀγκάλη. 360
Ἐκεὶ φιλιῶνται καὶ φιλοῦν· ἐκεὶ πολλήώρα μνήσκουν.
κι³ ἐνῷ τὰ μαῦρα πλάσματα φωνὴ καμψιὰ δὲ βρίσκουν,
μιλοῦν τὰ χνάρια*, δප³ ἀφρησε στὴν ὅψη τους ή λύπη,
τ³ ἀφθονα κλάματα μιλοῦν καὶ τῆς καρδιᾶς οἱ χτύποι !

Πῶς ἀπὸ τέτοιο ἀγκάλιασμα, πῶς ἔχουν λείψει τόσοι ; 365

*Ἄχ ! οἱ καημένες ! Καὶ προτοῦ κανεὶς τὸ φανερώσῃ,
γιατὶ δὲν ἥρθαν, τὸ νογοῦν*: ποῦ πήνανε, τ³ ἀπεικάζουν*.
καὶ χάμιου—ἰδές !—τὰ πίστομα* βροντοῦνε καὶ τὸν κράζουν.

Φιλῆστε, ναί, χίλιες φροὲς φιλήσετε τὸ χῶμα,
ποὺ δόλοῦθε ἀπὸ τὸ αἴμα τους εἶναι βαμμένο ἀκόμα ! 370

Μὴ σᾶς πικράνῃ δόλτελα πῶς κάθε παλικάρι
δὲν ἔχει χώρια ἔνα σταυρὸς κι³ ἔνα στενὸ λιθάρι !

Γιὰ τέτοια ἐλεύθερα κορδιά, ποὺ ἐσώριασε τὸ βόλι,
εἰν³ ἔξιο μνήμα μεταβιᾶς ή γῆ τῆς Κρήτης δλη,
κι³ ὅσο αὐτοῦ μέσα δὲ θ³ ἀκοῦν παρ³ ἀλυσες καὶ θρήνους, 375
ἄχ ! τῆς πατρίδος δ σταυρὸς θάναι σταυρὸς γιὰ ἐκείνους !

Φωνές, ἀντάρες*, κλάματα, θερμῆς ἀγάπης λόγια,
μέσ³ στὴν πλημμύρα τοῦ καημοῦ πνιμένα μοιρολόγια,
ἄμετρα χέρια, ποὺ χτυποῦν μιὰν ἀπαλάμη σ' ἄλλη,
μύριους ξυπνοῦν ἀντίλαλους τριγύρουν στ³ ἀκρογιάλι. 380

Πότε τὸ χῶμα οἱ δύστυχες, πότε ψηλὰ κοιτάζουν
μὲ τὴ θλιψμένη τους ψυχὴ δυὸ κόσμους ἀγκαλιάζουν

καὶ φαίνεται σου ποὺ θὰ ἵδης γοργὰ νὰ τοὺς ἑνώσουν
μὲ δσα φιλιὰ δὲν παύουνε τῆς γῆς νὰ ἔαναδώσουν.

385 Ὡς εἶχε ἡ λάρβρα* τῆς καρδιᾶς ὀλίγο ἔειθυμάνει,
μαζὶ μὲ αὐτούς, ποὺ ἔέφυγαν τὸ ἀνήλεο γιαταγάνι*,
σκορποῦν ἐδῶ, σκορποῦν ἐκεῖ, σκορποῦνε ἀπάνου κάτου,
μὲ χλωμιασμένο πρόσωπο καὶ μὲ σιωπὴ θανάτου.

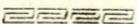
Μόνον ἐλπίδες μακρινὲς τὴν δψη τους φωτίζουν.
390 ὅταν στὸ ἀδῆρα παιδόπουλα καμιὰ ματιὰ γυρίζουν.

Στεγνώνουν τοῦτα τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἀδελφοῦ τὸ δάκρυ,
ποὺ δέει στὸ ἄγνο τους μάγουλο, καὶ πᾶνε ἀπὸ ἀκοη σ.: ἀκοη
στὴ φράγητη πᾶνε, στὴν δχτιά*, στὸ φρύδι ἀπὸ τὸ αὐλάκι
τραγουδιστὰ μαζώνοντας κανένα λουλουδάκι.

395 Μοιάζουν ἀηδόνια, δπόδουνε μὲ φόβο ἔενυκτήσει
ἀκούοντας πάλη τρομερὴ στὴν ὠφγισμένη φύση·
ποὺ περιβόσκουν τὸ πουρνό*, χωρὶς νὰ τὰ πειράζῃ
ἄν δ οὐρανὸς ἀπάνω τους καμιὰ δανίδα στάζῃ,
καί, κηλαϊδῶντας, προμηνοῦν ποὺ στὸ ἄγνεφο* κεφάλι
400 τὸν ἥλιο γιὰ στεφάνι τῆς ἡ Ἀνατολὴ θὰ βάλῃ.

Περίληψις τοῦ β' μέρους τοῦ ποιήματος. Ὁ Μάνθος εἶχε
πέσει εἰς τὸ Ἀρκάδι. Ἡ δυστυχισμένη Εὔδοκιά, ώς νὰ ὠθεῖται
ἀπὸ μίαν ὑπερτέραν δύναμιν, ἀφήνει μίαν νύκτα τὸ χωριό της καὶ
πεζὴ μεταβαίνει εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ μοναστηρίου. Συγκεντρώνου-
σα, ὅτερα ἀπὸ τὴν ἐπίπονον πορείαν, τὰς τελευταίας της δυνά-
μεις, κατορθώνει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς· ἀλλ᾽
ἐκεῖ πίπτει λιπόθυμος. Ἀκούει τότε μιὰ γλυκόφωνη λαλιὰ ποὺ
τῆς λέγει: «Ξύπνα, Εὔδοκι!» Είναι δ ἀγαπημένος της Μάνθος
(τὸ φάντασμά του), δ ὅποιος τῆς λέγει διὰ ἥλθε, πιστὸς εἰς τὸν
ὅρκον του, γιὰ νὰ τὴν πάρῃ νὰ ζήσουν αἰώνια μαζὶ· τὴν παρη-
γορεῖ γιὰ τὰ τόσα βάσανα ποὺ ὑπέφερε, καὶ τῆς διηγεῖται ἔπειτα
τὴν πολιορκίαν τῆς μονῆς καὶ τὴν ἥρωικὴν θυσίαν τῶν ἐντὸς αὐ-
τῆς ἐγκλεισθέντων πολεμιστῶν. Ἡ Εὔδοκιά ἐν τέλει εὕτυχὴς ἔκ-
πνέει, καὶ μαζὶ ἀναβαίνουν στὸν οὐρανό.

1875.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΘΕΑΤΡΟΝ

‘Απόσπασμα ἐκ τῆς τραγῳδίας «Τούλιος Καίσαρ».

τοῦ Οὐίλιαμ Σαινσπηρ.

‘Ο Αντώνιος δμιλεῖ πρὸς τὸν λαόν.

(Πρᾶξις Γ', σκηνὴ Β'. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ρώμης).

(Ἐμφανίζονται δὲ Βροῦτος καὶ δὲ Κάσσιος συνοδευόμενοι ὑπὸ πλήθους πολιτῶν).

Πολῖται. Θέλομεν νὰ μᾶς δώσετε λόγον· δώσετέ μας λόγον.

Βροῦτος. Ἀκολουθήσατέ με λοιπόν, καὶ προσέχετε, φίλοι. Κάσσιε, ὅπαγε εἰς τὴν ἀλληλούχον, καὶ διαχωρίσον τὸ πλήθος. “Οσοι θέλουσι: νὰ μὲ ἀκούσωσιν, ἂς μείνωσιν ἐδῶ· οἱοι θέλουσιν νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν Κάσσιον, ἂς ὑπάγωσι μαζί του. Θὰ ἔκθεσωμεν δημοσίᾳ τοὺς λόγους τοῦ φόνου τοῦ Καίσαρος.

Α' πολίτης. Ἔγὼ θέλω γ' ἀκούσω τὸν λόγον τοῦ Βρούτου.

Β' πολίτης. Ἔγὼ θέλω γ' ἀκούσω τὸν Κάσσιον· καὶ τότε παραβίλλομεν τὰς αἰτιολογίας των, διατηρούσων καθένα χωρίστα. (Ἐξέρχεται δὲ Κάσσιος μετά τινων πολιτῶν. Ο Βροῦτος ἀναβαίνει εἰς τὸ βῆμα).

Γ' πολίτης. Ἀνέδη εἰς τὸ βῆμα δὲ γενναῖος Βροῦτος, σιωπή!

Βροῦτος. Ἐχετε ὑπομονὴν μέχρι τέλους.

‘Ρωμαῖοι συμπολίται καὶ φίλοι! Ἀκούσατέ με, δπως ἐννοήσητε τὴν ἀπολογίαν μου, καὶ σιωπήσατε, δπως δυνηθῆτε νὰ μὲ ἀκούσητε. Πιστεύσατέ με διὰ τὴν ἀρετὴν μου, καὶ σεβάσθητε αὐτήν, ἵνα δυνηθῆτε νὰ μὲ πιστεύσητε· κρίνατέ με ἐν τῇ συνέσει σας, καὶ ἐπικαλέσθητε δλην τὴν ὀρθοφροσύνην σας, ἵνα δυνηθῆτε νὰ μὲ κρίνετε κάλλιον. “Αγ ἐν τῇ δμηγύρει ταύτη ὑπάρχῃ τις πιστὸς φίλος τοῦ Καίσαρος, λέγω πρὸς αὐτόν, δια τοῦ καὶ η πρὸς τὸν Καίσαρα ἀγάπη τοῦ Βρούτου δὲν εἶναι μικροτέρα τῆς ἴδειῆς του. “Αν δὲ δὲ ὁ φίλος οὗτος ἐρωτήσῃ, διατι δὲ Βροῦτος ἔξανέστη κατὰ τοῦ Καίσαρος, θὰ τῷ ἀποκριθῶ ὡς ἔξηγες: «—”Οχι διέστι ήγά-

πων τὸν Καίσαρα ὀλιγάτερον, ἀλλὰ διότι ἡγάπων τὴν Ῥώμην περισσότερον». Ἡθέλετε προτιμήσει ὁ μὲν Καίσαρ νὰ ἔη, πάντες δὲ ἡμεῖς νῦν ἀποθάνωμεν δοῦλοι, παρὰ νὰ ἰδητε τὸν Καίσαρα νεκρόν, ἔχοτος δὲ ἐλευθέρους; Ὁ Καίσαρ μὲν ἡγάπαι, καὶ τὸν θηριῶν τῆτο εὐτυχής, καὶ χαίρω τῆτο ἀνδρεῖος, καὶ τὸν τιμῶν ἀλλοῦ τῆτο τυραννικός, καὶ τὸν ἐφόνευσα. Δάκρυα εἰς τὴν ἀγάπην του, χαρὸς εἰς τὴν εὐτυχίαν του, τιμὴ εἰς τὴν ἀγδρείαν του, καὶ θάνατος εἰς τὴν τυραννίδα του. Τίς ἐνταῦθι εἶναι τόσον χαμερῆς, ὥστε νὰ θελήσῃ νὰ γίνη δοῦλος; Ἐν πάροχῃ τις, ἀς ὅμιλήσῃ, διότι αὐτὸν ἡδίκησα. Ποιος εἶναι τόσον βάρβαρος, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ εἶναι Ῥωμαῖος; Ἐν πάροχῃ τις, ἀς ὅμιλήσῃ, διότι αὐτὸν ἡδίκησα. Μπάρχει τις τόσον φαῦλος, ὥστε νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του; Ἐν πάροχῃ τις, ἀς ὅμιλήσῃ, διότι αὐτὸν ἡδίκησα. Περιμένω ἀπάντησιν.

Πάντες. Κανείς, Βροῦτε, κανείς.

Βροῦτος. Ὅστε οὐδένα ἡδίκησα. Ἐπαθεν ὑπὸ ἐμοῦ ὁ Καίσαρ ὅ, τι; Θὰ ἔπασχεν δὲ Βροῦτος ὅφελόν. Ἡ ἀνάκρισις τοῦ φόνου εἶναι ἐγγεγραμμένη ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, χωρὶς νὰ μειώσωμεν τὴν δόξην, τῆς κατέστη ἀξιος, μηδὲν γάλ μεγαλύνωμεν τὰ ἀδικήματα, δι? ἢ ἔθανατώθη. (Εἰσέρχεται δὲ Ἀντώνιος μετ' ἄλλων, φέροντες τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος). Ἰδοὺ δὲ νεκρός του πενθίμως φερόμενος ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου, ὅστις, καίπερ μὴ συνεργήσας εἰς τὸν θάνατόν του, οὐχ ἡττον θὰ συμμετάσχῃ τῶν ἐκ τούτου ἀγαθῶν, θὰ λάβῃ θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ· ἀλλὰ τίς ἔξ ὅμιλον δὲν θὰ λάβῃ τὸ ἀνηκόν εἰς αὐτὸν μέρος; Περαίνων τὸν λόγον προσθέτω τὰ ἔξης: Ὁπως ἐφόνευσα τὸν κάλλιστον φίλον μου πρὸς τὸ καλὸν τῆς Ῥώμης, οὕτω φυλάττω καὶ δι? ἐμάυτὸν τὸ ἔγχειρίδιον τοῦτο, ἃν ποτε ἡ πατρίς μου ἀπαιτήσῃ τὸν θάνατόν μου.

Πάντες. Ζήτω δὲ Βροῦτος! Ζήτω δὲ Βροῦτος!

Α' πολίτης. Ἄς τὸν συνοδεύσωμεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν οἰκόν του.

Β' πολίτης. Ἄς τοῦ ἐγείρωμεν ἀγδριάντα πλησίον τῶν προγόνων του.

Γ' πολίτης. Ἄς γίνη Καίσαρ!

Δ' πολίτης. Αἱ κάλλιστα: ἴδιότητες τοῦ Καίσαρος θὰ στεφθῶσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Βρούτου.

Α' πολίτης. Ἄς τὸν συνοδεύσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν του μὲν ἀλαλαγμούς καὶ ζητωκραυγάς.

Βρούτος. Συμπολίτει μου. . .

Β' πολίτης. Σιωπή, σιωπή! Όμιλει ὁ Βρούτος.

Α' πολίτης. Α! Σιωπή!

Βρούτος. "Αφετέ με νὰ ἀπέλθω μόνος, φίλοι: συμπολίται, καὶ πρὸς χάριν μου μείνατε ἐδῶ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου. Τιμήσατε τὸν νεκρὸν τοῦ Καίσαρος, καὶ τὸν ἐπικῆδειον λόγον, δην τῇ ἡμέτερᾳ ἀδείᾳ θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Μάρκος Ἀντώνιος πρὸς ἔξυμνησιν τῆς δόξης τοῦ Καίσαρος. Παρακαλῶ δὲ δικᾶς νὰ μὴ φύγῃ κανείς, ἐκτὸς ἐμοῦ, πρὶν ἢ τελειώσῃ ὁ λόγος τοῦ Ἀντωνίου.

Α' πολίτης. Α!, ἀς μείνωμεν ν' ἀκούσωμεν τὸν Μάρκον Ἀντώνιον.

Γ' πολίτης. "Ας ἀναδῃ εἰς τὸ βῆμα. Θὰ τὸν ἀκούσωμεν. Ἀγάδια, γενναῖς Ἀντώνιε.

Ἀντώνιος. Χάρις εἰς τὸν Βρούτον, σᾶς εἴμαι ὑπόχρεως. (Ἀναβαίνει εἰς τὸ βῆμα).

Δ' πολίτης. Τί λέγει περὶ τοῦ Βρούτου;

Γ' πολίτης. Λέγει ὅτι χάρις εἰς τὸν Βρούτον, εἶναι ὑπόχρεως εἰς ἡμᾶς δλους.

Δ' πολίτης. Θὰ κάμη καλὰ νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε κατὰ τοῦ Βρούτου ἐδῶ.

Α' πολίτης. Αὐτὸς ὁ Καίσαρ ἦτο τύραννος.

Γ' πολίτης. Ἐννοεῖται, βεβαιώτατα καὶ εἰμεθα εὑτυχεῖς διότι ἡ Ῥώμη ἀπηλλάγῃ ἀπ' αὐτὸν.

Β' πολίτης. Σιωπή! "Ας ἀκούσωμεν τί θὰ ἡμπορέσῃ νὰ εἴπῃ δ' Ἀντώνιος.

Ἀντώνιος. Εὐγενεῖς Ῥωμαῖοι...

Πολίται. Α! σιωπή, νὰ τὸν ἀκούσωμεν.

Ἀντώνιος. Φίλοι Ῥωμαῖοι, συμπολίται, ἀκούσατε με. "Ἐρχομαι διπας ἐνταφίξω τὸν Καίσαρα, σχι νὰ ἐγκωμιάσω αὐτόν. Τὰ μὲν κακὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἐπιζῶσι, τὰ δὲ καλὰ θάπτονται ως ἐπὶ τὸ πολὺ μὲ τὰ δστὰ αὐτῶν. "Εστω αὕτη καὶ τοῦ Καίσαρος ἡ τύχη. Ὁ εὐγενῆς Βρούτος σᾶς εἴπεν, ὅτι ὁ Καίσαρ ἦτο τυραννικός. "Αν τοῦτο ἦτο ἀληθές, μέγα τὸ ἀμάρτημα, καὶ ἀκριβῶ τὸ ἐπλήρωσεν δ' Καίσαρ. Ἐνταῦθα, τῇ ἀδείᾳ τοῦ Βρούτου καὶ τῶν ἀλλων,—διότι δ' Βρούτος εἶναι ἀνθρωπος ἀξιότιμος, καθὼς καὶ πάντες οἱ ἀλλοι εἶναι ἀνθρωποι ἀξιότιμοι,—ἡλθον διπας ἐκφωνήσω τὸν ἐπικῆδειον λόγον τοῦ Καίσαρος. "Ητο φίλος μου, πιστὸς καὶ δίκαιος πρὸς ἐμέ. "Αλλὰ δ' Βρούτος λέγει ὅτι ἦτο τυραν-

νικός, καὶ ὁ Βροῦτος εἰναι ἀνθρωπος ἀξιότιμος. Ὡδήγησεν εἰς τὴν Ῥώμην πλῆθος αἰχμαλώτων, τῶν δούλων τὰ λύτρα κατεπλούσαν τὰ δημόσια ταμεῖα. Ἡτο τάχα τοῦτο ἀπόδειξις τοῦ τυραννικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Καίσαρος; Ὅτε οἱ πτωχοὶ ἐστέναζον, ὁ Καίσαρ ἔκλαιε. Τοῦ τυράννου ὁ χαρακτὴρ ἔχει σκληρότερα συστατικά. Καὶ δμως ὁ Βροῦτος λέγει ὅτι ἡτο τυραννικός, καὶ ὁ Βροῦτος εἴναι ἀνθρωπος ἀξιότιμος. Εἴδατε πάντες ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Λυκαίων τοῦ προσέφερε τρίς τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ τρίς τὸ ἀπέκρουσε. Τυράννου χαρακτηριστικὸν ἡτο τοῦτο; Καὶ δμως ὁ Βροῦτος λέγει ὅτι ἡτο τυραννικός, καὶ ὁ Βροῦτος εἴναι ἀνθρωπος ἀξιότιμος. Δὲν δμιλῶ ἵνα ἀνασκευάσω τὰ ὄπδα τοῦ Βρούτου λεχθέντα· ἥλθον ἐδῶ ἵνα εἶπω ὅσα ἦξεύρω. Σεῖς πάντες τὸν ἡγαπήσατε, καὶ ὅχι ἀνευ λόγου. Τίς λόγος σᾶς ἀποτρέπει νὰ θρηνήσετε αὐτόν; Ὡ κρίσις! κατέψυγες εἰς τὰ κτήνη, καὶ οἱ ἀνθρωποι ἀπώλεσαν τὸ λογικόν. Συγχωρήσατε με· ἡ καρδία μου εἰναι ἐν τῷ φερέτρῳ ἐκεῖ μετὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ πρέπει νὰ διακόψω τὸν λόγον ἔως ὅτου ἐπανέλθῃ πρὸς ἐμέ.

Α' πολίτης. Μοῦ φαίνεται πὼς ἔχει πολὺ δίκαιον εἰς ὅσα εἰπεν.

Β' πολίτης. Ἀγ ἐξετάσῃ τις τὸ πρᾶγμα καλά, ἡδίκησαν πολὺ τὸν Καίσαρα.

Γ' πολίτης. Ἀλήθεια. Φορτοῦμαι μὴ μᾶς ἔλθῃ κανένας χειρότερος.

Δ' πολίτης. Ἡκουσες τί εἶπε; δὲν ἡθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα. Λοιπὸν εἴναι βέβαιον ὅτι δὲν ἡτο τυραννικός.

Α' πολίτης. Ἀγ αὐτὰ εἴναι ἀληθινά, μερικοὶ θὰ τὰ ἀκριβοπληρώσουν.

Β' πολίτης. Ο καημένος! τὰ μάτια του ἔγιγναν κόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα.

Γ' πολίτης. Δὲν ὄπάρχει εἰς τὴν Ῥώμην εὐγενέστερος ἀνθρωπος ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον.

Δ' πολίτης. Προσοχή! Θὰ δμιλήσῃ καὶ πάλιν.

Ἀντώνιος. Χθὲς ἀκόμη μία λέξις τοῦ Καίσαρος ἡδύνατο νὰ κατισχύῃ τῆς οἰκουμένης δλης· τώρα κεῖται νεκρός, καὶ δ ποταπώτατος τῶν ἀνθρώπων δὲν καταδέχεται νὰ τιμήσῃ αὐτόν. Ἔάν, ώ φίλοι, ἥμην διατεθειμένος νὰ ἐρεθίσω τὸν γοῦν καὶ τὴν καρδίαν σας εἰς μανίαν καὶ ἐπανάστασιν, ἥθελον ἀδικήσει τὸν Βροῦτον, ἥθελον ἀδικήσει τὸν Κάσσιον, οἵτινες, τὸ ἦξεύρετε δλοι, εἰναι ἀγ-

δρες ἀξιότιμοι. Δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀδικήσω. Προτιμῶ γ' ἀδικήσω τὸν νεκρόν, γ' ἀδικήσω ἐμὲ αὐτὸν καὶ δύμας, παρὰ γ' ἀδικήσω ἄνδρας τόσον ἀξιότιμους. Ἀλλ' ἵδου ἐν ἔγγραφον μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Καίσαρος· τὸ εὑρόν εἰς τὸ γραφεῖόν του, εἶναι ἡ διαθήκη του. Ἐν δὲ λαὸς ἥκουεν αὐτὴν τὴν διαθήκην,—τὴν δποίαν, μὲ συγχωρεῖτε, δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ ἀναγνώσω,—ὅλοι· ἥθελον τρέξει νὰ φιλήσουν τὰς πληγὰς τοῦ Καίσαρος, νὰ βάψουν τὰ μανδήλιά των εἰς τὸ αἷμά του, καὶ ως ἐνθύμημα νὰ ζητήσουν μίαν τρίχα τῆς κεφαλῆς του, τὴν δποίαν ἀποθηκεύοντες θὰ ἀφηγον διὰ τῆς διαθήκης των ως πολύτιμον αληροδότημα εἰς τὰ τέκνα των.

Δ' πολίτης. Θέλομεν γ' ἀκούσωμεν τὴν διαθήκην! Διάδοχος τηγ, Ἀντώνιε,

Πάντες. Τὴν διαθήκην! τὴν διαθήκην! Θέλομεν γ' ἀκούσωμεν τὴν διαθήκην τοῦ Καίσαρος.

Ἀντώνιος. Ὑπομονὴ, καλοί μου φίλοι· δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀναγνώσω. Δὲν πρέπει νὰ μάθετε πόσον σᾶς ἡγάπα δὲ Καίσαρ. Δὲν εἰσθε οὕτε ἀπὸ δρῦν οὕτε ἀπὸ πέτραν, εἰσθε ἄνθρωποι· καὶ ως ἄνθρωποι θὰ παροργισθῆτε καὶ θὰ γίνετε μανιώδεις, ἀκούοντες τὴν διαθήκην τοῦ Καίσαρος. Δὲν εἶναι καλὸν νὰ μάθετε ὅτι εἰσθε οἱ αληρονόμοι του, διότι, ἀν τὸ ἐμκανθάνετε, ὥ! τί ἥθελε γίνει!

Δ' πολίτης. Διάδοχος τὴν διαθήκην· Θέλομεν νὰ τὴν ἀκούσωμεν, Ἀντώνιε· πρέπει νὰ μᾶς διαβάσῃς τὴν διαθήκην τοῦ Καίσαρος!

Ἀντώνιος. Θὰ ἔχετε ὀλιγηνὸν δπομονήν; Θὰ ἡσυχάσετε ὀλίγον; Πάρα-πολὺ ἔσπευσα γὰρ διμιήσω περὶ τῆς διαθήκης. Φοβοῦμαι· διὰ ἀδικῶ τοὺς ἀξιότιμους ἄνδρας, τῶν δποίων τὰ ἔγχειρά δια ἔπληξαν τὸν Καίσαρα.

Δ' πολίτης. Εἶναι προδόται, ἀκοῦσες ἀξιότιμοι!

Πάντες. Τὴν διαθήκην! τὴν διαθήκην!

Β' πολίτης. Εἶναι κακούργοι, δολοφόνοι· τὴν διαθήκην! διάδοχος τὴν διαθήκην!

Ἀντώνιος. Θέλετε λοιπὸν νὰ μὲ ἀναγκάσετε νὰ ἀναγνώσω τὴν διαθήκην; Τότε πλησάσκατε, κάμετε κύκλον περὶ τὸν νέκρον τοῦ Καίσαρος, καὶ ἀφήσατε με νὰ σᾶς δείξω ἐκείνον, διτις ἔκαμε τὴν διαθήκην. Νὰ καταβῶ! Μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε;

Πάντες. Κατέδα! Κατέδα!

Β' πολίτης. Κατέδα!

Γ' πολίτης. Σοῦ τὸ ἐπιτρέπομεν.

Δ' πολίτης. Κύκλον! Σχηματίσατε κύκλον!

Α' πολίτης. Άπομακρυνθήτε ἀπὸ τὸ φέρετρον, ἀπομακρυνθήτε ἀπὸ τὸν νεκρόν!

Β' πολίτης. Θέσιν διὰ τὸν Ἀντώνιον, τὸν εὐγενέστατον Ἀντώνιον.

Άντώνιος. Μὴ σπρώχνεσθε τριγύρω μου· ἀπομακρυνθήτε δλίγον.

Διάφοροι πολῖται. Ὁπίσω! Θέσιν! δπίσω!

Άντώνιος. Ἄν εἶχετε δάκρυα, ἔτοιμα σθήτε γὰ τὰ χύσετε τώρα. Γνωρίζετε δλοι τὸν χιτῶνα τοῦτον. Ἐνθυμοῦμαι πότε τὸν ἐφόρεσε διὰ πρώτην φορὰν δικαιοσύνην τὸν ήμέραν ἐκείνην ἐνίκησε τοὺς Νερδίους. Κοιτάξετε, ἐδῶ ἐνέπηξε τὸ ἐγχειρίδιόν του δικασίας. Ἰδέτε τί δηγματάξαμεν ἐφθονερὸς Κάσκας. Ἐδῶ τὸν ἔπληξεν διφλιάτος Βροῦτος, καὶ διείσυρε τὴν κατηρχμένην λεπίδα του, τὸ αἷμα τοῦ Καίσαρος τὸν ἡκολούθησεν, ἔχυθη ἔξω, διὰ γὰ βεδαιωθῆ, οὕτως εἰπειγ, ἀν τῷ δητὶ δι Βροῦτος ήτο ἐκεῖνος, διτις ἔπληξεν αὐτὸν τόσον σκληρώς, διότι, δπως γνωρίζετε, δι Βροῦτος ήτο διγγελος τοῦ Καίσαρος. Κρίνατε σεῖς, ὦ θεοί, πόσον περιπαθῶς τὸν ἡγάπα. Τὸ τραῦμα τοῦτο ήτο τὸ σκληρότερον πάντων, διότι, εὐθὺς δι μεγάθυμος Καίσαρ εἶδε τὸν Βροῦτον πλήγτοντα αὐτόν, ἢ ἀχαριστία, ισχυρότερα τοῦ βραχίονος τοῦ προδότου, τὸν κατέθαλε τότε ἐρράγη ἢ μεγάλη αὐτοῦ καρδία, καὶ καλύψας τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ χιτῶνος, ἀπὸ τὸν διποίον ἔρρεε διαρκῶς αἷμα, κατέπεσε, πλησίον εἰς τὸ βάθρον τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πομπηῖου. Τότε καὶ ἐγὼ καὶ σεῖς, καὶ πάντες ἐπέσκιμεν, ἐνῷ ἐθριάμβευεν ἢ αἱματόφυρτος προδοσία. Αἱ, κλαίετε τώρα, καὶ παρατηρῶ διτις σᾶς συνεκίνησεν δι οἰκτος. Τὰ δάκρυα ταῦτα εἰναι: εὐγενῆ! Αγαθαὶ ψυχαί, πῶς κλαίετε, ἐνῷ μόνον τὸν καθημαγμένον χιτῶνα τοῦ Καίσαρος θλέπετε; Ἐδῶ, ἐδῶ κοιτάξετε, ἐδῶ εἰναι: δι ίδιας παραχμορφωμένος ἀπὸ τοὺς προδότας.

Α' πολίτης. Ω θέαμα δύσυνηρόγι!

Β' πολίτης. Ω γενναῖς Καίσαρ!

Γ' πολίτης Ω ἀποφράξ διμέρα!

Α' πολίτης. Προδόται, κακοῦργοι!

Δ' πολίτης. Ω αἱματηρότατον θέαμα!

Β' πολίτης. Θά ἐκδικηθῶμεν!

Πάντες. Ἐκδίκησιν! Ἐμπρός! Νὰ τοὺς εὕρωμεν! Νὰ τοὺς καύσωμεν! Νὰ τοὺς φονεύσωμεν! Νὰ τοὺς κατακομματιάσωμεν! Κανεὶς γὰ μὴ ζήσῃ ἀπὸ τοὺς προδότας!

Αντώνιος. Σταθήτε, συμπολίται!

Α' πολίτης. Αϊ! Ἡσυχάσετε! Ἀκούσατε τὸν εὐγενῆ³ Αντώνιον.

Β' πολίτης. Θὰ τὸν ἀκούσωμεν, θὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν, θ' ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Αντώνιος. Φίλοι μου, καλοί μου φίλοι, μὴ ἔξοργίζεσθε καὶ μὴ ἔξανίστασθε τόσον βιαίως. Οἱ ἐνεργήσαντες τὴν πρᾶξιν ταύτην εἰναι ἄνδρες ἀξιότιμοι. Δὲν ἡξεύρω ποῖοι προσωπικοὶ λόγοι παρεκίνησαν αὐτοὺς γὰρ τὸ πρᾶξωσιν· εἰναι ἀνθρωποὶ φρόνιμοι καὶ ἀξιότιμοι, καὶ βεβαίως θ' ἀπολογηθῶσι πρὸς ὑμᾶς. Δὲν ἔρχομαι, φίλοι μου, νὰ σᾶς ἔξαπατήσω, συγκινῶν τὰς καρδίας σας. Δὲν εἴμαι ρήτωρ, δπως ὁ Βρούτος, ἀλλὰ δπως ὅλοι μὲ γνωρίζετε, ἀνθρώποις εἰλικρινῆς καὶ ἀπλοῦς, δστις ἀγαπᾷ τὸν φίλον του, καὶ τοῦτο ἡξεύρουσι πολὺ καλὰ ἔκεινοι, οἵτινες μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἔκφωνήσω δημοσίᾳ τὸν ἐπικήδειόν του· διότι δὲν ἔχω οὔτε πνεῦμα, οὔτε ρήτορικὴν ἵκανότητα, οὔτε ἀξίαν, οὔτε σχήματα ρήτορικά, οὔτε ἀπαγγελίαν, οὔτε δύναμιν λόγου, δπως συγκινήσω τὸν κόσμον. Ομιλῶ καθαρά! Σᾶς λέγω δ, τι καὶ σεῖς ἡξεύρετε, σᾶς δεικνύω τὰ τραύματα τοῦ ἀγαπητοῦ Καίσαρος, τὰ βωδά, τὰ βωδὰ ταῦτα στόματα, καὶ τὰ ἀφήνω νὰ δμιλήσωσιν ἀντ' ἐμοῦ. 'Αλλ' ἐάν ἐγὼ ἥμην Βρούτος, καὶ ὁ Βρούτος³ Αντώνιος, δ 'Αντώνιος οὗτος ἥθελεν ἀναστατώσει τὰς ψυχάς σας, ἥθελε δώσει εἰς ἔκαστον τραῦμα τοῦ Καίσαρος φωνὴν τοιαύτην, ὥστε νὰ ταράξῃ καὶ τὰς πέτρας τῆς Ρώμης καὶ νὰ κινήσῃ αὐτάς εἰς ἐπανάστασιν.

Πάντες. Θὰ ἐπαναστατήσωμεν!

Α' πολίτης. Νὰ καύσωμεν τὴν οἰκίαν τοῦ Βρούτου!

Γ' πολίτης. Ἐμπρός! δπάγωμεν νὰ εῦρωμεν τοὺς συνωμότας!

Αντώνιος. Ἀκούσατε με ἀκόμη, συμπολίται, ἀκούσατε με.

Πάντες. Αϊ! σιωπή! Ἀκούσατε τὸν³ Αντώνιον, τὸν εὐγενῆ³ Αντώνιον.

Αντώνιος. Ω φίλοι, δὲν ἡξεύρετε τί πηγαίνετε νὰ κάμετε. Διατί ὁ Καίσαρ εἰναι ἀξιος τῆς ἀγάπης σας; Φεῦ! δὲν τὸ ἡξεύρετε. Πρέπει νὰ σᾶς τὸ εἴπω. Ἐλησμανήσατε τὴν διαθήκην, περὶ τῆς ὁποίας σᾶς ὠμίλησα.

Πάντες. Ἀλήθεια, τὴν διαθήκην! "Ας μείνωμεν ν' ἀκούσωμεν τὴν διαθήκην!"

Αντώνιος. Ιδοὺ ή διαθήκη μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Καίσαρος. Εἰς ἔκαστον πολίτην Ρωμαίον, εἰς ἔκαστον χωριστά, ἀφήνει ἔδδομήκοντα πέντε δραχμάς.

Β' πολίτης. Γενναιότατε Καῖσαρ! Θὰ ἐκδικήσωμεν τὸν θάνατόν σου.

Γ' πολίτης. Βασιλικώτατε Καῖσαρ!

Αντώνιος. Ἀκούσατέ με μὲν πομονήν.

Πάντες. Αἴ! Σιωπή!

Αντώνιος. Πρὸς τούτοις, σᾶς ἀφήνει τοὺς παραδείσους, τὰς ἴδιαιτέρας δενδροφυτείας του, καὶ τοὺς πέραν τοῦ Τιθέρεως νεοφυτεύτους κήπους του· τὰ κληροδοτεῖ εἰς σᾶς καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους σας εἰς αἰώνα τὸν ἀπαντα, διὰτὸν γὰρ περιπατῆτε καὶ δικαιοδάξετε ἐκεῖ. Τοιοῦτος ἦτο δὲ Καῖσαρ! Θὰ γεννηθῇ ποτὲ δμοὶς του;

Α' πολίτης. Ποτέ, ποτέ! Ἐμπρός, ὑπάγωμεν γὰρ καύσωμεν τὸ σῶμά του εἰς τὴν οἰενάν πλατείαν, καὶ μὲν τοὺς ἴδιους δαυλοὺς γὰρ καύσωμεν τὰ σπίτια τῶν προδοτῶν. Σηκώσατε τὸ σῶμα.

Β' πολίτης. Φωτιά! Φέρετε φωτιά!

Γ' πολίτης. Σπάσετε μερικὰ θρανία!

Δ' πολίτης. Σπάσετε βάθρα, παράθυρα καὶ ὅτι ἄλλο! (Ἐξέρχονται οἱ πολῖται φέροντες τὸ σῶμα).

Αντώνιος. Τώρα δές ἐνεργήσῃ. Ἐπῆρε φόραν δὲ Ὁλεθρος. **Ἄ**ξ ἀκολουθήσῃ οἰογδήποτε δρόμον θελήσῃ. (Εἰσέρχεται εἰς δοῦλος). Αἴ, τί τρέχει;

Δοῦλος. Κύριε, δέ Ὁκτάβιος ἔφθασεν εἰς τὴν Ρώμην.

Αντώνιος. Ποῦ εἶναι;

Δοῦλος. Εἶναι μὲν τὸν Δέπιδον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καῖσαρος.

Αντώνιος. Πηγαίνω κατ' εὐθεῖαν εἰς ἐπίσκεψίν του. Εἰς κατάλληλον καιρὸν ἔρχεται. Η τύχη εἶναι εὐθυμος, καὶ ἐν τῇ εὐθυμίᾳ τῆς θὰ μᾶς χαρίσῃ τὰ πάντα.

Δοῦλος. Τὸν ἥκουσα γὰρ λέγη ὅτι δέ Βροῦτος καὶ δέ Κάσσιος ἐξήρχοντα ἔφιπποι μὲν μανιώδη ταχύτητα διὰ τῶν πυλῶν τῆς Ρώμης.

Αντώνιος. Φάγεται ὅτι ἔλαδον εἰδῆσιν πῶς ἐξηρέθισα τὸν λαόν. Ὅδηγησόν με πρὸς τὸν Ὁκτάβιον. (Ἐξέρχονται).

Ἐγράφη περὶ τὸ 1605.

Μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Δαμιράλη καὶ ἐξεδόθη τὸ 1905.

Τὸ πατρικὸ σπέται.

(Δρᾶμα).

*Στεφάνου Δάφνη.***ΠΡΟΣΩΠΑ****ΓΕΩΡΓΗΣ ΠΙΚΡΑΜΕΝΟΣ****ΣΜΑΡΑΓΔΗ**

σύζυγός του.

ΑΣΗΜΙΝΑ

κόρη των, 18 ἔτῶν.

ΤΑΣΗΣ

υιός των, 35 ἔτῶν.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ

ενα χωριατόπουλο.

(Τὸ δρᾶμα συμβαίνει εἰς ἐν χωρίον τῆς Ἀργολίδος, κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γιώργη Πικραμένου. Ἡ σκηνὴ παριστάνει αἱθουσαν χωρικῆς οἰκίας μεγάλην, ἥτις χρησιμεύει καὶ ὡς δωμάτιον ἐργασίας. Ψάθα κατὰ γῆς. Εἰς τὸν τοῖχον τοῦ βάθους καθόπτης σκεπασμένος μὲ τοιανταφυλλὶ τοῦλλι. Εἰς τὰ πλάγια του δύο γύψινα κεφαλάκια ἑλαφιῶν. Εἰς τὸ τραπέζάκι, ὅπου ἀκονιμβῷ ὁ καθόπτης, δύο γυάλινα βάζα μὲ ξηρὰ ἀγκάθια καὶ ἔνα φολόγι παλαιὸν σταματημένον. Εἰς τοὺς τοίχους διάφοροι παλαιαὶ εἰκονογραφίαι: «Ο Κολοκοτρώνης συντρίβων τὰς στρατιὰς τοῦ Δράμαλη», «Ο Κουταλιανὸς καὶ Ἀράπης», «Ο Χαρίλαος Τρικούπης» καὶ ἄλλαι.

Μία θύρα δεξιόθεν φέρει πρὸς τὸν δρόμον, μία ἄλλη ἀριστερόθεν εἰς τὰ ἄλλα δωμάτια. Τοίη θύρα, εἰς τὸ βάθος, ἀνοίγεται πρὸς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας. Ἡ θύρα αὐτὴ εἶναι μισοανοιγμένη, καὶ φαίνεται ὁ κῆπος εἰς ὅλην του τὴν φθινοπωρινὴν δόξαν. Πρὸ δὲ λίγου ἔχει σταματήσει ἡ βροχή· οἱ ἔλιες μαυρογυαλίζουν ἐπάνω στὰ δένδρα· χρυσολάμπουν τὰ πορτοκάλια· οἱ κλάδοι τῶν βάτων σείονται ἑλαφρά.

·^{π.} Ἡ Ἀσημίνα, ἔηπλωμένη ἀναπαυτικὰ εἰς ἔνα «μεντέρι*», συνομιλεῖ μὲ τὴν μητέρα της. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν βίγκει ξηρὰ καὶ τότε φέρει τὴν παλάμην της εἰς τὸ στῆθος. Ἡ Σμαραγδή, καθισμένη πλάγι της σταυροπόδι, καλαμίζει εἰς τὴν ἀνέμην).

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ**ΣΜΑΡΑΓΔΗ, ΑΣΗΜΙΝΑ**

***Ασημίνα** (μὲ μελαγχολίαν). 'Ο κακημένος ὁ πατέρας. . . Κι' ἔφυγε λυπημένος, ἔ;

*A. Γ. Σαρῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Δ' γυμν. ἔκδ. β' 1932. 14

Σμαραγδή. Ναι, βαριά λυπημένος. "Όλη τη νύχτα δε μπόρεσε νά κλείσῃ μάτι. "Αναστέναζε. "Ητανε ἀπόξω κι² ἐκείνος δ' ἀναθεματισμένος δ' Μουσῆρος κι² σύρλικαζε ὅλούνα.

Άσημη. Τὸ παλιόσκυλο!... τὸ κεφάλι του νὰ φάγη...

Σμαραρ. (κάνει τὸν σταυρόν της). "Ο Θεὸς καὶ γῆ Παναγιὰ νὰ μᾶς κοιτάξῃ, παιδάκι μου. Δυὸς χρόνια τώρα δὲ μποροῦμε νὰ δοῦμε προκοπή. Ξερό, χούρδαλος* τὸ ἀμπέλι, ἀναβροχιά, πόλεμος. Βουτήχτηκε στὰ χρέη δ' καψερδός δ' πατέρας σου. Κι² δ' κουμπάρος, σκυλί μονάχο!

Άσημη. Τοῦγραψε πάλι χτές, μάννα, ἔ;

Σμαραρ. Τοῦγραψε. «Τὰ λεφτά μου», λέει, «κουμπάρε Γιώργη. "Οπως νὰ κάνης. "Έχω ἀνάγκη. Θὰ βάλω κρασιά. Οι φιλίες μας, φιλίες... Μήν γάναγκαστω καὶ σοῦ κάνω κατάσχεση...».

Άσημη. (Ανακάθεται τρομαγμένη). Στηρίζεται εἰς τὸν ἀγκώνας της). Τί λέει, μάννα!

Σμαραρ. Νὰ σὲ χαρῶ, παιδάκι μου. Τὸ διάδασε δ' παπᾶς τὸ γράμμα. «Τί νὰ κάνω, παππούλη; — Τραύμα γιὰ τὴν χώρα, κύρι Γιώργη, παρακάλεσέ τον, πάρε μιὰ ἀναβολή. Μή σοῦ κάνη κακό...» (Μὲ θυμόν). "Ο θεομπαίχτης! Κουμπάρο ποὺ πήγε καὶ βρήκε, ἀλήθεια κι² ἀπ' ἀλήθεια...

Άσημη. Νᾶδηλεπες, μάννα, τὶς προσάλλες. ποὺ γῆρθε νὰ μᾶς γυρέψῃ τὸν τόκο. Πῶς ἐκοίταζε τὸ περιβόλι, πῶς ἐσυργιάνιζε στὸν ἔλαχινα! Σὰ γοικούρης. Καὶ τὸ μάτι του, νάζάζα! τεντωμένο ἀπάνω τους, βουφιᾶς!

Σμαραρ. "Αμ τί, κορίτσι μου; "Έχουν αὐτοὶ Θεὸς μέσα τους; Λογκριάζουν τίποτα; Νὰ γδύσουν κόσμο, νὰ φάνε! (Ολιγόστιγμος σιωπή). "Απάνω στὰ ἄλλα μᾶς γῆρθε κι² γῆ ἀρρώστεια σου. Τὸ καταρραμένο τὸ ποτάμι! Στοιχειό! Σοῦ φώναζα γῆ κακομοίρα: «Μήν μπαίνης μέσα, "Ασημίνα, μὴν ξυπολιέσαι, μὴν τρέχης ἔξω μὲ τὶς βροχές». Τίποτα ἐσύ. (Στρέφει τὴν ἀνέμην γούγορα, θυμωμένα. "Επειτα σιγά, στὰ δόντια της): Ξεροκέφαλα παιδιά, ἀρθανίτες!..

Άσημη. Μή θυμώνης, μάννα. Τί σοῦ φταίω γώ, ἀν δ... ἀλλοις..

Σμαραρ. (Σταματᾷ τὸ καλάμισμα. Μὲ θυμόν, ὅστις δεικνύει δτι ἀντελήφθη τὸν δπαινιγμόν της). Ποιός ἀλλοις; Δὲν είναι κανένας ἀλλοις! Δὲν ξέρω κανέναν ἀλλο!.. Στήν κατάρα!..

Άσημη. Βαρυγκομίζεις, μάννα, κακομελετᾶς. (Γυρίζει τὸ

κεφάλι ποδός τὴν θύραν τοῦ κήπου). Στὸ ἄγρια βουγά! . . . , Παιδί σου είναι κι² αὐτός.

Σμαρ. (Πετιέται δρόμη). Τὰ χέρια τῆς τρέμουν). "Οχι, δὲν είναι παιδί μου! Τὸ ξέγραψα! τὸ ξερρίζωσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου! Λίγο καὶ νὰ καταραστῶ τὸ γάλα ποὺ τοῦδωσα! . . . Μᾶς ἐπότισε φαρμάκι θλούς· κι² ἐσένα καὶ τὸν πατέρα σου. Τριάντα χρόνια δουλεύειμε γιὰ δαῦτον, στὰ χιόνια καὶ στὰ λιοπύρια. Κοφομεσιάστηκε ἀπόνου στὸ ἀλέτρι ὁ πατέρας σου. . . Καὶ ξενοδουλεύειτρα γίνηκα ἔγω. Νὰ ντύσουμε τὸν Τάση, νὰ θρέψουμε τὸν Τάση, γὰ στείλουμε στὴν χώρα τὸν Τάση. . . Νὰ μὴ γίνῃ χωριάτης καὶ ξωμάχος. "Ολα γιὰ τὸ παιδί. Φτωχοὶ ἀνθρώποι ἐμεῖς καὶ τόνε βγάλαμε δικηγόρο. Τρία χρόνια στὴν Ἀθήνα μᾶς ἐβούλιαξε. Πουλήσαμε τὸ χωραφάκι τῆς Ἀκοδας, ἀποθηκέψαμε τὸν ἐλαιιῶνα, σκλαβώσαμε τὸ ἀμπέλι, γονατίσαμε . . . (Σιωπή).

Άσημ. Κουράγιο, μάννα. . .

Σμαρ. Ναί, κουράγιο. "Ετοι τούλεγα καὶ τοῦ δόλιου τοῦ πατέρα σου: «Κουράγιο, Γιώργη, νὰ γίνῃ τὸ παιδί μας, νὰ μᾶς διαφεντέψῃ, νὰ σηκώσῃ τὴ γενιά. . .» (Κινεῖ τὸ κεφάλι). Κουράγιο ζσο νὰ μποῦμε στὴν μαύρη γῆς. . . (Σπογγίζει τὰ μάτια της).

Άσημ. Μάννα μου, τί νὰ σοῦ πῶ κι² ἔγω; Μεγάλος δύρνος σου. Σκύρω καὶ τὸν προσκυνῶ. . . Μὰ μὴν καταριέσαι τὸν Τάση. Μπορεῖ νὰ φταίη κι² ἡ γυναῖκα του. Ποιός ξέρει. . .

Σμαρ. Ἡ γυναῖκα του; Καὶ ποῦ τὴν εἰδεῖς ἐσὺ τὴ γυναῖκα του; Πωσ τὴν ἐγγνωρίσαμε τὴ γυναῖκα του; Ἐμεῖς ἔχουμε πέντε χρόνια νὰ τὸν δοῦμε. Τοῦ γράφουμε, τοῦ μηνοῦμε, ἀπάντηση καρμιά. Τράνεψε πιά, θλέπεις, δ ἀνθρώπος, καὶ δὲ μᾶς καταδέχεται ἐμᾶς τοὺς παλιοχωριάτες. Παντρεύτηκε καὶ τὸ μάθημε ἀπὸ τοὺς ξένους.

Άσημ. Ἀπὸ τὸ Δήμαρχο.

Σμαρ. Ναί. ("Αναστενάζει). "Ε, δ καψερὸς δ γέρος, ντροπὴ ποὺ τὴν πῆρε! «Τὰ συχαρίκια μου, Γιώργη», τοῦ λέει.—«Γιὰ τί καλό, Δήμαρχε; —Γιὰ τὸ γάλο τοῦ Τάση, ἀδερφέ! »Ομορφη κοτέλλα, τὴν εἰδὼ στὸν Περάκια, στὸ λιμάνι. Φεύγανε γιὰ τὴν Εύρη. Καὶ πλούσια, μεγάλο σόι, ἔκατο χιλιάδες, μμμ! . . . » "Ερζεματισμένος στὸ σπίτι. «Τί ἔχεις, Γιώργη;» τοῦ λέω.

«Τίποτα, γυναῖκα. Στρώσε μου νὰ πέσω». Κι ἔπεισε γηστικός. Καὶ τὴν νύχτα, τὰ μεσάνυχτα...

Ασημ. Τί, μητέρα;

Σμαρ. Ἐκλαιγε ὁ πατέρας σου, Ἀσημίνα! (Σιωπή. Ἡ Ασημίνα κάνει τὸν σταυρὸν τῆς. Ἀπ' ἔξω φθάνει τὸ κουδούνισμα τῶν ποιμνίων ποὺ περνοῦν καὶ αἱ φωναὶ τῶν βοσκῶν ποὺ μαζεύουν τὰ πρόβατα).

Ασημ. Ὁ Θεὸς νὰν τόγε συχωρέσῃ, μάννα μου....

Σμαρ. Ὁ Θεός. Ἔγώ, ποτέ! (Ἀκούονται κτύποι εἰς τὴν ἔξωθυραν. Ἡ Σμαραγδὴ σηκώνεται ἀνήσυχος, πηγαίνει πρὸς τὴν θύραν). Ποιός εἶναι;

Η φωνὴ τοῦ Βασιλάκη. Ἔγώ, θειά Σμαραγδή. Ἀνοιξε.

Ασημ. (Σηκώνεται). Ὁ Βασιλάκης, καλέ, τῆς θειά - Μαργαρώς. Ἀνοιξε!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΜΑΡΑΓΔΗ—ΑΣΗΜΙΝΑ—ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ.

(Εἰσέρχεται δὲ Βασιλάκης. Είναι ἵνα χωριατόπουλο 10—12 ἔτῶν, ζωηφόν, μὲν ἔξυπνότατα μάτια, ξυπόλυτο, μὲν μιὰ φούντα καλαμιοῦ στὸ χέρι. Ἀσθμαίνει. Ὁλιγόστιγμος σιωπῆ).

Βασιλάκης. Θειά - Σμαραγδή... ἔνας κύριος! . . . ἔνας κύριος σᾶς ζητάει!... Ἡρθε τώρα δὲ μὲ τὸ σιδερόδρομο...

Ασημ. (μὲ ἔκπληξιν). «Ἐνας κύριος; ! Ἐμάς; !

Βασ. Ναι. Ψηλός, λυγνός, καλοντυμένος, μὲ χρυσῆ καδένα.... Ἐκάθισε στὸν καφενέ, στὸν πλάτανο. Ἡπιε καφὲ καὶ δὲ μιλοῦσε κανενός. Ἐμεῖς τὰ παιδιά μαζευτήκαμε γύρω καὶ τόνε κοιτάγαμε. Στεργά μᾶς δρώησε: «Ποιός ξέρει τὸ σπίτι τοῦ Γιώργη τοῦ Πικραμένου; Νὰ πάγη νὰ ιδῇ, εἶναι κανεὶς αὐτοῦ ἡ μὴ λείπουν στὰ χωράφια; — Ἔγώ!» τοῦ φώναξα, «ἔγώ πάω. Είναι θείτσα μου ἡ κυρά Σμαραγδή, ποὺ ἔχει τὸ Μούργο, καὶ τὴν κατσικούλα τὴν Κοκκίνω καὶ τὴν ἄλλη τὴν κατσικούλα τὴν.... (χαμογελᾶς πειραχτικά, δεικνύει) τὴν Ἀσημίνα!...

Ασημ. (χαμογελᾶς). Νὰ χαθῆς, παλιόπαιδο!

Βασ. «... καὶ τὸ περβόλι μὲ τὴ μεγάλη συκιὰ στὴ μέ καὶ τὸ ντουλάπι ποὺ εἶναι γεμάτο καρύδια καὶ σταφίδες...»

Ασημ. «Ελ ἀπὸ δῶ, ξυπολιάρη. Πάμε στὸ ντουλάπι

(Τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ἔξερχονται ἀπὸ τὴν ἀριστερὰν θύραν).

Σμαραγδή. (Μόνη. Στοχαστικά). ὜Ενας κύριος... ψηλός, λυγνός, καλοντυμένος, μὲ χρυσῆ καθένα... Ποιός νάναι;... (Άκουμβῃ στὸ τραπέζι καὶ συλλογίζεται). Ποιός νάναι; (Φέρνει τὴν παλάμη στὸ μέτωπο, ὡς νὰ ζητῇ ν' ἀποδιώξῃ ἐνοχλητικὴν σκέψιν). Μήπως;... (Τὴν πιάνει νευρικὴ ἀνησυχία. Προσχωρεῖ δύο βήματα). Μήπως;... (Σηκώνει τὸ κεφάλι ζωηρά). Ὁχι! Ὁχι! δὲν εἰν^τ αὐτός! Δὲν μπορεῖ νάναι αὐτός! (Ησυχάτερα, μὲ πικρὸν μειδίαμα). Πῶς μπόρεσε νὰ πάῃ ὡς ἔκει τὸ μυαλό μου... (Κάθηται στὸ μεντέρι. Σκύβει, κρατεῖ τὸ κεφάλι.—Σιωπή.—Μετ' ὀλίγον δρομώνεται ἀποτόμως). ὜Ενα τρεμούλιασμα ταράζει τὸ γεορντικό της κορμί. Δυνατά): ὍΑσημίγα! ὍΑσημίνα!

Ασημη. (Εἰσέρχεται γρήγορα, ξαφνιασμένη). Τί είναι; Τί ἔχεις, μάννα; Σὲ καλό σου!... (Τὴς πιάνει τὰ χέρια). Πάνιασε! Κρυώσανε τὰ δάκτυλά σου!

Σμαρα. Ποιός εἰν^τ αὐτός;! Αὐτός ποὺ ἥρθε, ποὺ ζητάει νὰ μπῇ σπίτι μας;

Ασημη. (μὲ ἀπορίαν): Ποῦ νὰ ξέρω, μάννα; Δὲ μοῦ εἰπε ὁ Βασιλάκης. Τοῦδωσα λίγα καρύδια κι' ἔψυγε. Πάξει νὰν τὸν φέρη.

Σμαρα. (συνεχίζουσα τὴν σκέψιν της). ὍΑν ήταν ἔκεινος;...

Ασημη. (ώς ήχω). ὍΕκεινος;!... (Μὲ ξέσπασμα χαρᾶς, δραμᾷ καὶ ἐναγκαλίζεται τὴν μητέρα της). ὍΑχ, μαγγούλα μου! ὅ καρδιά σου θὰ μίλησε, ὅ καρδιά σου! ὍΕκεινος θὰ είναι, ἔκεινος!

Σμαρα. (Σφίγγει μὲ τὰς παλάμας τὸ στῆθος. Μὲ πνιγμένην φωνήν): ὍΕκεινος!... (Ακούονται τρεῖς ἔηροι κτύποι μπαστουνιοῦ εἰς τὴν θύραν τοῦ δρόμου. ὍΑνατριχιάζουν αἱ δύο γυναῖκες. ὍΗ ὍΑσημίνα ἀνοίγει. Εἰσέρχεται ὁ Τάσης).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΣΜΑΡΑΓΔΗ—ΑΣΗΜΙΝΑ—ΤΑΣΗΣ.

Τάσης. (Εἶναι ἄνδρας 35 ἔτῶν, μὲ ἐνδυμασίαν, ἥτις δεικνύει τὸν ἄνθρωπον τοῦ καλοῦ κόσμου. Κομψός, μελαχροινός, μὲ ἀνήσυχα μάτια, μὲ ἀδρὸν μουστάκι, μὲ κινήσεις ταχείας καὶ νευρικάς. Στέκεται ἐπὶ στιγμάς τινας εἰς τὴν εἰσοδον). Καλημέρα σας... (Στὴν ὍΑσημίνα, ἥτις στέκεται κοντά του): Καλημέρα, ὍΑσημίνα...

Άσημ. (Χύνεται, τὸν ἀγκαλιάζει, τὸν φιλεῖ, τὸν σφίγγει στὴν ἀγκαλιά της, τοῦ δένει τὰς κινήσεις). **Άδερφάκι μου!** **Άδερφάκι μου!** **Άδερφάκι μου!**

Τάσης. (Κατορθώνει ν' ἀπαλλαγῆ. Προχωρεῖ ποδὸς τὴν Σμαραγδήν, ἡ ὁποία, ἀκούμπισμένη στὸ τραπέζι, τὸν κοιτάζει ἀφονος, σαστισμένη, σὰν ὑπνοβάτις. Άπλωνει τὸ χέρι του). Μητέρα!

Σμαρ. (Κρατεῖ ἀκόμη τὴν ίδίαν στάσιν καὶ μόνον τὰ μάτια της πλανῶνται εἰσέτι ἔρωτηματικὰ ἀπὸ τὸν Τάσην ποδὸς τὴν **Άσημίναν**).

Άσημ. Μάννα, ὁ Τάσης! Ο Τάσης μας... Ήρθε ὁ Τάσης!

Σμαρ. (ώς ήχω). Ναι... ήρθε... ("Εξαφνα, ώς νὰ ἔξυπνησε, τινάζεται ἀποτόμως, κάνει ἔνα βῆμα ἐμπρός, δομῇ καὶ τὸν ἀγκαλιάζει). **Ω παιδί μου, παιδί μου!** (Τὸν ἀναγκάζει νὰ σκύψῃ, τοῦ φιλεῖ τὸ μέτωπον, τὰ μάτια, τὰ μαλλιά, τὰ χοῖνια. Κλαίει). **Άγαπημένο μου!**

Τάσης. (ξηρά): Μητέρα...

Σμαρ. "Ελα ὅω, κάθησε ὅω..., ἐδῶ, κοντά μου. (Τὸν σύρει ποδὸς τὸ μεντέρι, τὸν βάζει νὰ καθίσῃ στὸ πλάγιο της, τοῦ κρατεῖ τὰ χέρια. Η **Άσημίνα** παίρνει ἔνα ξύλινο σκαμνάκι, κάθεται στὰ πόδια του, τοῦ κρατεῖ τὰ γόνατα. Αἱ δύο γυναικες τὸν κοιτάζουν μὲ λατρείαν).

Σμαρ. (μὲ λαζτάραν, γοήγοοα). Παιδί μου! Πόσα χρόνια, πόσα χρόνια, πόσα χρόνια! Πῶς μεγάλωσες, πῶς ἄλλαξες, πῶς ὅμορφηγες! Τί παλινάρι!... Μᾶς ηρθες λοιπόν; Μᾶς ηρθες ἀπὸ τὴν ξενιτειά; Είσαι μαζί μας, είσαι κοντά μας, δικός μας, παιδάκι μας, γυιόκας μας, καρδιά μας;... (Κάνει νὰ τοῦ φιλήσῃ τὰ χέρια).

Τάσης. (στενοχωρημένος). Μητέρα .. (Τραυμᾷ τὰ χέρια. Όλιγόστιγμος σιωπή).

Άσημ. (μὲ δισταγμόν): Λέγαμε πῶς μᾶς ξέγραψες πιά, Τάση, πῶς μᾶς ἀρνήθηκες. Τόσα χρόνια...

Τάσης. **Άσημίνα...** ξέρεις... δουλειές, σκοτοῦρες..."Επειτα...

Άσημ... Η αντρεύτηκες.

Τάσης. Ναι... δηλαδή... ἔγινε ἔτσι γρήγορα, ξαφνικὰ σχεδόν... δὲν πρότρασα γὰ σᾶς εἰδοποιήσω. Θά σᾶς πῶ ςτερχ, θά σᾶς πῶ... (κτυπᾷ ἐλαφρῶ τὸ μέτωπόν του). **Άληθεια, κοίταξε!** Τί κάνεις ὁ πατέρας, καλέ; Ποῦν^ο ὁ πατέρας;

Σμαρ. (κινεῖ τὸ κεφάλι της) Τί νὰ κάνῃ ὁ καψερὸς κι^ο αὐτός!
Γεράματα, ἀρρώστειες, βάσανα... Είχαμε πολλὰ βάσανα, παιδί μου...

Τάσης. Ποῦ είναι τώρα; Στὸ χωράφι;

Σμαρ. "Οχι. Κατέβηκε στὴν χώρα. Πάει στὸν κουμπάρο τὸν Πετρίτη. (Αἱ δύο γυναῖκες κοιτάζονται).

Άσημ. Τοῦ χρωστάμε, ξέρεις, καὶ . . .

Σμαρ. . . . μῆς φοβέρισε . . .

Άσημ. . . . θὰν τὰ βγάλη στὸ σφυρί, λέει.

Σμαρ. Στενοχώριες, παιδί μου, στενοχώριες...

Τάσης. (Στοηφογυγοῦζει εἰς τὴν θέσιν του στενοχωρημένος, στοηφογυγοῦζει τὰ δάκτυλα, Γίνεται μιᾶς στιγμῆς σιωπή.) "Επειτα, θέλων νὰ στρέψῃ πρὸς ἄλλον δρόμον τὴν διμιλίαν": Γιὰ κοιτάξε τὴν Ἀσημίνα! Ήῶς μεγάλωσε! Κοτζάμ κοπέλα! Τῆς παντρεῖταις. (Η Ἀσημίνα κατεβάζει τὸ κεφάλι ντροπαλά).

Σμαρ. Ἀσημίνα! τί κάθεσαι; Δὲ φέρνεις νὰ καλωσορίσουμε τὸ παιδί; Φέρε γλυκό, κόψ! ἔνα κυδώνι...

Τάσης. (Ποὺ ὅλα αὐτὰ τὸν στενοχωροῦν): "Οχι, οχι: ἀφησε, μητέρα... Ἀσημίνα, ἔνα ποτήρι: νερὸ διπὸ τὸ πηγάδι, τίποτ^ο ἄλλο.

Σμαρ. Καὶ γλυκό, καὶ γλυκό! (Η Ἀσημίνα φεύγει).

Τάσης. (Σηκώνεται, κάμνει ἔνα γῦρον εἰς τὸ δωμάτιον, κοιτάζει τὰ διάφορα παλαιὰ πράγματα, μὲ νφος ἑλαφοῶς εἰρωνικόν, τὸ διποῖον προσπαθεῖ νὰ δείξῃ ἐγκάρδιον). Βρέει, νὰ τὸ σεντούκι μου! Νὰ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κουταλιανός!.. Νὰ καὶ τὰ λαφάκια μου τὰ γύψινα! Νὰ καὶ τὸ ρολόι του παπποῦ!... (Τὸ κοιτάζει μὲ προσοχήν). Μπα! δὲ δουλεύει;

Σμαρ. Τώρα πάξ; Δυὸ χρόνια. Στημάτησε κι^ο αὐτό.

Τάσης. (Κοιτάζει τὰ βάζα). Ἀγκάθια;

Σμαρ. Τζερλέ, ὁ πατέρας σου, παιδί μου, εἰν^ο ἀπὸ τὸ χωράφι μᾶς.

Τάσης. (Συλλογίζεται) "Α! . . .

Σμαρ. (Χαμογελᾷ). Γεράματα, παιδί μου, παραξενιές...

(Η Ἀσημίνα φέρονται τὸν δίσκον).

Άσημ. Τάση, λίγο βύσσινο. Ἐγὼ τέκνα, μονάχη μου, ξι!

Τάσης. (Παίρνει διλίγον εἰς τὴν ἀκρην τοῦ κουταλιοῦ).

Άσημ. Καλέ, πάρε κι^ο ἄλλο!

Σμαρ. Πάρε, Τάση μου, πάρε.

Άσημ. Ξένος είσαι, καλέ; ('Ο Τάσης παίρνει. 'Η 'Άσημίνα φρεύγει μὲ τὸν δίσκον).

Τάσης. ('Ενῷ σπογγίζεται μὲ τὸ μανδήλι, ἀκολουθεῖ μὲ τὸ μάτι τὴν 'Άσημίνα). Πῶς φῆλωσε!

Σμαρ. (Μελαγχολικά). Τὸ καημένο κι' αὐτό... (Κινεῖ τὸ κεφάλι, δίπτει μιὰ κρυφὴ ματιὰ πρὸς τὴν ἀριστερὰν θύραν· ἔπειτα σκύβει πρὸς τὸν Τάσην ἐμπιστευτικά, χαμηλώνουσα τὴν φωνήν. Τὸν πιάνει ἀπὸ τὸν βραχίονα): Τολχεῖς τὸ γράμμα ποὺ σούστειλα, παιδί μου;

Τάσης. (μὲ δισταγμόν): Ναι...

Σμαρ. 'Ε, λοιπόν, ἔτσι είναι ὅπως στᾶγραψα!

Τάσης. 'Η 'Άσημίνα...

Σμαρ. . . . ἄρρωστη, παιδάκι μου, χτυπημένη. 'Εξη μῆνες τώρα... Κρύωσε στὸ ποτάμι... Βήγει... Νάξερες τὸν καημό μας... 'Όλο γκούχου-γκούχου τὸ πάει...

Τάσης. (Ζαρώνει τὰ φρύδια): 'Αλγήθεια;

Σμαρ. Νὰ σὲ χαρῶ, ματάκια μου. Τὴν ἔλειωσαν οἱ πυρετοί. Τὴν νύχτα καίει τὸ κορμάκι τῆς, καὶ τὸ πρωὶ σηκώνεται μούσκεμα στὸν ἴδρωτα. Νάξερες τὸν καημό μας... Κουτά στὰ ἄλλα μας ἔτυχε κι' αὐτό. Κι' ἔχει μιὰν ἀδυναμίαν ὁ πατέρας σου στὴν 'Άσημίνα! τρέμει! Τὶς προάλλες τὴν πῆγε στὴ χώρα, νὰν τὴ δοῦν οἱ γιατροί. Σὲ δυὸ γιατροὺς τὴν πῆγε καὶ οἱ δυὸ τὸν ἐφοδίσανε. Είναι ἀσκημά τὸ κορίτσι, Τάση μου!

Τάσης. Καλέ, δὲ βαριέστε. Τοὺς γιατροὺς ἀκοῦτε τώρα, πφ! Τσαρλατάνοι...

Σμαρ. Θέλεις διατήρηση τὸ κορίτσι, τούπανε, θέλεις κοίταγμα. Νὰν τὸ πᾶτε στὴν 'Αθήνα, νὰ μπῇ στὸ 'σοκομεῖο, τώρα γρήγορα, δέο είναι καιρός...

Τάσης. (Σκυνθρωπάζει). Μμ...

Σμαρ. Μά, ποὺ λεπτὰ γιὰ τέτοια, παιδάκι μου; 'Εσκασε ὁ δόλιος ὁ γέρος. 'Εγὼ κρυφὰ κι' ἀντίκρυφα ἔδωλα τὸν παπᾶ καὶ στᾶγρωψε. (Τοῦ πιάνει ἵκετευτικὰ τὰ χέρια. Σιωπή). 'Ετσι νὰ γίνῃ, Τάση μου. Νὰ τὴν διαφεντέψουμε τὴν 'Άσημίνα μας. Νὰ τὴν πάρηγε στὴν 'Αθήνα, νὰ κάτση σπίτι σου λίγον καιρό, ν' ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα. Νὰ ἰδοῦμε τί θὰ ποῦνε κι' οἱ γιατροί, ἔ;

Τάσης. ('Ανατινάσσεται ἀποτόμως). Μά τι λέσ, μητέρα; Μπεροῦν νὰ γίνουν αὗτά;... 'Εγὼ ἔχω τὴ γυναικα μου, τὴν κου-

νιάδα μου σπίτι, τὰ πεθερικά μου. Εἰν^τ ἀλλοι ἄνθρωποι αὐτοί. (Βηματίζει νευρικά.—Κατ^τ ιδίαν): Νὰ τὴν πάρω στὴν Ἀθήνα! Νόστιμο θάτανε. Μιὰ ἀδελφή ἀπὸ τὸ χωριό, μὲ τσεμπέρι καὶ μὲ ταῖτινη φοῦστα. Ὡραία φιγούρα θάκανε στὴ Μαρή! Θάβλεπες γεῦρα! (Συλλογίζεται). Πρέπει νὰ τὸ ἐμποδίσω μὲ κάθε τρόπο.

Σμαρ. Πῶς νὰ κάνωμε, Τάση, μου;

Τάσης. Πῶς νὰ κάνετε, πῶς νὰ κάνετε! Ξέρω γῳ πῶς νὰ κάνετε; ! ... (Ησυχώτερα). Νὰ τὴν κρατήσετε ὅ. Ἐδῶ εἰναι δ καθαρὸς ἀέρας, τὰ δέντρα, τὰ βουνά. Στὴν Ἀθήνα, πα! Ἀλλοι λένε νὰ στείλουν τοὺς ἀρρώστους των στὴν ἔξοχή, κι^τ ἐσεῖς... Τέλος πάντων ἐγὼ τάμαθα δλ^τ αὐτὰ καὶ ἥρθα νὰ σᾶς βοηθήσω, δσο μπορῶ. Νά! (Βγάζει κάπως θυμωμένα τὸ πορτοφόλι του). Δὲν κρατῶ πολλὰ χρήματ^τ ἀπάνω μου, πάρε αὐτό. (Τῆς δίνει ἔνα χαρτονόμισμα).

Σμαρ. (Μὲ καφάν). Κατοστάρικο! Ἐκατὸ δραχμές! (Κάνει νὰ τοῦ φιλήσῃ τὰ χέρια, ἐκεῖνος τὴν ἐμποδίζει). Τάση μου! Τάση μου! Καλό μου παιδί! (Μὲ καμάρι). Μωρὲ καλὰ τολεγα ἐγώ! Ὁ Τάσης μου εἰναι μάλαμα! (Πηγαίνει πρὸς τὴν ἀριστερὰν θύραν). Ἀσημίνα! Ἀσημίνα! Τρέξε νὰ ίδης! (Εἰσέρχεται ή Ἀσημίνα. Τῆς δεικνύει τὸ χαρτονόμισμα). Κοίτα ὅ. Εἰναι γὰρ σένα. Νὰ σου πάρωμε δυναμωτικά, νὰ σὲ κοιτάξωμε.

Ασημ. (Μὲ ἔκπληξην). Κατοστάρικο! Ἄδειρφούλη μου! (Ορμᾷ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ).

Τάσης. (Ἐμποδίζων αὐτήν): Καλά, καλά. Δὲν εἰν^τ ἀνάγκη...

Ασημ. Κατοστάρικο! Θὰν τὸ δεῖξω σ^τ ὅλο τὸ χωριό. Νὰ σκάσουν οἱ ὁχτροί μας.

Σμαρ. Νάι, νάι. Νὰν τὸ δῆ κι^τ ἐκείν^τ γή Στάθαινα, ή ποντικομαρμή, νὰ πλαντάξῃ.

Ασημ. Ἡ φαρμακομύτα!

Σμαρ. Τσεγκέλικα τὰ λόγια της, ή φαρφούτα, ή παλιόγρια. (Μιμεῖται τὴν φωνὴν τῆς Στάθαινας). «Τί χαμπάρια ἀπὸ τὸν Τάση, κυρά - Γιώργιανα; Μμ, μᾶς ξέχασε πιὰ ὁ Τάσης. Κάνε παιδιά, νὰ δῆς καλό. Μμ...»

Ασημ. Ἀλήθεια, θὰ φᾶς μαζί μας, Τάση, ἔ;

Σμαρ. Καλές, θέλεις καὶ ρώτημα; Θὰ σφάξωμε δυὸ κοκόρια.

Τάσης. Νάι, νάι. Είχα σκοπὸ νὰ πάω στ^τ Ἀνάπλι. Ἐχω μιὰ ὑπόθεση στὸ Ἐφετεῖο. Μὰ δὲν πειράζει, φεύγω μετὰ τὸ

φαῖ. Κι' ὅσο γὰ̄ ἔτοιμάσετε σεῖς, θὰ̄ πάω γὰ̄ ἵδω τὸ περιβόλι. (Παίρνει τὸ καπέλλο του καὶ ἔξέρχεται ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ βάθους).

Άσημ. (Χοροπηδῶσα). Τί χαρά, μαννούλα μου, τί χαρά! Ήρθ' ὁ Τάσης μας, ἥρθε τὸ παιδί μας!

Σμαρ. 'Ο Θεός μας τέστειλε, κορίτσι μου, ὁ Θεός! Μᾶς λυπήθηκε πιά.

Άσημ. Τολαβε τὸ γράμμα ποὺ τοῦ στείλαμε;

Σμαρ. Άμμέ; Γιατί ἥρθε λοιπόν;

Άσημ. Ξέρω κι' ἐγώ... ἔλεγα... (μὲ δισταγμὸν) μήπως εἰναι περαστικός... 'Εκείν' ἡ δουλειὰ ποῦχει στ' Ἀνάπλι...

Σμαρ. (Μὲ πεποίθησιν). "Οχι, σχι! Γιὰ μᾶς ἥρθε, γιὰ μᾶς!

Άσημ. Δὲ-στάλεγκ 'γώ, μάνγκ; Γράψτε τοῦ Τάση, γράψτε τοῦ Τάση. Τίποτα σεῖς!

Σμαρ. 'Ο πατέρας σου, παιδί μου. Οὔτε νὰν τὸ ἀκούσῃ δὲν ἥθελε.

Άσημ. (Μὲ θυμόν). Γεροντίστικα πείσματα! Νὰ κόψουμε πιὰ τὴν κλωστή! Χαρά στο!

Σμαρ. Σὰν νὰ μὴν είναι παιδί μας, αἴμα μας!

Άσημ. (Χοροπηδῶ, κτυπᾷ τὰ χέρια). Τί χαρά μας! τί χαρά μας! Θὰ βουτῆν τὸ χωριό, μαννούλα μου!...

(Άκούεται ὁ θόρυβος μιᾶς σούστας, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ μακράν, τὸ ποδοβολητὸ καὶ τὸ κουδούνι τοῦ ἀλόγου. Αἱ δύο γυναῖκες ἀκοάζονται).

Άσημ. Σοῦστα!... 'Ο πατέρας θάρχεται!...

Σμαρ. Λὲς νᾶν' αὐτός;

(Ο κρότος παύει. Μικρὰ σιωπή. 'Ανοίγει ἡ θύρα τοῦ δράμου. Εἰσέρχεται ὁ Γιώργης).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΜΑΡΑΓΔΗ—ΑΣΗΜΙΝΑ—ΓΙΩΡΓΗΣ, καὶ ἔπειτα ὁ ΤΑΣΗΣ.

Γιώργης. ('Υψηλός, δλίγον σκυφτός, ἔχει ὅψιν ἀνθρώπου προώρως γηρασαντος. Φορεῖ ἔλαφρὰν λευκὴν κάπαν· ἀπὸ τὸν δῆμόν του κρέμεται ἔνα ἀσπροκόκκινο ταγάρι. 'Ακουμβᾶσ' ἔνα χονδρὸ δαβδί. Σκυθρωπός. Προσκαρεῖ εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθουσῆς. Βγάζει τὸν σκούφον του, ξεκρεμᾶ τὸ ταγάρι καὶ τὰ δίπτει ἐπάνω στὸ μεντέρι. Αἱ δύο γυναῖκες τὸν κοιτάζουν σιωπῶσαι, φοβισμέναι

ἀπὸ τὴν σκυθρωπότητά του... Κάθηται συλλογισμένος, σιωπηλός. Ἔξαφνα κτυπᾷ τὴν παλάμην του ἐπὶ τοῦ γόνατος).

Σμαραγδή. (Μὲ δειλίαν). Τί ἀπόκαμες, Γιώργη;

Γιώργης. (Κινεῖ τὸ κεφάλι). Χαμένος κόπος...

Σμαρ. Τὸ σκυλί!

Γιώργης. Τὰ λεφτά του. Καὶ ποῦ γάν τᾶσθρω; Πούλησα κείνο τὸ καλαμπόκι, πῆρα κατί λίγα. (Βγάζει ἀπὸ τὸν κόλπον του ἕνα σακουλάκι, τὸ δεικνύει). Ἐδραχα λίγαν τοῦ δώσω ἔκατὸ δραχμές. Πάρ' τα, κουμπάρε, τοῦ λέω, γιὰ τὸν τόκο, καὶ διέπουμε.

Ασημίνα. "Ε...

Γιώργης, Γέλασε. «Τί γάν τὰ κάνω αὐτά;» λέει. Θέλω τὰ λεφτά μου, δλα. Ἐρτὰ χιλιάδες. Γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ σου στείλω τὸν κλητῆρα». Καὶ μοῦ γύρισε τὶς πλάτες.

(Αἱ δύο γυναῖκες κρυφομιλοῦν καὶ κοιτάζουν πρὸς τὸν κῆπον).

Ασημ. (Μὲ δειλίαν): Πατέρα... ξέρεις....

Γιώργης. Τί είναι;

Ασημ. Ἡρθε δ... (Κομπιάζει).

Γιώργης. Μήλα λοιπόν!

Ασημ. (Μὲ φόβον)... δ σιδερόδρομος...

Γιώργης. "Ε, καὶ;

Σμαρ. (Μὲ ἀπόφασιν): Ἡρθε δ Τάσης!

Γιώργης. (Οορώνεται θυμωμένος). "Ε, τί; !

Σμαρ. (Ικετευτικά). Τὸ παιδί μας, Γιώργη, ἥρθε τὸ παιδί μας.

Γιώργης. (Κάθηται πάλιν. Ξηρά). Καλά.

Σμαρ. (Μὲ κάποιο πεῖσμα). Τί καλὰ καὶ ξεκαλά. Δὲ στάλεγα γάρ; «Νὰν τοῦ γράψωμε τοῦ Τάση, γάν τοῦ τὰ στοργήσωμε δλα, γάν τοῦ στείλωμε τὴν "Ασημίνα". Οὔτε γάν τὸ ἀκούσης δὲν ἥθελες. «Μήν τοῦ γράψετε πιά! Σάς τοκοφα τὸ κεφάλι!» Σκιᾶς!... "Αμ δὲ σὸ ἀκουσα γά." Εδαλα τὸν παπᾶ-Ντίνο καὶ τοῦ τὰ στόργης δλα μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῆμα.. Νὰν τόνε δῆγε. . . ἄντρας!

Ασημ. Σωστὸς ἀφέντης, πατέρα! Δικεόρος! Μὲ τὸ σκληρό του, μὲ γάντια, μὲ χρυσῆ καδένα!

Σμαρ. Ἀμμή τί; Σωστὸς δικεόρος!

Γιώργης. (Μέσυ στὰ δόντια του): "Ε, μωρὲ γυναῖκες!

Ασημ. "Εγὼ θὰ πάω γὰ ἔτοιμόσω. Θὰ φτιάσω ἔνα πιλάρφι γιὰ

Σουλτάνους! (Φεύγει χοροπηδῶσα) : "Ηρθε τ' ἀδερφάκι μου! "Ηρθε τ' ἀδερφάκι μου!..."

Γιώργης. (Πιάνει τὸ κεφάλι του μὲ τὰς παλάμας. Συλλογίζεται ἐπ' ὀλίγον. "Επειτα, σηκώνει τὸ κεφάλι) : Καὶ... τί σοῦ εἶπε;

Σμαρ. Γιὰ τί πρᾶγμα;

Γιώργης. Μά... γιὰ τὴν Ἀσημίνα πρῶτα.

Σμαρ. Πφ! Δὲν ἔχει τίποτα, λέει. Τί ξέρουν οἱ γιατροί, οἱ... νὰ δῆξε πώς τοὺς εἶπε... οἱ τσαρλατάνοι.

Γιώργης. (Κινεῖ τὸ κεφάλι. Χαμογελᾷ πικρά). Καὶ ξέρει αὐτός, ἔ;

Σμαρ. ("Υπερήφανα) : "Αμμή;! "Ολα τὰ ξέρει ὁ Τάσης μου. Ἐδῶ νὰ κάτση, λέει, ἐδῶ, στὰ δουνά, στὸν καθαρὸν ἀέρα. Δὲν ἔχει τίποτα. (Χαμηλώνει τὴν φωνήν, μυστηριωδῶς) : Καὶ... νὰ δῆξε.... (Ψάχνει εἰς τὸν κόλπον της, βγάζει τὸ χαρτονόμισμα, τὸ τινάζει σηκώνουσα αὐτὸν ὑψηλά). Κοίτα δῶ: Κατοστάρικο! «Παρ^τ το, λέει, νὰ κοιτάξετε τὴν Ἀσημίνα». Γάλα, κρέας, αὐγά, τὰ γιατρικά της. "Αμμή τί; (Θριαμβευτικῶς) : Δὲ στάλεγα γάρ, γέρο;... Ἐδῶ θὰ τὸ έχω, στὴν καρδιά μου.

Γιώργης. (Σηκώνεται, κάμνει δύλιγα βήματα ἀπάνω-κάτω ἐν ταραχῇ. Μετ' ὀλίγον παίρνει τὸν κοῦκο του, κάνει νὰ τὸν φορέσῃ. "Αλλὰ πάλιν τὸν πετῷ μὲ θυμὸν στὸ τραπέζι. Μέσα στὰ δόντια). Φτοῦ!

Σμαρ. Κοίτα καλά, Γιώργη! Μήγιν κάνης τίποτα φασαρίες, μήγιν τὸν ἀποπάργη. Τώρα πιὰ πᾶν^τ ἔκεινα. Περασμένα-ξεχασμένα. Τὸ παιδί μας, ν' ἀνοίξωμε τὸ σπίτι μας, νὰ χαροῦμε.

Γιώργης. (Πικρά) : Ναι, νὰ χαροῦμε.

Σμαρ. Ἐμένα ἡ καρδιά μου ἀναγάλλιασε. Μιὰ πλάκα μούφυγε ἀπὸ δῶ. (Δεικνύει τὸ στῆθός της). Λαμπρὴ σήμερα γιὰ τὸ φτωχικό μας. Φχαριστῶ σε, Παναγιά μου. (Κάνει τὸν σταυρόν της).

Γιώργης. ("Ησυχώτερος). Καὶ... γιὰ νὰ σοῦ πῶ: τίποτ^τ ἄλλο δὲ σοῦπε;

Σμαρ. Τί ἄλλο; "Ακόμα δὲν ἥρθε τὸ παιδί!

Γιώργης. Χμ!... εἰσαι δέδιαι πώς ἥρθε γιὰ μας, ἐπίτηδες;

Σμαρ. Μά, γιὰ ποιόν ἄλλο;

Γιώργης. Καλά, θὰ μάθω. (Μέσα του) : "Ας ρωτήσουμε καὶ τὴν Ἀσημίνα.

Σμαρ. "Ακουσε δῶ: Ο Τάσης εἶναι κάτου στὸ περιβόλι. Σὲ

περίμενε. (Ἐντόνως): Κοίταξε καλά, Γιώργη! Σου τὸ ἔχασ-
λέω, μὴ μὲ πικράνης σήμερα. Περασμένα ἔχεισμένα. Μήγα πῆγες τί-
ποτα τοῦ παιδιοῦ. Μήγα τὸν ἀποπάρης. Ἐγὼ θὰ πάω στὸν "Αι-Βλάση
ν" ἀνάψω ἕνα κερί κι ἔφτασα. (Ο Γιώργης ἔξέρχεται ἀριστερόθεν).

Σμαρ. (Ἐρευνῶσα εἰς τὸ συρτάρι τοῦ τραπεζιοῦ). Ποῦ τάχω
τὰ κεράκια μου, ποῦ τάχω; (Δὲν εὑρίσκει). Φύρανε πιὰ καὶ τοῦτο
τὸ μυαλὸν καὶ δὲ θυμάται. (Μετά τινα σκέψιν), "Α, στὸ σεντούκι.
(Ἀνοίγει τὸ σεντούκι, παίρνει ἕνα κεράκι. Βάζει μιὰ μανδήλα στὸ
κεφάλι). "Αι-μου Βλάση καὶ θαυματουργέ, ποὺ μούφερες τὸν
ἥλιο στὸ σπιτάκι μου. (Δένει τὸ μανδήλι). Καὶ τώρα πᾶμε. (Κά-
μνει δύο βήματα πρὸς τὴν ἔξωθυραν. "Οταν ἔφθασε ἐκεῖ στα-
ματῷ, ώς νὰ ἐλησμόνησε κάτι. Ξαναγυρίζει, πρὸς τὴν θύραν τοῦ
βάθους. Δυνατά): Τάση, Τάση! Ο πατέρας σου! "Έλα μέσα!
"

Η φωνὴ τοῦ Τάση (ἀπὸ τὸν κῆπον): "Εφτασα, μητέρα.
(Η Σμαραγδὴ φεύγει).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΑΣΗΣ καὶ μετά τινας στιγμὰς ὁ ΓΙΩΡΓΗΣ.

Τάσης. (Εἰσέρχεται διὰ τῆς θύρας τοῦ κήπου). Ο πατέρας
μου; Ποῦ ν' τος; (Ἐρευνᾷ μὲ τὸ μάτι. Φαίνεται συλλογισμένος.
"Ακούμβῃ στὸ τραπέζι καὶ φέρνει τὸ χέρι στὸ μέτωπον. Κοιτά-
ζει γύρω. Χαμηλοφώνως): Τὸ πατρικό μου σπίτι... Πόσες ἐνθύ-
μησεις: μιὰ δλάκερη ζωή. Καὶ... παράξενο πρᾶμα: Νιώθω κάτι
σήμερα. (Σὰν νὰ θέλῃ νὰ διώξῃ τὰς σκέψεις του αὐτάς, μὲ ἀνά-
λογον χειρονομίαν): "Ε.. (Δυνατά). Πατέρα!

(Εἰσέρχεται ὁ Γιώργης ἀριστερόθεν, προσβλέπων μὲ σοβα-
ρὸν βλέμμα τὸν υἱόν του. Κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ Τάσης
ταράσσεται καὶ μὲ αὐτόματον κίνησιν βγάζει τὸ καπέλλο. Οἱ δύο
ἄνδρες κοιτάζονται ἐπ' ὀλίγον σιωπηλοί).

Τάσης. (Αφήνει τὸ καπέλλο. Μὲ δειλίαν): Πατέρα μου...
Πατέρα..., (Κάνει νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ).

Γιώργης. (Ἡσύχως τὸν ἐμποδίζει): Καλά, καλά. (Ολιγό-
στιγμός σιωπῆς).

Τάσης. (Κατεβάζει τὰ μάτια. Διὰ νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὴν δύσκολον
θέσιν, ἀρχίζει μίαν ὅμιλίαν). "Ημουνα κάτω... στὸν κῆπο..., Πῶς

μεγάλωσαν τὰ δένδρα... Ἡ μυγδαλίτσα μου, οἱ ἐλιές... καὶ ἡ συκιά τοῦ πηγαδίου, στοίχειωσε!

Γιώργης. Ναι, ναι... ὅλα στοίχειωσαν.

Τάσης. 'Αμ' οἱ κυδωνιές! Μερώσανε βλέπω: κάτι κυδώνια!

Γιώργης. Τίς κέντρωσα.

Τάσης. Πότε;

Γιώργης. Πρόπερσι.

Τάκης. (Λαμβάνων θάρρος): Μὰ τὰ πορτοκάλια λιγοστά. Πού καὶ πού φτωχά...

Γιώργης. Τὸ χαλάζι, θλέπεις. Τίς χτύπησε στ' ἄνθος. ('Ησύχως). Καὶ... νὰ σου πῶ: πῶς μᾶς θυμήθηκες; Πῶς ήταν αὐτό;

Τάσης... Μοϋγραψε ἡ μητέρα, καὶ...

Γιώργης. (κύπτων δίλιγον πρὸς τὸν Τάσην): "Ηρθες ἐπίτηδες, ἔ; Γιὰ μᾶς; "

Τάσης. Βέβαια.

Γιώργης. ('Ορθώνει τὸ κορμί. Στὸν ἥλιο, ποὺ μπαίνει ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ κήπου, ἡ σκιά του γιγαντώνεται): Ψεύτη!

Τάσης. ('Ανατινάσσεται): Πατέρα!

Γιώργης. Ψεύτη, λέω! Σκληρὲ ἄνθρωπε, χωρὶς καρδιά! 'Αχαρίστο παιδί! Τοὺς γονιούς σου ἀρνήθηκες; τὰ σπλάχνα ποὺ σ' ἔδηγαλαν στὸ φῶς; (Κινεῖ τὸ κεφάλι). "Ε, κακὰ ποὺ θάχης γεράματα.

Τάσης. (Κάνει νὰ διαμαρτυρηθῇ).

Γιώργης. Σώπα! Θαμπώθηκες ἀπὸ τὰ πλούτια κι' ἔδωσες τὴν φυσήν σου στὸ Σκτανᾶ. Μάθε δῆμας ἀπὸ ἐμένα τὸ χωριάτη, τοῦτο: Μὰ τὴ γῆς ποὺ τὴ σκάδω καὶ τὴν ποτίζω μὲ τὸν ἴδρωτα μου, κακὰ θάχης γεράματα! Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ καταφρονάει τοὺς γονιούς του, σὲ κάθε ἀτιμία μπορεῖ νὰ γλιστρήσῃ, μέσα στὴν λάσπη νὰ μπῇ. Καὶ σύ, ποιός ξέρει...

Τάσης. ('Ωρισμένος, σφίγγων τοὺς γούνθους). Πατέρα, μὲ βρέπεις, καὶ...

Γιώργης: "Α, μὲ φοδερίζεις τώρα; Σφίγγεις τίς γροθιές; (Κινεῖ τὸ κεφάλι). Καλά. ('Εξερχόμενος ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ κήπου) Καλά.

Τάσης. ('Ακουμβᾶ στὸ τραπέζι, χλωμός, σπογγίζει τὸν ἴδρωτα μὲ τὸ μανδήλι του. Μὲ πνιγμένην φωνήν): Εἰναι φοδερό!... (Κάθηται στὸ μεντέρι, κρατεῖ τὸ κεφάλι του μὲ τὸν ἀγκῶνα στηριγμένο στὸ γόνατο. Βυθίζεται εἰς βαθεῖαν συλλογήν).

(Απὸ τὴν θύραν τοῦ κήπου φανερώνεται ὁ Γιώργης. Εἰς τὸν ὅμον του ἔχει ἔνα μεγάλο τσεκούρι. Στέκεται εἰς τὴν εἰσόδον καὶ δίπτει ψυχρὸν βλέμμα στὸν Τάση. Αὐτὸς δὲν τὸν ἔχει ἀντιληφθῆ ἀκόμη· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ποὺ ὁ γέρος, κατεβάζοντας τὸ τσεκούρι, τὸ ἀφήνει νὰ κτυπήσῃ στὴ γῆ, διὸ δὲς ἀνατρομάζει, πετιέται ὀρθὸς καὶ ἀντικρύζει τὸν ἀρματωμένον "Ελεγχον").

Τάσης. (Παρεξήγων τοὺς σκοποὺς τοῦ πατέρα του, κάνει δύο βήματα ὅπισω). "Α !

Γιώργης. (Προσκωρεῖ ἀργὰ πρὸς τὴν θύραν τοῦ κήπου).

Τάσης. Φεύγεις, πατέρα;

Γιώργης. Ναί.

Τάσης. Δὲ θὰ φᾶς μαζί μας;

Γιώργης. "Οχι. Πώλ στὸ λόγγο γιὰ ξύλα. (Τονίζων τὰς λέξεις). Χειμῶνας ἔρχεται· νὰ μὴ σδήσῃ ἢ γωνιά μας... (Κάνει νὰ ξεκινήσῃ πάλιν).

Τάσης. (Μὲ ταραχήν). Πατέρα !

Γιώργης. (Στρέφεται ἀπότομα, ψυχρά). Τί είναι;

Τάσης. Θὰ... θὰ σὲ ξαναϊδῶ;

Γιώργης.. (Σηκώνει τοὺς ὅμοιους): Δὲν ξέρω. (Μιᾶς στιγμῆς σιωπή). "Επειτα ὁ Γιώργης γυρίζει, προκωρεῖ, κάνει δυὸ βήματα μικρά, στέκεται ἐμπρὸς εἰς τὸν υἱόν του, κατεβάζει ἀργὰ τὸ τσεκούρι καὶ ἀκούμβᾳ μὲ τὰ δυό του κέρια εἰς αὐτὸν ὡς εἰς ὀφαδό. "Επειτα βάζει τὸ κέρι εἰς τὸν κόλπον του καὶ ψάχνει. Βγάζει τὸ σακούλακι. Τὸ ἀνοίγει, τὰ δάκτυλά του τρέμουν. Βγάζει ἔνα χαρτονόμισμα). Νά, ξα κατοστάρικο. Πάρο το !

Τάσης. (Πηδᾷ ὅπισω): Πατέρα ! Τ' εἰν' αὐτὰ πάλι; Τί κάνεις ;!

Γιώργης. Τὰ λεφτά σου.

Τάσης. Μὰ δέν. . .

Γιώργης. (Μὲ ὑφος προστακτικόν): Ηάροτα, σου λέω, καὶ (Βάζει τὸ δάκτυλό του στὸ στόμα) τσιμουδίά ! Μὴ μᾶς ἀκούσουν οἱ γυναῖκες. (Τὸν ἀναμετρᾷ μὲ τὸ μάτι). Κοίταξε τὸν ἀφέντη ! "Υστερὸς ἀπὸ τόσα χρόνια, ἀφοῦ μᾶς τσικισες τὰ γόνατα καὶ μᾶς βούτηξες στὰ χρέη, θυμήθηκες νὰ κοπιάσῃς στὸ φτωχικό μας, ἐσύ, διεγάλοις κύριος, νὰ μᾶς ἐλεήσῃς ! "Ηρθεις μὲ ξα πλάνο χαμόγελο καὶ κατέφερες νὰ παιξῆς ὅμορφα καὶ μαστορικὰ τὸ μέρος σου...

Τάσης. Μά, πατέρα... δὲν εἰν' ἔτσι, δὲν ξέρεις...

Γιώργης. Νά ξέρω τί; "Ο, τι ξέρω μου φτάνει. "Ηρθεις ἐδῶ

ἀπ' ἀνάγκη, φοβήθηκες μὴ σοῦ στείλουμε σπίτι σου τὴν Ἀσημίνα, κι' ἡρθες νὰν τὸ μποδίσῃς. Κι' ἔτοι καλόπιασες τὴν μάννα σου καὶ τὴν ἀδερφή σου· δυὸς γυναικες ἀπλέες, καὶ τὶς γέλασες, δυὸς φαρμακωμένες καρδιές. Μὰ σήμερα ἡ ἐλπίδα μπῆκε μέσος στὴν ψυχὴ τους· ἔνα ὄνειρο φώτισε τὴν σκοτεινή τους ζωή. Θέλω νὰ μείνουν μέσα στὸ ὄνειρο αὐτό, δοσ εἶναι βολετό. Μὰ ἐλεγμοσύνη δὲ γυρεύων ἀπὸ κανένα: τὴν περιμένω ἀπὸ τὸ Θεό! (Δεικνύει ὑψηλά).
Αφέντη, πάρο τὰ λεφτά σου, νά!...

Τάσης. (Κάπως θυμωμένα): Πατέρα, μὲ βρίζεις, σοῦ λέω!

Γιώργης. (Βάζει τὸ δάκτυλο στὸ στόμα· δίπτει μιὰ ματιὰ πρὸς τὴν ἀριστερὰν θύραν): Σούτ! Μὴ φωνάξῃς! Καὶ (τὸν κοιτάζει στὰ μάτια) πρόσεξε καλά: μιὰ λέξη νὰ πῆς τῆς μάννας σου ἢ τῆς ἀδερφῆς σου, ἀν κάνῃς πώς τὸν μαρτυρᾶς δ, τι ἔγινε ἐδῶ, (ἀγρίως) μὰ τὴν πίστη μου, τὸ βλέπεις αὐτό; (Δείχνει τὸ τσεκούρι): Σοῦ σπάω τὸ κεφάλι στὴ μέση! Πάρε!

Τάσης. (Φοβισμένος, συντετριμμένος, παίρνει μὲ μήχανικὴν κίνησιν τὸ χαρτὶ καὶ τὸ διπλώνει σιγὰ-σιγὰ μὲ τὰ δάκτυλά του).

Γιώργης (Προκωρεῖ πρὸς τὴν θύραν τοῦ δρόμου. Στέκεται μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος). Ἐπειτα γυρίζει. Μεταβάλλων τόνον, μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν): Κι' ἔν' ἀλλο ἀκόμα... (Ἀναστενάζει). Πρωτότερα σοῦ εἴπα κάτι ποὺ ητανε σὰν κατάρα. Οχι. Τὴν παίρνω πίσω. Ἄς μὴ σὲ παιδέψῃ ἐσένα δ Θεός. Καλὰ γεράματα γάχης. Ἐσένα νὰ μὴ σ' ἀρνηστῇ ποτὲ τὸ παιδί σου, μὴ σὲ καταφρονέσῃ. Καὶ... (ἔνας λυγμὸς) καὶ τίποτ' ἀλλο. (Φορτώνεται πάλιν τὸ τσεκούρι καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ δρόμου σκυφτός, ἀργὰ-ἀργά).

Τάσης. (Κοιτάζει θλιβερὰ κατὰ τὴν θύραν. Ἐπειτα ἀφήνει τὸ χαρτὶ νὰ πέσῃ, σκεπάζει τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ χέρια καὶ ξεσπᾷ εἰς λυγμούς). Ω, Πατέρα!... Πατέρα!...

(Πίπτει ἡ αὐλαία).

1915.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

BIOI KAI EРГA TΩN SΥГГРАФEΩN.

Αθάνας Γεώργιος. Ψευδώνυμον του κ. Γ. Αθανασιάδου. Έγεννήθη ἐν Ναυπάκτῳ κατὰ τὸ ἔτος 1894. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ γομικά. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν ποίησιν, ἐσχάτως δὲ καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ ἔξελέγη τὸ 1926 βουλευτής Αιτωλίας καὶ Ἀκαργανίας. Ποιητικάς συλλογάς ἐδημοσίευσε τὰς ἔξης: *Τὸ πρωινὸ δέκατην* (1919), *Ἄγαπη στὸν Επαχτό* (1922), *Καιρὸς πολέμου* (1922), βραβευθεῖσαν ἐν διαγωνισμῷ, καὶ *Εἰρήμος* (1929). Διηγήματα δὲ *Τὸ πράσινο καπέλλο* (1922) καὶ *Δένα ξρωτες* (1925).

Βαλαωρέτης Αριστοτέλης. Έγεννήθη τὸ 1824 ἐν Λευκάδῃ, ἐκ παλαιᾶς ἀρματολικῆς οἰκογενείας. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρᾳ, ἐπειτα δὲ ἐσπούδασε γομικά ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἄλλος ἡ ποίησις ὑπῆρξεν ἡ κυρία ἀσχολία τῆς ζωῆς του. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀντεπροσώπευσε τὴν πατρίδα του εἰς τὴν Ἰόνιον καὶ ἐπειτα εἰς τὴν ἐλληνικήν Βουλήν. Τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του διηλθεν εἰς τὴν ὁραίαν παρὰ τὴν Λευκάδα νησίδα Μαδουρήν, δπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Ἐκεὶ ἔγραψε τὰ περισσότερα ποιήματά του, ἀτινα ἀναφέρονται ως ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὸν βίον τῶν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 21: *Στιχουργήματα* (1847), *Μνημόσυνα* (Κέρκυρα, 1857), ἡ *Κυρὰ Φροσύνη* (Κέρκυρα, 1859), *Ἀθανάσης Διάκος* καὶ *Ἀστραπόγιαννος* (1867) κ. ἢ. Ὁ *Βίος* καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἐπιμελείᾳ τοῦ υἱοῦ του, εἰς τρεῖς τόμους, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρκολῆ (1908).

Βηλαράς Ιωάννης. Έγεννήθη τὸ 1771 εἰς τὰ Ιωάννινα. Ἐσπούδασε τὴν ιατρικήν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του προσελήφθη ώς ιδιαίτερος ιατρὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Βελῆ. Κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ μδλις κατώρθωσε νά-

Σημείωσις. Οπου δὲν ἀναφέρεται τόπος ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου, είναι αἱ Ἀθῆναι.

σωθῇ ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του, καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Ζαγόριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1823. Ὅτι ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς γλώσσης, τῆς ὁποίας καὶ ἐξήτησε νῦν ἀπλοποιήσῃ τὴν δρυθογραφίαν μὲ τὸ βιβλιάριόν του **Η φοιτηκη γλοσσα** (Στηγανή περιοδική των Καρφών, 1814). Εἰς τὴν ἀπλῆν αὐτὴν γλώσσαν ἔγραψε ποιήματα καὶ μετέφρασε τὴν Βατραχομυομαχίαν καὶ τὸν Κρίτωνα τοῦ Πλάτωνος. Τὰ ἔργα του ἔξεδόθησαν τὸ 1827 ἐν Κερκύρᾳ.

Γρυπάρης Ιωάννης. Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ 1871. Ἐ- σπούδασε φιλολογίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐπειτα δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην διετέλεσε καθηγητής, ἐπιθεωρητής τῆς ἐκπαιδεύσεως, τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, καὶ σήμερον εἶναι διευθυντής του Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ἐνωρίς ἡσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν, τὰ δὲ ποιήματα αὐτοῦ ἔξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον **Σκαραβαῖοι καὶ Τερραπότες** (1919). Μετέφρασεν ἐπίσης τὰς τραγῳδίας τοῦ Αἰσχύλου, καθὼς καὶ τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος.

Δάσφυνη Αἰμιλέα. Ψευδώνυμον τῆς κυρίας Αἰμιλίας Θρα- συδούλου Ζωϊοπούλου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ἀρσάκειον, καὶ εἰς τὸ Πο- λυτεχνείον τὴν ζωγραφικήν. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἐδη- μοσίευσε δὲ μέχρι τοῦδε τὰ ἔξῆς ἔργα: Α'. Ποιητικάς συλλογάς: τὰ **Χουσάνθεμα** (1910) καὶ τὰ **Χονσᾶ κύπελλα** (μετὰ προλόγου τοῦ Κωστή Παλαμᾶ, 1922). Β'. Μυθιστόρημα: **Τὸ τάλαντο τῆς Σμαρδῶς** (1922). Καὶ Γ' τὰ δραματικά ἔργα **Δόξα τοῖς ηττημένοις, Οἱ γέροι**, **Ἡ ἀπολύτρωση** (1921).

Δάσφυνη Στέφανος. Ψευδώνυμον τοῦ κ. Θρασυδούλου Ζωϊο- πούλου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀργει κατὰ τὸ ἔτος 1882. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν μαθηματικά καὶ ἐπειτα διετέλε- σεν ἐπί τινα ἔτη καθηγητής γυμνασίου· σήμερον ὑπηρετεῖ ὡς τμηματάρχης ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ. Ἐνωρίς ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ποιητής καὶ πε- λογράφος, ἐδημοσίευσε σειράς ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους **Φθινοπωρινὲς Αρπες** (1902), **Ρόδακες καὶ ἀνθέμια** (1904), **Ἐλληνικοὶ ἀγῶνες** (1907), ὁ **Ἀρθι- σμένος δρόμος** (1911), τὸ **Ἀνοιχτὸ πα- ράθυρο** (1921), βραβεύθην ἐν διαγωνισμῷ.

Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων σπουδαιότερον εἶναι τὸ βραβεύθην ἐπίσης δράμα αὐτοῦ **Τὸ πατρικὸ σπίτι** (1921).

Δροσίνης Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1859 ἐν Ἀθήναις ἐκ γονέων Μεσολογγίτῶν. Ἡκουσεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μαθήματα νομικῆς καὶ φιλολογίας, ἔπειτα δὲ μετέδην εἰς τὴν Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν διηγύθυνε τὰ περιόδια τῆς *Εστίας*, *Εθνικής Αγωγῆς*, *Μελέτης*, κ. ἄ. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ νεαρᾶς ηλικίας ἀφωτιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἐργα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἑξῆς: Α' Ποιητικά: *Ιστοι Αράχνης* (1880), *Σταλακτῖται* (1881), *Ειδύλλια* (1885), *Αμάραντα* (1891), *Γαλήνη* (1902), *Φωτεοδά σκοτάδια* (1914), *Κλειστά βλέφαρα* (1917), *Θά βραδυάζῃ* (1922), καὶ *Πυρόνη Ρομφαία*—*Άλκυονίδες* (1923). Β' Πεζός: 1) Ἐντυπώσεις: *Αγοροτικαὶ ἐπιστολαὶ* (1882), *Τρεῖς ημέραι* ἐν *Τήνῳ* (1883). 2) Διηγήματα καὶ μυθιστορήματα: *Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις* (1886, μεταξὺ τῶν δύοιων καὶ ἡ *Αμαρυλλίς*, ἐκδοθεῖσα χωριστὰ τὸ 1919), *Τὸ βοτάνι τῆς ἀγάπης* (1901), *Διηγήματα τῶν ἀγορῶν καὶ τῆς πόλεως* (1904), *Ἐλληνικὴ Χαλιμᾶ* (παραμύθια, 1921), *Ἐρση* (1922) καὶ 3) ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλέγοντος τῶν Ψευδίμων Βιβλίων, τοῦ ἐποίου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως διατελεῖ γραμματεύς: *Αἱ μέλισσαι* (1901), *Αἱ δονιθεῖς* (1903), *Τὸ ψάρευμα* (1904), *Οἱ τυφλοὶ* (1906), *Οἱ κυνηγὸς* (1907), κἄ.
Ζαλοκώσταχς Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1805 ἐν Συράκωφ τῆς Ἡπείρου. Ο πατήρ του ἦτο πλούσιος ἐμπορος, ἀλλὰ κινήσας ἔγεια τούτου τὴν ὅρεξιν τοῦ ἀπλήστου Ἀλῆ, ἦγακασθη τὸ 1814 νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν τύραννον τὸ πλεῖστον μέρος τῆς περιουσίας του καὶ νὰ ἐκπατρισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὸ Λιβύρον τῆς Ιταλίας. Ἐκεῖ ὁ Γεώργιος ἐξεπαδεύθη καὶ ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ νομικά. Μόλις ὅμως ἐξερράγῃ ἡ ἐπανάστασις, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησεν ἀνδρείως εἰς πλείστας μάχας. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὃς οἰκονομικὸς ὄπαλληλος, Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1858. Ἀπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ ἥσχολειτο εἰς τὴν ποίησιν, τὰ δὲ *Ἀπαντα* αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἕνα τόμον ὃπὸ τῆς χήρας αὐτοῦ τὸ 1859, εἰς δευτέραν δὲ πληρεστέραν ἔκδοσιν ὃπὸ τοῦ υἱοῦ του Εὐγενίου τὸ 1873.

Κάλβος Ανδρέας. Έγεννήθη ἐν Ζαχύνθῳ τὸ 1792. Νεώτατος μετέόρθιος χάριν σπουδῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου μετήλθεν ἐπὶ τιγκά ἔτη τὸν διδάσκαλον. Τὸ 1826 κατῆλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ διδάσκων, ιδιωτικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μέχρι τοῦ 1859. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθεν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1869. Πλὴν πολλῶν συγγραμμάτων του φιλολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν, ἀτικαὶ ἔμειναν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτα, συγνότεσσεν εἰκοσιν φύδας, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Δύρα* (αἱ δέκα ἐν Γενεύῃ τὸ 1824, αἱ ἄλλαι δέκα ἐν Παρισίοις τὸ 1826).

Καλλιεχῆς Παύλος. Έγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὸ 1814.

Ἐσπούδασεν ἐν Τεργέστῃ κατ' ἀρχάς, ὅπου εἶχε καταφύγει ἀπὸ τοῦ 1821 ὁ πατήρ του, εἴτα δὲ ἐν Γερμανίᾳ τὰ νομικά. Ἐγκαταστάθεις ἐν Ἀθήναις διωρίσθη καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἔξελέγη δὲ πολλάκις βουλευτῆς καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ τέλος διοικητῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης. Ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν γομικῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν διπών ἔξέχει τὸ *Σύστημα Ρωμαϊκοῦ Δικαίου* (δι τόμοι, 1848, πλειστίκις ἀνατυπωθέν), ἔγραψε καὶ τὸ πρῶτον ἀξιον λόγου ἐλληνικὸν μυθιστόρημα *Θάνος Βλένας*, δημοσιεύθην τὸ πρῶτον τὸ 1855.

Καμπούρογλους Δημήτριος Γρ. Έγεννήθη ἐν

Ἀθήναις τὸ 1852. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπιμελητῆς τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, εἴτα δὲ Διευθυντῆς αὐτῆς. Τελευταῖον ἔξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς Ιστορικά, λαογραφικά καὶ τοπογραφικά μελέτας, ἐκδώσας τὴν *Ιστορίαν τῶν Ἀθηνῶν* ἐπὶ *Τουρκοκρατίας* (βι τόμους, 1889—1896), τοὺς *Ἀρματολοὺς* καὶ *ιλέφτας*, (1913), τὸν *Ἀναδρομάρην* (1914), *Τοπωνυμικὰ παράδοξα* (1920), τὸ *Ριζόκαστρον* (1920),

τὰς *Παλαιὰς Ἀθήνας* (1923) κ.ἄ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης, εἰς περιοδικὰ ἴδια καὶ ἔφημερίδας, πολλὰ λογοτεχνικὰ ἔργα, δραματικά, διηγήματα, ποιήματα, ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις, ὡν τινα ἔξεδόθησαν καὶ ίδιαιτέρως: 1) *Μῆδοι καὶ διάλογοι* (1881), 2) *Διηγήματα*: *Περασμένα χρόνια* (1911), *Διηγήματα* (1915), *Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα* (1915), *Μικρὰ Διηγήματα* (1921), 3) *Γνωναϊκὰ Διηγήματα* (1915), *Θρύψαλα* (1911), *Νέα Θρύψαλα* (1922), 4) *Δραματικὰ ἔργα*: *Η Νεράϊδα τοῦ Κάστρου* (1924), κ.ἄ.

Καρδούνης Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἰθάκῃ κατὰ τὸ ἔτος 1880. Ἐσπούδασεν ἐν Ρουμανίᾳ. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡ σχολήθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ εἰργάσθη ὡς συντάκτης πολλῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων. Ἔλαβε μέρος εἰς διλούς τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 πολεμικούς ἀγῶνας, ὡς πολεμιστής καὶ πολεμικὸς συνάρματος ἀνταποκριτής, καὶ ἐδημοσίευσε τὰς ἐξ αὐτῶν ἐντυπώσεις του εἰς ἐφημερίδας. Περώνευσεν ἐπίσης πλειστα μέρη τοῦ ἔξω ἐλληνισμοῦ καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐδημοσίευσε μακράς αὐτῶν περιγραφάς εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ εἰς ἰδιαίτερον τόμον ἔξειδόθη μέχρι τοῦδε διατίτλος *Βουλγαρικὸς πόλεμος* (1914).

Καρκαζέτσας Ανδρέας. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινά τῆς Ἡλείας. Ἐσπούδασε τὴν ιατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς στρατιωτικὸς ιατρός. Ἀπέθανε τὸ 1922 ἐν Ἀμαρουσίῳ. Ἐκτὸς πολλῶν ἀρθρων, ἐντυπώσεων καὶ διηγημάτων, δημοσίευθέντων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐδημοσίευσεν εἰς χωριστούς τόμους τὰ ἔξις ἔργα του, πάντα σχεδὸν διηγήματα: *Διηγήματα* (1892), *Η Δυγερὴ* (1896), *Ο ξητιάνος* (1897), τὰ *Δόγια τῆς πλάνης* (τόμος Α' 1899, τόμος Β' 1902), *Παλιὲς ἀγάπες* (1900), διαχαιολόγος (1904) κ. ἄ.

Κοραής Αδαμάντιος. Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὸ 1748. Ἐκ παιδεύθεις ἐκεῖ τὰ ἐγκυρώλια μαθήματα, ἐστάλη τὸ 1772 εἰς Ἀμεστελόδαμον ὡς ἀνταποκριτής ἐμπορικῶν οἰκων ἐν Σμύρνῃ. Μετὰ ἔξαετη ἐκεῖ διατριβὴν ἀνεκλήθη εἰς Σμύρνην. Μὴ ὑποφέρων τὸν τουρκικὸν ζυγόν, κατώρθωσε μετὰ μυρίας δυσκολίας νὰ πείσῃ τὸν πατέρα του νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταβῇ ἐκ νέου εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς σπουδὴν τῆς ιατρικῆς. Οὕτω τὸ 1782 ἔφθασεν εἰς Μομπελιέ καὶ μετὰ λαμπρᾶς ἐκεῖ σπουδᾶς ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τὸ 1786. Ἀπὸ τοῦ 1788 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, δπού ἐπεδόθη εἰς φιλολογικάς ἐργασίας, ἐκδίδων ἴδια τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν δμοεθνῶν του. Οὕτω ἔξειδωκε μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ μακρῶν προσλεγομένων τὸν *Ισοκράτην*, τοὺς Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλουτάρχου, τὰ Γεωργαρικὰ τοῦ Στράβωνος, μέρος τῆς *Ιλιάδος* τοῦ Ομήρου, τὰ

Πολιτικά και Ήθικά Νικομάχεια του Ἀριστοτέλους, τους Αἰσωπίους Μύθους και πλείστα άλλα. Ἀκαταπονήτως δ' ἐργαζόμενες ἀπέθανε τὸ 1833 ἐν Παρισίοις. Τῶν μετὰ θάνατον εὐρεθέντων αὐτοῦ ἔξεδόθησαν 7 τόμοι, ὡν 3 τόμοι Ἐπιστολαι (1885). Ο Κοραῆς διὰ τὴν πολύτιμον σειρὰν τῶν συγγραμμάτων του (66 τόμοι ἐν συνόλῳ) και τὰ ὑπὲρ πατρίδος και ἐλευθερίας κηρύγματά του, τὰ ὅποια ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὑποδούλου ἔθνους, ἐγένετο εἰς ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Κρυστάλλης Κώστας. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς

Ἡπείρου τὸ 1868. Ἐνῷ ἦτο ἀκόμη μαθητής εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων ἐδημοσίευσε τὸ ποίημα *Σκιαλ τοῦ Ἄδου* (1886), εἰς τὸ δρόποιον ἔξυμνει τοὺς ἥρωας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Καταδιωχθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατέφυγεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ, ἐργαζόμενος ὡς ἐργάτης τυπογραφείου κατ' ἀρχὰς και ὡς ἴδιωτικὸς ὑπάλληλος κατόπιν, ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους τὰ ἔντις ἐργα: Α' Ποιητικά: 'Ο καλόγηρος τῆς κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου (1889), τ' Ἀγροτικά (1891), 'Ο τραγουδιστῆς τοῦ χωριοῦ και τῆς στάνης (1893) και Β' Πεζογραφήματα (1894). Αἱ στερήσεις δμως εἶχον διοσκάψει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ὁγείαν του, ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἀρτῇ τὸ 1894. Πλήρη τὰ ἐργα αὐτοῦ (*Ποιήματα—Πεζά*) ἔξεδόθησαν εἰς δύο τόμους κατὰ τὸ ἔτος 1912, χωριστὰ δὲ κατόπιν και δλα του τὰ *Ποιήματα* (1916).

Λάμπρος Σπυρόδων. Ἐγεννήθη τὸ 1851 ἐν Κερκύρᾳ,

ἐκ πατρὸς Ἡπειρώτου. Ἐσπούδασε φιλολογίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐπειτα δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ. Κατὰ τὰ πρώτα ἔτη τῶν φοιτητικῶν του χρόνων ἡσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν, ἐνωρὶς δμως ἐγκατέλειψεν αὐτὴν και ἀφωσιώθη εἰς ἴστορικὰς μελέτας, ἵδια εἰς τὴν ἐρευναν και διαφώτισν τῶν μεσαιωνικῶν και νεωτέρων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς ἴστορίας. Ἀκάματος ἐρευνητὴς τῶν βιβλιοθηκῶν, ἔξεδωκε πλείστα δσα μεσαιωνικὰ κείμενα και ἐδημοσίευσε πολλὰς σχετικὰς πρὸς αὐτὰ μελέτας, ἵδια ἐν τῷ ὅπ' αὐτοῦ και μόνου συντασσομένου περιοδικοῦ *Νέος Ἑλληνομυνήμων*. (Τούτου ζῶντος αὐτοῦ ἔξεδόθησαν 14 τόμοι). Κατὰ τὸ ἔτος 1890 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἴστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Πολυσχιδὴς ὑπῆρξε και

ή κοινωνική ήν διαφόροις σωματείοις δράσις αύτοῦ, διετέλεσε δὲ καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ Κράτους κατὰ τὸ 1916—17. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν ἔργων αὐτοῦ λογοτεχνικὰ ἔξεδόθησαν τὰ ἐπόμενα: Α' Ἰστορικά: *Ιστορία τῆς Ἑλλάδος* (εἰς 6 τόμους, 1886—1908) καὶ *Μεικταὶ σελίδες* (1905). Β' ῥητορικά: *Δόγοι καὶ ἀνθρώπινα* (1902), *Δόγοι καὶ ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ Βορρᾶ* (1909) καὶ *Τὰ Ἐλευθερία* (λόγοι εἰς τὴν 25ην Μαρτίου, 1911).

Λασκαρᾶτος Ανδρέας.— Ἐγεννήθη ἐν Ληξουρίῳ κατὰ τὸ ἔτος 1811. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ νομικά. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἡσχολήθη ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀφωσιώθη ἐντελῶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ διέπρεψεν ὡς σατιρικὸς ποιητής. Τὰ δέλη του ἔστρεψε καθ' ὅλων τῶν ἀτόπων, δσα παρετήρει γινόμενα πέριξ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐκπαιδεύσει τὰς προλήψεις τοῦ ὄχλου καὶ τὴν ἀμάθειαν τοῦ κλήρου· διὰ τοῦτο καὶ κατεδάνθη πολλάκις καὶ τέλος ἀφωρίσθη. Ἐν τέλει ὅμως κατενοήθη ὑπὸ πάντων ἡ ἀδόλος εἰλικρίνεια καὶ χρηστότης αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν τιμῇ τὸ 1901. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα είναι Α' Ησητικά: *Τὰ μυστήρια τῆς Κεφαλλονιᾶς* (1856), *Στιχουργήματα* (1872), Β' Ἡθικοὶ χαρακτῆρες: *Ίδον δ ἀνθρωπος* (1886), Γ' *Στοχασμοὶ* (1921).

Μαρκοράς Γεράσιμος.— Ἐγεννήθη τὸ 1826 ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐξ ἐπιφανοῦς κερκυραῖης οἰκογενείας. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρᾳ, ἐν ἡλικίᾳ δὲ 23 ἐτῶν ἐστάλη εἰς τὴν Ἰταλίαν πρὸς σπουδὴν τῆς νομικῆς, τὴν ὅποιαν συνεπλήρωσεν, ἐπανελθὼν μετὰ διετίαν, ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ. Δὲν ἤσκησεν ὅμως τὴν ἐπιστήμην του, ἀλλ' ἀφωσιώθη εἰς τὰ γράμματα καὶ μάλιστα εἰς τὴν ποίησιν. Ἐγράψεν εἰς ὠραίαν δημοτικὴν γλῶσσαν ἀπλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ τρυφερώτατα ποιήματα, ἢ δὲ ποιητικὴ του παραγωγὴ συνέβαλεν διχ: ὀλίγον εἰς τὴν περὶ τὸ 1890 σημειωθεῖσαν ἀναγέννησιν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Ἀπέθανε τὸ 1911. Ποιητικὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς χωριστοὺς τόμους ἔξεδόθησαν τὰ ἔξης: *Ἀπλῆ καὶ καθαρεύοντα* (Κέρκυρα, 1872), *Ο δοκος* (Κέρκυρα, 1875), *Ποιητικὰ ἔργα* (Κέρκυρα, 1890), καὶ *Μικρὰ ταξίδια* (1898).

Μελᾶς Σπύρος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1883. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ διετέλεσε συντάκτης πολλῶν ἐφημερίδων, τελευταῖον δὲ καὶ διευθυντὴς θεάτρου. Ταυτοχρόνως ἡσχολεῖτο καὶ εἰς τὰ γράμματα καὶ ἔγραψε παντὸς εἶδους λογοτεχνήματα ὡς δράματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δόσοι πορικάς ἐντυπώσεις, ιδίᾳ δὲ χρονογραφήματα, δημοσιευθέντα τὰ πλεῖστα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐκ τούτων ἔξεδόθησαν εἰς χωρίστους τόμους: Α' Δράματα: *Ο γιός τοῦ ήσιου* (1907), Τὸ κόκκινο πουκάμισο (1908), Τὸ χαλασμένο σπίτι (1909), Τὸ ἀσπρό καὶ τὸ μαῦρο (1914). Β' Ἐντυπώσεις (ἀπὸ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον: *Πολεμικαὶ σελίδες* (1913). Γ' Ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον *Σφυρίγματα* (1922).

Μενάρδος Σέλιος. Ἐγεννήθη ἐν Μυτιλήνῃ. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ είτα ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐχρημάτισεν ἐπόπτης τῆς παιδείας ἐν Κύπρῳ καὶ ἔπειτα καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1911 εἶναι καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἐκτὸς τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ διατριβῶν ἔξεδώκεν ίδιαιτέρως Α' τοὺς ἔξης πανηγυρικούς του λόγους: *Τρεῖς λόγοι* (1921), *Λόγος* ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς ὑπὸ τοῦ Κανάρη πυρπολήσεως τῆς τουρκικῆς γαυαρχίδος ἐν Χίῳ (1922). Β' μετάφρασιν ἀρχαίων ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον *Στέφανος* (1927).

Μωραΐτες Άλεξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Σκιάθῳ κατὰ τὸ ἔτος 1851. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον καθηγητὴς γυμνασίου ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὸ 1927 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Τὸ 1929 μετέβη εἰς τὴν πατρίδα του, διόπου ἔχειροτονήθη μοναχὸς καὶ μετά τινας ἑδηδομάδας ἀπέθανε. Συνέγραψε δράματα (*Η καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Βάρδας Καλλέργης*), διηγήματα, καὶ πλήθος χρονογραφημάτων καὶ περιγγήσεων, οἵτινα ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς περιοδικά καὶ ἐφημερίδας. Εἰς ίδιαιτέρους τόμους ἔξεδόθησαν Α' τὰ διηγήματά του *Δημήτριος δ Πολιορκητὴς* (1876) καὶ τὰ

Διηγήματα (εἰς 5 τόμους, 1921—23). Β' Ἐντυπώσεις ἐκ διαφόρων ταξιδίων ἀνὰ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον

Μὲ τοῦ βοριαὶ τὰ κύματα (εἰς 5 τόμους, 1923—27) καὶ Γ' *Μεταφράσεις ἐκκλησιαστικῶν ἔργων.*

Νεροθάνας Παύλος. Ψευδώνυμον του κ. Πέτρου Ἀποστολίδηου. Ἐγεννήθη ἐν Μαριανουπόλει τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολὺ ὡς ἱατρὸς εἰς τὸ Πολεμικὸν Ναυτικόν. Εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ καὶ εἰς ἐφημερίδας (ἰδίως εἰς τὴν Ἐστίαν, ὅπου χρονογραφεῖ ἀπὸ μικρᾶς σειρᾶς ἑτῶν) παντὸς εἰδοῦς λογοτεχνήματα, ἐξ ὧν εἰς χωρίστους τόμους ἔξεδόθησαν τὰ ἔξης: Α' Πειτικά: Παγὰ λαλέσουσα (1907). Β' Πεζά: 1) Ἐντυπώσεις καὶ χρονογραφήματα: Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν (1898), Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου (1917) κ. ἢ. 2) Διηγήματα: Ἡ βοσκοπούλα μὲ τὰ μαργαριτάρια (1914), Τὸ συναξάρι τοῦ Παπᾶ - Παρθένη (1915) κ. ἢ. 3) Κριτικὴ μελέται: Ἀριστ. Βαλαωρίτης (1917). 4) Στοχασμοί: Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου (διάλογοι, (1916). 5) Δραματικὰ ἔργα: Τὸ χελιδόνι (1908), Μαρία Πενταγιώτισσα (Ἀλεξάνδρεια, 1909), Ὁ ἀρχιτέκτων Μάρθας (1921) κα.

Σενάπουλος Γρηγόριος. Ἐγεννήθη τὸ 1867 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ γυμνάσιον Ζακυνθοῦ καὶ ἔπειτα ἤκουσε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τοῦ 1887 ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, συνεργασθεὶς εἰς πλεῖστα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Ἐκ τῶν ἔργων του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἔξεδόθησαν τὰ ἔξης: Διηγήματα καὶ μυθιστορήματα: Μητρινὰ (1890), Σιρατιωτικὰ Διηγήματα (1892), Διηγήματα (τρεῖς τόμοι, ἐκδοθέντες τὸ 1901, 1903, 1912), Μαργαρίτα Στέφα (1905), Ὁ κακὸς δρόμος (1913), Στέλλα Βιολάντη (1914), Ὁ Κόκκινος Βράχος (1915), Πετροὶ στὸν ἥλιο (1918), Ὁ πόλεμος (1919), κ. ἢ. Κριτικὴ μελέται: Οἱ Παράσχοι (1917). Θεατρικὰ ἔργα: Θέατρον (3 τόμοι: 1912, 1913, 1922), οἱ Φοιτηταὶ (1919), κ. ἢ. Ἀπὸ τοῦ 1927 διευθύνει τὸ δεκαπενθήμερον περιοδικὸν Νέα Ἐστία. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1895 εἶναι ἀρχισυντάκτης τῆς Διαπλάσεως τῶν παιδῶν, τοὺς ἀναγγέωτας τῆς δροὶας τέρπει καθ' ἔδομιδα καὶ δδηγεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐν αὐτῇ δημοσιευμάτων του, μὲ τὰς «Ἀθηναϊκὰς Ἐπιστολάς» του, τὰς δροὶας ὑπογράφει μὲ τὸ ψευδώνυμον Φαίδων. Ἐκ τῶν διὰ παιδία καταλλήλων ἔργων του σημειωτέα τὸ μυθιστόρημα ἡ Ἀδελφούλα μου (1923), καὶ τὸ Παιδικὸν Θέατρον (δύο τόμοι, ἐκδοθέντες τὸ 1926).

Παλαμᾶς Κωστής. Έγεννήθη ἐν Πάτραις τὸ 1859, ἐκ

γονέων Μεσολογγίτων. Νεώτατος ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικά, ἀλλὰ ταχέως ἐγκατέλειψε τὴν νομικὴν καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ ποιητικὴ καὶ ἐν γένει λογοτεχνικὴ παραγωγὴ τοῦ Παλαμᾶς καθ' ὅλην τὴν διαρρεύσασαν πεντηκονταετίαν ὑπῆρξε μεγίστη καὶ πολυσχιδεστάτη, ἡσκησε δὲ σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν συγχρόνων του. Ἐκτὸς πολυχρίθμων δημοσιευμάτων του εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἔξεδθησαν τὰ ἔξῆς ἔργα του: Α' Ποιητικά: *Τραγούδια τῆς πατρίδος μου* (1886), *Υμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν* (1889), *Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου* (1892), *Ιαμβοί καὶ ἀνάπαιστοι* (1897), δ *Τάφος* (ποιήματα, τὰ δυοῖς ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸν θάνατον ἐνδὲ τέκνου του, 1898), *Οἱ καιροτισμοὶ τῆς Ἡλιογέννητης* (1900), *Ἡ δασάλευτη ἥσωὴ* (1904), *Ο δωδεκάλογος τοῦ γύφτιου* (1907), *Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιά* (1910), *Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Μοναξιά* (1912), *Οἱ καημοὶ τῆς Διμονθάλασσας καὶ τὰ σατιρικὰ γυμνάσματα* (1912), *Οἱ βωμοὶ* (1915), *Τὰ παράκαιρα* (1919), *Τὰ δεκατετράστιχα* (1919), *Οἱ πεντασύλλαβοι* (1925), *Ο κύκλος τῶν τετραστίχων* (1929), κἄ. β' Πεζά. 1) Διηγήματα; *Θάνατος παλικαριοῦ* (1901), *Διηγήματα* (1920), 2) Κριτικαὶ μελέται: *Τὸ ἔργον τοῦ Κρουστάλλη* (1894), *Γράμματα* (2 τόμοι, 1904 καὶ 1907), *Τὰ πρῶτα κριτικά* (1913), *Βιζυηνὸς καὶ Κρουστάλλης* (1917), *Ιούλιος Τυπάλδος* (1917) κἄ. Δρᾶμα: *Ἡ Τρισένγενη* (1903).

Παπαδεμάντης Άλεξανδρος. Έγεννήθη τὸ 1851

ἐν Σκιάθῳ, ἐκ πατρὸς ιερέως. Ἐσπούδασεν ἐπ' ὅλιγον φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἐπειτα δὲ εἰργάσθη ἐπὶ μικρὸν ὡς ἰδιωτικὸς διδάσκαλος καὶ βραδύτερον ὡς μεταφραστής εἰς ἐφημερίδας ἐκ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης, τὰς δυοῖς εἶχεν αὐτοδιδαχθῆ. Ἐζήσεν ἐν πενίᾳ καὶ ἐγκαρπήσεις καθ' ὅλον τὸν βίον του ἀγωνιζόμενος διὰ νὰ κερδίσῃ τὰ πρός τὸ ζῆν καὶ συντηρῇ τὰς πτωχὰς ἀδελφάς του. Ἡτο εὐλαβῆς τηρητής τῶν δικτάξεων τῆς ἐκκλησίας καὶ μαζὶ μὲ τὸν συμπατριώτην του Μωραϊτίδην πολλάκις συνέψαλλον μέχρι πρωίας κατὰ τὰς ἀγρυπνίας εἰς ἐκκλησίους τῶν Ἀθηνῶν, τὸν

“Αγίου Έλισσατον. Απέθανεν ἐν Σκιάθῳ τὸ 1911. Εδημοσίευσεν εἰς ἔφημερίδας καὶ περιοδικὰ μυθιστορήματα (*Oἱ ἔμποροι τῶν ἔθνων*, ἐκδοθὲν χωριστὰ τὸ 1923, *Ἡ γυντιοπούλα*, 1912), καὶ δλίγα ποιήματα, ἀλλὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ δρεῖλει ἵδιως εἰς τὰ διηγήματά του, ἐκ τῶν δροίων τὰ πλεῖστα περιγράφουσιν ἡθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, πάντα δὲ διαπνέονται ἀπὸ βαθεῖαν εὐλάβειαν πρὸς τὴν ὁρθόδοξην πίστιν, θερμὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἀπὸ ζωηροτάτην λατρείαν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν. Ταῦτα μετὰ τὸ θάνατόν του συνελέγησαν καὶ ἔξεδόθησαν εἰς ἔνδεκα τόμους (1911—1913).

Παπαρρηγόπουλος Κωνστ. Ἐγεννήθη τὸ 1815 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ο πατήρ αὐτοῦ Δημήτριος, δοτικός ἦτο πλούσιος ἐκεῖ τραπεζίτης, ἐφονεύθη κατὰ τὰς σφραγίδας τοῦ 1821, μόλις δὲ διεσώθη ἡ μήτηρ αὐτοῦ μετὰ τῶν τέκνων τῆς εἰς τὴν Ὁδησόν, δπου δ νεκρὸς Κωνσταντίνος ἔξεπαιδεύθη αὐτοκρατορικαῖς δαπάναις μετ’ ἄλλων Ἐλληνοπαίδων. Τὸ 1830 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐλλάδα, δπου ἔχεικολούθησε τὰς σπουδάς του εἰς τὸ ἐν Αἰγαίη Κεντρικὸν Σχολεῖον ὑπὸ τὸν διδάσκαλον τοῦ γένους Γ. Γεννάδιον, ἔπειτα δὲ συνεπλήρωσε τὴν μόρφωσίν του ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Τὸ 1851 διώρισθη καθηγητὴς τῆς ἴστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, δπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του (1891). Συνέγραψε πολλὰ ἴστορικὰ ἔργα, τὰ σπουδαιότερον ἐκ τῶν δροίων είναι ἡ ἔξατομος (μετὰ τοῦ ἐπιλόγου) *Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους*, ἡτοις ἔξεδόθη κατὰ πρῶτον ἀπὸ τοῦ 1860—1875, ἔπειτα δὲ εἰς δευτέραν συμπεπληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1885—1888 καὶ κατόπιν εἰς ἄλλας τέσσαρας. Ωραία είναι καὶ ἡ μονογραφία αὐτοῦ *Ο στρατάρχης Γεώργιος Καραϊσκάκης* (1889).

Ο Παπαρρηγόπουλος διηρέει δ πρῶτος Ἐλλην ἴστορικός, δοτικός ἀνέλαβε νὰ πραγματευθῇ πλήρη καὶ τελείων τὴν ἴστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν συμμεριγῶν χρόνων. Κατώρθωσε δὲ πράγματι νὰ ἀποδείξῃ διὰ τοῦ συνόλου του ἔργου τὴν συνοχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, τὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ χρακτῆρος, δοτικός διετηρήθη ἀμετάβλητος εἰς τὰς οὐσιώδεις του γραμμάτες, ἐν μέσῳ τῆς μακραίωνος ἔξελίξεως, ἐν μέσῳ τόσων μεταβολῶν, περιπετειῶν καὶ καταστροφῶν. Συνδυάζων δέ, ἐκτὸς τοῦ ἄλλου ἐπιστημονικοῦ καταρτισμοῦ αὐτοῦ καὶ ἴσχυρού λογοτεχνικὸν τάλαντον, ἐπέτυχεν δ Παπαρρηγόπουλος ὅστε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἐν ἔθνικὸν κειμήλιον, ἀληθινὸν «κτῆμα ἐς ἀεὶ» τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Πεζοπόρος Α. Ψευδώνυμον Ἀθηγαῖου δημοσιογράφου.

Πολέμης Ιωάννης. Ἔγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 1862. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπέθανε τὸ 1924. Νεώτατος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσε τὰς ἑξῆς συλλογὰς ποιημάτων: *Ποιήματα* (1883), *Χειμωνανθοί* (1888), *Ἀλάβαστρα* (1900), *Κειμήλια* (1904), *Ἐξωτικά* (1905), *Τὸ παλιὸ βιολί* (1909), *Σπασμένα μάρμαρα* (1917), *Ελογνικά* (1918), *Ἐσπερινδὲς* (1920). Συνέθεσε δὲ καὶ τὰ ἑξῆς ποιητικὰ δράματα: *Ο τραγουδιστὴς* (1893), *Ο βασιλιᾶς Ἀνήλιας* (1910), *Ἡ γυναικα* (1915), *Μάφιος καὶ οὐ* ἔναν καιρό (1922). Μετέφρασεν ἐπίσης ἐμμέτρως τὰ *Εἰδύλλια* τοῦ Θεοκρίτου καὶ τὸ δράμα τοῦ Εὐριπίδου *Ἀλέκτραν*.

Πορφύρας Λάζαρος. Ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ Δημητρίου Συφώμου. Ἔγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1879 ἐν Χίῳ. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Πειραιεῖ. Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας, ἐν φῆτο ἀκόμη μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου, ἤρχισε καὶ ἑξηκολούθησε νὰ δημοσιεύῃ εἰς διαφορὰ περιοδικὰ ποιήματα, ἵδιως λυρικά, τὰ δποια ἔχινησαν τὴν προσοχήν. Τινὰ ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων του ποιημάτων συνήγωσεν εἰς τόμον, δστις ἑξεδόθη τὸ πρώτον τὸ 1920 ὑπὸ τὸν τίτλον *Σκιές*, διγρημένος εἰς ἑξ μέρη (Σκιές ποὺ φεύγουν, *Ο Χάρος*, *Γύρω τριγύρω μου*, *Θρύλος ἀγάπης*, *Ανεμώνες στὸν ἄνεμο* καὶ *Φῶς* καὶ σκιές). Τῆς συλλογογῆς ἐγένετο καὶ δ' ἔκδοσις τὸ 1926.

Προβελέγγιος Αρεστομένης. Ἔγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ 1850. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἐσπούδασε φιλολογίαν ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ καὶ ἐπειτα εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐπανελθὼν ἐπειθαρύνθη ἐπὶ μικρὸν μὲ τὰς ἀσχολίας τῆς πολιτικῆς καὶ ἑξελέγη βουλευτὴς τῆς Σίφνου. Ἀπὸ τοῦ 1926 είναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς ἵδιαιτέρους τόμους ἐδημοσίευθησαν τὰ ἑξῆς ἔργα του: 1) Δράματα ποιητικά, *Ο Ρήγας* (1897), *Η κόρη τῆς Δήμου* (1901), *Νικηφόρος Φωκᾶς* (1907), *Φαίδρα* (1919), κ. ἄ. 2) Συλλογὴ ποιημάτων: *Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα* (1896), *Ποιήματα* (1916), *Ἐμπρόδες στὸ ἄπειρο* (1920). 3) Μεταφράσεις ἐκλεκτῶν ἔργων, ώς δ' Φάσουστ τοῦ Γκατίτε, ὁ Λαοκόν τοῦ Λέσιγγκ, κ.ἄ.

Ροΐδης Εμμανουήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1835 ἐν Σύρῳ.

Ἐξετῆς μετέβη εἰς Γένουαν, όπου δὲ πατήρ του εἶχε διορισθῆ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1849 ἀπεστάλη εἰς Σύρον ὥπως λάθη ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν ἐν τῷ τότε φημιζόμενῳ Λυκείῳ τοῦ Εὐαγγελίδου. Τὸ 1855 μετέβη πρὸς φιλολογικάς σπουδάς εἰς Βερολίνον, όπου καὶ παρέμεινε πλέον τοῦ ἔτους. Μετὰ τριετῆ δὲ κατόπιν διαμονὴν ἐν Ρουμανίᾳ, όπου εἰργάσθη παρὰ τῷ ἐκεῖ ἐμπορευομένῳ πατρὶ αὐτοῦ, ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, όπου καὶ ἐγκατεστάθη δριτικῶς ἀπὸ τοῦ 1862 καὶ ἀφωνίαθη ἔκτοτε εἰς τὰ γράμματα. Ἐδρασεν ὡς δημοσιογράφος, διετέλεσε δὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διευθυντῆς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπέθανε τὸ 1904. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, δημοσιευθέντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, συνελέγησαν καὶ ἔξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς 7 τόμους. Ἐκ τούτων οἱ δύο πρώτοι περιέχουσι τὰ Διηγήματα αὐτοῦ, ὁ 3ος τὰς Κριτικὰς μελέτας, ὁ 4ος Τὰ εἰδῶλα (γλωσσικὴν μελέτην, ἐκδοθεῖσαν τὸ πρώτον τὸ 1893), ὁ 5ος Μελέτας (φιλολογικάς, καλλιτεχνικάς κ. ἄ.), ὁ 6ος ὅπο τὸν τίτλον Πάρεργα καὶ παραλειπόμενα ἐντυπώσεις, ἀναμνήσεις κ. ἄ. καὶ ὁ 7ος ὅπο τὸν τίτλον Τὸ πνεῦμα τοῦ Ροΐδη ἀποσπάσματα ἥρθρων του, στοχασμούς καὶ γνώμας, ὡς καὶ πολιτικάς καὶ διπλωματικάς μελέτας αὐτοῦ.

Σακένσπηρ Οὐδέλλειαμ. Ἐγεννήθη πιθανῶς τὸ 1565 ἐν Στράτφορδ τῆς Ἀγγλίας. Ο πατήρ του ἦτο κατασκευαστὴς χειροκτίων καὶ γεωργός. Περὶ τῆς νεότητος τοῦ Σ. οὐδὲν ἀσφαλές γνωρίζομεν. Τὸ 1582 ἐγυμφεύθη καὶ ἀπέκτησε τρία τέκνα. Φερόμενος ὅπο ἀκατασχέτου κλίσεως πρὸς τὸ θέατρον, ἥλθε μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Λονδίνον, όπου προσελήφθη ὡς ἡθοποιὸς εἰς τινὰ θίασον. Ἐκεῖ τότε ἥρχισε γὰρ συγγράψῃ καὶ νέα ἔργα, τὰ ὅποια ἔπαιξεν δὲ θίασος, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἡδοκίμησε μεγάλως, ὥστε ἀπὸ τοῦ 1592 ἐθεωρεῖτο ἀνώτερος πάντων τῶν συναγωνιστῶν του. Ἀπὸ τοῦ 1598 ἐδόθη εἰς αὐτὸν δὲ τίτλος τοῦ μεγίστου Ἀγγλου δραματικοῦ ποιητοῦ, τὰ δράματα αὐτοῦ ἐπαίξοντο πολλάκις καὶ ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, οἱ ἀποτελοῦντες δὲ τὸν θίασόν του ἔλαχον ἀπὸ τοῦ 1603 τὸν τίτλον τῶν «Βασιλικῶν Ἡθοποιῶν». Ἀπέθανε τὸ 1616 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ γαψ

τῆς πατρίδος του. Συνέγραψε (έκτὸς λυρικῶν τινων ποιημάτων καὶ τινων θαυμασίων σογέττων) 14 κωμῳδίας, 10 ἵστορικὰ δράματα καὶ 12 τραγῳδίας. Ἐκ τούτων τρεῖς ἔχουσι ρωμαϊκὴν τὴν ὑπόθεσιν (τὰς λεπτομερείας ὁ Σάικσπηρ ἤγντλησεν ἐκ μεταφράσεως τοῦ Πλουτάρχου, τὸν ὅποιον ἡκολούθησε πιστῶς εἰς τε τὰ γεγονότα καὶ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῶν προσώπων, παραλαβὼν καὶ φράσεις ὀλοκλήρους ἀπὸ αὐτού), εἶναι δὲ αὗται αἱ ἔξης: *Κοριολανός*, *Ίούλιος Καΐσαρ* (ἡ τραγῳδία περὶ λαμδάνει τὸν φόνον τοῦ Καΐσαρος μέχρι τῆς αὐτοκτονίας τοῦ Βρούτου ἐν Φιλίπποις), καὶ *Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα*. Ἀλλα περίφημα ἀνὰ τὸν κόσμον δράματά του εἶναι ὁ *Ρωμαῖος καὶ Ίουλιέττα*, ὁ *Ἀμλετ*, *Ο βασιλεὺς Λήρη*, ὁ *Μάκβεθ*, ὁ *Οδέλλος*, κ. ἄ. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετέφραση πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων του ὁ Δημήτριος Βικέλας καὶ ὁ λόγιος Μιχαήλ Δαμιράλης (ἐκ Νάξου, 1852—1918).

Σκέπης Σωτήρης. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1881. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφωνιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσε πλείστας μέχρι τοῦδε συλλογὰς ποιημάτων: *Τὰ τραγούδια τῆς δραφανῆς* (1900), *Η σερενάτα τῶν λουλουδιῶν* (1901), *Σιωπῆς λύσις* (1903), *Η μεγάλη αὔρα* (1908), *Κάλβεια μέτρα* (1909), *Νεανικά* (1909), *Ο ἀπέδαντος* (1909), *Τρόπαια στὴν τρικυμία* (1910), *Απολλώνιον ἄσμα* (1918), *Αἰολικὴ ἄρπα* (1922), *Προσφυγικοὶ καημοὶ* (1924), *Προτοῦ ν' ἀράξωμε* (1924) κ. ἄ. Ἡσχολήθη ἐπίσης μὲ τὸ θέατρον καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἔξης δραματικὰ ἔργα: *Ο γῦρος τῶν ὥρῶν* (1905), *Άγια Βαρβάρα* (1909), *Η νύχτα τῆς πρωτομαγιᾶς* (1909), *Χριστὸς ἀνέστη* (1922), κ. ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης τὸ ἔπος τοῦ Ἡσίόδου *Ἐργα καὶ ἡμέρας* (1912), μερικὰς ἀπὸ τὰς *Στροφὰς* τοῦ *Ἐλληνος τὴν καταγγήν*, ἀλλὰ γαλλιστὶ γράψαντος *Ιωάννου Μωρεάκης* (1915), καὶ ἄλλα.

Σολωμός Διονύσιος. Ἐγεννήθη τὸ 1798 εἰς τὴν Ζάκυνθον, μίδις τοῦ κόμητος Νικολάου Σολωμοῦ καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Νίκλη. Ἐννέα ἔτῶν ἔχασε τὸν πατέρα του, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐκληρονόμησε μεγάλην περιουσίαν ὁ κηδεμών του τὸν ἔστειλε τὸ 1808 ὑπὸ τὴν ἐπιδέλεψιν τοῦ διάδασκάλου του καθολικοῦ ἱερέως *Ρώσση* εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐκεὶ ὁ Σολωμός ἐφοίτησε κατ' ἀρχὰς εἰς ἐν λύκειον τῆς Κρεμώνας, ἔπειτα δὲ ἐνεγράφη εἰς τὴν γομικὴν σχολὴν τῆς Παδίας. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸῦ ἐγνωρίσθη μὲ πολλοὺς διακρινομένους εἰς τὰ γράμματα *Ιταλούς*, ὡς ὁ ποιητὴς *Μόντης*, καὶ δὲ ἴδιος δὲ κατεγίνετο μᾶλλον εἰς φιλολογικὰς μελέτας καὶ τὴν ποίησιν. Τὸ 1818 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ζά-

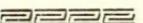
κυνθού, όπου διέμεινε μέχρι του 1828.⁹ Ήτο τότε εύθυμος, άνοιξτόκαρδος και ευχάριστος φίλος, συγκεντρωσε δὲ τριγύρω του συντροφιάν ἀπὸ νέους, οἱ δποῖοι ἡγάπων τὴν μάθησιν και τὴν ποίησιν.¹⁰ Εγραψε δὲ ἥδη ὁ Σ. και ποιήματα, εἰς τὴν ἵταλικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλώσσαν. Τότε (1820) ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Σπυρ. Τρικούπην (τὸν κατόπιν συγγράψαντα τὴν ἴστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως), δστις διέκρινεν ἀμέσως τὸ ποιητικόν του τάλαντον και κατά τινα πληροφορίαν τοῦ συνέστησε, ἀντὶ νὰ δνειρεύεται θέσιν εἰς τὸν ἵταλικὸν Παρνασσόν, νὰ καλλιεργήσῃ καλύτερον τὴν νεοελληνικὴν γλώσσαν και νὰ προσπαθήσῃ νὰ γίνη ὁ θεμελιωτὴς νέας ἑλληνικῆς τέχνης.¹¹ Ο Σ. ἐστράφη πράγματι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθη ἡ ἑλλην. ἐπανάστασις, γῆτις ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν (1823) τὸν *"Υμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.*" Αλλὰ ποιήματα τῆς ἐν Ζακύνθῳ διαμονῆς τοῦ Σ. δημήρεαν ἡ *"Φδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάιρον* (1824), *"Η φρασμανομένη* (1826), ὁ *Λάμπρος*, και τινα σατιρικά.¹² Απὸ τὸ ἔτος 1828 ὁ Σ. ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κέρκυραν, γῆτις ἡτο τότε τὸ κέντρον μεγάλης πνευματικῆς κινήσεως.¹³ Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ πολλοὺς ἔξ-χοντας εἰς τὰ γράμματα ἄνδρας, ὡς και μὲ τὸν μουσικὸν N. Μαντζάρον, δστις ἐμελοποίησε πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.¹⁴ Ο Σ. ἐν Κέρκυρᾳ κατέγινε ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης και τὴν δι^o αὐτῆς δημοιουργίαν ἀνωτέρων ἔργων. Τότε ἡσχολήθη εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ *Κρητικοῦ*, τοῦ *Πόρρου*, τῶν *"Ἐλευθέρων Πολιορκημένων* (μεγάλου ἐπικολυρικοῦ ποιήματος, εἰς τὸ δποῖον ἔψχλε τὸν ἡρωισμὸν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν και τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου), κἄ. Αλλὰ μία συγγενική δίκη, ἡ δποία ἐκράτησε ἐπὶ πέντε ἔτη, και ἀπὸ τὴν δποίαν ἐκιγνώνευσε νὰ χάσῃ τὴν περιουσίαν του, τὸν κατέστησε μελαγχολικόν, γευρικὸν και μισάνθρωπον.¹⁵ Απέθανε κατὰ τὸ 1857. Κατὰ τὸν θάνατόν του ἡλπίζετο ὅτι θὰ εὑρίσκοντο δλα τὰ ποιήματα αὐτοῦ (διότι ἐλάχιστα εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ δημοσιεύσει), ἀλλὰ δυστυχῶς μόνον ἀποσάματα και σχέδια ποιημάτων εὑρέθησαν. Τὰ περισταθέντα συγελέγησαν, ἐτακτοποιήθησαν και ἔξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ φίλου του *"Ιακώβου Πολυλά* (Κέρκυρα, 1859).¹⁶ Εκδοσις πληρεστέρω τῶν ἔργων αὐτοῦ (περιλαμβάνουσα και δλα τὰ ἔως τότε δημοσιευθέντα ἵταλικα ποιήματα αὐτοῦ) ὑπὸ τὸν τίτλον *Δ. Σολωμοῦ "Απαντα* ἐγένετο ἐπιμελείᾳ τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ ἐν τῇ δι-βιοτοπίῃ Μαρασλῆ κατὰ τὸ 1901.

⁹Ο Σολωμός, μολονότι τὸ ἔργον του εἶγαι μικρὸν εἰς ποστήτα και ἔχομεν αὐτὸν κατὰ μέγα μέρος εἰς σχεδιάσματα και συντρίμματα, ἔνεκα τοῦ ὕψους τῶν ἰδεῶν του, τῆς θαυμασίας διατυπώσεως αὐτῶν και διὰ τὸν ἀριστοτεχνικὸν ὅπ' αὐτοῦ χειρισμὸν τῆς δημοτικῆς γλώσσης θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας μας λογοτεχνίας.

Σουρῆς Γεώργιος. Ἐγεννήθη ἐν Σύρφῳ κατά τὸ ἔτος 1853. Ἐσπούδασε φιλολογίαν, ἀλλ’ ἔπειτα ἀφωσιώθη ἐντελῶς εἰς τὴν ποίησιν καὶ δὴ τὴν σατιρικήν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919, Ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1918 ἐξέδιδεν ἑδομαδικίαν ἔμμετρον ἐφημερίδα, τὸν *Ρωμιόν*, εἰς τὴν διοίαν ἐσατίριζε τὰ διάφορα πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ γεγονότα τῆς ἑδομάδος. Τῶν *Ποιημάτων* του ἐξεδόθησαν ἔξι τόμοι (1882 — 1890), ἐκ τῶν διοίων οἱ δύο τελευταῖοι μὲ τὸν τίτλον *Φασονιλῆς φιλόσοφος*. Ἐγράψεν ἐπίσης τὰς κωμῳδίας *Περιφέρειαν* (1886) καὶ *Χειραφέτησιν* (ἐκδοθεῖσαν τὸ 1927). Μετέφρασε καὶ τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐκδοθείσας τὸ 1910.

Ο Σουρῆς, μολονότι ἐφαίνετο παῖς· κωνσταντίνος, ἐκαυτηρίαζε βαθύτατα τὰ ἀτοπα τῆς σημερινῆς κοινωνίας καὶ τὰ ἔθνικά ἐλαττώματα, διὰ τὰ διοία ἐπονοῦσε πολὺ. Διὸ αὐτὸς καὶ δὲν ἡμέλει μέσα εἰς τὰς εὐθύμους σελίδας του νὰ κλαίῃ μὲν εἰς κάθε θλιβερὸν γεγονός τῆς ίστορίας του ἔθνους του, νὰ τοιᾶνη δὲ υμνους χαρμοσύνους διὰ κάθε εὐφρόσυνου.

Χατζόπουλος Κωνσταντίνος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀγρινίῳ τὸ 1869. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐδικηγόρησε ἐπί τινα χρόνον, ἀλλ’ ἐνωρὶς ἀφωσιώθη εἰς τὰ γράμματα. Ἐξέδωκεν ἐπὶ ἐν ἔτος (1898) ἐν Ἀθήναις τὸ πρώτον ἐν τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ λογοτεχνικὸν περιοδικὸν *Τέχνη*. Ἐπειτα ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Γερμανίαν, δόποθεν ἀπέστελλεν ἀνταποκρίσεις εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας καὶ ἡσχολεῖτο εἰς μεταφράσεις. Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ἐπιστρέψων εἰς τὴν Εύρωπην ἀπέθανεν (1920) ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ καὶ ἐτάφη εἰς Μπρίντες. Ἐργα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἔξι: Α’ Συλλογαὶ ποιημάτων: *Τραγούδια τῆς ἐρημιᾶς* (1898), *Τὰ ἐλεγεῖτα καὶ τὰ εἰδύλλια* (1899), *Ἀπλοὶ τρόποι* (1920), *Βραδυνοὶ θρῦλοι* (1921).

Β’ Πεζά. Διηγήματα: *Στὸ σκοτάδι—Τάσω* (1918), *Ο Πύργος τοῦ Ἀκροπόλιταν* (1919), *Φθινόπωρον* 1919). Γ’ Μεταφράσεις ἀριστοτεχνικαὶ δραματικῶν ἔργων, ὡς τοῦ Φάσουστ καὶ τῆς Ἱφιγενείας ἐν Ταύροις τοῦ Γκαΐτε, τῆς Ἡλέκτρας τοῦ Χόφμανσταλ, κ. ἢ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

Α

ἀγαλινὰ=σιγά—σιγά, ἥρέμα.

***Αγαρηνοί**=οἱ Μωαμεθανοί (κυρίως οἱ Ἀραβεῖς, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Ἀγαρ, τὴν γυναικα τοῦ Ἀδραχάμ). Ἐνταῦθα οἱ Τοῦρκοι. Ἡ λ. περιέχει ἀπέχθειαν καὶ μῆσος· (σκυλὶ ἀγαρηνὸς ἀσπλαγχνος ἄνθρωπος).

ἀγκουρα= (ἡ)=τὸ πεντακοσιόδραχμον.

ἀγνάντια=ἀπέναντι, ἀντικρύ.

ἀγνεφος=χωρὶς νέφη.

ἀγροικῶ =ἀκούω.

ἀγρίμι =ἡ ἀγρία αἰξ.

ἀγριμολογῶ =κυνηγῶ ἀγρίμια (=ἀγρίας αἰγας).

ἀδράξω =ἀρπάζω, λαμβάνω μεθ' δρμῆς.

***Αετὸς**=μία ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Νατίου Ὑμηττοῦ.

***Αθανάσιος**=δ περιώνυμος ἀπὸ τοῦ 328—373 μ. Χ. ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, δ διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ὁρθοδοξίας ἀγωνάς του ἐπικαλούμενος μέγας, καὶ πατήρ τῆς ὁρθοδοξίας. Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβύτερος Ἀρειος ἦρνετο τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὸ καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου (325). Βραδύτερον δ Ἀρειος ὑπεκρίθη ὅτι δέχεται τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας καὶ δ Μ. Κωνσταντίνος ἔζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιον νὰ δεχθῇ ἵνα οὗτος ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀλεξανδρειαν. Ὁ Ἀθανάσιος δμως, γνωρίζων ὅτι ἡ νέα δόμολογία τοῦ Ἀρείου ἤτο φαινομενική καὶ διὰ νὰ μὴ διαταράσσεται ἡ γαλήνη τῶν πιστῶν, ἤρνηθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν δικταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Τότε οὗτος θυμωθεὶς ἔξώρισε τὸν Ἀθανάσιον ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρειαν. Ἀποθανόντος δμως μετ' ὀλίγον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, δ υἱὸς αὐτοῦ Κωνστάντιος ἐπανέφερε τὸν ἕεράρχην εἰς τὴν ἔδραν του.

***Α. Γ. Σαρῆ**—Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Δ' γυμν. ἔκδ. β' 1932.

16

Αθηναίη (ἡ) = ἡ Ἀθηνᾶ.

Αἴας = ὁ Τελαμώνιος, ὁ μετὰ τὸν Ἀχιλλέα γενναῖότατος τῶν ἐπὶ τὴν Τροίαν στρατευσάντων Ἑλλήνων. Ὁ Ὄμηρος παριστάνει αὐτὸν πελώριον τὸ μέγεθος, ἀποκαλεῖ δὲ «έρχος» (= προπύργιον) τῶν Ἀχαιῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἔζητησαν δύο, ὁ Αἴας καὶ ὁ Ὅδυσσεύς. «Ἄλλος οἱ Ἑλληνες ἔδωκαν τὰ θεῖα ὅπλα τοῦ γῆρωος εἰς τὸν Ὅδυσσέα. Ὁ Αἴας ἔχολῳθη καὶ παραφρονήσας κατέσφαξε ποίμνιον προδάτων, γομίζων δὲ τράχει τοὺς τόσους ἀδικήσαντας αὐτὸν Ἑλληνας. Μετ' ὅλιγον δμως, συνελθὼν καὶ ἐντραπεῖς διὸ διπέπεις εἶχε κάμει, γῆτοκτόνησεν.

Αι-Δημήτριδες = τὰ χρυσάνθεμα, τὰ δποία ανθοῦσιν ιδίως κατὰ τὸν Ὁκτώβριον, δτε καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

Ακαδημία ή Ἀκαδημεία ἐκαλεῖτο ὥραῖος σύνδενδρος τόπος χίλια περίπου μέτρα μικρὸν τῆς κυριωτέρας πύλης τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Διπύλου, δνομασθεὶς οὕτω ἀπὸ τοῦ γῆρωος ἡ τοῦ πρώτου κατόχου αὐτοῦ Ἀκαδημού. Ἐκεῖ ἦγάπα νὰ συχνάζῃ δ Πλάτων μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διὸ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ αὐτοῦ ἔκληθη Ἀκαδημία. Ἡ Ἀκαδημία διετηρήθη μέχρι τοῦ 529 μ. Χ., ἀλλὰ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἡ θεμελιώδης διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος ὑπέστη μεγάλας ἀλλοιώσεις, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔξετάζοντες τὰ κατ' αὐτὴν διακρίνουν πολλὰς περιόδους: τὴν ἀρχαίαν Ἀκαδημίαν (387—250 π. Χ.), τὴν Μέσην, τὴν Νεωτέραν, τῆς δποίας ἀρχηγὸς ἔγένετο δ Καρνεάδης, τὴν Τετάρτην, τὴν Πέμπτην, τῆς δποίας ἀρχηγὸς ἔγένετο δ Ἀυτίοχος δ Ἀσκαλωνίτης (ἀποθανὼν τὸ 68 π. Χ.), κτλ.

ἀκαλήφη (ἡ) = ἡ μέδουσα.

ἄκοπος = 1) ἀδιάκοπος, 2) ἀκούραστος.

ἀκροστόλιον (τὸ) = τὰ κάτωθεν τοῦ ἀκροπρῷου στολίσματα τῆς πρόφρας.

Ἀλέξανδρος δ Α' χύτοκρήτωρ τῆς Ρωσίας (1801 — 1825). Οὗτος συμμετέσχε εἰς τὴν Ιερὰν Συμμαχίαν (1815), εἴτα δέ, πιεζόμενος ὑπὸ τῶν τάσεων αὐτῆς, ἤναγκάζετο νὰ παρακολουθῇ τὸν Μέττερνιχ εἰς τὴν κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως πολιτικήν του.

ἀλκυών = πτηγόν ἐνδιαιτώμενον παρὰ τὰς ὅχθας τῶν ποτα-
μῶν καὶ τὰς ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν. Ἔχει χρῶμα ἀναμίξ πρά-
σινον, κυανοῦν καὶ ὑποπόρφυρον, δάμφος δὲ προσινωπόν,
μακρότερον τῆς κεφαλῆς. Ἀγαπᾷ ἵδια τοὺς μικροὺς ἵχθυς,
οὓς μετὰ μεγίστης τέχνης συλλαμβάνει (διὸ καὶ φαροπούλι
καλεῖται ἐνιαχοῦ). Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἡ Ἀλκυόνη, κό-
ρη τοῦ Αἰόλου, ἦτο σύζυγος τοῦ Κήρυκος· ἐπειδὴ δὲ οὗτος
ἐπνίγη κατόπιν ναυαγίου, ἔρριψεν ἐκυτὴν ἐν ἀπελπισμῷ εἰς
τὴν θάλασσαν ἀλλὸς Ζεὺς εὐσπλαγχνισθεὶς μετεμόρφωσεν
ἀμφοτέρους εἰς τὸ δμώνυμον τῆς συζύγου πτηγόν. Διέταξε δὲ
τοὺς ἀνέμους νὰ μὴ πνέωσι κατὰ τὰς ἐπτὰ πρὸ τῶν χειμερι-
νῶν τροπῶν καὶ τὰς μετ' αὐτὰς ἀλλαξ ἐπτὰ ἥμέρας, διε τα-
κασκευάζουσιν αἱ ἀλκυόνες τὰς φωλεάς των καὶ γεννῶσι
τοὺς νεοσσούς των (=ἀλκυονίδες ἥμέραι).

ἄλλα = λέξις ιταλική = ἐπάνω, ἀναβίδασσον.

ἄλπεν - στὸκ = ὑψηλὴ δάσδος, μὲ σιδηρᾶν αἰχμὴν εἰς τὸ ἄ-
κρον, κατάλληλος δἰὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὰ ὅρη (τὰς Ἀλπεῖς).

ἀναγαλλιάζω = ἀγαλλιῶ.

ἀναγέλεσ = κατὰ ἀγέλας.

ἀνάερος = ἐν τῷ ἀέρι, ὑψηλά.

ἀναχεντρωνούν = δρθώνονται αἱ τρίχες.

*Αννιανδος = χρονογράφος ἐξ Ἀλεξανδρείας, θστις ἔγραψε περὶ τὸ
410 μ. Χ. παγκόσμιον ίστορίαν, τῆς δποίας ὅμως μόνον ἀπο-
σπάσματά τινα διεσώθησαν.

ἀντάμη = μαζί.

ἀντάρα (ἡ) = ἡ ὁμίχλη, εἰτα ἀνησυχία, θόρυβος, ταραχὴ.

ἀξαίνω = αὐξάνω, μεγαλώνω.

ἀπάγγειο (τὸ) = 1) ἐκεῖνο ὅπερ, δεχόμενον τὴν δρμὴν τοῦ
ἀνέμου, καθιστᾶ ὑπήνεμα τὰ ὅπισθεν αὐτοῦ: 2) αὐτὸ τὸ ὑπή-
νεμον μέρος.

ἀπαρθινὸς = ἀληθής, ἀληθινός.

ἀπαριάζω = ἐγκαταλείπω, ἀφήνω, παραιτῶ.

ἀπεικάζω = συμπεραίνω.

ἀπῆς = ἀφοῦ.

ἀπιθώνω = τοποθετῶ, στηρίζω, ἀκκουμβῶ.

ἀπλοχωράω = ἀπλώνω.

ἀπογλακῶ = καταδίώκω.

Απολλωνία = νοητέα ή πρὸς Ἐπίδαμνον, ή ἄλλως Ἰλλυρικὴ
ή Ἡπειρωτικὴ καλούμενη, ητὶς ητο ἐπὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς
καὶ σπουδαῖον στρατιωτικὸν δρμητήριον. Εἰς αὐτὴν διέτριψαν
χάριν σπουδῶν πλεῖστοι ἐπιφανεῖς Ῥωμαῖοι, ὡς δ Ὁκταδια-
νός καὶ δ φίλος του Μαικήγας.

ἀπολογισμαί = ἀποκρίγομαί.

ἀπομονάροι (οἱ) = οἱ ἐπίλοιποι.

ἀπονέραι (τὰ) = τὰ μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ πλοίου η μεγά-
λου ἰχθύος βρέυματα.

ἀραγὸς (δ) = μικρὸς ἀσκός.

ἀράσσω = ἐφορῷ.

ἀρίφνητοι = ἀναρίθμητοι.

Ἀρκαδίου μονὴ = κεῖται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ῥεθύμνης. Κατὰ
τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ἐθεωρήθη λόγῳ τῆς ἐπὶ δροπε-
δίου θέσεως αὐτῆς καὶ τῆς στερεότητος τοῦ κτιρίου ὡς κατάλ-
ληλον κέντρον ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ ἔχθροῦ. Διὸ τὴν 7ην
Νοεμβρίου οἱ Τούρκοι ἐπῆλθον κατὰ τῆς μονῆς μὲ 28000
ἄνδρας καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτήν. Οἱ ἔκει Ἐλληνες (300 μό-
νον δπλοφόροι καὶ 650 ἄμαχοι μετὰ γυναικοπαίδων) ἡμύν-
θησαν μαχόμενοι ἀπὸ τῶν παραθύρων καὶ πολεμιστρῶν τοῦ
περιβόλου τῆς μονῆς καὶ ἀποκρούοντες τὰς ἐφόδους. Οἱ ἔχθροι δὲ
ἐκόμισαν τὴν ἐπομένην ἀπὸ τὸ Ῥέθυμνον ἐν πεδιγάνην πυροδό-
λον, διὸ οὐ διέρρηξε τὴν αἰδηρᾶν πύλην τῆς μονῆς καὶ οἱ
Τούρκοι εἰσήλασαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου. Τότε εἰς τῶν πολιορ-
κουμένων, κατὰ σύνθημα δοθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου
Γαβριὴλ ἐπυροδόλησε κατὰ τῆς πυριτιδαποθήκης, ητὶς καὶ
ἀναφλεγεῖσα ἀμέσως ἀνετίναξε μίαν τῶν πλευρῶν τῆς μονῆς,
ἡ δποία κατεπλάκωσε πλείστους ἐκ τῶν ἐφορμώντων Τούρ-
κων. Οἱ λοιποὶ ἐξαγριωθέντες ἐπετέθησαν μετὰ μείζονος ὀρ-
μῆς καὶ κατέσφαξαν τὰ γυναικόπαιδα. Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἐλ-
λήγων ἐφονεύθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ Τούρκοι ἀφῆκαν ἔκει 3000
περίους γεκρούς.

ἀρμενα (τὰ) = οἱ ίστοι, αἱ κεραῖαι, τὰ σχοινία τῶν ίστῶν κ.τ.λ.,
δηλ. δ ἐξαρτισμὸς ἐν γένει ἐνδὸς πλοίου.

ἀρμενίζω = ταξιδεύω.

ἀρνοπόκι (τὸ) = τὰ κοντὰ μαλλιά τῶν ἀρνίων.

ἀσούσουμος = δ μὴ ἔχων ἴδιαίτερόν τι χαρακτηριστικόν.

ἀσπέδιστος = ὁρμητικός, ἀκράτητος.

ἀσπιρίνη (ή) = φάρμακον κατὰ τῆς κεφαλαλγίας.

ἀσπρα (τὰ) = τὰ χρύματα.

***Ασπρονήσι** (τὸ) = νησίς εἰς τὴν Μεγάλην Σύρτιν, τὸν γνωστὸν κόλπον τῆς Τριπολίτιδος, πλησίον τῆς ἔηρᾶς, εἰς τὴν ὅποις αν συνήθως θάπτουν οἱ σφουγγαράδες τοὺς ἀποθηγγακοντας συντρόφους των.

ἀσπροφλόκατος = ὡς γνωστόν, οἱ κάτοικοι τῆς Β. Ἀφρικῆς φέρουν μπουργούς: ἀσπρο, τὸ ὅποιον ἀνεμίζει.

ἀσφαλτα = ἀσφαλῶς.

***Ασώπιος Κωνσταντῖνος**. Ἐγεννήθη ἐν Ἡπείρῳ τῷ 1789. Ἐμα-θήτευσεν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ είτα ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, διαδύτερον δέ, προστατευθεὶς ὑπὸ τοῦ λόρδου Γκέλφορδ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἐπανελθὼν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ (1824—1842), ἔπειτα δὲ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίῳ. Ἀπέθανε τὸ 1872. Ὡς διδάσκαλος ὑπῆρξεν ἀνυπέρβλητος διὰ τε τὴν σο-φίαν καὶ εὐφράδειαν καὶ μειλιχίτητα αὐτοῦ. Ἐκτὸς ἀλλων, ἐδη-μοσίευσεν Ἰστορίαν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγρα-φέων (1850) καὶ τὰ Σούτσεια (κριτικήν, 1853).

ἀφέντης (δ) = ἐνταῦθα διατήρησις.

ἀφνίδια = αἰφνιδίως.

ἀφτουρρος = ἐκεῖνος ποὺς δὲν ἔχει τύχη καὶ προκοπή, κακότυχος.

ἀχνολογάω = ἀχνίζω, διγάζω ἀχνούς.

ἀχνὸς = λεπτός, ἐλαφρός, θαμβός, ωχρός.

ἀψηφισία (ή) = η Ἑλλειψίας ἐκτιμήσεως, περιφρόνησις.

B

βαβούρα (ή) = ὁ θόρυβος.

Βάκχαι (αἱ) = γυναῖκες μεθύουσαι καὶ μαινόμεναι, αἴτινες γήκολού-θουν τὸν Βάκχον (Διόνυσον) κατὰ τὰς περιεφαλαίας του.

βαλβίδα (ή) = η βαλβίς τῆς περιεφαλαίας, διὰ τῆς ὅποιας ἔξερχεται διάκαθαρτος ἀήρ, τὸν ὅποιον ἀποπνέει δι δύτης.

βάλσαμον (τὸ) = 1) εἶδος ἀρωματικῆς δοτάνης, ὄμοίας πρὸς τὸν γῆδύοσμον 2) η εὐώδης ρήτινη τοῦ φυτοῦ τούτου.

βαρὰ = βαρέως (πολὺ ἥσθάνετο τὸν ἑαυτόν του).

βαρίσκω = κτυπῶ.

βεγιανναμές = αὐτοκρατορική ἐπιστολή, διάγγελμα.

Βένιερος Αὐγούστος Ἐμμανουὴλ (1785—1871) = διάσημος Γερμανὸς φιλόλογος, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐκδόσας πλείστους ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Βερανζέρος = ἔνδοξος Γάλλος ποιητὴς (1780—1857), ὅστις εἰς πολλὰ του ποιήματα ἔψαλε τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα τοῦ 21. βεραντα (ἢ) = ὁ ἔξωστης.

Βέρνη Ιούλιος = γάλλος μυθιστοριογράφος, ὅστις ἔγραψε θαυμάσια ἐκλαϊκευτικὰ τῆς ἐπιστήμης μυθιστορήματα, καταλληλότατα ἰδίᾳ διὰ τοὺς νέους. Εἰς ἓν ἔξ αὐτῶν, τὸ «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγαι· ὅπδ τὰς θαλάσσας», περιγράφει μακρὸν ταξίδιον μὲν ποδρύχιον εἰς τὰ δάση τῶν ὥκεανῶν.

Βερονέζε = ἐννοεῖται ἐνταῦθα εἰκὼν τοῦ Βερονέζε, διασήμου Ἰταλοῦ ζωγράφου (1528—1588).

Βέρρος Κόιντος Λικίνιος Βέρρος. Ρώμαιος ἔξ ἐπιφανοῦς γένους, ὅστις, ἀποσταλεὶς εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ὧς διοικητὴς, ἐγένετο διαδόχος διὰ τὰς παντοίας κακώσεις, τὰς δποίας ἐπέβαλλεν εἰς αὐτάς, ἵδια ἀφαιρῶν δ.τι πολύτιμον εἶχον καὶ κατ' ἔξοχὴν τὰ καλλιτεχνήματα (ἀγάλματα, εἰκόνας, πολύτιμα ἀγγεῖα). Διὰ τὴν τοιαύτην ἐν Σικελίᾳ διαγωγήν, ἔξ ἡς ἀπεκόμισε μέγιστον πλοῦτον, εἰσήχθη εἰς δίκην ἐν Ῥώμῃ, ἔγραψε δὲ κατ' αὐτοῦ ἔξ λόγους δ Κικέρων. Φοδηθεὶς δὲ δ Βέρρος τὴν ἔκβασιν τῆς δίκης, ἔφυγε καὶ μόνον μετὰ εἰκοσιπενταετίαν ἐπανῆλθε.

Βηλαρᾶς Ιωάννης = ἵδε τὸν βίον αὐτοῦ ἐν σελ. 225—6. Οὗτος ἐστιχούργησε καὶ πολλοὺς αἰσωπείους μύθους.

βιβλικὸς = τῆς Βίβλου, δηλ. τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Βιγιόν = παλαιὸς Γάλλος ποιητὴς ἐκ Παρισίων (1431—1489), συγγράψας τὴν «Μεγάλην καὶ Μικρὰν Διαθήκην».

βλάμης = δι² ἱεροτελεστίας γενόμενος ἀδελφός, ἀδελφοποιητός.

Βλάχος Αγγελος (1838—1920) = ἐπιφανῆς λογοτέχνης καὶ πολιτικός, ὅστις διετέλεσε καὶ πρεσβευτὴς καὶ ὑπουργός τῆς παιδείας. Συνέγραψε πολλὰ ἐν πεζῷ λόγῳ ἔργα καὶ συλλογὰς ποιημάτων, διεκρίθη δὲ καὶ ὡς μεταφραστής.

βλιστρί (εδ) = ἡ ἀφθονία.

Βλόσσιος Γάιος = στωχός φιλόσοφος του Β' π. Χ. αἰώνος, γεννηθείς ἐν Κύμη τῆς Κάτω Ιταλίας. Οὗτος ὑπῆρξε κατὰ τὸν Πλούταρχον στενώτατος φίλος τοῦ Τιθερίου Γράκχου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ῥήτορα Διοφάνη ἡσκήσεις μεγάλην ἐπίδρασιν ἔπειτα ἀντοῦ διέταξε μεταρρυθμίσεις του. Μετὰ τὸν φόνον αὐτοῦ μόλις διεσώθη καταφυγών πρὸς τὸν πολέμιον τῶν Ῥωμαίων Ἀριστονίκον τῆς Ηεργάμου, ἡττηθέντος δὲ αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ηὐτοκτόνησε.

Βολταῖρος = διάσημος Γάλλος λογοτέχνης (1694—1788), ἔστις διὰ τῶν ποικίλων συγγραμμάτων αὐτῷ ἐπετέθη δριψύτατα κατὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν δογμάτων αὐτῆς.

βούκινον (τὸ) = ἡ βυκάνη, ἡ σάλπιγξ, ἡ τρομπέττα.

Βούλλα = πευκόφυτος ἀκτὴ τῆς Ἀττικῆς, νοτίως τοῦ Φαλήρου.

βουρκώνω = γεμίζουν τὰ μάτια μου δάκρυα.

βραγιά (ἡ) = ἡ πρασιά τοῦ κήπου.

βρανδεμβούργιανά = τὰ ἄριστα τῶν γερμ. ταγμάτων. Τὸ Βρανδεμβούργον ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ βασιλείου τῆς Πρωσσίας.

βραχιόλια (τὰ) = ταῦτα φοροῦν οἱ δύται, διὰ γὰ κλείσῃ στερεὰ ἡ στολὴ καὶ γὰ μὴν εἰσέρχεται τὸ νερό.

βρῶμα (τὸ) = τὸ φαγητόν.

Γ

γάλα (τὸ) = τὸ ζουμένι, τὸ ὑγρόν, τὸ ὅποιον ἔξερχεται διὰ τῆς συμπιέσεως τῶν ζωσφίων ποὺ περιέχονται εἰς τὸν σπόργον, καὶ τὸ ὅποιον σημειωτέον εἶναι καυστικώτατον.

γατζούνδια (τὰ) = μικροὶ γάντζοι, ἀπὸ τοὺς ὅποιους ὁ δύτης κρεμᾷ τὸ μαχαίρι, κτλ.

γατιάξω = συμμαχεύομαι, καθουριάζω ἀπὸ τὸν νευρικὸν θυμόν μου λόγῳ προσθολῆς π. χ. ὅπως ἡ γάτα, δταν εἶναι θυμωμένη.

γεῖς = εἶς, ἔνας.

γεμιτζῆς (δ) = λ. τουρκικὴ = γαυτικός, θαλασσινός.

Γέντζ = ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη χρηματίσας γραμματεὺς τοῦ Μεττερνίχου.

γῆ = τὸ διαζευτικόν ἡ.

γιαταγάνι (τὸ) = ἔριος τουρκικὸν καμπυλωτόν.

Γίββων = ἐπιφανῆς "Αγγλος ἴστοριδες (1737—1794). Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶναι «Ἴστορία τῆς παρακμῆς καὶ τῆς πτώσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας».

γιουσλιξῆς (*δ*) = λέξις τουρκική, ἐπιβάτης.

γκό δν = ἀγγλιστής άνερα.

γλάκιο (*τδ*) = τὸ τρέξιμον, ὁ δρόμος.

γλακῶ = τρέχω.

γλύνω = γλυτώνω, ξεφεύγω.

γούπατον (*τδ*) = μέρος χαμηλόν, ὑπήνεμον.

γρυλλάρω = ἀνοίγω τοὺς δρθαλμούς καὶ ἀτενίζω, γουρλώνω.

▲

δάχτυλο τὸ παίρνει = τὸ κινεῖ εἰς ἐνὸς δακτύλου ἀπόστασιν.

Δεξαμενὴ = δεξαμενὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Δυκαθητοῦ, ἐν
ἥ συλλέγεται δι^ο ὑδραγωγείων τὸ ὑδωρ καὶ ἐξ ἣς διοχετεύε-
ται ἀγάν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Δερβέναγας = ὁ ἔχων τὴν φύλαξιν μιᾶς κλεισωρείας.

διάσελον (*τδ*) = αὐχήν, τὸ στενὸν πέρασμα ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν
ἐνὸς βουνοῦ εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ μίαν κοιλάδα εἰς ἄλλην.

διαφεντεύω = ὑπερασπίζομαι, σώζω.

δίδω = σημαίνει εἰς τὴν Κρήτην καὶ ὅρμῳ, ἐμπίπτω.

δικάω = ἀρκῶ.

Διοφάνης = διάσημος βήτωρ ἐκ Μυτιλήνης, δστις μεταδάξεις τὴν
‘Ρώμην ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ Τίθερίου Γράνχου, τὸν ὅποιον
παρώρμησε μεγάλως εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις του, ἐφονεύθη
δὲ μαζὶ μὲ αὐτὸν τὸ 132 π. Χ.

δοκίμιν (*τδ*) = δοκιμασία, ἀθλος, ἀγών.

δράκαινα = φάρ: τὸ ὅποιον φέρει ἐπὶ τῆς βάχεως ἀκανθῶν δηλη-
τηριώδη. Μὲ αὐτὴν κτυπᾷ πλήγμα ἰσχυρὸν καὶ προκαλεῖ δρι-
μυτάτους πόνους εἰς τὸν πληγέντα, ἐνίστε καὶ θάνατον.

δριμόχολο (*τδ*) = αἰφνίδιος δρμητικὸς ΒΑ ἀνεμος.

δρολάπι (*τδ*) = ἡ λαζλαψή, ἡ καταιγίς.

■

εἶντα = τί.

εκατονταετῆς πόλεμος = μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, διαρ-
κέσας ἀπὸ τοῦ 1337—1453.

ελίγα = ὀλίγον.

Έλισάβετ = ή περίφημος βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας (1558—1603), ἐπὶ τῆς ὁποίας ή Ἀγγλία ἀνήλθεν εἰς μεγίστην ἀκμήν.

Ἐντελβάις (τὸ) = φυτὸν ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν Ἀλπεων (ἐπιστημονικῶς λεοντοπόδιον τῶν Ἀλπεων) μὲν μικρὰ ὑπόδευκα θυσανωτὰ ἄνθη.

Ἐπίκουρος = Ἀθηναῖς φιλόσοφος (341—270 π. Χ.), δστις ἐδίδαξε πρῶτον ἐν Μυτιλήνῃ καὶ Λαμψάκῳ, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας ἐν ἡλικίᾳ 36 ἐτῶν συνέστησεν ἴδιαν φιλόσοφην σχολὴν ἐντὸς κήπου, τὸν ὅποιον ἐπίτηδες ἤγραψε. Ἡ σχολὴ αὕτη ἦνδοκύμησε μεγάλως, διετηρήθη δὲ ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Ἐπικούρου ἐν τῇ σχολαρχίᾳ, μεταξὺ τῶν ὅποιων ὑπῆρχε καὶ διδάσκαλος τοῦ Κικέρωνος. Ἀθηναῖς Φαιδρος, δστις ἐδίδαξε καὶ ἐν Ρώμῃ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἐπικούρου ἀπέκτησε πλείστους διαδόκους μεταξὺ τῶν Ρωμαίων.

Ἐρμᾶννος = Ἰωάννης Γοδοφρεῖδος (1772—1848). διάσημος Γερμανὸς φιλόλογος, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.
Ἐτοιος = τοιοῦτος.

Ἐνσέβιος = ἐκ Παλαιστίνης, ἐπίσκοπος Καισαρείας ἀπὸ τοῦ 314—340, καλούμενος δὲ Παμφίλου ἀπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Παμφίλου. Ἐγραψε πολλὰ θεολογικὰ καὶ ἰστορικὰ συγγράμματα, μεταξὺ τῶν διποίων καὶ βίου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, δστις δῆμος κατ’ ἀλήθειαν εἶναι ἐγκώμιον τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἐφυδοῦσα = ὠλιγόστευσον.

Ζ

ζάβαλι = λ. τουρκικὴ = καγμένε.

ζαλώνω = 1) φορτώω, 2) ἔχω ζάλην, ιλιγγον.

ζαναμπέτης η τζαναμπέτης = κακός, δύστροπος (λ. τουρκική).

Ζήνων = φιλόσοφος ἐκ Κιτίου τῆς Κύπρου, δστις ἔζησεν ἀπὸ τοῦ 350—260 περίπου π. Χ. Ἐζῆσε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν Ἀθήναις, δπου ἔδρυσε περιώνυμον σχολήν, ητις ἐκλήθη κατόπιν στωική, ἐκ τῆς Ποικίλης Στοᾶς. Αὕτη ἡτο οἰκοδόμημα ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν, κεκοσμημένον διὰ ποικίλων εἰκόνων διασήμων ζωγράφων, δπου συνηθροίζοντο οἱ μαθηταί του..

ζιμιδν = ἀμέσως,

Ζιγκάιξεν = ίδε Τσιγκάξεν.

ζούγκλα (ή) = εύρειαι: θαμνόφυτοι: ή δενδρόφυτοι: έκτάσεις: έν Ιγδίαις, πλήρεις θηρίων.

ζυγιές (οι) = οι στοιχοι, τὰ ζεύγη (τῶν μουσικῶν ὄργανων ἐνταῦθα).

ζύγωθρον (τὸ) = ἡ ζυγαριά.

H

ἡθικὸς = ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅχι θλικός: εἰσαι: ώραιά σὰν ἄγγελος κατὰ τὴν μορφήν, ἀλλ ἐπίσης ώραιά σὰν ἄγγελος καὶ κατὰ τὴν ψυχήν. Ἡ κόρη συνεδύεται δηλαδὴ ἐμορφικὰ καὶ καλωσύνην μαζί.

ἥμερόδεντρον (τὸ) = ἡ δρῦς, ἡς αἱ βάλανοι εἶναι φαγώσιμοι.

ἥσωσε = τοῦ δ. σώνω = φθάνω.

Θ

θαλάμι (τὸ) = ἡ φωλεὰ τῶν χταποδιῶν καὶ μερικῶν ψαριών, π. χ. τοῦ σκορπιοῦ, τοῦ δροφοῦ, κἄ.

Θεόκριτος = ποιητής ἐκ Συρακουσῶν, ἀκμάσας περὶ τὸ 270—250 π. Χ., δι πατήρ τῆς βουκολικῆς ποιήσεως, τοῦ δποίου ἔχομεν ώραιά ποιήματα, τὰ «Εἰδύλλια».

θημωνιά (ή) = δ σωρὸς τῶν γεννημάτων (ἰδίως τοῦ σίτου) καὶ τοῦ ἔηροῦ χόρτου.

θυμέλη (ή) = κυρίως δ βωμὸς τοῦ Διονύσου, δ ιδρυμένος ἐν τῷ μέσῳ τῆς δραχήστρας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου· είτα τὸ θέατρον ἐν γένει.

θώρι (τὸ) = ἡ μορφή, ἡ σψις.

I

Ίακωβῖνοι τῆς Ισπανίας. Ὄτε δ νόμιμος βασιλεὺς τῆς Ισπανίας Φερδιγάνδος Ζ' ἀποκατεστάθη τὸ 1814 ἐπὶ τοῦ θρόνου, διεσχέθη δι: θὰ σεβασθῇ τὰς ἐλευθερίας (= τὸ σύνταγμα), τὰς δποίας οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ισπανικοῦ λαοῦ εἰχον ψήφισει κατά τινα ἐπανάστασιν, τὸ 1812, διαρκούσῃς τῆς γαλλικῆς κατοχῆς. Ἀλλ δ βασιλεὺς παρέθη ἀμέσως τὴν διπό-

σχεσίν του, κατήργησε τὸ σύνταγμα, καὶ ἐκυδέρνα δεσποτικῶς. Τότε προεκλήθη Ἰσχυρὰ ἑξέγερσις κατ' αὐτοῦ, τὴν δύοιαν ὅμως κατέπνιξεν ἡ Ἱερὰ Συμμαχία. Οἱ δυοκινοῦντες τὴν ἑξέγερσιν ταύτην εἶχον κληθῆ Ἱακωβῖνοι κατ' ἀπομίμησιν τῶν Ἱακωβίνων τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

ἰμέρους βλαστήσεως (ἴμερος = δ. πόθος) = ἴμεροέσσας βλαστήσεις = θελκτικάς.

κ

κακαποδομένος = ὁ ἔχων κακὸν τέλος.

κάλβεια = ως λέγει δ. ποιητής Κάλδος εἰς μίαν ἐκ τῶν φύσιών του, τὸν Ὡκεανόν:

Ἄλλὰ τῶν μακαρίων
στάβλων ἵδον τὰ ἡῷα
κάγκελα αἱ Ὡραι ἀνοίγουσιν,
ἵδον τὰ ἀκάμαντα ἄλογα
τοῦ Ἡλίου ἐκβαίνουν.

Καλὲ Γκρόττο = ἀπόκρημνος καὶ βραχώδης ὅρευδες ὅγκος, κείμενος Ἀ. τοῦ Γκεκτσά—Μπουνάρ, δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Σαγγαρίου. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Γ. συνήφθη τριήμερος πεισματώδης καὶ πολύνεκρος μάχη (28—30 Αὐγούστου τοῦ 1921) μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, οἵτινες ἐν τέλει κατέλαθον αὐτό· ἐγκατέλειψαν ὅμως μετὰ 10 ἡμέρας, ὅτε διετάχθη ἡ γενικὴ ἀποχώρησις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ Σαγγαρίου.

καλοξανοίγω = καλοθλέπω, διακρίνω.

καπλάνι (τὸ) = λ. τουρκική, ἥτις σημαίνει τὴν πάρδαλιν· παρὸν ἥμιν ὅμως καλεῖται οὕτω ἡ τίγρις.

καπρὸν (τὸ) = δ. ἀγριόχοιρος.

καρβανάρδος (δ.) = δ. δδηγών κυραβάνιον = δμάδα ἐππων.

Καρβονάροι = (δηλ. ἀνθρακεῖς) ἢτο τὸ σηνομα μυστικῆς πολιτικῆς ἑταίρειας, ἥτις ἐδρύθη ἐν Ἱταλίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰώνος, ὅτε ἐκυριάρχουν οἱ Γάλλοι· ἐν Νεαπόλει, καὶ σκοπὸν εἶχε τὴν ἔξωσιν τῶν ἔνων καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἱταλίας. Οἱ κρατοῦντες ἐπέδαλλον εἰς τὰ συλλαμβανόμενα μέλη τῆς ἑταίρειας τὴν ποιηὴν τοῦ θανάτου.

κάρογο (τὸ) = σχοινίον, μὲ τὸ δποῖον μαζεύεται ὁ φλόκος.

καρδιάρα (ἡ) = ἀγγείον ξύλινον, δποι ἀρμέγουν τὸ γάλα.

Κάρλαϊλ Θωμᾶς: Σκάτος φιλόσοφος καὶ ιστορικὸς (1795—1881), ὁ συγγραφεὺς τοῦ περιφήμου βιβλίου «Οἱ ἡγραεῖς καὶ ἡ λατρεία τῶν ἡρώων».

Καρνεάδης = φιλόσοφος ἐκ Κυρήνης ἀκμάσας περὶ τὸ 180 μ. Χ.. εὐγλωττότατος, ὁ θεμελιωτὴς τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας ἐν Ἀθήναις. Ἐλθὼν εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τιγων ἀλλων ὅς ἀπεσταλμένος τῶν Ἀθηνῶν, ἀπήγγειλεν ἐκεῖ καὶ λόγον ὑπὲρ τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἀλλον κατὰ τῆς Δικαιοσύνης τοσοῦτον δὲ ἔθυμαράσθη ύπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡ πειστικότης αὐτοῦ, ὥστε δικάτων συνεθεύλευσε νὰ παραχωρήσωσι τάχιστα εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ αἰτούμενα καὶ νὰ ἀποδιώξωσιν ἀμέσως τοὺς πρόσβεις, διότι ἡ δύναμις τοῦ λέγειν αὐτῶν ἦτο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν.

Κάρολος 1Οος, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1824—1830), δστις μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσίας ἔβοήθησε τὴν Ἐλλάδαν ἀπαλλαγῇ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀπέστειλε τὸν Μαιζώνα μετὰ γαλλικοῦ στρατοῦ ἵνα ἐκδιώξῃ τὸν Ἰμπραήμ.

κορυνοφύλλι (τὸ) = βοτάνη ἀρωματική.

καρκήσιοι (οἱ) = (ἐνν. κάλοι) = τὰ χονδρὰ τεντωμένα σχοινία, τὰ συνδέοντα τὰς κεραίας μὲ τὸ ἀκρότατον τοῦ ίστοι.

Καστελλάρ = Ἰσπανὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1832—1899).

κατάγναντα = ἀκριθῶς ἀπέγναντι.

καταποτῆρας = ἡ ἄδυσσος.

κατηφὲς = βελούδινον ὕφασμα.

καυκόπουλο (τὸ) = ξύλινον ποτήρι.

κάψχλο = τὸ καμένο μέρος τοῦ χωραφιοῦ.

Κεραμεικὸς = ἀνάκτορον τῶν βασιλέων ἐν Παρισίοις μετὰ λαμπροῦ κήπου (Palais des Tuilleries).

κεσάτι (τὸ) = τὸ μὴ πωλεῖν, ἡ στασιμότης τῶν ἐργασιῶν (λ. τουρκ.)

κεστὸς = (ζώνη) τῆς Ἀφροδίτης = εἰδος φυκιοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, δικεστὸς οὗτος καθίστα τὴν Ἀφροδίτην πολυθέλγητρον.

κηροιμὲ (ἔνα) = ἔκφρασις τουρκικὴ = πολλάκις, συχνάκις.

κιμούχα (ἡ) = φευδόσποργος, δι δποῖος εὔκολα σχίζεται, καὶ δὲν ἔχει πολλήν ἀξίαν.

κόθροα (*τὰ*) = ξύλιναι στεφάναι, εἰς τὰς ὁποίας δέγουν τὰ κουδούνια καὶ τὰ περγοῦν εἰς τοὺς λαιμοὺς τῶν προσθάτων.

κόδμητα (ἐκ τοῦ κόπτω) σημαίνει κυρίως τύπωσις, χάραγμα γομίσματος. "Οθεν μεταφορικῶς χαρακτήρ.

κονάκι (*τὸ*) = τὸ κατάλυμα.

κονεύω = μένω κάπου γ' ἀναπαυθῶ τὴν νύκτα, καταλύω.

κόντρας (*δ*) = ὅρθιογώνιον ἴστιόν ἐν τῷ πρωραίῳ ἴστῳ.

κοπανιά (*ἡ*) = τὸ κτύπημα, ἡ πληγή.

κοπελλιάρης (*δ*) = τὸ παλικάρι, δι νεανίας.

κορζέτες (*οἱ*) = δταχ διστὸς δὲν εἴγαι μονοκόμματος, τὰ δύο τμῆματα αὐτοῦ (δηλ. ὁ κύριος ἴστος, τὸ ἄλμπουρο, καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος αὐτοῦ, τὸ ἄλμπουρέτο) κοχλιοῦνται ἐπὶ ξύλου ἐλειψοεῖδος, δπερ καλεῖται κορζέτα (= στηλόκρανον).

κουρούπι (*τὸ*) = εἰδος λαγήγων, τὰς ὁποίας ἐν ἀφθονίᾳ κατασκευάζουν εἰς τὴν Αἴγιγαν καὶ ἀλλαχοῦ.

κουρσεύω = ἀρπάζω ώς κουρσάρος = πειρατής.

κουφάρι (*τὸ*) = τὸ πτώμα.

κοῦφος (*τὸ*) = τὸ στήθος.

κρένω = λαλῶ, δμιλῶ, λέγω.

κριτήριο (*τὸ*) = δάσανον, βασανιστήριον.

κύρης (*δ*) = δ πατέρας.

Κυψελίδαι = γένος τυράγγων ἐν Κορίνθῳ, οὗτα κληθὲν ἀπὸ τοῦ Κυψέλου, δστις πρῶτος κατέλαθε τὴν τυραννίδα τὸ 655 π. X.

▲

λάβρα (*ἡ*) = ἡ δυνατὴ ζέστη, μτφ. δ καημός.

λάγιος = τὸ πρόσθατον τὸ ἔχον κατάμαυρον πρόσωπον, ώραίος.

λαγωνεύω = κυνηγῶ λαγούς.

λάξιος (*δ*) = ἐγχειρίδιον μὲ μικρὸν λεπίδα τριγωνικοῦ σχήματος, μὲ λαβὴν ἔξ διστοῦ ἥ κέρατος, συνήθως διχαλωτήν.

λάμια (*ἡ*) = φαγταστικὸν τέρας, δπερ ἀρπάζει καὶ καταθροχθίζει τὰ μικρὰ παιδιά.

λαμνοκάπτος (*δ*) = δ κωπηλάτης (λάμνω = ἐλαύνω).

λάστιχο (*τὸ*) = ἡ λαστιχένια στολὴ τοῦ δύτου.

λέσι = λέγουσι.

λιθιά (*ἡ*) ἡ ξερολιθιά = τοιχος (συνήθως ώς φράκτης) ἐκτισμένος μὲ λίθους μόνον, χωρὶς λάσπην.

λιμιδνας (δ) = δ λιμήν.

Λουδοβίκος = δ Α', βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας (1825—1848), δ πατήρ τοῦ Ὀθωνοῦ. Φίλος ἀκραιφνῆς τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, ὃπερ τῶν ὅποιων καὶ μεγάλα προσέφερε χρηματικὰ ποσά. Διεκρίθη καὶ ὡς δόκιμος ποιητής.

Λουξινιάν = οἰκογένεια κομήτων ἐκ Γαλλίας, ἣτις κατὰ τὰς σταυροφορίας κατέλαβε τὴν Κύπρον καὶ ἐκυριάρχησεν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1192—1489.

λουφάξω = κρύπτομαι: συμμαχεῖμένος, ἡσυχάζω.

Λυκαβηττός = λόφος ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀθηνῶν, δ ὅποιος ἔχει ὄψις 278 μέτρων καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὅποιου ὑπάρχει γαϊσκος τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

M

μάινα = συμμαχεῖεσε.

μαῖστρος = δ ΒΔ. ἀνεμος.

μάνιτα (ἡ) = ἡ ὀργή, δ θυμός.

μαντάρια (τὰ) = αἱ ὑπέραι, δηλ. σχοινία διὸ ὧν ἐπαίρονται αἱ κεραῖαι εἰς τὸ ἀπακτούμενον ὄψις τοῦ ἐπιστηλίου των.

μαρκούτσι (τὸ) = σωλὴν ἐλαστικός, ὅστις, ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν μηχανὴν μεταφέρει ἀέρα εἰς τὴν περικεφαλαίαν τοῦ δύτου.

μάσκα (ἡ) = τὸ ὑπὲρ τὴν ισαλὸν γραμμήν στρογγύλον μέρος τῆς πρώτας, τὸ ἑκατέρωθεν τῆς στείρας (= κορακιοῦ) εὑρισκόμενον. Διακρίνομεν δύο, δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν μάσκαν ἡ παρειάν.

μάν μπόν ἀγγλιστὶ = παιδί μου.

Μαχμούτ δ Β' = δ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως σουλτανος, ἀπὸ τῆς δικιασίεις τοῦ ὅποιου ἥρχισεν ἡ Τουρκία γὰ καταρρέη.

μελάτι (τὸ) = πρώτης τάξεως σπόργυρος.

μεντέρι (τὸ) = εἶδος καναπὲ χωρὶς ἔρεισίνωπον.

μετζάστρα = μεσίστιος, εἰς δήλωσιν πένθους.

Μεττερνίχος = Αύστριακός πολιτικός, (1773—1859), δστις ἐπὶ 40 περίου ἔτη (1809—1848) διηγήθυνε τὴν πολιτικὴν τῆς Αύστριας. Ὡπῆρεν ἀσπονδος ἔχθρος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

μηχανὴ = λέμδος 3 περίου μέτρων μήκους, ἐν τῇ ὅποιᾳ ὑπάρχει ἡ ἀεραντλία, καὶ ἡ καταδυτικὴ στολὴ τοῦ δύτου. Ἐν αὐτῇ λαμβάνει θέσιν ὁ κολαοῦζος, (δηλ. ἐκεῖνος ποὺ κρατεῖ τὸ

σχοινί, διὰ τοῦ ὅποίσου δὲ δύτης δίδει ἀπὸ τὸν πυθμένα διάφορα σημεῖα), καὶ δὲ σύντροφος ποὺ γυρίζει τὴν ἀεραγ-
τλίκιν καὶ στέλλει κάτω ἀέρα. Πολλάκις δὲ κυθερνήτης εἰναι
καὶ κολαοῦζος.

μιὰ στὸ σχοινὶ = ἐνν. δίνει: Ἐηλαδὴ ἑσῆμανε «τραυτέ με!»
μισσεύω = φεύγω, ἀναχωρῶ.

μόλα = ἄφησε χαλαρόν, χαλάρωσον.

μονοσυνάγονται = συνάζονται ἐπὶ τὸ αὐτό.

μονοχεριάρι = διὰ τῆς μιᾶς χειρός.

Moréas = τὸ φιλολογικὸν φευδώνυμον τοῦ Ἰ. Παπαδιαμαντο-
πούλου. Οὗτος ἐγεννήθη τὸ 1856 ἐν Ἀθήναις. Ἀπὸ τοῦ
1877 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου διέπρεψεν ὡς γάλλος
ποιητής. Ἀπέθανε τὸ 1910. Ἐγραψε μεταξύ ἄλλων τὰς
Stances καὶ τὴν τραγῳδίαν *Iφιγένειαν*, (μίμησιν τῆς Ἰφι-
γενείας ἐν Αἰδίδῃ τοῦ Εὑριπίδου), ἔργα, ἀτινα θεωροῦνται: ἐκ
τῶν καλυτέρων τῆς νεωτέρας γαλλικῆς λογοτεχνίας.

μοσκονιά (ἡ) = ἡ ὥραία νέα.

μούρα (ἡ) = κινητὴ σύνθετος τροχαλία, μὲ τὴν ὅποιαν κρατεῖ-
ται ἁ τρέγκος.

μουράγια (τὰ) = τὰ τείχη.

Mουράτ δὲ A' = σουλτάνος ἀπὸ τοῦ 1360—1389. Εἶναι ἐκεῖνος,
ὅς τις ἦρχε τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἐν Εὐρώπῃ κατακτή-
σεων τῶν Τούρκων, κυριεύσας τὴν Ἀδριανούπολιν.

μουργέλα (ἡ) = μεγάλη μυῖα (οἰστρος), ἐπιτιθεμένη ἵδια κατὰ τῶν
ὄνων.

μουσαφιολίκια (τὰ) = περιποιήσεις ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ νεοελθόντος
ἔνου (μόνυμα φίρη, ἣντις εἶναι λέξις τουρκική).

μυήσκω = μένω.

Μπάιρον = διάσημος Ἄγγλος ποιητὴς (1788—1824), δὲ
τὴν Ἑλλάδα ὄμνήσας καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀποθανών.

Μπαρμπαριά (ἡ) = οὕτω καλοῦνται αἱ παρὰ τὴν βορείαν πα-
ραλίαν τῆς Ἀφρικῆς χῶραι, δηλαδὴ ἡ Τριπολίτις, ἡ Τύνις,
τὸ Ἀλγέριον καὶ τὸ Μαρόκον.

Μπαρμπαρῖνοι = οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Μπαρμπαριά, ἣντις γῆτο
ἄλλοτε δρμητήριον φοβερῶν πειρατῶν.

μπαστοῦνι (τὸ) = τὸ δοράτιον τοῦ ἀρτέμονος, δηλ. τὸ ὑπὲρ
στήλην αὐτοῦ τεμάχιον τοῦ προσδόλου ἴστοι.

μποδέμ = οὕτω καλούσιν οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς πτωχοὺς καλλιτέχνας, οἱ δποῖοι πολλάκις εἶναι ἀστεγοί, πεινασμένοι, χωρὶς ζεστὰ ἐνδύματα κλπ.

μπονγάζι (*τὸ*) = τὸ στενόν, ἡ κοιλάξ.

μπουνάρισαν τὰ πανιὰ = ἔφούσκωσαν, ἔπιασαν ἀέρα, ἀπὸ τὸν δποῖον πιέζονται καὶ ὠθοῦσι καὶ τὸ πλοῖον.

μπουρίνα (*ἡ*) = χονδρὸν σχοινίον, δπερ συγκρατεῖ τὸν τρίγκον.

μπουχίζω = βραντίζω.

μπράτσα (*τὰ*) = οἱ ὄλχοι τῶν κεραιῶν, δηλ. σχοινία. χρησιμέυοντα ἵγα διευθύνωσι τὰς κεραίας κυκλικῶς καὶ δριζούτιως, ὥστε νὰ δέχωνται τὰ ἴστια καταλλήλως τὸν ἀνεμον.

μπρούλια (*τὰ*) = σχοινία, μὲ τὰ δποῖα συστέλλεται δ τρίγκος.

Μύλλερ Γουλιέλμος = ἐπιφανῆς Γερμανὸς καθηγητὴς καὶ λυρικὸς ποιητὴς (1794—1827), συγγράψας καὶ τὰ «Ἄσματα τῶν Ἑλλήνων» (5 τεύχη), ἀτινα μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλλην. ἐπιναστάσεως ἐνθουσιασμὸν τῶν Γερμανῶν.

μυρτούλα = ἡ μυρτιὰ εἶναι ἐδῶ σύμβολον τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ τοῦ πένθους. Ἡ κόρη εἶχε, φαίνεται, χάσει τὸν μνηστήρα της, διστις εἶχε πνιγῆ εἰς τὴν θάλασσαν (ἰδε τὸν 10ον στίχον τοῦ ποιήματος), ἔως δτου ἀπὸ τὴν πολλήν της θλιψὶν διὰ τὴν ἀπώλειάν του ἐμαράθη καὶ ἀπέθανε καὶ αὐτή, ἡ νύτοκτόνησε (πρᾶλ. τὸν 20ὸν στίχον).

N

Νέα Γῆ = γῆσσος τῆς Β. Ἀμερικῆς πρὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐκεῖ ζῇ εἰδικὴ ποικιλία κυνῶν μεγάλων, ἵσχυρῶν, καὶ λίαν εὐδιδάκτων.

Νεμρώδ = μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Χαλδαίας. Ἡ Ἀγία Γραφὴ τὸν ἀποκαλεῖ «ἵσχυρὸν κυνηγὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου» καὶ τὸ δογμά του δηλοῖ σήμερον κυνηγὸν ἐπιτήδειον καὶ ἀκούραστον.

νέτα = λέξις ἴταλική, ἔτοιμασε.

Νικόλαος δ Α' αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας (1824—1855), δ κηρύξας τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανούπολεως ταπεινώσας αὐτούς.

νίκος (*τὸ*) = ἡ νίκη.

νιτσεράδα (*ἡ*) = κηρωτὸς ἐπενδύτης τῶν γαυτῶν.

νὶ φεοὺν = τὸ εἰκοσιπεντάδραχμον.

νογῶ = ἐννοῶ.

νοτίζω = καθιστῶ τι νοτερόν, ὑγραίνω ἐλαφρῶς.

Νταβέλης = ἄγριος λήσταρχος, δστις ἔδρασεν ἐν τῇ Ἀττικῇ περὶ τὸ 1870, τέλος δὲ συλληφθεὶς ἐφονεύθη.

νταμάρι (τὸ) = τὸ λατομεῖον.

ντεπόζιτο (τὸ) = μεγάλο τρεχαντήρι, τὸ ὅποιον χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη τῶν ζωτροφῶν καὶ τῶν σπόγγων. Κατὰ τὸν πλοῦν μεταφέρει καὶ τὰς μηχανᾶς (ἴδε τὴν λέξιν). "Ἐγας μεγάλος «νοικοκύρης» (= ἐργολάδος) δύναται νὰ ἔχῃ πολλὰ ντεπόζιτα καὶ ἔνα «κόντρα — ντεπόζιτο», εἰς τὸ ὅποιον ἔχει ἀνταλλακτικά, ἀποθηκεύει τοὺς ἔξαγομένους σπόγγους, ἐὰν εἶναι πολλοί, κτλ.

Ντουωμὸν = φρούριον εἰς τὰ Βόρεια τῆς Γαλλίας, περὶ τὸ ὅποιον ἐγένοντο αἱματηρόταται μάχαι κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

Ξ

ξάγγναντο (τὸ) = τὸ ὄψιωμα, τὸ ὄψηλὸν μέρος.

ξανοίγω = διακρίνω, βλέπω.

ξάστερα = καθαρά.

ξεγκουσεύγω = ἀπολυτρώνω.

ξελιμπάρω = βγάζω φορτίον ἀπὸ τὸ πλοῖον.

ξεπεδούκλώνω = λύω τὰ δεσμὰ (= τὰ πεδούκλα) τῶν ποδῶν τῶν Ἱππων.

ξεπεριωδισμένος = τρελλός, ἔξω φρεγῶν.

ξεσκλίδι = κομμάτι ροῦχο ἢ κρέας σχισμένο (ὅχι μὲ φυλίδι ἢ μαχαίρι, ἀλλὰ τραυματίᾳ).

ξετρέχω = ἐπιδιώκω, θηρεύω.

ξεφτέρι (τὸ) = κυρίως δέρεας. Μεταφορικῶς πᾶν ταχὺ πρᾶγμα.

ξύλο (τὸ) = ἐνταῦθα τὸ κατίκι.

Ο

δντε = δτε.

δπάλιος = πολύτιμος λίθος γαλακτώδης καὶ ὑποκύανος.

‘Οράτιος = διάσημος Λατίνος ποιητὴς (64—8 π. Χ.), δστις συγέθεσεν Ὁδάς, Σατίρας, Ποιητικὴν Τέχνην, κ. ἄ.

'Α. Γ. Σαεῆ—Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Δ' Γυμν. ἔκδ. β' 1932

δρδή = λ. ξένη, μογγολική = στίφος νομάδων, περιπλανώμενος λαός. Κατ' ἐπέκτασιν καὶ περιφρονητικῶς = ἀπειθαρχοῦντα στρατεύματα, ἡ ὁμάδες ἐπιδιδόμεναι εἰς σφαγὰς καὶ δηγώσεις.

δρδινιά (ἡ) = ἡ διαταγή, ἡ παραγγελία.

δρδινιάζομαι = παρασκευάζομαι.

'Ορθαγορίδαι = γένος τυράννων ἐν Σικουῶνι, αὕτω αληθὲν ἀπὸ τοῦ ἀρχηγέτου Ὀρθαγόρου, ὅστις κατέλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ 676 π. Χ.

δρτυκοσούρτης (δ) = δρτυγοσύρτης, πτηνὸν μὲν μακρὰ σκέλη, τοῦ γένους τῶν ἑρωδιῶν, τὸ δόποιον ἀκολουθοῦν οἱ δρτυγες κατὰ τὴν μεταγάστευσιν αὔτῶν.

Ούγκω Bίκτωρ (1802 — 1885) = διασημότατος τῶν γάλλων ποιητῶν καὶ πεζογράφων τοῦ 19ου αἰώνος, ὅστις πολλὰ ἔγθουσιάδην ποιήματα ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

δρφικιάλος = διατέχων δρφίκιον = ἀξίωμα.

δχτιά (ἡ) = ἡ δχθη τοῦ ποταμοῦ, ἡ τὰ ὄψώματα τοῦ φράκτου, ὅστις κατασκευάζεται ώς σύνορον ἀγρῶν.

δχτος (δ) = ἵδε δχτιά.

II

παιγνίδια (τὰ) = ὅμαξις μουσικῶν.

Παναίτιος = ἐκ τοῦ Ρόδου. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 180 π. Χ. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις, ἔζησε δὲ ἐπὶ πολὺ ἐν Ρώμῃ ἐν πολλῇ φιλίᾳ μετὰ τοῦ γενετέρου Σκιπίωνος. Ἐδίδαξεν ἐκεῖ τὴν φιλοσοφίαν του, ἔπειτα δὲ ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἀγέλαθε τὴν διεύθυνσιν τῆς στατικῆς σχολῆς. Ἀπέθανε περὶ τὸ 110. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀποσπάσματα μόνον σώζονται.

παποῦς (δ) = τὸ ἐκατοντάδραχμον.

παραστιά (ἡ) = ἡ γωγιά, ἡ ἑστία.

Παρνασσὸς = σύλλογος φιλολογικὸς ἐν ሌΑθήναις, ὅστις συντηρεῖ καὶ νυκτερινὴν σχολὴν διὰ τὰ ἀπορα παιδία.

πασσαπόρτι (τὸ) = τὸ διαβατήριον.

παταγωμένος = κατάψυχρος.

παταράτσα (τὰ) = οἱ «παράτονοι», στερεὰ καννάθινα ἢ συρμάτινα σχοινία, χρησιμεύοντα διὰ τὴν στήριξιν τῶν μεγάλων ἢ μικρῶν ἐπιστηλίων (= τεμαχίων, ἀτινα συνεχίζουσι τοὺς ἴστούς, κοινῶς τοιμπουκίων).

πεντόβολα = οἱ πέντε δόλοι, τὸ γνωστὸν παιχνίδι τῶν παιδιῶν.
περιβόλι = ἐνταῦθα τὸ σπίτι ποὺ κατεστράφη ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ
 ἀγδρός.

περουζὲς (δ) = πολύτιμος λίθος πρασινίζοντος κυανοῦ χρώματος,
 ἀδιαφανῆς, δικάλαιος.

πέτσα (ή) = τὸ γλυκῶδες ἔξωτερικὸν περίβλημα τοῦ σπόγγου.

πῆρε (τὰ) ἡ σκούνα, ἡ ἀλλως πῆρε τὰ μπροστὰ = ἔξεκίνησε.

Πισδ = Γάλλος λογοτέχνης (1795—1877).

πιστικὸς (δ) = διοσκόρις.

πίστομα = πρηγηδόν, μπρούμπα.

πλαντάζω = τραντάζω, σείω δυνατά.

πλάτικα (τὰ) = ἡ προκαταβολή.

πλατόνι (τὸ) = ἡ ἔλαφος.

πλιὰ = μᾶλλον, περισσότερον.

ποκατωθιδ = κάτωθεν.

Πολίτης Νικόλαος = καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, γεννηθεὶς ἐν Καλάμαις τὸ 1852 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τὸ 1920. Ἡ σχολή οὗτος συστηματικῶς μὲ τὴν σπουδὴν τῶν ἥθῶν καὶ ἑθίμων, τῶν παραδόσεων καὶ γλωσσιῶν μνημείων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτω ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἑλλάδεις λαογραφικῆς ἐπιστήμης. Ἐδημοσίευσε πολλὰς πραγματείας εἰς περιοδικά, ἵδιως τὴν ὑπὸ αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν «Λαογραφίαν», δύο δικώδεις τόμους **Παραδόσεων** καὶ τέσσαρας **Παροιμιῶν** τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὧς καὶ Ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

πὸντος = λέξις ἀγγλική· ποτὸν θερμαντικόν, τὸ διποῖον γίνεται διὸ ἀναμείξεως οἰνοπνευματώδους ὑγροῦ (ἵδιως βουμίου ἢ κονιάκ) μὲ λεμονάδαν ἢ ἀφέψημα τεῖου, κτλ. Ἔνιστε ἀνάπτουν τὸ βούμι πρὶν τὸ ἀναμείξωσιν.

πονρὸν (τὸ) = τὸ πρώι.

πούσι (τὸ) = οὕτω λέγεται καὶ τὸ μαλακὸν στρῶμα ἀπὸ τὰ ἀπεξηραμμένα δειλονοειδῆ φύλλα τῶν πεύκων ποὺ πίπτουν ἀφθονα εἰς τὴν γῆν.

πράτιγο (τὸ) = ἡ ἐλευθεροκοινωνία, ἡ κατόπιν τῆς ιατρικῆς ἐπιθεωρήσεως διδομένη ὑπὸ τοῦ ὑγειονόμου ἀδεια γὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὴν πόλιν τὸ καταπλεύσαν πλοῖον. Ἔνταῦθα = καλῶς ἐθγῆκες.

πρωινός = πικρός.

Πρωινόχάρος = διπλός Χάρος.

Πύθων = φοβερός δράκων τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, φονεὺς θεὶς ὅπε τοῦ Ἀπόλλωνος, δοτις ἐκ τούτου ἐκλήθη Πύθιος.

πυξάρι (τὸ) = τὸ δένδρον ἢ πύξις καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ θαυμάσιον πυκνὸν στερεώτατον ξύλον.

P

φάσσω καὶ ἀφάσσω = ἐφορμῶ.

Πενὴν Ἐρνέστος = διασημος Γάλλος ιστορικὸς καὶ λογοτέχνης (1823—1892).

Πίχτερ Ἰωάννης Πασλος P. (1763—1825) = γερμανὸς συγγραφεὺς γράψας μεταξὺ ὅλων «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν αἰσθητικὴν».

φοβολάω = τρέχω μεθ' ὄρμῆς, φέρομαι πρὸς τὰ κάτω.

Ποντὲν Αὐγουστος = Γάλλος γλύπτης ἐκ Παρισίων, διασημότερος τῆς ἐποχῆς μας (1840—1917).

S

σαλαμετλίκια (τὰ) = κεράσματα ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἀφίξει, τῇ σωτηρίᾳ· (ἐκ τοῦ σαλαμέτ, λέξεως τουρκικῆς).

Σατωβριάνδος = Γάλλος λογοτέχνης καὶ πολιτικὸς (1768—1848), ἐκ τῶν ἀκραιφνεστέρων φιλελλήνων.

Σελλαιίδα = δικάλβος ὁγομάζει οὕτω τὴν χώραν τοῦ Σουλίου ἐκ τῶν Σελλῶν, οἵτινες εἰς παναρχαίαν ἐποχὴν κατέκουσαν ἐκεῖ πλησίον, περὶ τὸ ίερὸν τοῦ Διὸς ἐν Δωδώνῃ.

Σέλλεϋ = εἰς ἐκ τῶν καλυτέρων Ἀγγλῶν λυρικῶν ποιητῶν (1792—1822).

σημαδούρα (ἡ) = σφαῖρα ἐκ σιδήρου κενή, πλήρης ἀέρος, παγίως ἡγκυροθολημένη εἰς τὰς εἰσόδους τῶν λιμένων καὶ δεικνύουσα τὸ πλωτὸν μέρος τῆς θαλάσσης.

σιγανεμένος = ἥρεμος, ἥσυχος.

σίντα = δταν.

σκάλα (ἡ) = διγαθολεὺς τοῦ ἐφιππίου.

σκαντζάρει (ἡ βάρδια) = ἀλλάσσει.

σκαρβαλώνω = ἀναρριχῶμαι.

σκαρίζω = ἔξάγω πρὸς νυκτερινὴν βοσκήν.

σκάρος (δ) = γῆ κατὰ τὴν νύκτα βοσκή.

σκουόζω = κραυγάζω.

σ' νέριο (τὸ) = γῆ συνερισιά, γῆ ἀμιλλα, γῆ ἔρις (δηλαδὴ ἐνταῦθα: δὲν δύνασαι νὰ ἐρίσῃς μὲ αὐτὰς ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰναι πρεσβύτεροι ἀπὸ σέ).

σ' νέχ' = συγέχεια: ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐννοίᾳ κατάλληλος καιρός.

Σὸδμ = ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, (πρωτεύουσα Ἀμιένη), ητις ὑπῆρξε τὸ θέατρον φοιτερωτάτων ἀγώνων κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

σταλία (ἥ) = ξένη λέξις, σημαίνουσα χρονοτριβήν. **Ημέραι** σταλίας λέγονται αἱ μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὥρισμένων πρὸς ἐκφόρτωσιν ἡμερῶν ἐμπορικοῦ τινος πλοίου ἐπὶ πλέον ἡμέραι, καθ' ἃς παρακωλύεται ὁ ἀπόπλους τοῦ πλοίου, καὶ δι' ἃς ὁ αἴτιος πληρώνει πρόστιμον.

σταλίκι (τὸ) = τὸ κοντάρι, τὸ καμάκι.

στάλισμα (τὸ) = τὸ μέρος ἢ ἡ ὥρα καθ' ἣν ἀναπαύονται τὰ πρόδατα, ἵδιας κατὰ τὴν μεσημέριαν.

στέκω νὰ καὶ ὑποτ. = εἰμαι εἰς τὸ σημεῖον νά, μέλλω νά.

Σύγγελος Γεώργιος = οὗτος ἡκμασε περὶ τὸ 800 μ.Χ., ἔγραψε δὲ χρονογραφίαν (= παγκόσμιον ἴστορίαν) ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ (284 μ. Χ.), περισωθεῖσαν.

σύγκλυση (ἥ) = ἡ πλημμύρα.

σύνταχα = ταχέως, ἀμέσως.

σφάγια = ἐννοητέον τὰ θύματα.

σφάντζικο (τὸ) = παλαιὰ ἀργυρᾶ δραχμή.

σφαράσσω = ἀσπάριω, σφαδάζω.

σφήνωνε = ἐσχηματίζετο ὡς σφῆνα.

σφοντυλάω = στρεφογυρίζω.

σ' χαρίκια (τὰ) = συχαρήκια, χρηματικὸν δῶρον, διεργασίαν σὶ πρῶτοι ἀναγγέλλοντες εἰς τινὰ κάτι εὐχάριστον, καὶ συγχαίροντες αὐτόν.

Σχίλλερ Φρειδερίκος = περιφανῆς Γερμανὸς ποιητής (1759—1805), διστις ἐγένετο διάσημος ἴδιᾳ διὰ πολλὰ ὥραῖα του δράματα ὡς ὁ Γουλιέλμος Τέλλος, ἡ Ἰωάννα Δάρκη, Οἱ λησταί, Ἡ νύμφη τῆς Μεσσήνης κ.ἄ.

σώνω = φθάνω.

Τ

τάβλα (η) = ή τράπεζα.

ταγάρι (τὸ) = σάκκος ἐκ πανίου,

ταμπούκι (τὸ) = τὸ ἑστεγασμένον ἄνοιγμα ἐν τῇ πρύμνῃ, διὰ τοῦ ὅποιου κατέρχεται τις ὑπὸ τὸ κατάστρωμα.

Τάσσος Τορκουάτος = διάσημος Ἰταλὸς ποιητής, (1544—1595), ὃςτις συνέγρψε τὸ ἐπικὸν ποίημα «Ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ».

τάχυ (τὸ) = τὸ πρώτο.

τελώνιον (τὸ) = ὁ δακίμων, τὸ στοιχεῖό, πνεῦμα κακοποιόν.

Τένυσον Ἀλφρέδος = ἐπιφανῆς Ἄγγλος ποιητής (1809-1892).

τερρήδονες = τὰ γνωστὰ θαλάσσια ζῷα ποὺ κολλοῦν στὴν καρίγα τῶν πλαίσιων.

τξαμάρα (η) = μακρὰ βραχιγή φλογέρα.

Τιέπολο = ἐνγοεῖται εἰκὼν τοῦ Τιέπολο, καλοῦ ζωγράφου ἐκ Βενετίας (1693—1770).

Τετραχώρι ἐκαλοῦντο τὰ τέσσαρα κύρια ἐπὶ τοῦ ὅρους χωρία τῶν Σουλιωτῶν : τὸ Σούλι, δ' Ἀβαρίκος, ή Κιάφα καὶ ή Σαμονίδα.

τίρα - μόλια = τραχύης καὶ ἀφῆσε τὸ σχοινίον· προστακτικὴ τοῦ ῥ. τίρα - μολάω = μεθέλκω τὰ ἴστια, δηλ. στρέφω τὰς κεραίας πέριξ τῶν ἴστων των, οὕτως ὥστε τὰ ἴστια νὰ δέχωνται τὸν ἀνεμὸν ἐκ τῆς ἀντικειμένης πλευρᾶς.

Τισιανὸς = διάσημος Ἰταλὸς ζωγράφος (1477—1576).

Τιτανομαχία = Οἱ Τιτᾶνες ἡταν παλαιότερον γένος θεῶν. Ἡ Γῆ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ εἶχεν ἀποκτήσει τέκνα 1) τοὺς ὑπερμεγέθεις καὶ πανισχύρους Οὐρανίωνας· 2) τοὺς τρεῖς Κύκλωπας Ἀργην, Στερόπην καὶ Βρόντην. Ἄλλος δὲ Οὐρανός, φοβούμενος τὰ τέκνα του ταῦτα, τὰ εἶχε δέσει καὶ βίψει εἰς τὸν Τάρταρον· 3) τοὺς 6 Τιτᾶνας (ῶν πρεσβύτερος δὲ Ὁκεανός, γεώτερος δὲ δὲ ὁ Κρόνος) καὶ τὰς 7 Τιτανίδας. Ὁ Κρόνος βραδύτερον ἀγδρωθεὶς ἡλευθέρωσε τοὺς ἀδελφούς του, καὶ τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν ἔξεθρόνισε τὸν πατέρα του καὶ κατέστη αὐτὸς βασιλεὺς τοῦ κόσμου· φοδούμενος δὲ μὴ πάθῃ ἀπὸ τὰ τέκνα του δι, τι εἶχε κάμει εἰς τὸν πατέρα του, τὰ κατέπινε μόλις γεννώμενα. Ἄλλος δὲ σύζυγός του Ἐρέα κατώρθωσε ν ἀποκρύψη μόλις γεννηθέντα τὸν Δίκην, ἔδωκε δὲ εἰς τὸν Κρόνον νὰ καταπίῃ λίθον ἐσπαργανωμένον. Ὡς γνωστόν, δὲ Ζεὺς ἀγδρωθεὶς ἔδωκε

μὲ τρόπον εἰς τὸν πατέρα του φάρμακον, διὸ οὐ ἔξημεσεν οὕτος τοὺς ἀδελφούς του Διός, τοὺς ὄποίους εἶχε καταπίει· βοηθούμενος δὲ τότε ὑπὸ αὐτῶν ὁ Ζεὺς ἐκίνησε πόλεμον κατὰ τοῦ Κρόνου καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ Τιτάνων καὶ κατόπιν φοβεροῦ ἀγῶνος κατώρθωσε νὰ τοὺς κατατροπώσῃ καὶ νὰ τοὺς δίψῃ εἰς τὸν Τάρταρον, οὕτω δὲ ἰδρύθη ἡ νέα τάξις τοῦ κόσμου ὑπὸ τοὺς ὀλυμπίους θεούς, καὶ ὑπέρτατον διαιτέα τὸν Δία. Εἰς τοὺς Τιτᾶνας οἱ ἀρχαῖοι εἶχον φαίνεται προσωποποιήσει τὰς μεγάλας δυνάμεις τῆς φύσεως, αἴτινες ἀντιτάσσονται εἰς τὴν ἔρρυθμον τάξιν τοῦ κόσμου.

τορδός (δ) = τὰ ἔχην.

Τουρκοκωσταντάκης = ἡτο ὁ προεστῶς τοῦ Καρπενησίου, ἐχθρὸς τοῦ Λιβίνη, καλούμενος οὕτω ὑδρίστικῶς Τούρκος διὰ τὰ φιλότουρκα αἰσθήματά του.

τράστος (δ) = δερμάτινος σάκκος τῶν βοσκῶν.

τράφος = ἡ τάφρος.

τρίγκος (δ) = τὸ κατώτατον καὶ μέγιστον σταυρωτὸν ἵστιον τοῦ πρώτου ἐν τῇ πρώφρᾳ (μετὰ τὸν πρόδολον) ἵστοι τῶν πλοίων, τὸ ἀναδενόμενον ἐκ τῆς κεραίας τοῦ ἀκατίου ἵστοι.

τσακίσματα (τὰ) = οἱ ἀκκισμοί, τὰ «καμώματα».

τσιγαρίζω = καθουρδίζω, καίω.

τσινιά (ῆ) = τὸ λάκτισμα.

Τσινιάζεν = Γερμανὸς δημοσιογράφος καὶ ἱστορικὸς (1803-1863), συγγράψας Ἱστορίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἱστορίαν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως.

Τσουγγοριᾶς = κείται πρὸς N. τῆς πρωτευούσης.

τσουρμάρω = καταρτίζω τὸ πλήρωμα, γαυτολογῶ.

τσούρωμα (τὸ) = πλήθος ἀνθρώπων, δόμας, συντροφιά.

φαγκοίζω = δεικνύω τοὺς ὅδόντας μου ἐν ὅργῃ, ὥγκω ἀφρούς, ἐπὶ θηρίων.

φαρὲ (τὸ) = ὁ (εὐγενῆς) ἵππος.

φεγγίτης (δ) = τῆς περικεφαλαίας, ὁ δποῖος κλείει ἐρμητικῶς μὲ δίδεις.

Φιλήμων Ἰωάννης = λόγιος Ἐλλην ἐκ Ξηροκρήνης τοῦ Βοσπό-

ρου (1798—1874). Κατά τὴν ἐπανάστασιν διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ Δημ. Τύφηλάντου, ὃν συνόδευσεν εἰς ἀπάσας τὰς ἐκστρατείας αὐτοῦ διακριθεὶς ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἐξέδωκεν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐφημερίδα *Αιώνα*. Συνέγραψε *Δοκίμιον περὶ τῆς Φιλικῆς Επαιρείας* (1834) καὶ *Δοκίμιον περὶ τῆς Ελλ.* *Ἐπαναστάσεως*, οὗτονος ἐδημοσιεύθησαν 4 τόμοι.

φιδρδ = οἱ κόλποι τῆς ΒΔ ἀκτῆς τῆς Νορβηγίας.

φλάμπουρο (τὸ) = ἡ σημαία, ἵδια δὲ (μανδήλιον ἢ ἄλλο ὅφασμα εἰς τὴν ἄκραν κοντοῦ) τῆς γχμηλίου πομπῆς.

φλέσι (τὸ) = μικρὸν τριγωνικὸν ἴστιον, ὅπερ ὑπερέχει πάντων τῶν ἄλλων.

φουσσᾶτο (τὸ) = τὸ στράτευμα.

Φραγκῖσκος Α' = βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1515—1547), δστις, πολεμῶν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου τοῦ Ε', ἡναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν καὶ τῶν Τούρκων.

Φραγκῖσερ Φραγκίσκα = αὕτη ἡτο κόρη τοῦ "Αγγλού φίλου τοῦ Σολωμοῦ" Ιωάννου Φραγκίσερ, γενικοῦ γραμματέως τῆς "Αρμοστείας". Ἡτο πολὺ δραία (λεπτή, ξανθή, γαλαγή) ἀλλὰ καὶ πολὺ καλή, ὁ δὲ ποιητὴς (=έ μικρὸς προφύτης τοῦ ἐπιγράμματος) τὴν ἔθαυμαζε. "Εδγανινε συνήθως μέσα σὲ ἀνοικτὸ δάμάξι, λευκὰ ἐνδεδυμένη καὶ μὲ σωρὸ λουλούδια στὴν ἀγκαλιά της.

φρύγιον (μέλος) = τὰ μέλη ταῦτα, παιζόμενα ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ, τὸν ὅποιον ἐφεῦρε ὁ Φρύξ Μαρσύας, γῆσαν πολὺ ζωηρὰ καὶ ὄγρια, ἐν χρήσει κατὰ τὴν λατρείαν τῆς Κυδέλης.

X

χαμοβασιέμαι = κρατοῦμαι, ἀγτέχω διπωσδήποτε εἰς τὴν νόσον.

χαμοκέλλα (ἡ) = μικρὰ καλύβη.

χαμψίνι = ἐκνευριστικὸς ΝΑ. ζεστὸς ἀνεμος, δστις πνέει συχνὰ εἰς τὴν δορείαν παραλίαν τῆς Αφρικῆς.

χαραμῆδες ἡ χαραμοφάγηδες = ἐκεῖνοι ποὺ τρώγουν τὸ ψωμὶ χαράξι: (λ. τουρκική) = χωρὶς νὰ κάμνουν τίποτε.

χέρια (στὰ) τὰ ἔχει δλα = τὰ ἔχει δλα πρόσχειρα καὶ ἀφθονα, χωρὶς νὰ κοπιάσῃ διόλου.

χιλιόπλουμα = μὲν χίλια πλουμιά = στολίδια.

χλιβερδς = θλιβερός.

χλιβομαι = θλιβομαι, λυποῦμαι.

χνάρι (*τὸ*) = τὸ ἵχνος.

χούρβαλο (*τὸ*) ή **χάρβαλο** = πᾶν ἐφθαρμένον, τρύπιο, ἐρείπιον.

Χριστόποντος Ἀθανάσιος = ποιητὴς ἐκ Καστορίας τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἔζησε κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Βουκουρεστίῳ (1772—1847), ἔγραψε δὲ λυρικὰ ποιήματα, εἰς τὰ δποὶα ἔψαλτε τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς, ἀπομιμηθεὶς τὰ ποιήματα τοῦ παλαιοῦ Ἀνακρέοντος· διὸ καὶ οἱ σύγχρονοί του τὸν ἀπεκάλεσαν νέον Ἀνακρέοντα.

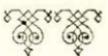
χυμάω καὶ **χονμάω** = δριμῶ, φέρομαι δρμητικῶς.

χωνεύω = χάνομαι εἰς τὸ βάθος, ἔξαφανίζομαι.

χώρα (*ἡ*) = ἡ πόλις, τὸ ἄστυ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ χωρία.

Ω

ώστε = ἐφ' ὅσον.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

<i>Δάμπιρον Σπυρ.</i>	“Ο ελληνισμὸς ἐνίκησε τοὺς νικητὰς	3	—
<i>Καρβούνη Ν.</i>	Οἱ ἄλλοι καταυλισμοὶ	9	3
<i>Καρβούνη Ν.</i>	Τὸ μάθημα τοῦ φύλακος ..	11	5

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΚΑΘΑΡΑΙ.

Α' ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ :

<i>Μελᾶ Σπύρον.</i>	Τὸ Καβοῦρι τῆς Ἀττικῆς .	15	9
---------------------	--------------------------	----	---

Β' ΒΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ :

<i>Μελᾶ Σπύρον.</i>	Ἐφοδος ἀχθοφόρων ἐν Ἀλε- ξανδρείᾳ	16	10
---------------------	--	----	----

Γ' ΕΡΓΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ :

<i>Καρναβίτσα Α.</i>	Ἡ οἰκία τοῦ Καιγούργιου	18	12
----------------------	-------------------------	----	----

Δ' ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ :

<i>Μελᾶ Σπύρον.</i>	Οἱ πρόκριτοι τοῦ Καλαὶ τοῦ Ροντὲν	19	13
---------------------	--	----	----

3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ.

Α' ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΕΩΣ :

<i>Καρβούνη Ν.</i>	Ἐπικόνεις ἀπὸ τὴν Κύπρον ..	24	17
--------------------	-----------------------------	----	----

<i>Μελᾶ Σπύρον.</i>	Λευκαὶ Ἀθῆναι	30	24
---------------------	-------------------------	----	----

<i>Πεζοπόρον Αν.</i>	Ἡλιόφωτα μεσάνυκτα ..	33	27
----------------------	-----------------------	----	----

Β' ΦΥΣΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ:

	Σελίς	Σελίς παλαιοτέρη. εκδόσεων
Μωραϊτίδου Ἀλ. Τρικυμία κατὰ τὸν πλοῦν	36	30
Μελᾶ Σπύρου. Τρικυμία εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Καβουριοῦ	45	39
Πεζοπόρου Ἀν. Δύσις εἰς τὸν ὥκεανὸν ..	47	41

Γ' ΒΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΩΝ:

Παπαδιαμάντη Ἄ. Πόνος μητρὸς	49	45
Μελᾶ Σπύρου. Ἡ Ἀννούλα καὶ ὁ Σιδερῆς	51	42

4. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Παπαδιαμάντη Ἄ. Ὁ Ἀμερικάνος	53	52
‘Ροΐδου Ἐμμ. Ἰστορία ἐνὸς ἀλόγου	69	68
Καρκαβίτσα Ἀνδρ. Οἱ σφουγγαράδες	77	—

5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ.

Α' ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ:

Παπαρρηγοπούλου Κ. Κλεομένης δ Γ' ..	89	75
Παπαρρηγοπούλου Κ. Ὁ Μέγας Κων- σταντῖνος	90	—

Β' ΟΜΑΔΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ:

Καλλιγᾶ Π. Ἔνας λαμπρὸς προεστῶς	95	77
Πεζοπόρου Ἄ. Ὁ μικροπωλητὴς	99	80
Πεζοπόρου Ἄ. Ὁ βαρκάρης	101	82

Γ' ΤΥΠΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ:

Λασκαράτου Ἄ. Ὁ νακὸς μαθητὴς	103	—
Λασκαράτου Ἄ. Ὁ καλὸς μαθητὴς	105	—
Λασκαράτου Ἄ. Ὁ οἰκονόμος	106	86
Λασκαράτου Ἄ. Ὁ χαιρέκακος	107	—
Λασκαράτου Ἄ. Ὁ προληπτικὸς καὶ δει- σιδαίμων	108	84
Μελᾶ Σπύρου. Τύποι τῆς ἱχθυαγορᾶς ..	109	88.

6. ΣΑΤΙΡΑΙ.

Νιοβάνα Π. Ἡ ἔλληνικὴ βιβλιοφιλία	112	90
Μελᾶ Σπύρου. Κυνηγοὶ	113	92

7. ΚΡΙΤΙΚΗ

<i>Ποτδουν Έμμ.</i> Ποίησις τοῦ μέλλοντος!	117	99
<i>Παλαμᾶ Κωστῆ.</i> Ἡ ποίησις τοῦ Ρήγα ..	120	96

8. ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ.

<i>Ξενοπούλου Γρ.</i> Τὸ σταμνὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ιωάννου Πολέμη	124	104
<i>Καμπούρογλου Δ.</i> Ἡ γέννησις τῆς πα- ροιμίας	126	101

9. ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ.

<i>Κοραῆ Αδ.</i> Γνῶμαι	128	106
<i>Λασηαράτου Α.</i> Στοχασμοὶ	130	108
<i>Καμπούρογλου Δ.</i> Θρύψαλα	130	106

10. ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΕΡΓΑ.

<i>Μενάρδου Σ.</i> Λόγος ἐπὶ τῇ ἑκατοστῇ ἐπε- τείῳ τῆς 25ης Μαρτίου	131	109
--	-----	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Α'. ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

1ον ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΗ.

<i>Κορνάρου Β.</i> Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Έρωτό- κριτον: Ὁ Έρωτόκριτος σώζει τὸν Ἡράκλην	143	121
---	-----	-----

2ον ΜΙΚΡΑΙ ΕΠΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ.

Α'. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΘΕΜΑ:

<i>Πολέμη Ι.</i> Ὁ Γαλέριος	152	—
<i>Δημωδες.</i> Αἱ τελευταῖαι θελήσεις τοῦ Λιβίνη	153	136
<i>Δημωδες.</i> Ὁ θάνατος τοῦ Χρίστου Μιλιόνη	154	137

**Β' ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΜΥΘΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
(ΘΡΥΛΟΙ, ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ, ΚΤΛ.)**

	Σελ.	Σελ. παραδοσιας.
Δημωδες. Τὸ δοκίμιν τῆς ἀγάπης	155	139
* Τῆς Λυγερῆς καὶ τοῦ Χάρου ..	156	140
" Τοῦ Χάρου καὶ τοῦ νιοῦ ..	158	142
Δροσίνη Γ. Τῆς Ἀγιᾶς Σοφιᾶς ἢ "Αγια Τράπεζα	158	143

Γ' ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ:

Προβελεγγιον Ἄρ. Ὁ νεκρὸς τοῦ ναύτη ..	159	145
Δάφνη Αιμιλίας. Ὁ καλὸς σπορεὺς .. .	160	144

3ον ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΑ.

Βηλαρᾶ Ἰ. Χρόνου φείδων	162	147
Πολέμη Ἰ. Τὸ σταμνὴ τῆς ζωῆς	162	147

Β' ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

1. ΚΥΡΙΩΣ ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Α' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ:

Μαρκορᾶ Γερ. Ὁ σκαφτιᾶς	163	155
Κρυστάλλη Κ. Ὁ γέρος καιριανάρος .. .	164	—
Γρυπάρη Ἰω. Θάνατος	165	150
Πορφύρα Λ. Lacrimae rerum	165	155
Ἀθάνα Γεωργ. Νῦν ἀπολύεις	166	—

Β' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ :

Δημωδες. Πόνος συζύγου	167	158
* Φωτιὰ στὸ περιβόλι	168	150
Ζαλονώστα Γ. Εἰς τὸ φεγγάρι	168	159
Δροσίνη Γ. Ὁ χωρισμὸς	169	159
Μαρκορᾶ Γ. Δύο	169	162
" Ἄθφοι φόβοι	170	163
Πολέμη Ἰ. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ πολεμιστοῦ	171	161
Πολέμη Ἰω. Ὁ πατέρας ἀπ' τὸν πόλεμο.	172	160
Ἀθάνα Γ. Γράμμα	172	156
" Χρυσὲς ζυγαριὲς	173	157

	Σελίς	Παραποτέρα, έκδοσεων
Γ' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ:		
Κάλβου Ἀνδρέου. Εἰς Ἀγαρηνὸν	174	—
Παλαμᾶς Κωστῆς. Κάποιο νησάκι	176	163
Σητειη Σ. Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου	177	167
Σουρῆ Γ. Οἱ ἥρωες	177	167
Προβελεγγίου Α. Στὴ μαύρῃ ἔεντειᾳ ..	178	165
Δ' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ:		
Πορφύρα Λ. Ἔσπερινδος	180	169
Ε' ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ :		
Σολωμοῦ Διον. Ἡ ψυχούλα	181	176
Δασκαράτου Α. Ἡ μοναξιὰ τοῦ κάμπου.	181	173
Κρυστάλλη Κ. Ὁ σκάρος	182	172
Χατζοπούλου Κ. Χιονισμένη νύχτα	183	171
Χατζοπούλου Κ. Ὁ καταρράκτης	184	172
Πολέμη Ιω. Παιδικὰ δάκρυα	184	174
Πορφύρα Λ. Γαλήνη	185	175
2. ΣΑΤΙΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.		
Βηλαρᾶς Ι. Ἱατρικὴ παρηγορία	186	177
Σουρῆ Γ. Τεμπελιὰ	187	179
Σουρῆ Γ. Βιαστικὸς	187	179
Σουρῆ Γ. Διαχύσεις	188	179
3. ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.		
Σολωμοῦ Δ. Εἰς Φραγκίσκα Φραϊζερ . . .	188	180
Σολωμοῦ Δ. Ξερὴ πολυμάθεια	188	181
Μαρκορᾶς Γ. Ὁ καυχησιάρχης	189	180
Γ' ΕΠΙΚΟΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.		
Δημῶδες. Ἡ ἀπονιὰ τοῦ Χάρου	189	181
Κάλβου Ἀνδρέου. Εἰς Σούλι	190	—
Σολωμοῦ Δ. Ὁ θάνατος τῆς ὁρφανῆς ..	193	—
Βαλαωρέτου Αριστ. Ὁ βράχος καὶ τὸ κῦμα	194	148
Μαρκορᾶς Γ. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Ὅρκον ..	196	182

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΘΕΑΤΡΟΝ

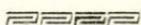
Σατισπηρ. Μία σκηνή ἀπὸ τὸν « Ἰούλιον Καίσαρα » : « Ο Ἀντώνιος ὅμιλεῖ πόδες τὸν λαὸν	200	—
Δάφνη Στεφ. Τὸ πατρικὸ σπίτι. Δρᾶμα εἰς μίαν πρᾶξιν	209	188

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΒΙΟΙ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	225	205
--------------------------------------	-----	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΔΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ	241	222
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΗΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	266	235
ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ	272	240

ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΩΝΩΝ

Οἱ Πρόκοριτοι τοῦ Καλαί, ἔργον τοῦ Αὐγούστου	20
‘Ροντὲν	21
‘Ο Εὐστάθιος δὲ Σαὶν Πιέρ	21

Προσωπογραφίαι τῶν συγγραφέων :

‘Αθάνας Γεώργιος	Σελ. 225
Βαλαωρίτης ‘Αριστοτέλης	» 225
Δάφνη Αἰμιλία	» 226
Δάφνης Στέφανος	» 226
Δροσίνης Γεώργιος	» 227
Ζαλοκώστας Γεώργιος	» 227
Καλλιγᾶς Παῦλος	» 228
Καμπούρογλους Δημήτριος	» 228
Καρβούνης Νικόλαος	» 229
Καρκαβίτσας Ἀνδρέας	» 229
Κοραῆς Ἀδαμάντιος	» 229
Κρυστάλλης Κώστας	» 230
Λάμπρος Σπυρίδων	» 230
Λασκαρᾶτος Ἀνδρέας	» 231
Μαρκορᾶς Γεράσιμος	» 231
Μελᾶς Σπύρος	» 232
Μωραΐτιδης Ἀλέξανδρος	» 232
Νικβάνας Παῦλος	» 233
Ξενόπουλος Γρηγόριος	» 233
Παλαμᾶς Κωστῆς	» 234
Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος	» 234
Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος	» 235
Πολέμης Ἰωάννης	» 236
Πορφύρας Λάμπρος	» 236
Προβελέγγιος Ἀριστομένης	» 236
‘Ροΐδης Ἐμμανουὴλ	» 237
Σαίκσπηρ Οὐὲλλιαμ	» 237
Σολωμὸς Διονύσιος	» 238
Σουρῆς Γεώργιος	» 240
Χατζόπουλος Κωνσταντῖνος	» 240

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17ῃ Ἰουνίου 1930.

Ἄριθμ. πρωτ. 33418.

Πρὸς
τὸν κ. Ἀλέξανδρον Γ. Σαρῆν,
καθηγητὴν τῆς Βαρβακείου Προτύπου Σχολῆς.

Ἄνακοινοῦμεν ὅμιλον ὅτι δἰ^ο ἡμετέρας ταυταρίθμου χαὶ ἀπὸ 6ης Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρισθείσας ἐν τῷ ὑπ^ο ἀριθμ. 65 τῆς 7ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (τεῦχος Β'), ἐνεκρίθη συμφώνως τῷ νόμῳ 3438 τὸ ὄφ^ο ὅμῶν ὑποθληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον «Ἀλεξ. Γ. Σαρῆ, Νεοελληνικὰ Ἀναγγώσματα τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου ἀρρένων» διὰ τρία σχολικὰ ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—31 ἕως τέλους τοῦ 1932—33, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ ἐπενεχθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ο Υπουργός
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ἀρθρον 6ον τοῦ ἀπὸ 14ης Σεπτεμβρίου 1932 Προεδρειοῦ Διατάγματος.

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλοῦμενα μακρὰν τὸν τόπον τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῆ ἀνωτέρᾳ κατὰ 15 %, τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος αὐτοῦ ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.